Igor Munteanu • Ghenadie Mocanu
Veaceslav Ioniță • Inga Sinchevici

Studiu de analiză

100 cele mai presante probleme ale Republicii Moldova în 2006

Publicație apărută cu suportul financiar al Fundației Friedrich Ebert

Chişinău 2006

CZU 327(036)
I49

Această publicație apare cu sprijinul financiar al Fundației Friedrich Ebert.

Opiniile exprimate în această publicație nu reprezintă în mod neapărat punctul de vedere al instituției finanțatoare.

Paginare: Sorin Ivasişin

Coperta: Eugen Novac

Descrierea Cip a Camerei Naționale a Cărții

Munteanu, Igor

100 cele mai presante probleme ale Republicii Moldova în 2006. / Igor Munteanu, Ghenadie Mocanu, Veaceslav Ioniță, Inga Sinchevici, coord. : Ghenadie Mocanu. – Ch. : Bons Offices, 2006. – 222 p.

ISBN 978-9975-80-021-1

500 ex.

327(036)

© Institutul pentru Dezvoltare şi Inițiative Sociale (IDIS) "Viitorul"
str. Iacob Hâncu 10/14, Chişinău, MD-2005,
Republica Moldova, Tel.: 21 09 32, tel./fax: 22 18 44
e-mail: idis_viitorul@mdl.net, www.viitorul.org

ISBN 978-9975-80-021-1

Curpins

I. Prefață 4

II. Metodologia de cercetare 5

III. Raportul frecvență-intensitate în studiul problemelor 10

IV. Descrierea problemelor 12

I. Prefață

Mobilizarea forțelor politice din R. Moldova în jurul vectorului de integrare europeană în politica internă şi externă a constituit un moment de cotitură pentru dezvoltarea politică a țării. Ca urmare a deciziei politice de a construi un viitor european pentru Republica Moldova, în februarie 2005, autoritățile centrale au semnat Planulde Acțiuni (PA) cu Uniunea Europeană, eveniment care a impus țării noastre asumarea unei agende clar-formulate de reforme interne pentru următorii trei ani (2005-2007).

Fiind al 2 an de implementare a Planului de Acțiuni, anul 2006 a fost un an al încercărilor şi provocărilor impuse de obiectivele ambițioase ale apropierii de UE, şi totodată, un an de coliziuni asupra modelului de transformare politică şi economică. Evident, asemenea perioade sunt însoțite de creşterea gradului de incertitudine instituțională, şi chiar de neîncredere în definirea anumitor priorități de dezvoltare. Absența unei perspective de aderare confirmată de UE face ca şi efortul autorităților publice să fie mai puțin consistent în raport cu principalele condiții de modernizare a statului, înțelese de regulă prin asimilarea criteriilor de la Copenhaga ca determinate a „europenizării" societății şi statului. Asumarea integrală a condiționărilor inerente aderării reprezintă un subiect de maximă sensibilitate pentru societatea moldovenească, subiecte ce permit perceperea tendințelor socio-economice şi politice, constituind premise pentru a preveni dificultăți şi crize dăunătore procesului de integrare europeană a R. Moldova.

Acest context turbulent ne-a oferit mai multe premise pentru a iniția o cercetare de amploare asupra problemelor ce s-au impus pe agenda publică a Republicii Moldova în 2006, subiecte care oferă o panoramă de ansamblu asupra dificultăților şi priorităților din viitorul apropiat al țării noastre. Considerăm, astfel, că prezentul studiu poate fi un instrument extrem de util comunității de decidenți politici, oficiali guvernamentali, lideri ai societății civile şi reprezentanți ai mijloacelor de informare în masă din mass-media tipărită şi electronică, atât din Republica Moldova, cât şi din afara ei.

Valoarea acestui studiu este întărită de structura facilă, tehnica de identificare şi validare a unor probleme reflectate în presă, reprezentând astfel un efort de construcție a unei agende publice care cuprinde majoritatea subiectelor de interes deosebit pentru dezvoltarea Republicii Moldova.

Acest produs inteligent oferă elemente comparative şi analitice pentru adoptarea unor tehnici superioare de evaluare a unor decizii care implică importante costuri pentru societatea noastră. Totodată, intenția autorilor acestui studiu este de a încuraja reflecția critică şi abordarea comparativistă la elaborarea de politici publice eficiente şi efective, precum şi la creşterea calitativă a nivelului dezbaterilor publice pe aceste teme de interes.

Echipa de cercetare a fost formată din 3 experți şi un coordonator. Studiul a fost coordonat de Igor Munteanu, iar echipa de cercetare a fost formată din Ghenadie Mocanu (analist politic), Veaceslav Ioniță (economist), Inga Sinchevici (sociolog).

Autorii studiului aduc sincere mulțumiri Fundației Friedrich Ebert pentru sprijinul acordat în elaborarea prezentei cercetări, dar şi pentru încurajarea pe care ne-a oferit-o pe parcursul efectuării acestui studiu complex.

II. Metodologia de cercetare

Punctul de plecare în cercetarea noastră a fost analiza presei autohtone pe parcursul anului 2006, colectând subiectele de maximă senzitivitate (Very Sensitive Issues – VSI), care s-au impus atenției publice în această perioadă. Alegerea presei drept punct de reper pentru analiza noastră s-a datorat rolului presei de instrument în producerea şi furnizarea de subiecte pentru agenda publică generală (politică, administrativă, economică, socială, etc.), şi totodată, monitorizarea unor teme-cheie în raport cu reacțiile specifice ale societății. Lectura presei scrise din Republica Moldova ne-a determinat să observăm existența anumitor subiecte de interes deosebit de pe agenda oficială şi neoficială a autorităților moldoveneşti, care se repetă cu o anumită frecvență şi care au sonoritate pentru societate.

Într-o primă fază, am decis să efectuăm o analiză de conținut a presei pentru a identifica un număr de circa 100 de subiecte de maximă senzitivitate.

Problemele au fost identificate după următoarele criterii: frecvența apariției, impactul, dinamica, gradul de escaladare al problemei.

Prioritate s-a acordat materialelor din presă, care s-au înscris în anumite curente de opinie, fiind evitate ştirile de senzație, care adeseori au drept scop de a distrage atenția publică de la anumite subiecte importante. Ulterior, am recurs la analiza calitativă a problemelor identificate utilizînd drept reper o matrice de analiză cu anumiți indicatori calitativi:

- **Subiectul** – oferă o imagine de ansamblu a problemei;
- **Descrierea problemei** – surprinde ariile de manifestare, sursele şi motivele care mențin în actualitate problema;
- **Grupuri țintă** – include indivizi şi grupuri sociale afectate sau privilegiate de către existența acestei probleme;
- **Impactul** – calculează costurile, dificultățile, amenințările şi efectele existenței acestei probleme asupra mediului şi structurilor sociale
- **Dinamica** – identifică tendințele şi momentele critice ale problemei, perpetuarea ei pe o perioadă mai îndelungată de timp care o profilează în calitate de tendință dominantă asupra vieții publice, economice, sociale;
- **Factori** – identifică instituții, grupuri, actori antrenați în raporturi sociale care includ problematica ori se confruntă cu aspectele acute ale acesteia, conduita prealabilă a acestora;
- **Anticipări** – descrie evoluții probabile în viitorul apropiat;
- **Întrebări** – surprind esența problematicii şi impactului acesteia atât în trecut cît şi în viitor.

Pentru a structura această cercetare de presă şi pentru a ordona într-un format logic descrierea problemelor identificate, am repartizat problemele identificate în cadrul a patru mari grupuri de impact: politic, economic, social, extern. Respectiv, pentru a fi mai uşor identificate, problemele din fiecare grup au primit în fața inițiala majusculă a denumirii grupului, urmată de numărul problemei din grup (ex. Politică – P1, P2,....). Grupurile au fost codificate astfel: Politică – **P**, Economie – **Ec**, Social – **S**, Externe – **Ex**.

Alături de frecvența apariției problemelor în presa scrisă, am încercat să evaluăm intesitatea problemelor identificate pentru a le putea include într-un ansamblu complex. Pentru a calcula intensitatea, am utilizat o metodologie proprie efectînd media aritmetică a valorilor a trei indicatori: impact, dinamică şi grad de escaladare. Fiecare expert a dat o valoare de la 1 la 5 (unde 1 este min. şi 5 max.) celor trei indicatori pentru fiecare problemă. Coeficientul fiecărui indicator reprezintă media aritmetică a răspunsurilor experților pentru fiecare problemă. Aceşti indicatori pot fi vizualizați la finalul fiecărei descrieri a problemelor. În baza rezulatelor obținute, avînd pe de o parte frecvența apariției în presă, iar pe de altă

parte intensitatea problemelor apreciată de către experți, am elaborat un grafic de corelație pentru a vedea problemele într-un ansamblu mai larg.

Ținem să menționăm, că pornind de la premisa, după care, fiecare problemă identificată este la fel de presantă şi poartă în sine aceeaşi doză de îngrijorare din partea decidenților politici şi a societății în ansamblu, nu am recurs la o ierarhizare a lor. Ordinea în care au fost descrise problemele în studiu este ordinea identificării problemelor în cele patru grupuri de către experți pe perioada cercetării.

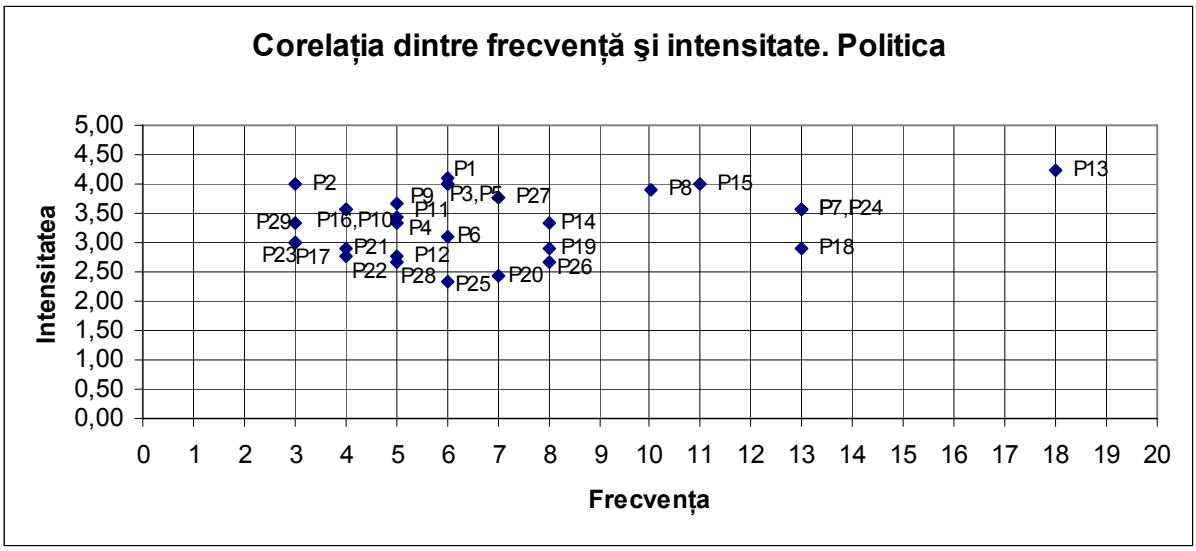
Lista problemelor identificate

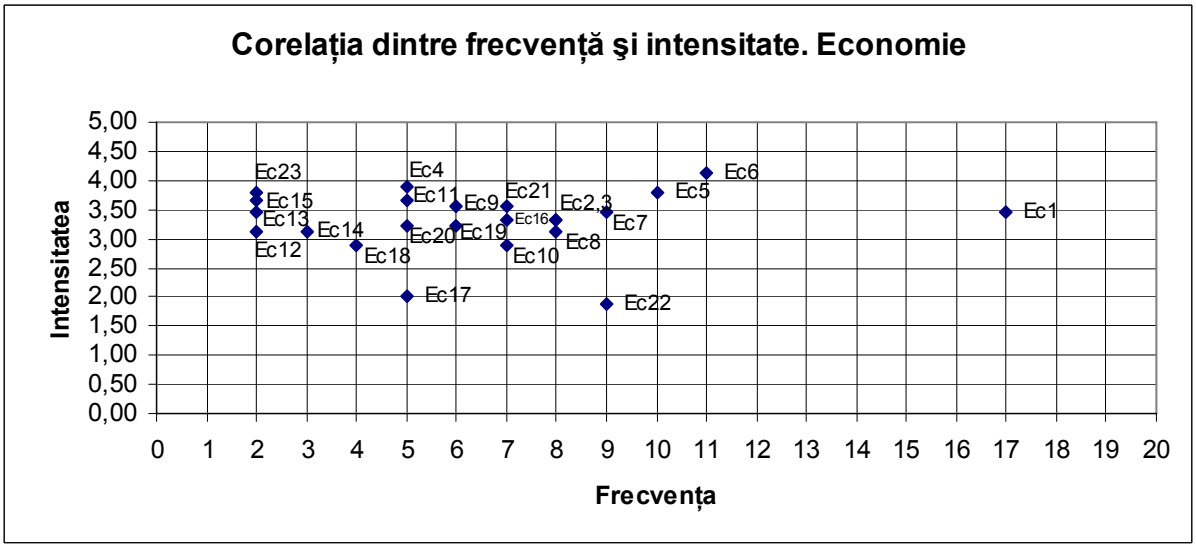
Nr.	Grupa	PROBLEMA	Pagina
1	P1	Creşterea numărului strategiilor aprobate de Guvern este direct proporţională cu gradul lor de implementare	12
2	P2	Înstrăinarea cetăţeanului de procesul decizional	14
3	P3	Sentimentul de apatie şi pasivitate în viaţa publică	16
4	P4	Dezvoltare economică fără bunăstare socială durabilă	18
5	P5	Dependenţa extremă a Guvernului de instituţia Preşedinţiei	20
6	P6	Funcţionarea deficitară a administraţiei publice	23
7	P7	Intransparenţa activităţii instituţiilor centrale	25
8	P8	Înrolarea politică a instituţiilor publice	27
9	P9	Reformele în R. Moldova decurg foarte încet	29
10	P10	Apropierea de UE – fără „consistenţă politică” la Chişinău	32
11	P11	Consiliul Europei continuă monitorizarea R. Moldova	34
12	P12	Fondul de Rezervă al Guvernului – sacul fără fund pentru proiectele guvernării	36
13	P13	Lupta împotriva corupţiei – eforturi intense, rezultate minime	38
14	P14	Persoane controversate în funcţii cheie	41
15	P15	Justiţia aservită puterii politice	43
16	P16	Sentinţele de judecată fără aplicare	45
17	P17	Justiţia finanţată incorect	47
18	P18	Condamnarea R. Moldova la CEDO	49
19	P19	Votul din 4 aprilie – mereu viu în conştiinţa liderilor politici	52
20	P20	Opoziţia intimidată	54
21	P21	Răfuieli interne în partidele de opoziţie	56
22	P22	Simularea dialogului dintre societatea civilă şi instituţiile centrale	58
23	P23	Controlul asupra societăţii civile	60
24	P24	Audiovizualul la cheremul puterii	62
25	P25	Privatizarea ziarelor guvernamentale: schimbări de formă, nu de conţinut	64
26	P26	Comercializare şi neprofesionalism în presă	66
27	P27	Accesul limitat la informaţie	68
28	P28	Incertitudine asupra destinelor posturilor „Antena C” şi „Euro TV”	70
29	P29	Articolul 16 din Codul Civil – armă de intimidare a mass-media	72
30	Ec1	Absenţa unui mecanism de negociere a preţului la gaz	74
31	Ec2	Problema vinului	77
32	Ec3	Transportul public	79
33	Ec4	Absenţa autonomiei locale financiare	81
34	Ec5	Investiţii străine modeste	83
35	Ec6	Problema veniturilor în bugetul de stat	85
36	Ec7	Problema construcţiei locuinţelor	87
37	Ec8	Preţurile la petrol	89

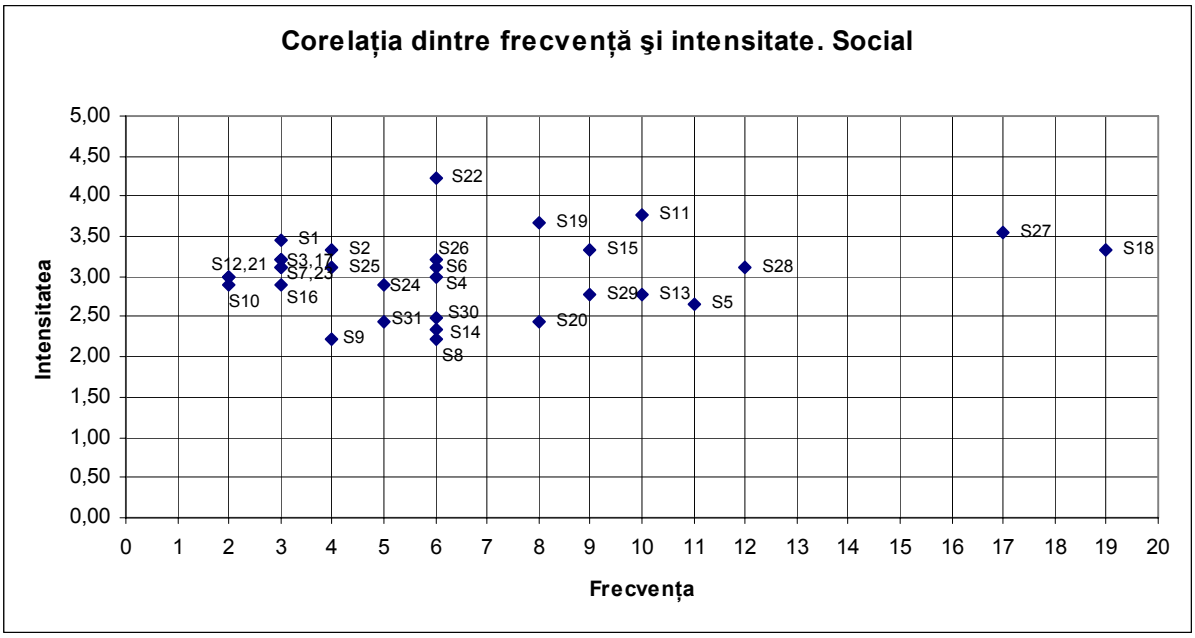
Nr.	Grupa	PROBLEMA	Pagina
38	Ec9	Energia electrică	91
39	Ec10	Terminalul de la Giurgiuleşti	93
40	Ec11	Deficitul balanței comerciale	95
41	Ec12	Prăbuşirea industriei zahărului	96
42	Ec13	Aplicarea TVA la importul de utilaje şi echipamente	98
43	Ec14	Aplicarea TVA la producția agricolă	100
44	Ec15	Industria națională în impas	102
45	Ec16	Inflația – un factor de reducere a creşterii economice	104
46	Ec17	GSP Plus încă neeficient	106
47	Ec18	Evoluția cursului valutar	108
48	Ec19	Remitențele. Continuăm să ne bazăm pe ele?	110
49	Ec20	Economia transnistreană – o economie subvenționată	112
50	Ec21	Lipsa unor politici în agricultură	114
51	Ec22	Pericolul infectării cu gripă aviară	116
52	Ec23	Deficitul forței de muncă	118
53	S1	Abandonul copiilor	121
54	S2	Abuzul față de copil	123
55	S3	Rată înaltă a avorturilor în rândul adolescenților	125
56	S4	A fi bătrân în Republica Moldova înseamnă un blestem	127
57	S5	Condiții precare în penitenciarele din Republica Moldova	129
58	S6	Corupția în instituțiile de învățământ superior	132
59	S7	Delicvența juvenilă	134
60	S8	Discriminarea femeilor	136
61	S9	Fenomenul narcomaniei în Republica Moldova	138
62	S10	Lipsa spațiului de locuit pentru tineri	140
63	S11	Menținerea sărăciei	142
64	S12	Micşorarea numărului de studenți la instituțiile de învățământ superior	144
65	S13	Majoritatea moldovenilor din afara țării muncesc la negru	146
66	S14	Extinderea maladiei HIV/SIDA	148
67	S15	Situație critică în domeniul sănătății	150
68	S16	Riscurile mediului ambiant asupra sănătății populației	152
69	S17	Lipsa locurilor de muncă avantajoase pentru tinerii din Republica Moldova	154
70	S18	Implicațiile psiho-sociale ale fenomenului traficului de ființe umane	157
71	S19	Acutizarea crizei demografice	160
72	S20	„Oamenii străzii”. Ce facem cu ei?	163
73	S21	Protecția socială a persoanelor cu disabilități	165
74	S22	Migrația forței de muncă şi stabilitatea familiei	167
75	S23	Oportunități limitate pentru afirmarea tineretului	169
76	S24	Violența familială – generatoare de probleme sociale	171

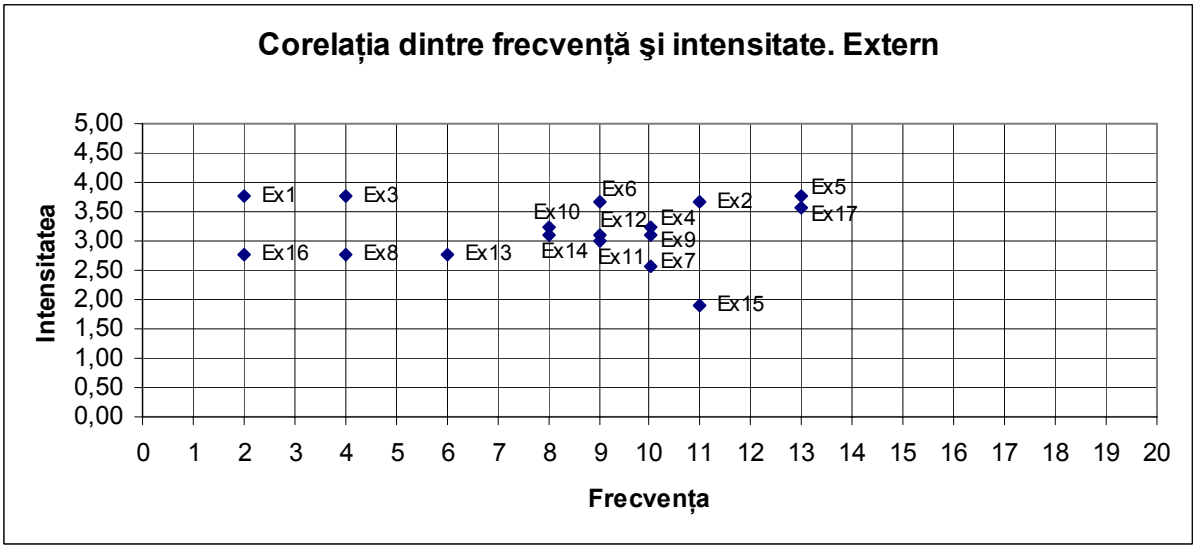
Nr.	Grupa	PROBLEMA	Pagina
77	S25	Lipsa opoziției sindicale	173
78	S26	Mica corupție – mijloc de promovare a intereselor în administrație	175
79	S27	Problema cursului de istorie integrată în şcolile din R. Moldova	177
80	S28	Problema celor două Mitropolii – a Moldovei şi a Basarabiei	179
81	S29	Lipsa de încredere în poliția moldovenească	181
82	S30	Cultura la sat în impas	183
83	S31	Problema construirii monumentelor din banii publici	185
84	Ex1	Concepția politicii externe a Republicii Moldova a învechit	187
85	Ex2	Aderarea României la Uniunea Europeană	189
86	Ex3	Diplomația moldovenească – la limita profesionalismului	191
87	Ex4	Tratatul politic de bază cu România	193
88	Ex5	Problema separatismului din R. Moldova şi a deficiențelor în comunicarea cu Transnistria	195
89	Ex6	Problema frontierelor în relațiile moldo-ucrainene	197
90	Ex7	Republica Moldova, încă membră a CSI	199
91	Ex8	Republica Moldova şi GUAM	201
92	Ex9	Rezultate modeste în implementarea Planului de Acțiuni RM-UE	203
93	Ex10	Regimul de vize pentru călătoriile în România	205
94	Ex11	Problema circulației feroviare între Chişinău şi Moscova	207
95	Ex12	R. Moldova – subiect al jocurilor de putere între Est şi Vest	209
96	Ex13	Moldova – NATO. Un pas înainte, unul înapoi	211
97	Ex14	Modelul Kosovo – model de soluționare a conflictelor înghețate din spațiul ex-sovietic	213
98	Ex15	Referendumul transnistrean	215
99	Ex16	Negocierile în format 5 + 2 în impas	218
100	Ex17	Contrabanda la frontiera moldo-ucraineană	220

III. Raportul frecvență-intensitate în studiul problemelor

Corelația dintre frecvență şi intensitate. Social
Intensitatea
Frecvența
5,00
4,50
4,00
3,50
3,00
2,50
2,00
1,50
1,00
0,50
0,00
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
S22
S19
S11
S27
S1
S2
S26
S15
S18
S12,21
S3,17
S25
S6
S28
S7,23
S24
S4
S29
S13
S5
S10
S16
S31
S30
S20
S14
S9
S8

Corelația dintre frecvență şi intensitate. Extern
Intensitatea
Frecvența
5,00
4,50
4,00
3,50
3,00
2,50
2,00
1,50
1,00
0,50
0,00
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
Ex1
Ex3
Ex6
Ex5
Ex2
Ex10
Ex12
Ex4
Ex17
Ex9
Ex16
Ex8
Ex13
Ex14
Ex11
Ex7
Ex15

IV. Descrierea problemelor

P1. Creşterea numărului strategiilor aprobate de Guvern este invers proporţională cu gradul lor de implementare

Subiectul

Administraţia centrală nu reuşeşte să realizeze priorităţile pe care şi le-a propus în cadrul programele strategice, depăşind limitele temporale de implementare a acestora.

Descrierea

Numărul programelor strategice este destul de mare, fapt ce frânează procesul de realizare a prevederilor acestora. Guvernul Tarlev este responsabil de administrarea următoarelor programe strategice: Programul guvernamental "Modernizarea ţării – Bunăstarea poporului", Planul de Acţiuni RM-UE, SCERS, Programul Naţional "Satul Moldovenesc", Strategia Naţională de Prevenire şi Combatere a Corupţiei, Strategia naţională de edificare a societăţii informaţionale "Moldova electronică", Strategia de reformă a administraţiei publice centrale.

Documentele respective au fost elaborate, în marea lor majoritate, în rezultatul presiunii externe, ignorându-se necesităţile reale ale societăţii moldoveneşti. Lipsesc şi resursele financiare necesare pentru implementarea unora din ele. Cea mai mare parte a acestor resurse vin din granturi externe şi mai puţin din bugetul de stat.

Grupuri-ţintă

- Executivul, ministerele – au funcţia de a implementa prevederile sectoriale din programele strategice.
- Donatorii internaţionali – susţin procesul de reformare în R. Moldova.
- Cetăţenii simpli – sunt beneficiarii direcţi ai politicilor Guvernului.

Impactul

Lipsa unor paşi siguri în realizarea obiectivelor asumate ar putea provoca un „stop cardiac" în activitatea administraţiei centrale. Acesteia i-au fost iertate suficient de multe restanţe, fiind avertizată de mai multe ori de comunitatea internaţională. Nerespectarea termenelor pune în pericol integritatea sistemică a obiectivelor asumate de către executiv, dăunând dialogului cu comunitatea europeană. În acest context, UE ar putea fi mai reticentă în susţinerea oportunităţilor pentru Moldova, dat fiind faptul că ţara noastră nu va putea face faţă acestor oportunităţi.

Dinamica

O mare parte a priorităţilor se suprapun în diferite programe. Planul de Acţiuni RM-UE conţine aproximativ 90 % din prevederile SCERS-ului. Cu toate acestea, obiectivele incluse în SCERS pentru 2006 în domeniile creşterii economice, reducerii sărăciei, diminuării numărului persoanelor cu venituri mici etc., nu au fost atinse. Potrivit SCERS, în anii 2005-2006 se prevede mărirea volumelor de producţie industrială cu 10,5% în medie, iar volumul serviciilor prestate populaţiei în anii 2005-2007 trebuia să crească cu 6% anual. Numărul oamenilor cu un venit zilnic sub 2,15 dolari SUA urma să se reducă până la 28,0% în 2006 şi până la 23,0% în 2010 etc. Cu părere de rău, realizările s-au dovedit a fi cu mult sub nivelul prevederilor.

Factori

- centralizarea excesivă a organelor administraţiei centrale;

- birocrația în rândul organelor de conducere;
- întârzierea reformei administrației publice centrale;
- corupția în rândul organelor puterii;
- substituirea priorităților programele strategice cu recomandările preşedintelui țării;
- capacitatea administrativă redusă.

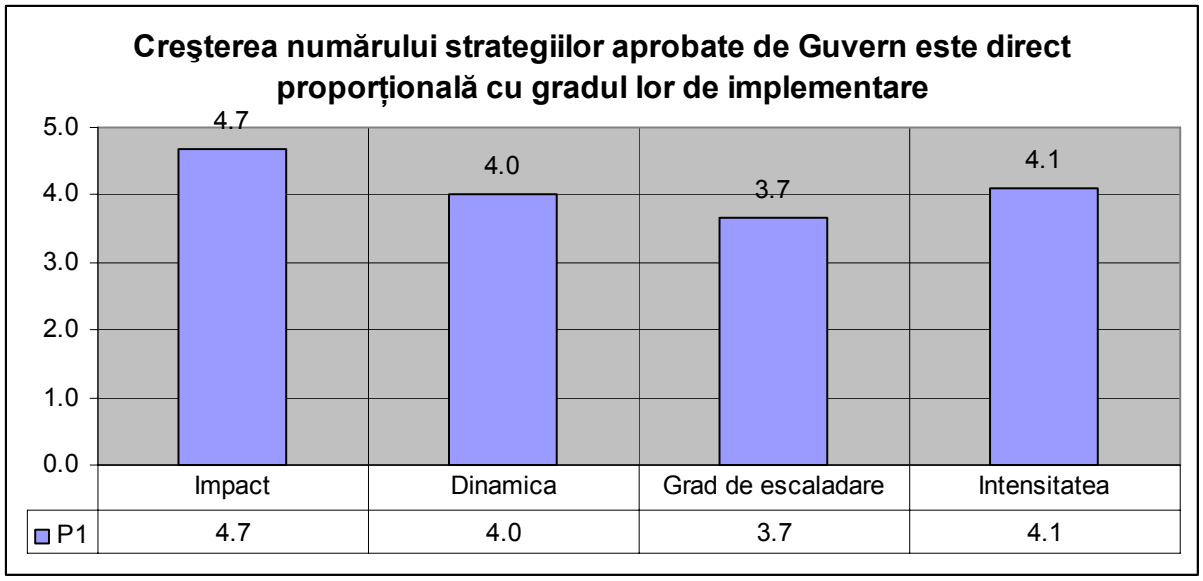
Anticipări

Luând în calcul faptul că este în plin proces reforma administrației centrale, realizarea prevederilor programelor strategice ar putea să mai întârzie din cauza redistribuirii funcțiilor în cadrul executivului.

Întrebări

- Care din programele strategice este prioritară pentru administrație?
- Care va fi atitudinea partenerilor occidentali şi a donatorilor internaționali, pe banii cărora au fost implementate programele strategice, dacă executivul nu va reuşi să se încadreze în termenele prescrise în planurile de acțiuni?
- Din ce surse sunt finanțate programele strategice ?

Aprecierile experților

P2. Înstrăinarea cetățeanului de procesul decizional

Subiect

Cetățenii se simt marginalizați în procesul de guvernare şi consideră că părerea lor nu contează în elaborarea politicilor. Se măreşte tot mai mult decalajul dintre aşteptările populației şi posibilitățile oferite de stat. Nivelul de trai, serviciile, oferta de oportunități, preocuparea publică, sunt motive constante de insatisfacție. Încrederea cetățenilor în administrația centrală scade continuu.

Descriere

O guvernare bună este de neimaginat în absența unei conexiuni între Guvern şi cetățeni, conexiune care ar integra toți actorii din societate în procesele de dezvoltare. Percepțiile publice asupra guvernării sunt importante pentru a vedea în ce măsură cetățenii sunt satisfăcuți de reformele pe care le implementează Guvernul, precum şi pentru a putea urmări dacă ei cunosc aceste reforme.

Spre regret, actualul regim politic este privit mai degrabă ca o „cutie neagră" care nu serveşte interesului cetățenilor de a fi informați. Principalele acte normative care reglementează posibilitatea cetățeanului de a se informa despre procesele decizionale nu sunt respectate, iar justiția nu penalizează tăinuirea informației de către birocrații scăpați de sub supravegherea opiniei publice. Societatea civilă încearcă să compenseze acest gol de comunicare între stat şi cetățeni, dar demersurile sale sunt nematerializate până la capăt pentru că şi aceste inițiative sunt privite drept „ostile" intereselor corporative ale aparatului de stat. Înstrăinarea de guvernare şi indiferența cetățenilor față de procesele decizionale semnalează trei aspecte extrem de importante:

- guvernarea în Republica Moldova are încă multe deficiențe de înlăturat la capitolul apropierii de cetățeni;
- reformele inițiate sunt percepute de către cetățeni ca fiind elaborate mai mult pentru „consum extern";
- neîncrederea cetățenilor în guvernare şi în viitorul propriului stat este în creştere.

Grupuri-țintă

- cetățenii simpli;
- administrația;
- societatea civilă.

Impactul

Înstrăinarea cetățeanului simplu de la actul guvernării are ca efect pierderea încrederii acestuia în instituțiile puterii, fapt care conduce la apatie şi inactivism politic şi social. Se impune la nivelul inconştient al maselor faptul că statul, în persoana Guvernului, este responsabil de toate, acesta din urmă fiind unicul factor de decizie în țară care ar trebui să producă schimbările. Un prim rezultat al acestei percepții este participarea limitată a populației la vot în cadrul alegerilor locale din 2005. În această ordine de idei, interesul public pentru situația social-economică şi politică din țară scade, iar în rândul maselor se creează impresia inexistenței unui viitor decent pentru Moldova.

Dinamica

Potrivit Barometrului Opiniei Publice (BOP), din martie-aprilie 2006 nivelul de interes al populației țării pentru politică este în continuă descreştere – de la 28% în noiembrie 2004 (interesați foarte mult sau mult) la 19% în aprilie 2006. 57% din populație consideră că Republica Moldova nu este guvernată de voința poporului.

Potrivit unui sondaj realizat în cadrul "Raportului Național de Dezvoltare Umană 2006" realizat de „Adept" şi „Expert Grup", majoritatea cetățenilor (47,2%) nu văd schimbări în activitatea instituțiilor de stat în ultimul an, 21% consideră că activitatea instituțiilor de stat s-a îmbunătățit, iar 19,6% – că s-a înrăutățit. Numai 2% din intervievați au declarat că ideile, valorile şi părerile lor sunt într-o mare măsură reflectate în planurile de guvernare şi circa 17% consideră că acestea sunt reflectate în anumită măsură. Pe de altă parte, 30% din cetățeni declară că ideile şi valorile lor sunt reflectate în mică măsură în politicile guvernării, față de 40%, care sunt de părere că guvernarea nu ține deloc cont de părerile lor.

Factorii

- încetinirea reformelor economice şi politice;
- perpetuarea centralizării puterii, ceea ce conduce la impunerea în conştiința colectivă a ideii că în administrație lucrează mai degrabă un grup de lideri politici, decât o echipă;
- lipsa valorilor civice în rândul cetățenilor simpli şi cultura politică modestă;
- emigrația masivă a populației active din țară.

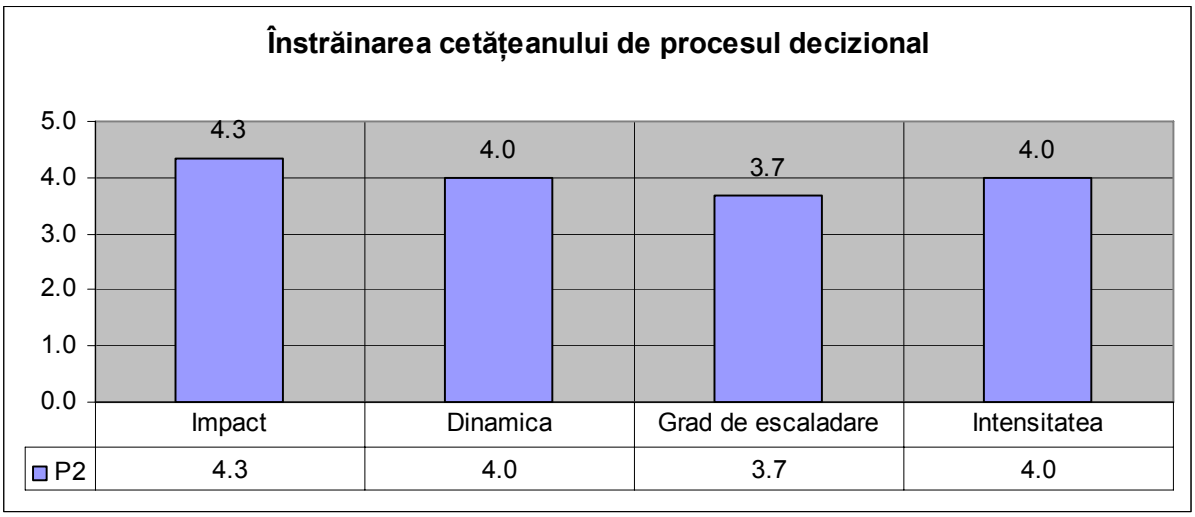
Anticipări

Problema respectivă va produce dificultăți în pragul alegerilor locale din 2007. Este foarte probabilă o apatie politică în rândul cetățenilor. Va fi afectată şi coeziunea socială. Apariția unor mişcări politice carismatice la această etapă ar putea bulversa eşichierul politic. Mişcările în cauză s-ar putea bucura de întreaga susținere a populației, aceasta optând, mai degrabă, împotriva tuturor celor care ocupă azi acest eşichier.

Întrebări

- Care este rolul cetățeanului în procesul de elaborare şi aplicare a politicilor publice ?
- Cine este beneficiarul final al politicilor promovate de administrație ?

Aprecierile experților

P3. Sentimentul de apatie şi pasivitate în viaţa publică

Subiect

Rezultatele alegerilor din martie 2005 au creat în RM un sistem politic, care funcţionează după modelul regimului bipartit, în care partidul, în calitate de patron sau "hegemon", coabitează cu un grup de partide minuscule, acceptate şi controlate, totodată, prin regula votului majoritar.

Descriere

Fenomenul este tipic mai multor ţări, dar toate acestea ţin de tradiţiile existente în lumea „a treia". Aceste ţări sunt guvernate de câte un lider autoritar, a cărui legitimitate este prea slabă să se încreadă în regulile competiţiei politice şi prea puternică pentru a fi înlocuit prin alegeri.

Acest tip de regim politic redistribuie, prin excludere, beneficiile regimurilor administrativ, politic şi social pe care le gestionează ierarhic spre elementele loiale grupului politic – pivot. În R. Moldova adoptarea modelului bipartit imperfect coincide cu apariţia "politicii de coabitare" sau a „cooperării fără reciprocitate".

Formatul cooperării între PCRM, PPCD şi PD este totuşi destul de neclar şi atribuit unor relaţii tipic-patronale, în sensul în care acestea aparţin exclusiv fruntaşilor de partid şi rămân absolut enigmatice majorităţii membrilor acestor formaţiuni. Restul partidelor politice pot alege să participe autonom la o parte din aceste beneficii, cu condiţia să susţină regimul şi „linia" „partidului-patron".

Această tactică contrazice ideologia monopolist-etatistă, care defineşte cel mai bine identitatea programatică a PCRM, dar nevoia de "coechipieri" este abil exploatată de către liderii acestuia care o explică prin logica "tacticii pragmatice" sau prin orice alte circumstanţe atenuante. Coabitarea le permite liderilor de partid să se consulte periodic, delimitându-se, astfel, prin mijloace nonviolente, spaţiile de interes; gestionând ori creând impresia că gestionează împreună instituţiile statului.

Grupul ţintă

- partidul de guvernământ
- partidele de opoziţie
- administraţia centrală.

Impactul

În cadrul acestui sistem « bipartit imperfect », repartizarea funcţiilor în stat are loc în mod patriarhal, asimetric, aflându-se la discreţia liderului „partidului-patron". Un alt efect al sistemului de relaţii de partid în cadrul regimului bipartit imperfect este că funcţiile partidului sunt reduse.

Cei mai mulţi lideri de partide politice devin victime ale deficitului constant al resurselor. Respectiv, ei caută să vâneze resurse noi şi nu idei politice, în speranţa că baza financiară le va rezolva automat lipsa de vitalitate politică. Reputaţia nu compensează lipsa de statut politic pentru elitele culturale, crispate într-o pleiadă de nostalgii desuete, cu aproape nici o legătură cu lumea reală a business-ului autohton, sufocate de corupţie, tratament abuziv din partea autorităţilor şi de favoruri menţinute cu insistenţă în jurul verticalei puterii.

În ciuda fragmentării partidelor de opoziţie din ultimii ani, există şi anumite semne de metamorfoză în RM, ca efect al reducerii optimismului social al populaţiei, al creşterii aşteptărilor inflaţioniste, al scăderii consumului intern şi al unor nemulţumiri în creştere faţă de ineficienţa politicilor economice statale.

Dinamica

Elitele câştigătoare la ultimele alegeri sunt astăzi preocupate de menţinerea poziţiei lor şi a beneficiilor alocate prin intermediul instrumentelor de putere în stat. Cele care au pierdut nu

par să fi regăsit motive suficiente pentru a reveni în "marea politică": resurse, idei politice sau lideri puternici. Menţinerea regimului politic "bipartit imperfect" are ca efect compromiterea alternanţei la putere – principiu esenţial al democraţiei reprezentative şi întăreşte absenteismul electoral, ca rezultat al unor aşteptări politice neîmplinite.

Pe plan instituţional, două sau mai multe partide politice, total divergente pe plan ideologic, decid să-şi conserve poziţiile aflându-se în jurul puterii centrale. Aparent, consensul naţional din aprilie 2005 nu a condus la o creştere calitativă a solidarităţii naţionale, deşi a fost invocat ca soluţie tactică favorabilă, ci a condus la prăbuşirea competiţiei politice. Mulţi oameni publici şi politicieni

cunoscuţi susţin astăzi că tranziţia politică în RM s-a încheiat şi asta pentru că societatea a ajuns de unde a pornit la momentul desprinderii sale de URSS.

Statutul opoziţiei este în continuare oprimat de lipsa de acces la mass-media de stat şi de anvergura la care PCRM îşi poate susţine „hegemonia" prin mijloace directe (instituţiile pe care le controlează în stat) şi indirecte (prin capitalul simbolic pe care cetăţenii îl transmit oricărei forţe politice aflate la putere). Coabitarea unui partid etatist cu câteva grupuleţe politice mai mici justifică transmiterea către executiv a portofoliului de priorităţi în domeniul reformelor strategice.

Factori

- centralizarea politică şi concentrarea puterii politice în mâinile unui singur partid
- capacităţi slabe de analiză şi procesare legislativă a fracţiunilor şi deputaţilor independenţi
- scăderea încrederii publice în categorii şi concepte, cum sunt "democraţie", "libertate", "economie de piaţă", pe valul unei rate de absenteism, accentuat în alegerile repetate din capitală.

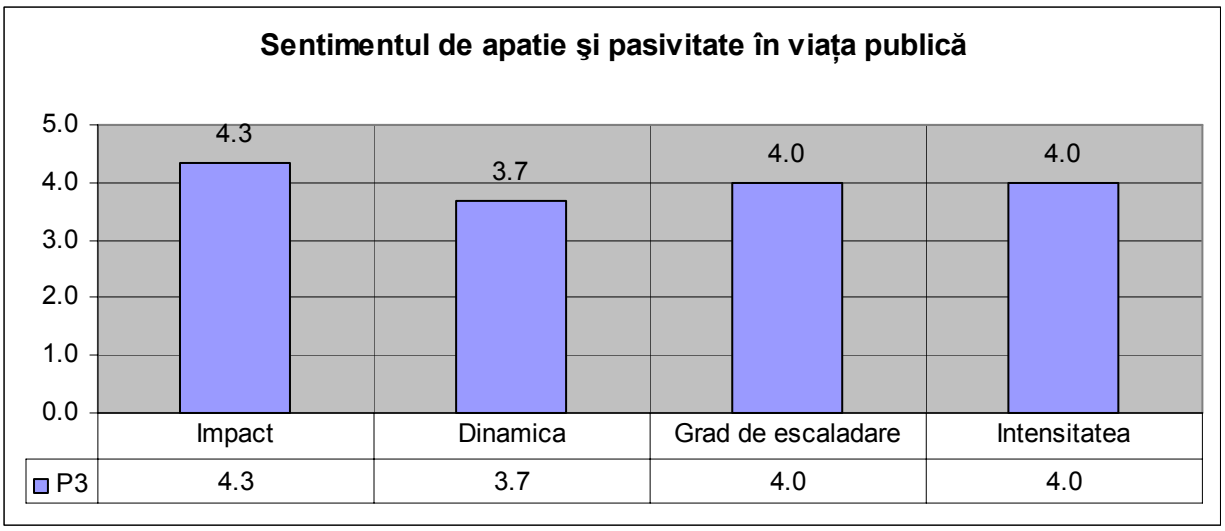
Anticipări

Problema dată îşi găseşte explicaţie în mentalitatea şi lipsa de cultură politică în rândul clasei politice de la Chişinău. Alegerile locale din 2007 ar putea stimula, pe de o parte, partidele de opoziţie, iar pe de altă parte, ar putea să le dezamăgească.

Întrebări

- Care este contribuţia partidelor de opoziţie la procesul de dezvoltare economică a ţării?
- Care este rolul opoziţiei formată din partidele politice ne-aflate la guvernare într-un regim parlamentar?

Aprecierile experţilor

P4. Dezvoltare economică fără bunăstare socială durabilă

Subiect

Dezvoltarea economică stabilă a R. Moldova, atât de des invocată de administrația centrală, nu este însoțită de o bunăstare socială, de o reducere a sărăciei, de o îmbunătățire a nivelului de viață.

Descrierea problemei

Creşterea economică stabilă din 2000 până în prezent nu a adus schimbări esențiale în viața cetățenilor. În perioada de creștere economică s-au materializat tendințe de modernizare structurală a economiei, cum ar fi: intensificarea rolului serviciilor în PIB şi în utilizarea forței de muncă, comprimarea agriculturii. Dar această modernizare a avut costuri sociale foarte înalte, deoarece eliminarea forței de muncă din agricultură nu a fost însoțită de apariția oportunităților economice în alte sectoare. De fapt, în sfera formală a economiei numărul de ocupații accesibile a scăzut în toate sectoarele. În lipsa altor oportunități, cetățenii moldoveni au găsit emigrarea ca cea mai bună soluție pentru supraviețuire. Nu întâmplător, în percepția majorității cetățenilor, perioada de creştere economică a țării nu a fost neapărat însoțită şi de bunăstarea lor individuală. Principalele surse de venit ale populației rămân a fi remitențele de peste hotare, ceea ce a accelerat migrația ilegală, a lăsat țara fără forță de muncă calificată, copii fără educație şi bătrâni fără îngrijire.

Grupuri-țintă

- Cetățenii RM;
- administrația;
- donatorii internaționali.

Impact

Creşterea economică este determinată de creşterea consumului, satisfăcut în cea mai mare parte de importuri şi finanțat din remitențe. Potrivit Raportului Național pentru Dezvoltare Umană din 2006 "fluxul mare de remitențe (30% din PIB), majorarea importului (77.5% din PIB), deficitul balanței comerciale (39% din PIB) şi deficitul contului curent (7.3% din PIB) reprezintă caracteristici ale accentuării dependenței creşterii economice şi situației economice în general de factorii externi".

Creşterea economică ar putea fi succedată de descreştere, ceea ce poate fi observat în statistica actuală. Acest fapt va conduce fie la limitarea finanțărilor bugetare pentru sfera socială, fie la preluarea banilor din alte surse. Cu toate acestea, situația este foarte incertă, fiind nevoie de o abordare strategică şi conştiincioasă.

Dinamica

Creşterea economică poate fi considerată calitativă dacă ea contribuie la modernizarea şi dezvoltarea economiei şi dacă se îmbunătățesc percepțiile cetățenilor asupra prosperității lor şi a țării. Cu toate acestea, percepția populației față de nivelul lor de trai a rămas neschimbată. Potrivit BOP din martie-aprilie 2006, 43,4 % din populație nu sunt nici mulțumiți, nici nemulțumiți de felul în care trăiesc, iar 27 % sau arătat nu prea mulțumiți. 55,6 % din responsdenți apreciază că starea lor socială nu s-a schimbat cu mult comparativ cu cea de acum un an. 37,1 % din populație consideră situația economică proprie neschimbată, iar 38,8% o consideră puțin mai bună. Cu toate acestea, 35,8 % sunt îngrijorați în primul rând de sărăcie, iar mai apoi de creşterea prețurilor şi de şomaj.

În primul semestru al anului 2006, 52,1 % din populație considerau că în țara noastră „lucrurile merg într-o direcție greşită". Situația ar putea să se înrăutățească, luând în calcul

scăderea valorii PIB-ului de la 6,2 % în primul semestru al anului până la 5% pentru a doua jumătate de an.

Factori

- Creşterea economică este antrenată de expansiunea consumului intern alimentat de transferurile valutare provenite de la muncitorii moldoveni care lucrează în Europa sau CSI; creşterea a fost puternic dezechilibrată pe sectoare şi arii geografice;
- expansiunea economiei a fost decuplată de piața forței de muncă, unde numărul de ocupații disponibile a scăzut continuu;
- rata de investiții în capital fix în perioada creşterii nu a fost satisfăcătoare, abia în 2005 apropiindu-se de nivelul optim;
- eforturile de reforme structurale au fost timide, interesele de grup deseori prevalând asupra voinței politice proreformatoare;
- procesul de guvernare rămâne defectuos, cadrul regulatoriu şi corupția fiind impedimente majore în calea investitorilor străini;
- competitivitatea internațională a exporturilor este în continuare foarte redusă, deficitul comercial atingând cote greu de menținut.

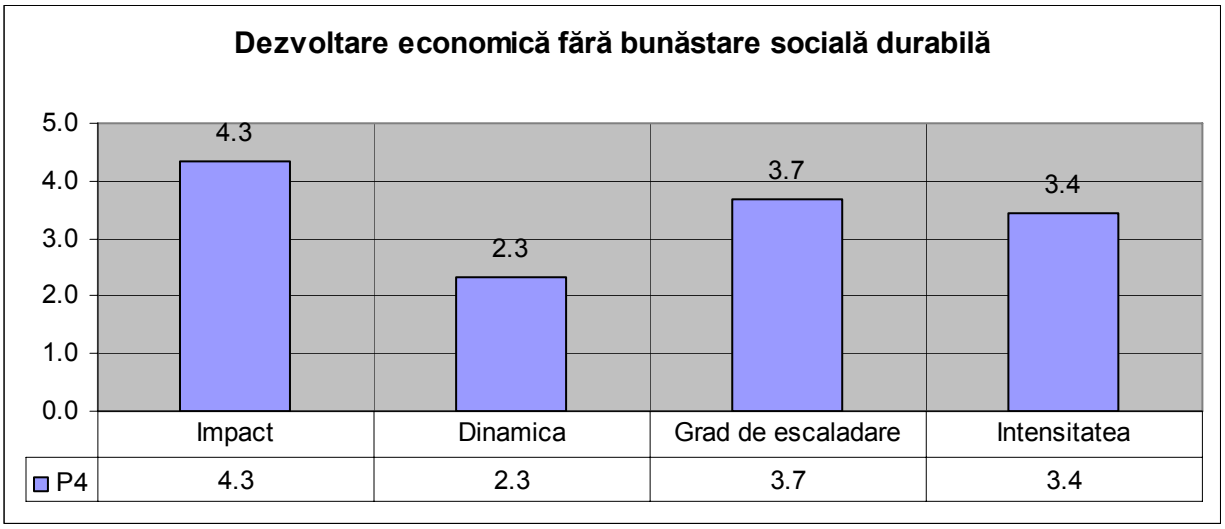
Anticipări

Scăderea valorii PIB-ului va avea efect şi asupra alocării banilor pentru sfera socială. Limitarea fluxurilor externe ale populației, acompaniată de o reducere a exporturilor în lipsa unor decizii judicioase din partea conducerii statului ar putea favoriza o stagnare economică şi o reducere a condițiilor de trai.

Întrebări

- Când şi cât de brusc va începe să scadă acest "tsunami" al transferurilor băneşti? Ce se va întâmpla atunci?

Aprecierile experților

P5. Dependența extremă a Guvernului de instituția Președinției

Subiectul

Există fape care dovedesc prevalența Președinției asupra ansamblului de autorități publice ale puterii executive în Republica Moldova, ceea ce contravine atât prevederilor constituționale, cât şi rolului pe care Guvernul, şi Prim-Ministrul, în particular, ar trebui să-l joace în societate. Sistemul politic din RM a produs apariția unui președinte de stat susținut de o puternică majoritate parlamentară. Contrar așteptărilor că, în condițiile unui regim parlamentar, acest lucru va întări preeminența dialogului intra-politic, Parlamentul rămâne puternic ancorat la o agendă politică care se regăseşte mai degrabă la Președinție decât în cercurile grupurilor parlamentare. În aceste condiții, puterea executivă (Guvernul)a devenit un subsidiar al agendei şi a indicațiilor venite din partea consilierilor prezidențiali, în dauna propriei imagini şi funcții consacrate de Constituție.

Descrierea problemei

În presă se vorbeşte tot mai des despre dispariția celei de-a doua puteri în stat. Analiza ultimelor evenimente importante produse în țară au demonstrat că Executivul este "tras pe linie moartă" şi că managerii acestei anomalii statale sunt consilierii președintelui țării. Aceştia permit miniştrilor să facă sau nu declarații[1].

Primele declarații despre acordul de livrare şi tranzit a gazelor ruseşti au fost făcute de consilierul prezidențial pe probleme economice, Oleg Reidman şi nu de prim-vicepremierul Zinaida Grecianâi şi de ministrul Economiei, Valeriu Lazăr – cei care au participat nemijlocit la negocierile cu „Gazprom".

La amenințările făcute de V. Ciubais la adresa lui V. Voronin, primul a răspuns consilierul prezidențial pe probleme interne, Mark Tkaciuk şi nu Ministerul de Externe, cum s-ar cuveni într-un stat democratic. Tot M. Tkaciuk şi nu ministrul Reintegrării, Vasili Şova, a fost cel care a explicat de ce nu a fost semnat „Memorandumul Kozak".

Administrația centrală a început să fie percepută de cetățeni doar în persoana președintelui țării. Astfel, comercianții stradali din preajma Pieței Centrale au protestat în fața Președinției, nu a Guvernului ori a Primăriei. Şoferii de maxi-taxi, de asemenea, au făcut grevă în fața clădirii prezidențiale şi nu în Piața Marii Adunări Naționale.

Marile schimbări au loc doar la recomandarea sau indicația președintelui țării, iar declarațiile sale sunt chiar dovezi pentru începerea unei anchete penale.

Centralizarea politică a determinat supunerea miniştrilor față de ordinele președintelui şi a consilierilor săi. Cei care nu se supun sunt eliminați. Convins de eficiența aparatului său, președintele Voronin a solicitat ca aparatul Guvernului să fie constituit exact după modelul Președinției. Experți în domeniul administrației publice consideră că organizarea Aparatului Guvernului după modelul aparatului prezidențial nu constituie o măsură eficientă. Aceasta pentru că în cadrul Președinției nu se elaborează documente normative, nu se pregătesc materialele pentru şedințele Guvernului, nu se efectuează analize şi alte lucrări pe care le îndeplinesc structuri specializate din cadrul aparatului Guvernului, iar competențele consilierilor prim-ministrului nu pot fi extinse la nivelul coordonării activității unor ministere şi autorități centrale. Totodată, consilierii prezidențiali se impun în aceste raporturi grație autorității şi relațiilor permanente cu şeful statului.

[1] "Timpul de dimineață", 23 ianuarie 2006, nr.338.

Grupuri-țintă

- Guvernul;
- Preşedinția;
- Cetățenii;
- mass-media.

Impactul

Dependența Guvernului de consilierii preşedintelui conduce la detaşarea executivului de la problemele curente şi la conectarea, pe de altă parte, la însărcinări extraprogram. De cele mai multe ori miniştrii sunt nevoiți să îndeplinească comenzi politice sau să susțină comenzile politice impuse de consilierii preşedintelui. Dependența Executivului de instituția Preşedinției încalcă principiul separării puterilor în stat şi aduce daune dezvoltării democratice a R. Moldova.

Pe lângă faptul că dependența deciziilor Guvernului de opiniile consilierilor primului-ministru produce confuzii (aparatul este al Guvernului, nu al primului-ministru, pe când consilierii prezidențiali sunt ai preşedintelui), mai şi conduce la politizarea excesivă a acestei structuri, la lipsa de stabilitate în funcții (conform Legii serviciului public, intrarea în funcție a unor noi conducători de prim rang are ca efect încetarea activității în funcțiile respective prin demisionare a consilierilor).

Dinamica

Dependența ministerelor face din aceştea executanți docili ai politicii prezidențiale. Acordarea priorității poruncilor şi sugestiilor venite din partea preşedinției în dauna sarcinilor şi necesităților curente stimulează o schimbare de accente în procesul executiv şi o perpetuare a tradiției comuniste, materializată prin existența unui Birou Politic central, care gestionează prioritățile țării, concentrând în mâinile lor o putere uriaşă, conduce la incapacitatea ministerelor de a-şi rezolva în mod autonom problemele lor specifice, în lipsa unor confirmări din partea Preşedinției. Politizarea excesivă, corupția, birocrația, lipsa de profesionalism, refuzul modernizării reprezintă, în acest context, efecte pe care tot mai mulți cetățeni le atribuie incapacității Preşedinției de a răspunde în mod adecvat acestor provocări, şi nu atît lipsei de acțiune din partea minişrilor respectivi.

Această situație face din sistemul executiv al administrației publice centrale o zonă extrem de vulnerabilă, şi supusă eroziunii specifice regimului piramidal de menținere a puterii în stat, în care managementul prost şi performanțele slabe sunt tot mai frecvente. Încălcarea principiului separării şi independenței puterilor în stat conduce la întărirea unor tradiții autoritare, voluntariste, de inspirație sovietică, care contravine flagrant şi sistemic modelelor europene de gestionare a priorităților politice, economice şi administrative ale unor societăți moderne. Acest fapt va diminua libera acțiune, va încorseta gândirea şi va stopa procesul de generare a ideilor noi.

Factori

- existența verticalei puterii;
- centralizarea politică;
- opoziția politică slabă.

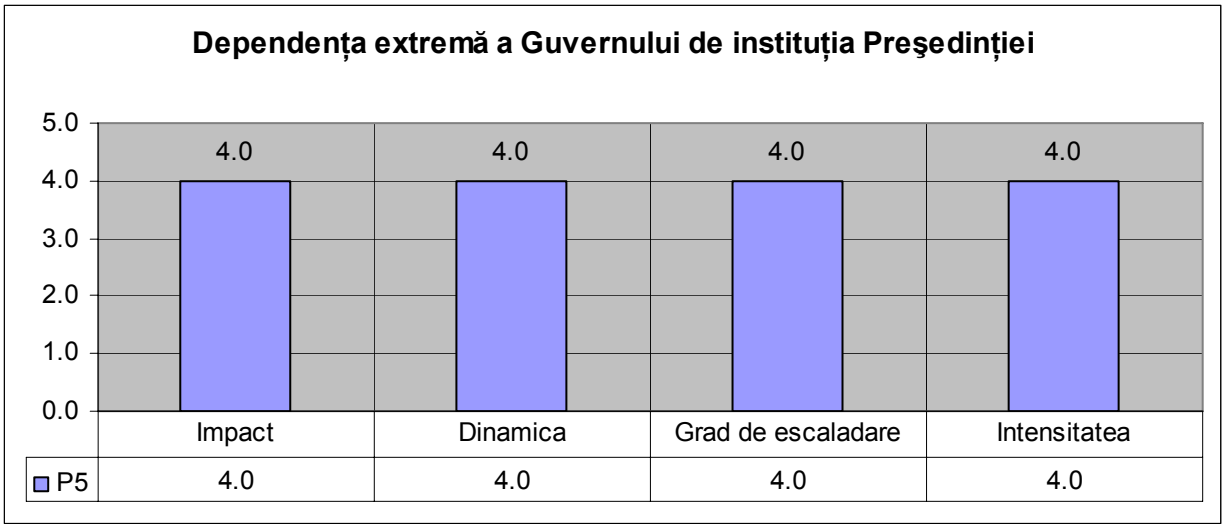
Anticipări

Această stare, de fapt, va provoca deteriorarea calității procesului executiv, iar însuşi Executivul va pierde din credibilitate.

Întrebări

- Care sunt competențele şi responsabilitățile Guvernului şi ale Preşedinției ?

Aprecierile experților

P6. Funcționarea deficitară a administrației publice

Subiect

În Republica Moldova continuă să existe un sistem administrativ vechi, moştenit din perioada sovietică. Prin diferite tentative de reformă, acestuia nu i s-a dat decât un înveliş democratic.

Descriere

Atât societatea civilă, cât şi instituțiile europene au criticat administrația moldovenească pentru lipsa unor reforme eficiente în administrația publică centrală şi locală[2]. Tentative de a promova anumite schimbări au fost din 1991 până în prezent, dar numai la nivelul administrației publice locale (APL). În Administrația Publică Centrală (APC) n-a avut loc însă nici o reformă sau măcar o ajustare serioasă la standardele europene. În prezent suntem abia la etapa definirii unor priorități de reformă, fără a semnaliza cel puțin careva progrese după strategia lansată în decembrie 2005.

Aceasta face ca percepția publicului față de calitatea guvernului central să fie foarte negativă. Se crede astfel că sistemului administrativ vechi, moştenit din perioada sovietică, i s-a dat, pur şi simplu, un înveliş democratic. În consecință, nu avem – atât la nivel central, cât şi local – o administrație publică capabilă să presteze servicii calitative populației, or, anume prin aceasta se măsoară eficiența sistemului.

Administrația este măcinată de o hiperbirocrație, cu rădăcini adânci şi ramificate, ce se trag din sistemul sovietic. S-a schimbat regimul şi orânduirea socială, am trecut la relații de piață, am proclamat democrația, am legiferat proprietatea privată, dar funcționărimea din aparatul de stat a rămas aşa cum a fost. Peste noapte se poate schimba regimul de guvernare, nu şi mentalitatea unei armate de funcționari. Pregătiți în fostul sistem, aceştia mai practică formele şi metodele de atunci, mimând procese care nu se produc în sistemul administrării publice la nivel central, călăuzindu-se după indicații politice şi instinctele vechii nomenclaturi.

Grupuri țintă

- funcționarii
- cetățenii
- investitorii străini
- administrația centrală şi locală.

Impact

Administrația este o zonă atât de decizie, cât şi de execuție. Cu o administrație nefuncțională, nimic nu mai poate merge bine. Modernizarea economică, socială, culturală trenează mai ales din cauza celor care gestionează vicios bunurile publice. Corupția şi lipsa de profesionalism a administrației afectează negativ încrederea contribuabililor în instituțiile publice.

Credibilitatea externă este puternic afectată de corupția endemică şi intervențiile politice în administrație. Haosul administrativ sperie investitorii străini şi afectează imaginea Moldovei în străinătate. Consecința externă cea mai serioasă a menținerii unei administrații nereformate este apropierea de Uniunea Europeană. Cu asemenea sistem, aderarea la UE este imposibilă.

[2] Interviu cu Victor Popa: „Este ceva anormal când guvernul repară acoperişurile şi „relansează" băile publice" // Timpul, 4 aprilie 2006, NR.388.

Dinamica

Strategia de reformă a administrației centrale, elaborată în baza analizei funcționale a procesului decizional a fost lansată în luna ianuarie 2006. Conform Strategiei, reorganizarea administrației publice centrale se preconizează a fi realizată prin crearea unei structuri moderne, eficiente şi receptive necesităților schimbătoare ale societății, precum şi prin delimitarea clară a responsabilităților şi a competențelor.

Factori

- presiunea venită din partea actorilor externi: instituții internaționale financiare, Consiliul Europei
- hiper-centralizarea politică
- regulamentele interne ale funcționarilor.

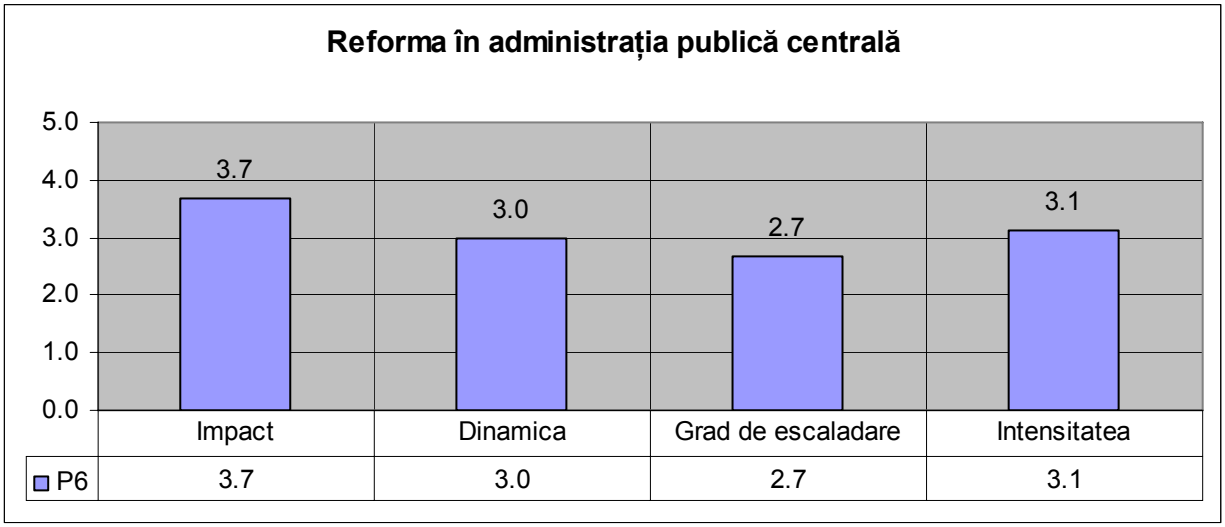
Anticipări

Implementarea Strategiei de reformare a administrației publice va contribui la dezvoltarea unui sistem eficient de administrare publică. După intrarea României în UE ar putea avea loc un transfer de „know how" occidental pentru a moderniza administrația publică.

Întrebări

- Va remedia guvernul starea dezastruoasă din administrație?
- Când va exista în Moldova o administrație profesionistă şi echidistantă?

Aprecierile experților

P7. Netransparența activității instituțiilor centrale

Subiectul

În pofida a numeroase critici din partea societății civile şi a mass-media, instituțiile centrale cu greu acceptă informarea cetățenilor despre activitatea lor.

Descrierea problemei

De numărate ori, mass-media moldovenească a făcut dezvăluiri în privința intransparenței instituțiilor centrale, care se ascund fie în spatele presupusului secret de stat, fie în spatele lipsei de informații. Cetățenii simpli nu au acces liber la informația despre activitatea acestor instituții.

Informarea cetățenilor despre activitatea instituțiilor centrale ale statului se face prin emiterea comunicatelor de presă sau plasarea informațiilor respective pe site-ul instituției. Cu toate acestea, doar un număr infim de populație din RM (0,1 %) utilizează internetul pentru a se informa şi nu toată informația publică este disponibilă pe site-urilor instituțiilor publice.

Pe de altă parte, instituțiile de stat tăinuiesc informația publică. Parlamentul nu publică pe site-ul său legile disputate cel mai intens în legislativ, iar instituțiile publice ignoră cererile cetățenilor, societății civile şi ale mass-media de a obține informații publice, inclusiv despre activitatea financiară a acestora. Deseori, instituțiile publice motivează neprezentarea informațiilor prin acelaşi secret de stat, deşi legislația în vigoare nu prevede o delimitare clară a ceea ce poate fi considerat secret de stat.

Presa a dat în vileag mai multe ilegalități în privința netransparenței achizițiilor publice şi cheltuirii banilor publici. Netransparente sunt şi cheltuielile pentru implementarea PAUEM, SCERS, precum şi a granturilor străine acordate Guvernului Moldovei.

Transparentizarea operațiunilor administrative este pusă în cârca Reformei Administrației Publice Centrale, scopul căreia este de a institui un sistem modern şi eficient al APC, „în conformitate cu principiile de bună guvernare din țările membre ale UE şi CE”.

Grupuri-țintă

- cetățenii
- managerii de IMM
- administrația centrală şi locală.

Impactul

Lipsa de transparență în activitatea instituțiilor centrale contribuie nemijlocit la susținerea flagelului corupției. La fel, este afectată încrederea populației în instituțiile statului, conducând la idolatrizarea unor persoane concrete, precum cea a preşedintelui țării, Vladimir Voronin. Acest fapt afectează treptat valorile democrației participative, care degenerează de cele mai multe ori în dezinteresul pentru alegerile generale şi, în special, cele locale.

Dinamica problemei

Potrivit sondajelor de opinie, cetățenii sunt puțin informați despre activitatea instituțiilor centrale, principalele instrumente de informare fiind televiziunea şi radioul. Doar o mică parte a populației are idee despre programele strategice ale Guvernului Moldovei. Potrivit aceluiaşi BOP, 77,3 % din populația țării nu ştiu în ce constă Planul de Acțiuni RM-UE, 40,0% dintre aceştia au auzit doar de el şi mai puțini ştiu care este nivelul de implementare a Planului de Acțiuni.

Factori

- corupția;
- dezinteresul funcționarilor publici, din cauza remunerării proaste;
- tăinuirea fărădelegilor şi incompetenței administrației;
- lipsa profesionalismului funcționarilor;
- multitudinea de gafe ale administrației, care trebuie tăinuite;
- interese politice şi private.

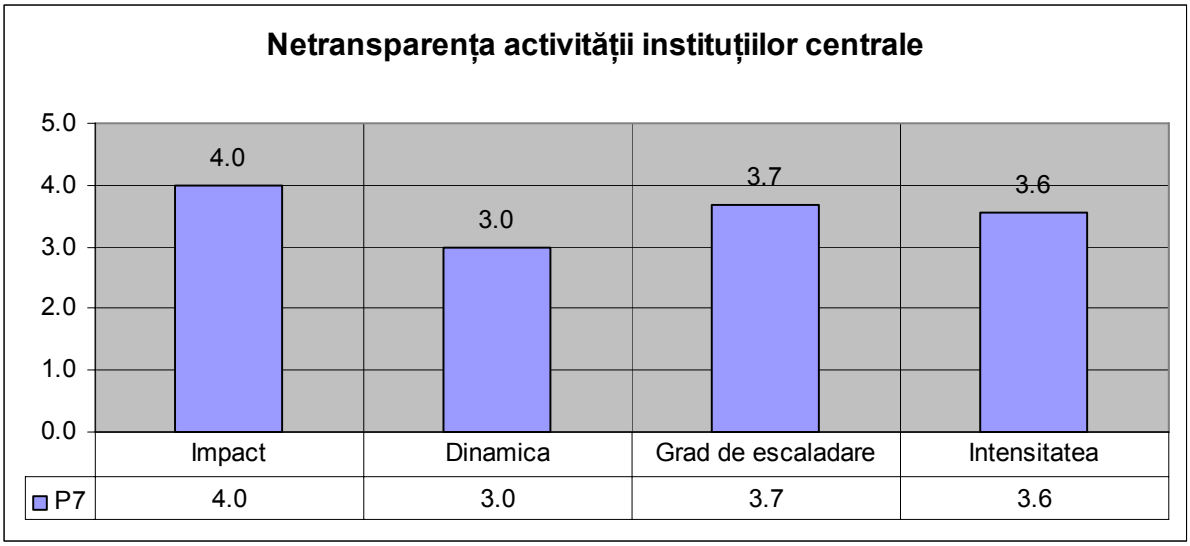
Anticipări

Implementarea reformei APC ar trebui să instituie un mecanism de transparență în administrația publică centrală şi locală. Tindem însă să credem că atingerea unui nivel înalt de transparență va fi posibilă doar după eliminarea corupției şi apariția unei voințe politice.

Întrebări

- are dreptul cetățeanul simplu să cunoască scopul şi modalitatea cheltuirii banilor publici de către instituțiile statului ?
- un sistem politic democratic poate sau trebuie să fie transparent ?

Aprecierile experților

P8. Înrolarea politică a instituțiilor publice

Subiect

Constant, instituțiile publice sunt acuzate de presa autohtonă, de societatea civilă şi de opoziția politică că nu acționează independent, nu respectă legile şi nevoile cetățenilor, ci se supun ordinelor şi intereselor partidului de guvernământ. Sistemul dependenței generalizate, construit de PCRM, a atins cu prioritate aceste structuri, deşi ele ar trebui să servească interesele cetățenilor şi să fie garanții statului de drept.

Descriere

PCRM şi-a consolidat puterea la guvernare dar nu atât prin creşterea sprijinului populației , ci prin control politic exercitat asupra instituțiilor statului: justiția, poliția şi alte organe de control, administrația locală instituții descentralizate, mass-media publice etc. Statul devine, astfel, captiv intereselor unui grup care acționează discreționar, aplică legile selectiv, ignoră interesele cetățenilor, a mass-media, a societății civile şi a opoziției politice.

În condițiile existenței unei majorități parlamentare care poate teroriza întreg Guvernul, instituțiile publice pot fi controlate politic. Mistificarea realității şi controlul datelor oficiale pare să fie reacția naturală a unor agenții de stat, care răspund într-o măsură mai mare indicațiilor de partid, decât interesului public. Muşamalizarea nereuşitelor sau blamarea ziariştilor pentru investigații care confirmă anumite abuzuri comise de către autorități pare să reprezinte o practică scadentă pentru diverse agenții de stat. Presa remarcă de altfel că şirul legalităților şi fraudelor semnalate de cetățeni sau presă, de opoziție, chiar şi cele flagrante, nu au condus în ultimii ani la sancționarea „marilor corupți", iar atunci cînd anumite demisii au fost efectuate, ele s-au produs doar la indicațiile şefului statului, şi în condiții impenetrante pentru înțelegerea motivelor lor. În schimb, orice caz de corupție inițiat de către autorități privesc exclusiv lideri ai opoziției politice, la care se adaugă intimidarea şi atacarea reprezentanților opoziției cu dosare şi procese, utilizarea funcționarilor publici şi a altor angajați din structurile respective ca masă de manevră în acțiuni politice. Eficiența statului captiv nu se măsoară prin bunăstarea cetățenilor sau prin efectele legilor. Unitatea de măsură este puterea partidului aflat la guvernare şi a clientelei pe care o protejează.

Grupuri țintă

- cetățenii
- liderii partidelor de opoziție
- ONG-urile
- angajații instituțiilor publice.

Impact

Înrolarea politică a instituțiilor publice transformă Moldova într-o „democrație de fațadă". Sintagma este cu atît mai actuală cu cât justiția rămâne în continuare o putere obedientă, care nu-şi asumă riscuri în raport cu puterea politică la guvernare. Statul de drept este subminat din interior, iar instituțiile publice nu sunt funcționale. Instituțiile servesc interesele private – de partid sau de clan – şi nu interesele publice. De aici şi pierderea de credibilitate şi autoritate în ochii cetățenilor.

Dinamica

În nici una din guvernările anterioare, instituțiile publice nu au fost complet independente. Totuşi, după 2001, controlul politic asupra instituțiilor publice a avut o tendință tot mai accentuată. Executivul a „acumulat" constant noi puteri asupra instituțiilor statului, tot

mai multe ajungând în subordinea sa, pentru a fi uşor manipulate. Influența începe prin schimbarea conducerii lor şi aducerea propriilor oameni de încredere.

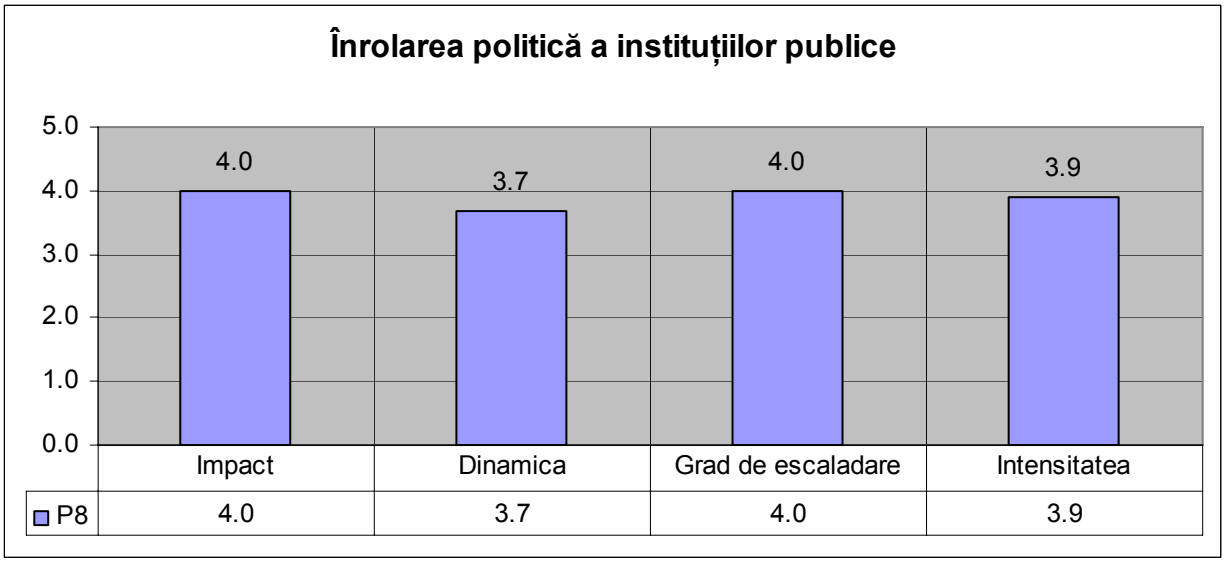
Factori

- existența unei opoziții slabe şi uşor de cumpărat cu favoruri publice
- corupția la nivel înalt
- presiunea instituțiilor europene de a consolida instituțiile democratice în Moldova.

Anticipări

Apropierea Uniunii Europene de hotarul R. Moldova va stimula responsabilitatea celor din partidul de guvernământ. Acest fapt va înviora viața politică de la Chişinău şi va oferi posibilități pentru dezvoltări democratice în țară.

Aprecierile experților

P9. Reformele în R. Moldova decurg foarte încet

Subiectul

Procesul de promovare a reformelor în R. Moldova este foarte lent. Reducerea personalului în instituțiile centrale, la indicațiile şefului statului în anul 2005, cu scopul „de a eficientiza aparent aceste instituții", a împovărat funcționarii publici cu sarcini în plus. Birocrația şi, uneori, lipsa voinței politice conduc la tărăgănarea procesului de reformare socio-economică şi politică a statului.

Descrierea problemei

Procesul de reforme a început în R. Moldova odată cu obținerea independenței. La acel moment, scopul reformelor era tranziția spre o societate democratică. La momentul actual, scopul reformelor este apropierea Moldovei de standardele Uniunii Europene. Cu părere de rău, o serie de reforme începute după 1991 mai continuă şi în zilele de azi, ceea ce denotă o abordare superficială din partea autorităților a procesului de reformare.

Stabilirea unui parteneriat strategic între putere şi opoziție în Parlamentul R. Moldova avea menirea să stimuleze procesul de reformare întru realizarea dezideratului de integrare europeană al țării. Cu toate acestea, raportorii Adunării Parlamentare a Consiliului Europei pentru Republica Moldova consideră că în Moldova procesul de implementare a reformelor decurge lent. „Calendarul pe care l-a adoptat Parlamentul, care include legile ce necesită a fi adoptate până în iulie, este unul foarte încărcat şi complicat", a declarat Josette Durrieu în cadrul unei conferințe de presă la Chişinău.

Reformele cu cele mai mari restanțe sunt cele legate de independența justiției, libertatea de expresie, reforma administrației publice centrale şi locale, reforma acordării serviciilor sociale, eliminarea corupției din înaltele foruri de decizie.

De nenumărate ori, presa şi experții independenți au sesizat opinia publică despre încetineala mersului reformelor în R. Moldova. O parte din aceste reforme pot fi regăsite în prevederile Planului de Acțiuni RM-UE, ceea ce presupune un angajament al autorităților moldoveneşti în fața instituțiilor europene de a produce schimbări. Reformele au fost promise şi prin adoptarea de către Parlamentul moldovean a două calendare cu două seturi de legi: unul pentru Consiliul Europei şi altul pentru Comisia Europeană.

În pofida acestor eforturi, sarcina majoră a implementării reformelor revine executivului, instituție care nu se poate bucura de acțiune liberă, fiind direct dependentă de preşedintele țării. Acest fapt provoacă o „bâlbâială" în implementarea reformelor, funcționarii fiind obligați să execute, în primul rând, sarcinile preşedintelui, iar apoi prevederile venite din documentele strategice, ceea ce denotă o lipsă de democrație în actul decizional.

Grupuri-țintă

- cetățenii simpli;
- funcționarii publici;
- instituțiile centrale;
- donatorii internaționali.

Impactul

Procesul limitat de reformare a sistemului administrativ conduce la stagnarea proceselor economice şi sociale, întârzierea modernizării funcțiilor statului, şi perpetuarea unei tutele politice asupra principalelor segmente economice, sociale şi culturale, care afectează viața cetățeanului din RM. Acest fapt are un impact direct asupra viabilității statului şi, totodată, asupra tranziției de la o economie puternic etatistă spre o economie de tip liberal, deschisă spre comerț şi dezvoltare, investiții străine şi tehnologizări succesive. Întârzierea reformei

administrației centrale afectează şi credibilitatea Moldovei în raport cu partenerii europeni: UE şi CoE. Parteneri interesați de creşterea predictibilității, stabilității politice şi ridicării bunăstării în societate. În pofida unui PIB în creştere, enunțat cu fast de oficialități, cetățeanul de rând nu simte bunăstarea socială, prețurile fiind şi ele în creştere. Această situație provoacă iritarea socială şi neîncrederea în politicile guvernului.

Pe de altă parte, Republica Moldova este din ce în ce mai ridicolă în fața instituțiilor europene prin discursul său proeuropean, atât timp cât nu oferă o imagine clară a unor schimbări profunde în interiorul țării prin reforme.

Dinamica problemei

La începutul celui de-al doilea mandat, Guvernul Tarlev şi-a propus o serie de priorități, printre care: integrarea europeană; modernizarea economică şi socială; reducerea sărăciei; integritatea teritorială; consolidarea statului de drept şi a democrației; garantarea şi dezvoltarea proprietății private; stimularea spiritului de întreprinzător; stimularea investițiilor şi îmbunătățirea climatului investițional; ajustarea politicilor monetar-creditare şi fiscal-bugetare la normele şi standardele Comunității Europene; respectarea drepturilor minorităților; asigurarea libertăților individuale; sporirea siguranței cetățeanului şi a familiei; egalitatea şanselor. În pofida scopurilor propuse, realizarea acestora este întâmpinată de lipsa unei abordări strategice clare din partea Executivului.

Din păcate, executivul moldovenesc a eşuat lamentabil în alegerea unei viziuni concrete, pendulând între viziunea integrării europene şi cea a rămânerii în sfera de influență a Federației Ruse. Guvernul, conştient de existența unor mari restanțe la capitolul implementării SCERS şi a Planului de Acțiuni RM-UE, instrumente prin care ar fi trebuit să modernizeze economia Moldovei şi să o apropie de standardele europene, tot mai speră la un răgaz şi înțelegere din partea partenerilor occidentali, prin aceasta reducând din credibilitatea sa de a produce schimbări.

Realizarea pe jumătate a reformelor structurale de către actuala administrație împiedică desfăşurarea benefică a celorlalte reforme la fel de importante şi insistent cerute de partenerii occidentali.

Îmbunătățirea mediului instituțional şi a capacităților de competitivitate externă, încurajarea extinderii geografice şi sectoriale a activității economice, atingerea unor performanțe mai înalte în domeniul educațional şi al sănătății sunt egal de importante pentru a aduce îmbunătățiri calitative şi durabile, dar şi pentru a accelera creşterea economică. Accelerarea acesteia este importantă pentru a reduce decalajul de venituri față de standardele europene. Evident, un prim obiectiv strategic pentru guvern ar trebui să fie asigurarea revenirii cât mai rapide a Moldovei la nivelul de venituri din perioada care a precedat tranziția.

Factori

- Existența „verticalei puterii”;
- nivelul scăzut de pregătire a funcționarilor publici;
- dependența de mediul extern;
- slăbiciunea forțelor politice de opoziție.

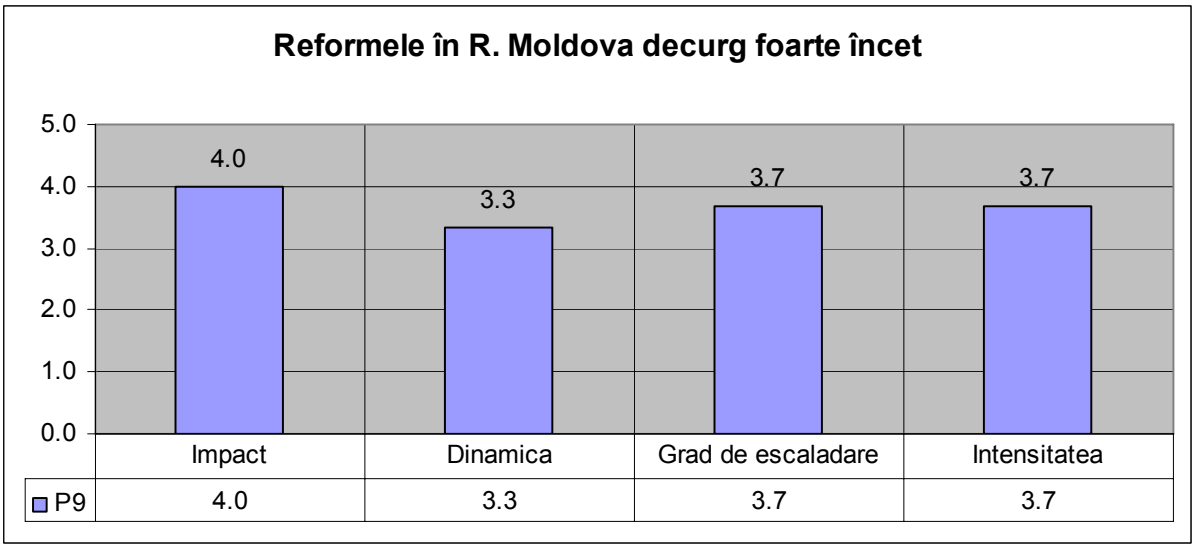
Anticipări

Procesul de reformare ar putea primi un impuls din partea instituțiilor europene. Cu toate acestea, Moldova încă nu este pregătită să facă față programelor europene, fapt care va solicita resurse în acest domeniu. Viitorul relației Moldovei cu UE va depinde într-o mare măsură de procesul de reformare internă şi conformare la recomandările acesteia.

Întrebări

- în ce măsură acțiunile executivului corespund priorităților propuse?
- în ce măsură cetățenii pot monitoriza progresele executivului în domeniul realizării reformelor strategice?
- cum pot fi măsurate rezultatele activității Executivului?

Aprecierile experților

P10. Apropierea de UE – fără „consistență politică” la Chişinău

Subiectul

Dezideratul european este alegerea ce asigură democrația R. Moldova şi consolidarea instituțiilor sale, stabilitatea internă şi securitatea externă. Lipsa unei consistențe politice şi a unor succese sesizabile vorbesc în defavoarea R. Moldova şi periclitează imaginea acesteia din exterior.

Descrierea problemei

De la finele anului 2005, R. Moldova se bucură de avantaje vizibile şi palpabile în relațiile sale cu UE: semnarea Planului Individual de Acțiuni RM-UE, desemnarea reprezentantului special UE pentru Moldova, deschiderea unei delegații a Comisiei Europene la Chişinău, implicarea în procesul de reglementare a conflictului transnistrean, monitorizarea frontierei moldo-ucrainene sub egida UE, etc. Toate acestea indică prezența Republicii Moldova pe agenda UE, ceea ce deja este un progres.

Dar, cu părere de rău, toate aceste progrese au avut loc datorită apropierii hotarului UE de această regiune şi politicii europene de vecinătate (PEV), pe care o urmăreşte UE vis-à-vis de R. Moldova; şi mai puțin datorită insistențelor ori îmbunătățirii situației generale a țării.

Mai mult ca atât, liderii de la Chişinău aşteaptă să sesizeze beneficiile fără a valorifica aceste acțiuni politice. Iar „inconsistența politică” moldovenească îngreunează şi mai mult beneficierea de pe urma acestor avantaje. Elocvent este următorul exemplu: R. Moldova, începând cu 1 ianuarie 2006, n-a putut beneficia de sistemul generalizat de preferințe GSP+ acordat de către Uniunea Europeană, conform căruia 7200 grupe de produse obțin acces liber, fără aplicarea taxelor vamale, pe piața UE. Deocamdată, produsele moldoveneşti sunt incompatibile cu standardele europene, instituțiile de rigoare nefiind capabile să certifice ca atare produsele calitative şi competitive. Este un cerc vicios – produsele nu vor putea corespunde standardelor europene dacă industria autohtonă nu va beneficia de investiții străine, iar potențialii investitori, desigur, evită R. Moldova, întrucât aici lipseşte un sistem judiciar independent, iar oamenii de afaceri pot fi atacați peste noapte de către stat (vezi cazul Pasat, cazul Țurcan).

Grupuri țintă

- cetățenii şi grupurile de interese din Republica Moldova şi Uniunea Europeană;
- ministerele responsabile de implementarea Planului de Acțiuni RM-UE.

Impactul

Problema respectivă pune în dificultate contactele şi relațiile bilaterale dintre Chişinău şi Bruxelles. Încetinirea realizării PAUEM presupune şi o întârziere a modernizării infrastructurii şi a economiei țării.

Dinamica problemei

Primul moment care ar trebui să fie tratat drept critic pentru R. Moldova este introducerea de către România a regimului de vize pentru cetățenii R. Moldova. Odată cu aderarea României la UE, cetățenii R. Moldova nu vor mai putea călători spre Vest fără vize. Este o temă sensibilă pentru R. Moldova, care însă nu este abordată la Chişinău.

Trebuie atenționat şi faptul că Ucraina, Georgia şi statele din Balcani au eliminat demult vizele pentru UE, chiar dacă UE încă nu le–a oferit posibilitatea de a avea vize facilitate. UE a promis facilitarea regimului de vize pentru cetățenii R. Moldova, însă aceasta din urmă va fi, până în ianuarie 2007, singurul stat care doreşte aderarea la UE, cerând concomitent vize

pentru cetățenii săi. Moldova ar trebui să elimine şi înregistrarea la autoritățile locale, în decurs de 3 zile, a cetățenilor UE care vin în vizite pentru perioade scurte de timp.

Factori

- lipsa voinței politice
- existența verticalei puterii
- inabilitatea de a lucra cu proiecte europene.

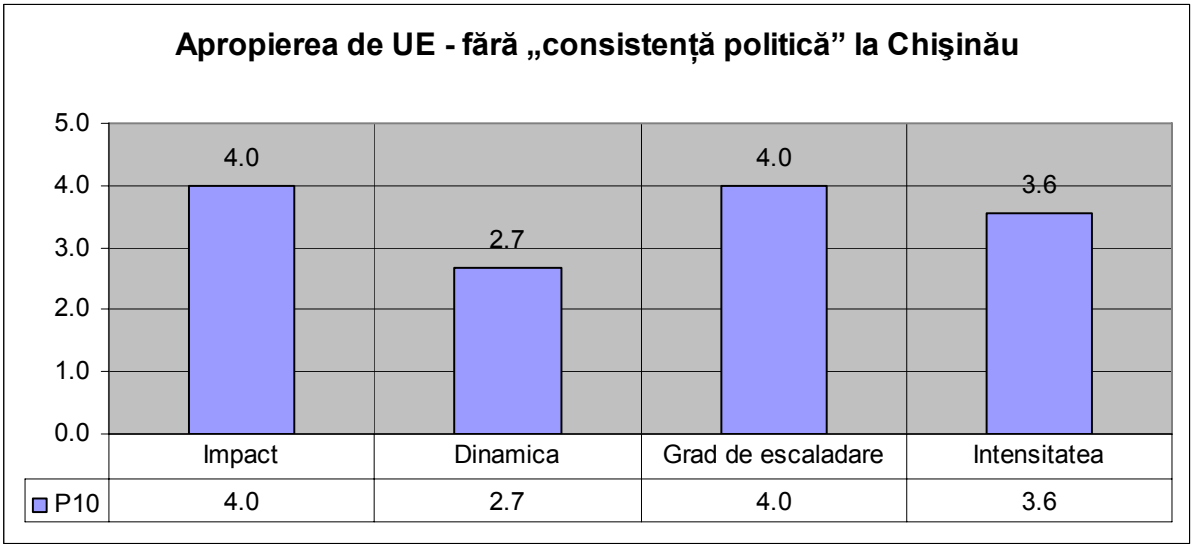
Anticipări

Extinderea priorităților Politicii Europene de Vecinătate va absorbi Moldova tot mai mult, odată ce aceasta va începe a beneficia din 2007 de fondurile UE. Aceste fonduri vor contribui la apropierea R Moldova de standardele europene.

Întrebări

- Ce poate face R. Moldova pentru a ameliora situația creată?
- De cît timp are nevoie RM pentru acest lucru?

Aprecierile experților

P11. Consiliul Europei continuă monitorizarea R. Moldova

Subiectul

Chişinăul se află deja de mai mulţi ani sub monitorizarea Consiliului Europei. Oficiali europeni consideră că anumite libertăţi democratice ar mai putea fi încălcate în ţara noastră. Evident că acest statut nu avantajează deloc Republica Moldova.

Descriere

Republica Moldova este sub monitorizarea Consiliului Europei din momentul admiterii sale în structura dată. Fiecare ţară, după admiterea în Consiliul Europei, este supusă unui proces de monitorizare. R. Moldova este ţara cu cel mai mare termen de monitorizare în cadrul Consiliului Europei. Extinderea perioadei de monitorizare se datorează neîndeplinirii integrale de către autorităţile moldoveneşti a angajamentelor asumate în 1995.

De fiecare dată, experţii Consiliului Europei au salutat eforturile Moldovei de a menţine o stabilitatea politică, însă au atenţionat oficialităţile moldoveneşti despre existenţa unor restanţe la capitolul realizării reformelor democratice. La conferinţa de presă din 22 februarie 2006, Reprezentantul special al Secretarului General al Consiliului Europei a declarat că Republica Moldova trebuie să reformeze justiţia, audiovizualul şi să asigure libertatea presei şi accesul liber la informaţie, pentru a demonstra că se încadrează în criteriile unui stat democratic autentic.

Potrivit oficialilor europeni, Strasbourg-ul va acorda atenţie dezvoltării instituţiilor democratice, lăsând să se înţeleagă că doar în momentul în care forul european se va convinge că acestea funcţionează la nivel satisfăcător, procedura de monitorizare va fi încetată[3]. Potrivit aceloraşi surse, adoptarea cadrului legislativ nu este suficientă, în lipsa unor garanţii finale că legile vor fi aplicate.

Grupuri ţintă

- Guvernul R. Moldova
- Parlamentul R. Moldova
- Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (APCE)
- Raportorii pentru Moldova ai APCE.

Impact

Extinderea perioadei de monitorizare a proceselor democratice în Republica Moldova de către Consiliului Europei are atât un impact negativ, cît şi unul pozitiv. Această monitorizare creează o imagine proastă R. Moldova în faţa instituţiilor financiare internaţionale, precum şi a investitorilor străini. Căci unde legile nu funcţionează, nici investitorii nu apar. Pe de altă parte, angajamentele asumate de fiecare dată de către oficialii europeni vin să disciplineze autorităţile moldoveneşti, care simt sabia lui Damocle deasupra capului, atunci când sunt vizitaţi de experţii sau raportorii Consiliului Europei.

Pentru a ridica monitorizarea Consiliului Europei, Parlamentul a efectuat următoarele schimbări: modificarea şi completarea Codurilor civil şi de procedură civilă; penal şi de procedură penală; a Legii cu privire la avocatură; a Legilor cu privire la Colegiul disciplinar şi Colegiul de calificare şi atestare a judecătorilor; a Legii cu privire la statutul judecătorului; a elaborat noua Lege cu privire la Institutul Naţional al Magistraturii, a elaborat şi a adoptat unui nou Cod al Audiovizualului, a realizat pachetul constituit din noua Lege organică privind descentralizarea administrativă şi financiară; noua redacţie a Legii Administraţiei Publice Locale; a inclus modificări în Legea finanţelor publice.

[3] Consiliul Europei va continua monitorizarea R. Moldova până când aceasta îşi va face temele pentru acasă // 15 noiembrie 2006, Info-Prim Neo.

Dinamica

Deja de 11 ani Moldova se străduieşte să realizeze angajamentele asumate în 1995. În această perioadă au avut loc schimbări semnificative prin intermediul promovării reformelor democratice. Cu toate acestea, monitorizarea nu a fost lichidată. După alegerile parlamentare din 2005, partidele parlamentare şi-au asumat ca obligaţie ridicarea monitorizării Consiliului Europei. Cu această ocazie, preşedintele parlamentului, Marian Lupu a propus un calendar special de adoptare a unor acte necesare pentru a opri procedura de monitorizare şi a scăpa de sub ochii vigilenţi ai Europei. Programul calendaristic este un angajament, care a fost asumat pentru consolidarea credibilităţii Republicii Moldova, un pic şifonată în faţa Consiliului Europei. În prima sesiune a Parlamentului din cele 18 poziţii ale Programului calendaristic au fost realizate 16 (sau circa 90 %), inclusiv 11 poziţii – prin adoptarea legilor vizate în ambele lecturi şi 5 poziţii – prin adoptarea legilor în I lectură, acestea fiind expediate Consiliului Europei pentru o ultima expertiză. În sesiunea de toamnă fusese preconizată realizarea a 2 restanţe – examinarea şi adoptarea Legii cu privire la partidele politice şi a Codului Educaţiei[4].

Factori

- lipsa consistenţei reformelor promovate de administraţia centrală
- neaplicarea legislaţiei conform prevederilor legii
- centralizarea politică.

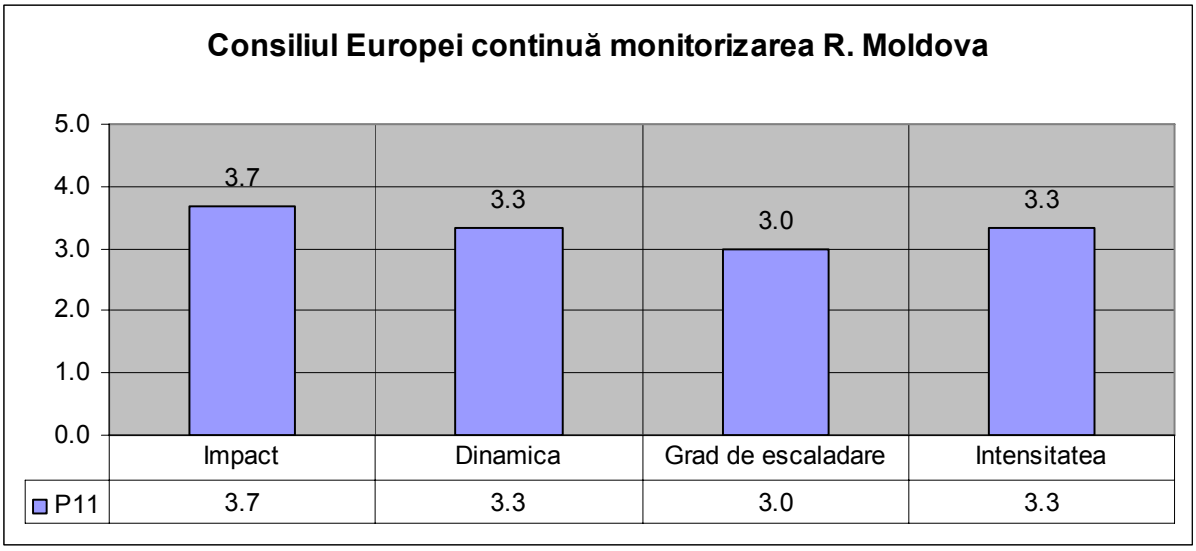
Anticipări

În viitorul apropiat, monitorizarea Consiliului Europei pentru R. Moldova ar putea fi ridicată. Autorităţile moldoveneşti, se pare, au înţeles impactul acestei monitorizări şi au început a veni cu propuneri proprii, pe lângă cele preluate cu ochii închişi din partea Consiliului Europei.

Întrebări

- Monitorizarea de către Consiliului Europei a unei ţări este un avantaj sau un dezavantaj?
- Cine este responsabil de faptul că Moldova până în prezent se află în programul de monitorizare al Consiliului Europei?

Aprecierile experţilor

[4] Discurs al Preşedintelui Parlamentului Marian Lupu, cu prilejul încheierii sesiunii plenare de primăvara-vară 2006, 29 iulie 2006, http://www.parlament.md/news/29.07.2006/

P12. Fondul de Rezervă al Guvernului – sacul fără fund pentru proiectele guvernării

Subiectul

Fondul de Rezervă al Guvernului (FRG) s-a transformat dintr-o sursă de acoperire a cheltuielilor excepționale într-o sursă de acoperire a cheltuielilor guvernării.

Descrierea problemei

Potrivit Regulamentului privind utilizarea mijloacelor fondului de rezervă al Guvernului (MO, nr. 057 din 27.06.97), fondul de rezervă al Guvernului este un fond bănesc destinat finanțării unor acțiuni neprevăzute, care survin în decursul anului şi care nu au fost prevăzute în bugetul de stat. În 2006 suma totală destinată fondului a fost de 45000 mii de lei, mai puțin cu 7 milioane de lei față de 2005, dar cu 15 milioane de lei mai puțin față de 2004. Pentru comparație, cheltuielile prevăzute pentru fond sunt aproximativ simetrice celor pentru întreținerea Parlamentului şi Procuraturii (separat).

Instituția responsabilă de gestionarea banilor publici din fond este Guvernul, care dispune utilizarea lor prin hotărâri de Guvern. Guvernul dispune de banii din fond după bunul plac. În nenumărate rânduri presa a sesizat opinia publică despre cheltuire nechibzuită a banilor din fond cu încălcarea legislației țării. Cea mai mare parte din aceşti bani vin să acopere cheltuielile de călătorie în străinătate ale preşedintelui şi primului ministru, de primire a oaspeților străini, de asemenea, finanțarea unor activități culturale şi de caritate. În pofida faptului că aceste cheltuieli ar trebui acoperite de FRG doar în cazuri excepționale, Guvernul își permite să scoată bani pentru datorii încă din anii 2002, ignorând adevăratele necesități ale țării – cum ar fi susținerea producătorilor agricoli, a administrației publice locale (menționate în Regulamentul de utilizare a banilor din FRG) etc.

Grupuri-țintă

- administrația centrală (Guvernul, Preşedinția, Parlamentul)
- administrația publică locală
- cetățenii de rând.

Impactul

Utilizarea derizorie a banilor din FRG pentru acoperirea „cheltuielilor de curte” conduce la o disfuncție a principiului separației puterilor în stat, aducând daune managementului finanțelor publice. Aşadar, banii din FRG nu îşi urmează destinația, guvernul încălcând legislația. Acoperirea cheltuielilor neprevăzute, dar nu excepționale, din FRG pentru vizitele şefului statului şi a Guvernului denotă o proastă planificare a activității acestora ori o creştere în exces a necesităților argumentate ale acestora.

Dinamica problemei

Utilizarea resurselor financiare din FRG s-a datorat creşterii neprevăzute a cheltuielilor pentru întreținerea Aparatului preşedintelui (prevăzut în Bugetul de stat pentru 2005 – 10,2 mln. de lei, cheltuit – 13,9 mln. de lei) şi a Guvernului. Din această sumă, peste 2,6 mln. de lei s-au folosit pentru vizitele oficiale şi neoficiale ale şefului statului (18 la număr) peste hotare: în Israel, Ucraina, România, Polonia, Belgia, Franța, Rusia, SUA, Țările Baltice, Grecia, Croația. Pentru toate călătoriile şefului statului banii au fost alocați după consumarea evenimentului, ceea ce înseamnă că la momentul când s-au făcut cheltuielile lipsea temeiul legal pentru aceasta.

Pentru călătoriile primului-ministru în străinătate în 2005 şi în primul trimestru al anului curent, din FRG au fost alocate „doar” circa 1,2 mln. de lei.

Factori

- managementul prost al planificării mijloacelor financiare pentru instituţiile centrale;
- nerespectarea legislaţiei în vigoare cu privire la utilizarea banilor din FRG;
- disponibilitatea premierului Tarlev de a îndeplini recomandările preşedintelui Voronin şi a consilierilor acestuia.

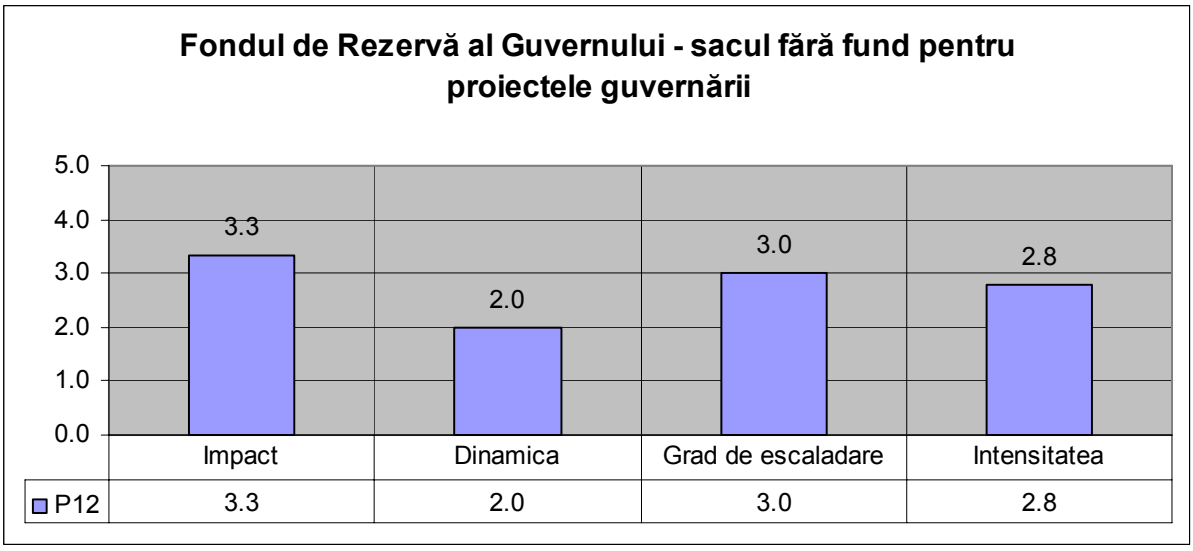
Anticipări

Apropierea alegerilor locale din 2007 cu siguranţă va implica cheltuieli neprevăzute care vor fi extrase din FRG. În acest sens, vor apărea proteste din partea opoziţiei, cât şi a instituţiilor internaţionale, care ar putea învinui guvernul de partizanat politic în favoarea partidului de guvernământ.

Întrebări

- care este rolul FRG în dezvoltarea durabilă a R. Moldova ?
- cine stabileşte necesitatea utilizării banilor publici din FRG?
- de ce nu toate hotărârile Guvernului pentru alocarea banilor din FRG nu sunt publicate în Monitorul Oficial ?

Aprecierile experţilor

P 13. Lupta împotriva corupției – eforturi intense, rezultate minime

Subiectul

Activitatea instituțiilor publice centrale continuă să fie perturbată de fenomenul corupției care contribuie la slăbirea mecanismului democratic de luare a deciziilor în R. Moldova, iar lupta împotriva corupției are un caracter limitat, menită să contracareze consecințele şi nu cauzele perpetuării acestui fenomen.

Descrierea problemei

Din momentul obținerii independenței de stat fenomenul corupției a luat amploare datorită tranziției de la vechile structuri autoritare la instituțiile democratice. În acest răstimp, corupția a reuşit să pătrundă şi să se impună în cele mai înalte structuri de stat. În pofida depunerii unor eforturi serioase din partea organelor împuternicite să identifice cât mai multe acte de corupție, gradul acesteia nu se atenuează, fapt care generează senzația unui proces demonstrativ, nefiresc în combaterea corupției de către respectivele instituții.

Existența şi perpetuarea acestui flagel în cele mai înalte foruri ale puterii a fost demonstrată în nenumărate rânduri de către mass-media locală prin descrierea unor cazuri concrete.

Existența corupției la nivel înalt a fost recunoscută şi de către şeful statului într-o şedință specială de Guvern. Acesta a apreciat drept nesatisfăcătoare situația la capitolul combaterii şi prevenirii corupției, în pofida „prezenței cadrului juridic necesar, ... voinței politice declarate, ... strategiilor şi planurilor de măsuri elaborate". Şeful statului consideră că fenomenul combaterii şi prevenirii corupției nu a devenit o preocupare constantă a fiecăruia din conducătorii structurilor de stat, iar în asemenea situație lupta cu acest fenomen devine inutilă. Şeful statului s-a arătat nemulțumit şi îngrijorat de atitudinea pasivă a miniştrilor, directorilor de birouri, servicii şi agenții de stat, altor organe publice centrale la capitolul depistării şi prevenirii corupției în instituțiile pe care le conduc, cu atât mai mult cu cât, la investirea sa în calitate de preşedinte în 2001, V. Voronin declarase ca prioritate a programului său combaterea corupției.

Potrivit Asociației Transparency International, Indicele Perceperii Corupției în Moldova s-a majorat de la 2,3 puncte în anul 2004 până la 2,9 puncte în 2005, Republica Moldova avansând de pe locul 117 pe locul 95 din 159 țări incluse în clasament, ceea ce creează o imagine nu prea bună Republicii Moldova.

La moment, cele mai mari resurse sunt cheltuite pentru depistarea cazurilor de corupție, în locul lichidării condițiilor care conduc la apariția corupției. Printre factorii direcți care contribuie la consolidarea corupției sunt salariile şi veniturile mici ale funcționarilor publici şi ale populației, nivelul ridicat al birocrației în administrație, nivelul scăzut al culturii în rândul cetățenilor etc.

Grupuri-țintă

- grupuri de interese (antreprenori, lideri politici, funcționari) – care nu sunt tentate să-şi promoveze interesele prin mijloace mai simple, dar ilegale;
- organele de forță (CCCEC, procuratura, MAI) – instituții responsabile de contracararea fenomenului corupției;
- Guvernul – miniştrii de resort în frunte cu Primul Ministru Tarlev;
- comunitatea internațională care insistă ca executivul moldovean să elaboreze soluții pentru ameliorarea problemei;
- mass-media – are rolul de înregistrare şi informare a populației despre perpetuarea sau contracararea flagelului corupției.

Impactul

Lupta contra corupției, lăsată doar în seama instituțiilor responsabile de înregistrarea cazurilor de corupție (CCCEC, MAI, Procuratură) şi a societății civile, nu poate avea succes definitiv atât timp, cât nu va fi un efort conjugat, în primul rând din partea Guvernului.

Ignorarea acestui deziderat de către membrii guvernului constituie o simulare a procesului real de combatere a corupției, fapt ce creează impresia incapacității administrației Republicii Moldova de a combate fenomenul corupției.

Această circumstanță contribuie la slăbirea instituțiilor democratice ale statului şi a procesului democratic de luare a deciziilor cu consecințe economice, politice şi sociale pentru societate, subminează dezvoltarea durabilă şi valorile democratice, descurajează procesul de atragere a investițiilor străine, provoacă majorarea costurilor tranzacțiilor, distorsionează mecanismele economiei de piață etc.

Aproximativ 50 la sută din participanții unui sondaj de opinie realizat de Centrul de Informații şi Studiere a opiniei publice „Socioinform" susțin că fenomenul corupției reprezintă una din cauzele principale ale sărăciei masive a populației R. Moldova.

Dinamica

Potrivit directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor economice şi a Corupției (CCCEC), Valentin Mejinschi, Centrul a înregistrat de la începutul anului curent 260 de cazuri de corupție, dintre care în 66 % au fost implicate persoane cu răspundere în posturi înalte. Cu părere de rău, nici una din acele persoane nu a fost trasă la răspundere, chiar dacă şi-a recunoscut benevol vina în fața judecății.

Nici populația nu este încântată de calitatea inițiativelor întreprinse întru ameliorarea situației. Astfel, 73,4% din respondenții BOP din 2006 au declarat că sunt nemulțumiți de nivelul la care se realizează combaterea corupției.

În primele patru luni ale anului 2006, Ministerul Afacerilor Interne a depistat 145 de cazuri de corupție, inclusiv în cadrul organelor de drept. Au fost depistate 46 de persoane care au oferit mită lucrătorilor organelor de drept. Cu toate acestea, din cele 600 de infracțiuni de corupție, înregistrate de CCCEC şi MAI, doar o singură persoană a fost pedepsită cu privațiune de libertate.

Pentru diferite acte de corupție, trădare a obligațiunilor de serviciu din partea polițiştilor prin estorcare de mijloace băneşti, inclusiv prin şantaj, trafic de influență şi protecționism, angajații direcției Securitate internă a MAI au instrumentat anul trecut 190 de cauze penale în care erau bănuiți 210 polițişti.

Întrebat de ziarişti de ce până în prezent nu sunt documentate cazurile de corupție în care sunt implicați înalți demnitari, procurorul general a recunoscut existența mai multor dosare în care figurează deputați, ex-miniştri, judecători şi alți demnitari, dar că acestea se află pe rol timp îndelungat din „motive politice" sau al implicării presei.

Factori

- salariile mici ale funcționarilor publici
- lipsa unui control administrativ strict
- existența unor interese politice
- deficiențe ale legislație
- nivelului înalt al toleranței populației față de acest fenomen.

Anticipări

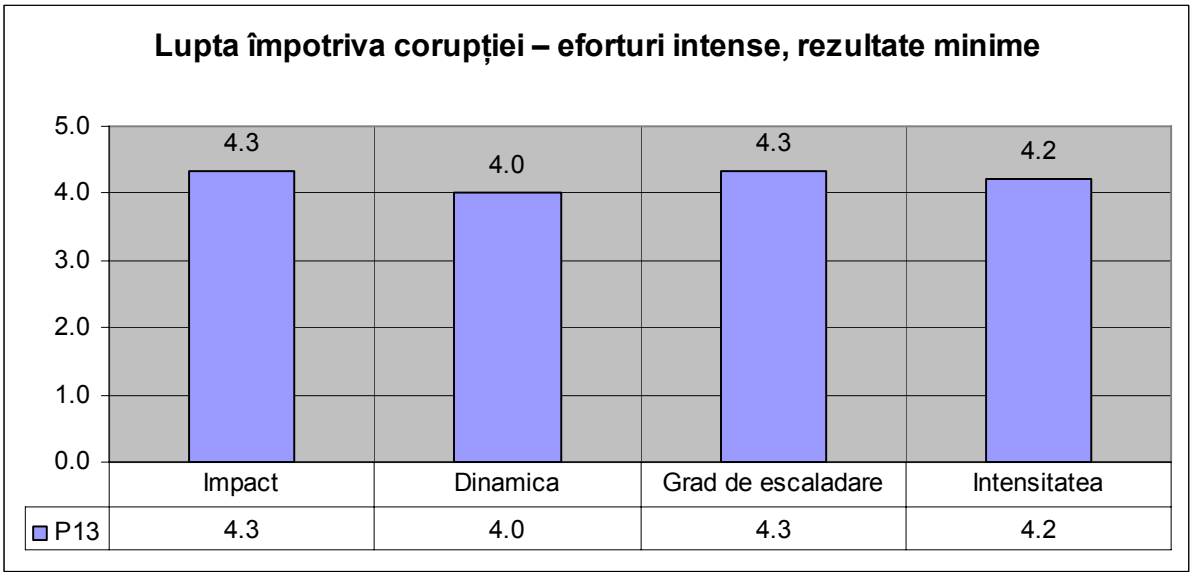
Pentru a putea beneficia de fondurile Millenium Challenges Account, Moldova trebuia să înregistreze un indice scăzut al corupției. Acceptarea candidaturii Moldovei ar putea conduce

la consolidarea luptei contra corupției, însă atât timp cât aceste acțiuni nu vor viza cauzele corupției, ci consecințele acestora, combaterea corupției va fi una sterilă.

Întrebări

- de ce persoanele învinuite de acte de corupție evită foarte ușor procesele de judecată, iar alții chiar continuă să ocupe posturi de răspundere?
- care sunt cauzele reale ale înregistrării corupției în cercurile înalte ale puterii?
- de ce corupția rămâne a fi una din principalele probleme cu care se confruntă R. Moldova?

Aprecierile experților

P14. Persoane controversate în funcţii cheie

Subiect

Pe scena politică moldovenească sunt active numeroase personaje asupra cărora persistă diferite ambiguităţi. Caracterul controversat al acestora se datorează unor cazuri de implicare a lor sau de protejare a unor afaceri ne-curate sau comiterea unor abuzuri de putere şi trafic de influenţă, despre care presa a stăruit în mai multe articole de investigaţie, fără ca aceste cazuri să incite la efectuarea unor investigaţii interne şi, în cele din urmă, la „deratizarea" scenei politice, ori administrative, de aceste personaje obscure.

Descriere

Presa autohtonă a publicat în repetate rânduri dezvăluiri şocante despre diverse persoane aflate în funcţii publice importante în RM, fără ca acesteaceste să fie anchetate sau cercetate penal. Mai schimb, toate publicaţiile care au publicat asemenea investigaţii au fost ameninţate, şi-au încetat existenţa, ori au fost tărâte în instanţa de judecată, ani la rând. Justiţia şi poliţia sunt de cele mai multe ori îngăduitoare sau total neputincioase când este vorba despre persoane influente implicate în diverse activităţi compromiţătoare. În aceste condiţii, legea este aplicată cu măsuri diferite. Conform dezvăluirilor operate de către Centrul de Investigaţii Jurnalistice în pragul alegerilor din 2005, cea mai mare parte din liderii politici şi importanţi oficiali ai executivului au fost ori încă mai sunt implicaţi în afaceri frauduloase şi ilegale[5].

Grupuri ţintă

- contribuabilii
- înalţi funcţionari care nu ţin cont de lege
- structurile de forţă.

Impactul

Pe de o parte, corupţia, criminalitatea economică, clientelismul se menţin la cote alarmante tocmai pentru că aceste surse de dezechilibru sunt protejate la nivel înalt. Instituţiile statului devin complice la imoralitate şi dispreţ faţă de lege şi cetăţeni. În jurul acestor persoane controversate se dezvoltă reţele clientelare, iar sub protecţia lor se derulează activităţi contrare legii şi interesului public. Pe de altă parte, această situaţie explică întârzierea redresării economice şi lipsa modernizării vieţii sociale.

Dinamica

Implicarea în politică pentru a legaliza afacerile ilegale este o tendinţă care se impune tot mai mult în R. Moldova. Ajunse în funcţii înalte aceste persoane devin practic de neatins. O latură a acestui proces este evoluţia fenomenului cumătrismului şi nepotismului. Rudele acestor persoane pot liber să dezvolte afaceri de orice gen fără a împiedica o concurenţă anumită.

Factori

- cumătrismul şi nepotismul
- gradul înalt de corupţie în instituţiile centrale
- incapacitatea poliţiei sau a justiţiei de a interveni

[5] Pe cine alegem?(I, II, III) // http://www.investigatii.md/index.php?art=27

- investigaţiile şi rapoartele societăţii civile care propun creşterea gradului de responsabilitate a acestor personalităţi.

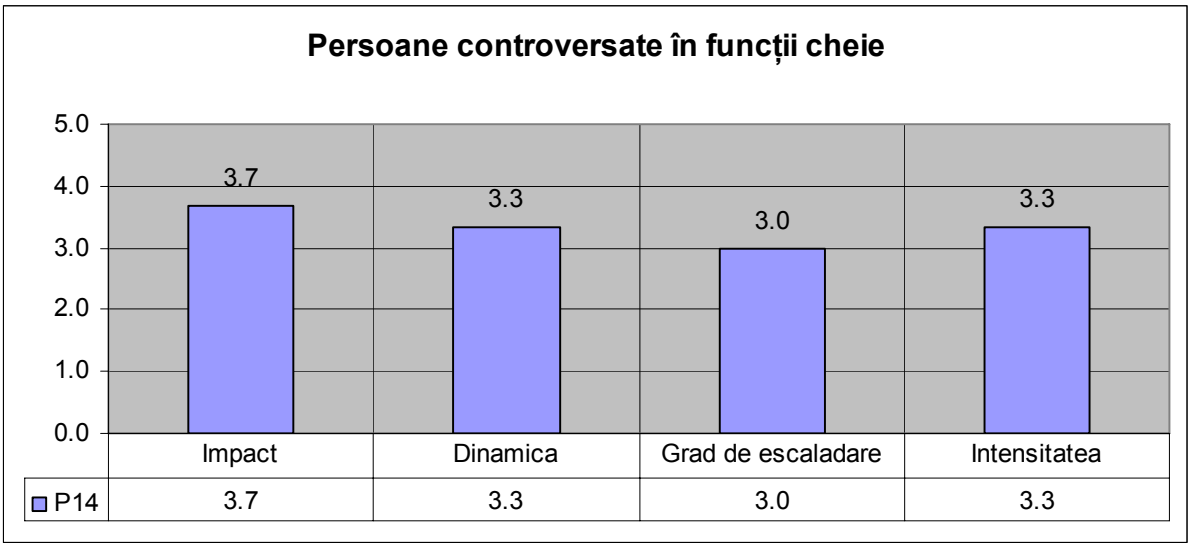
Anticipări

Evoluţii spectaculoase în depăşirea acestei probleme nu sunt de aşteptat în viitorul apropiat. Implicarea Moldovei în cadrul programului "Millennium Challenge" nu va oferi rezultate imediate. Rezultate pozitive ar putea fi înregistrate doar după alegerile parlamentare din 2009.

Întrebări

- Care sunt pierderile economice suferite de bugetul de stat din cauza activităţii acestor personalităţi politice controversate?
- Care ar fi efectul aplicării legii lustraţiei în R. Moldova?

Aprecierile experţilor

P15. Justiția aservită puterii politice

Subiect

În ciuda repetatelor semnale critice transmise de societatea civilă, presă şi partenerii externi, reforma în justiție este lipsită de consistență, eficiență şi coerență. Măsurile adoptate nu au putut modifica în mod semnificativ starea sistemului judiciar moldovenesc, caracterizat drept slab, vulnerabil, corupt şi fără independență.

Descriere

Cu toate că justiția ar trebui să constituie a treia putere politică independentă în stat, care să stea la baza celorlalte două puteri, în R. Moldova justiția rămâne dependentă de deciziile din cabinetele ministeriale şi prezidențiale. Centralizarea excesivă a administrației centrale a inclus în mecanismul său şi justiția.

Reforma în domeniul justiției nu a reuşit să asigure independența acesteia față de ingerințele politicului. Lipsa unei legislații clare şi a unei voințe politice ferme de schimbare favorizează ingerințele politicului cu privire la deciziile instanțelor de judecată şi corupția generalizată din interiorul sistemului judiciar. Tot aici se înscriu aspecte de ordin logistic şi administrativ, precum birocrația, lipsa suportului tehnic, finanțarea incorectă a legislației şi incompetența profesională – probleme care marchează activitatea sistemului legislativ.

Procesele de judecată devin tot mai rar publice, iar luarea deciziilor şi declararea sentințelor judecătoreşti au loc cu maximă atenție pentru a nu deranja guvernarea. Marile încălcări ale legislației rămân neobservate şi evitate de către procuratura generală şi de către instanțele de judecată.

Faptul ca justiția din R. Moldova este aservită intereselor politice este recunoscut chiar şi de către unii judecători.

Grup-țintă

- instanțele de judecată;
- opoziția politică;
- cetățenii simpli;
- mass-media.

Impactul

Dacă nu există o justiție independentă, autoritară, legitimată prin încrederea cetățenilor în corectitudinea actului de justiție, este afectat însuşi statul de drept şi echilibrul între puteri.

Frustrările care ar trebui să fie urmate de actul justiției cresc. Apare sentimentul de nesiguranță şi neputință, scade încrederea publică (printre instituțiile publice, justiției îi corespunde unul dintre cele mai reduse procente de încredere). Funcționarea contradictorie a justiției întreține la nivelul omului de rând o percepție greşită asupra democrației, asociată cu ideea unor drepturi, care nu sunt niciodată practice, ci doar teoretice.

Perpetuarea acestui sistem judiciar, pentru care nu toți cetățenii sunt egali în fața legii, favorizează rata sporită a criminalității, sabotează siguranța națională şi creează riscuri considerabile în ceea ce priveşte integrarea europeană.

Fabricarea dosarelor, mai degrabă în baza unor interese politice decât în baza unor temeiuri legale, limitează libertatea democratică din R. Moldova. Acest fapt demonstrează caracterul centralizat şi totalitar al sistemului judiciar al R. Moldova, potrivit pentru răfuieli politice. Vechea formulă sovietică „arătați-ne numai persoana, noi vom găsi un articol pentru ea" încă mai este cu brio aplicată în Moldova. În rezultat, încrederea populației şi a organismelor internaționale în justiția moldovenească scade, iar numărul dosarelor din partea cetățenilor moldoveni la CEDO este în creştere.

Dinamica

Activitatea de fabricare a unor dosare penale se înteţeşte odată cu apropierea alegerilor, fiind astfel dat startul campaniei electorale din 2007. De regulă, aceste dosare sunt amplu mediatizate în presă cu scopul de a manipula viziunile cetăţenilor, după care urmează declaraţii şi presiuni din partea instituţiilor internaţionale aflate în Moldova. Astfel, CEDO a cerut explicaţii guvernului R. Moldova vis-a-vis de menţinerea în arest a preşedintelui „Victoriabank", Victor Ţurcanu, şi a avocatului Dorel Ţurcan, iar recent misiunea OSCE în Moldova a cerut Procuraturii Generale să prezinte explicaţii pe marginea arestării directorului de vânzări al postului de televiziune „PRO TV Chişinău", Ghenadie Braghiş, reţinut la 7 septembrie pentru estorcare de mită.

Factorii

- hipercentralizarea politică
- ciocnirea intereselor politice şi economice
- docilitatea organelor de forţă faţă de înalţii funcţionari.

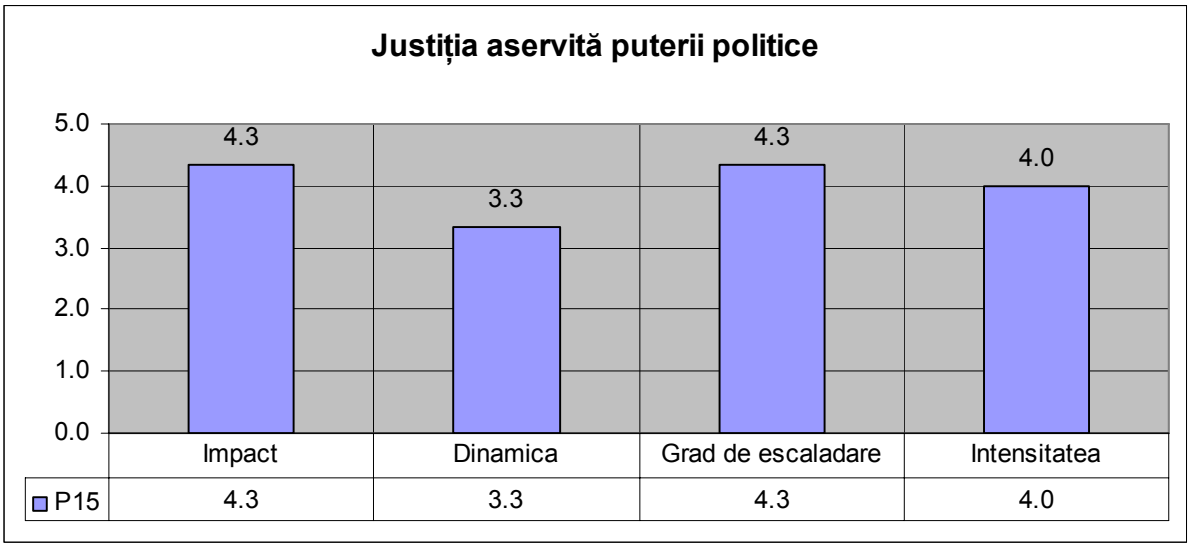
Anticipări

În ajunul alegerilor locale din 2007, numărul dosarelor fabricate şi ale învinuiţilor ar putea să crească. Cei vizaţi vor fi oponenţii politici din opoziţia rămasă în afara parteneriatului politic. Printre cei vizaţi ar putea să intre şi presa independentă din Moldova care a avut întotdeauna o soartă complicată.

Întrebări

- Ce soluţii se pot aplica pentru atacarea sistemului clientelar şi de clan al justiţiei?
- Cine trebuie să realizeze reforma judiciară şi când se va încheia aceasta?

Aprecierile experţilor

P16. Sentinţele de judecată fără aplicare

Subiect

Una din cele mai mari probleme ale sistemului judecătoresc moldovenesc care reduce funcţionalitatea acestuia este neaplicarea sentinţelor de judecată. Salariul mic al personalului judecătoresc, nerespectarea legislaţiei şi perpetuarea corupţiei la cele mai înalte nivele ale guvernării contribuie la ignorarea sentinţelor judecătoreşti.

Descriere

Aplicarea sentinţelor instanţelor de judecată este o componentă esenţială a oricărui sistem judecătoresc. Segmentul respectiv se află în custodia Departamentului Executar al Ministerului de Justiţie al Moldovei.

Procesul de aplicare a sentinţelor judecătoreşti în R. Moldova este una din cele mai mari probleme care reduc din funcţionarea eficientă a sistemului judecătoresc. Din această cauză cetăţenii sunt nevoiţi să se adreseze în altă instanţă şi, dacă nici în aceasta nu i se rezolvă problema, apelează la CEDO. Aşa se face că cele mai multe dosare pierdute de R. Moldova la CEDO sunt cele legate de neaplicarea sentinţelor de judecată. Aplicarea sentinţelor judecătoreşti este împiedicată de înşişi demnitarii de stat, care evită în mod intenţionat întâlnirea cu executorii judiciari. Este bine cunoscut în acest sens cazul ministrului Educaţiei, Victor Ţvircun, care se opune vehement să execute 15 decizii judiciare[6]. Mai bine de jumătate dintre hotărârile emise de CEDO condamnă R. Moldova pentru neexecutarea, revizuirea neîntemeiată sau anularea unor decizii judecătoreşti irevocabile adoptate de instanţele naţionale.

Nici o lege nu va asigura rezultatul scontat dacă organele puterii de stat nu vor asigura aplicarea ei, iar justiţia nu va apăra cetăţeanul sau antreprenorul atunci când le sunt încălcate drepturile.

Grupuri-ţintă

- cetăţenii;
- executorii judiciari;
- administraţia centrală.

Impact

Neaplicarea deciziilor judecătoreşti conduce automat la creşterea cazurilor de judecată în alte instanţe. În R. Moldova este deteriorat procesul judiciar, iar principiile statului de drept sunt blamate. Cetăţeanul simplu este nevoit să-şi caute dreptatea în exterior, la CEDO, pentru că instituţiile statale nu sunt în stare să-i apere drepturile sale.

Acest fapt duce la scăderea dramatică a credibilităţii şi încrederii populaţiei în justiţia moldovenească. Potrivit BOP din martie-aprilie 2006 doar 27,6 % din respondenţi au încredere în justiţia moldovenească, fiind a treia instituţie de la capăt în care cetăţenii au încredere (înainte de partidele politice şi sindicate).

Dinamica

Executarea hotărârilor judecătoreşti este unul din indicatorii care evidenţiază maturitatea sistemului judiciar. Efectuând bilanţul activităţii Departamentului de executare cât priveşte executare hotărârilor civile şi administrative ale instanţelor judecătoreşti şi ale altor organe pe parcursul trimestrului I al anului 2006, s-a constatat că în procedura celor 42 de subdiviziuni, au fost înregistrate în total 131 237 de documente executorii (70 123 de acte ale instanţelor

[6] Alina Radu, Îndreptăţiţi de lege, năpăstuiţi de ministru // Ziarul de Gardă, **Nr. 88** (15 iunie 2006).

judecătoreşti, 61 114 acte ale altor organe abilitate). Din numărul total de documente executorii doar 38,2 % au fost încheiate.

Factorii

- existenţa intereselor politice
- capacităţi şi împuterniciri reduse ale Ministerului Justiţiei
- imperfecţiunea legislativă
- perpetuarea fenomenului corupţiei.

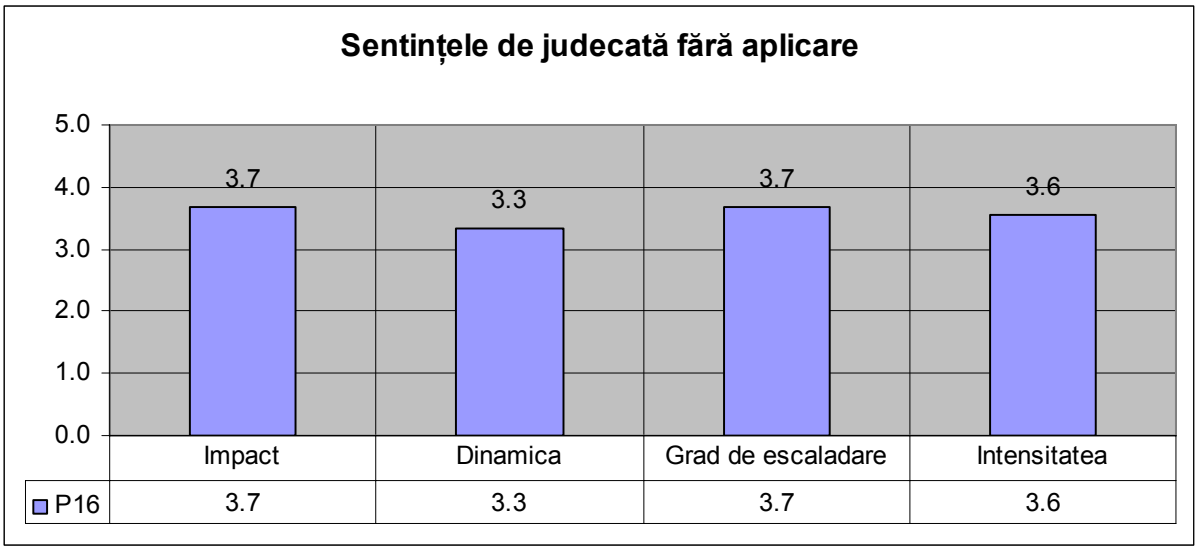
Anticipări

Consolidarea unui stat de drept stabil este una din priorităţile Politicii Europene de Vecinătate. Instituţiile europene sunt tot mai interesate să susţină la frontiera lor state stabile şi prospere. În acest sens, instituţiile europene vor determina guvernarea de la Chişinău să ia măsuri suplimentare în scopul depăşirii acestei probleme.

Întrebări

- Care este impactul neaplicării sentinţelor judiciare asupra întregului sistem judiciar?
- Cine ar trebui să apere şi să garanteze respectarea drepturilor cetăţenilor?

Aprecierile experţilor

P17. Justiția finanțată incorect

Subiect:

Justiția moldovenească urmează un model eronat de finanțare a instituțiilor sale. Aceasta este efectuată conform principiilor de finanțare a instituțiilor publice subordonate Guvernului, ignorând cadrul legal care asigură independența justiției.

Descrierea

Finanțarea justiției în Moldova este afectată de factorul administrativ. Guvernul, prin intermediul Ministerului Finanțelor, poate influența volumul resurselor financiare care vor fi alocate justiției. Însă justiția nu este o instituție publică tipică. Mai mult, obiectivul de bază urmărit trebuie să fie asigurarea independenței sistemului judiciar, obiectiv care poate fi realizat doar în condițiile unei finanțări independente a justiției.

Cu toate că avem un întreg cadru legal de finanțare independentă a justiției (legea nr. 514/06.07.95 privind organizarea judecătorească (Monitorul Oficial 58/641, 19.10.1995)), lucru asigurat şi de Constituția Republicii Moldova, totuşi finanțarea sistemului judiciar este efectuată în conformitate cu legea nr. 847/24.05.96 privind sistemul bugetar şi procesul bugetar.

Finanțarea justiției conform prevederilor Legii privind sistemul bugetar este o eroare logică, deoarece această lege descrie mecanismul de elaborare a bugetului de stat pentru instituțiile care sunt în subordinea Guvernului, pe când instanțele judecătoreşti sunt independente şi nu se află în subordinea Guvernului. Conform acestei legi pot fi calculate doar cheltuielile administrative ale Ministerului Justiției şi altor instituții supuse Guvernului.

În procesul de elaborare a bugetului justiției rolul de bază revine Ministerului Finanțelor. Ministerul Justiției efectuează doar partea tehnică a lucrurilor, fără a avea dreptul de a interveni în procesul bugetar.

Grupul țintă

- Ministerul Justiției
- Judecătoriile

Impact

Separația puterilor (legislativă, judecătorească şi executivă) este un principiu indispensabil al oricărui stat democratic. Acesta este criteriul principal în interpretarea diverselor reglementări care stabilesc procedurile de funcționare a justiției. În termeni organizatorici, separația puterilor este prevăzută explicit de Constituția țării, cu scopul de a efectua o distincție clară între autoritățile statului, toate acestea având funcțiile lor specifice, îndeplinindu-şi sarcinile recunoscute de legislație şi exercitându-şi competențele lor normative.

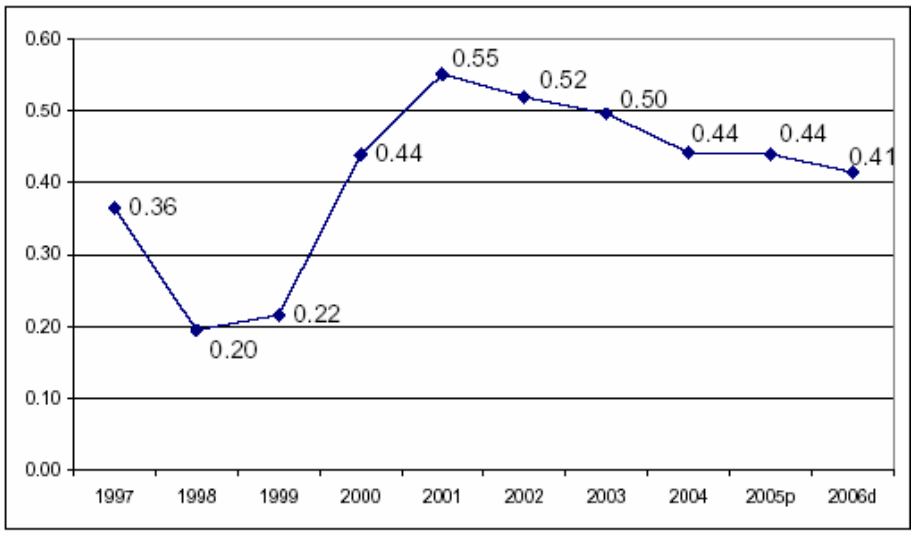
Independența instanțelor de judecată reprezintă piatra de căpătâi a sistemului judecătoresc într-un stat guvernat de lege, întrucât doar în aceste condiții putem asigura echilibrul puterilor în stat şi funcționarea fără excese a regimului de guvernare.

Dinamica

Proiectul legii bugetului de stat pentru 2006, denotă prioritățile Guvernării în domeniul justiției. Astfel, din cele 8,98 milioane lei destinate investițiilor capitale în justiție, 8,18 milioane lei revin organelor procuraturii.

Din statele Europei, Moldova este țara cu cele mai mici cheltuieli pentru justiție, pe cap de locuitor. Din toate țările Europei, în Moldova salariul judecătorului, corelat cu salariul mediu pe țară, este cel mai dezavantajos. Ponderea cheltuielilor pentru justiție în bugetul de stat s-a redus în ultimii 5 ani cu 25%.

Figura 7. Cheltuielile pentru justiție raportate la bugetul de stat (%)

Sursă: Legea bugetului de stat 1997-2005, proiectul legii 2006 şi calcule proprii.

Factori

- centralizarea politică
- nivelul înalt al birocrației
- sistemul fiscal imperfect.

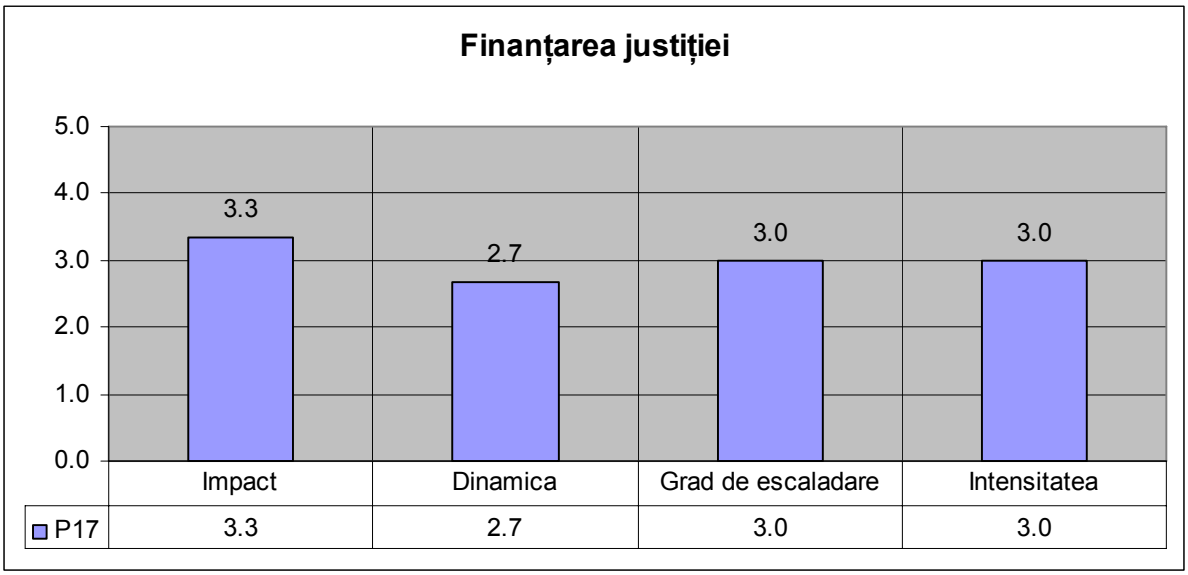
Anticipări

Sub aspect practic, este necesar de determinat care autoritate şi în ce mod va fi implicată în procesul de elaborare a bugetului justiției; cum vor fi calculate cheltuielile pentru justiție şi care este responsabilitatea fiecărui actor în procesul de elaborare a bugetului justiției. Doar aşa este posibil de asigurat o justiție independentă.

Întrebări

- Care este organul responsabil de calcularea şi stabilirea plafonului de cheltuieli pentru instituțiile judiciare?
- Care este diferența dintre cheltuielile reale şi cele impuse pentru asigurarea necesităților financiare ale sistemului judiciar?

Aprecierile experților

P18. Condamnarea R. Moldova la CEDO

Subiect

Republica Moldova nu a câştigat nici un caz la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), fiind învinuită de 25 ori.

Descriere

Învinuirea Republicii Moldova de către CEDO a devenit un fapt frecvent în practica judiciară a R Moldova. Nici presa autohtonă nu se mai lasă uimită de astfel de informaţii.

Prima hotărâre de condamnare a R. Moldova a fost pronunţată la 13 decembrie 2001, în dosarul „Mitropolia Basarabiei vs. R. Moldova", Guvernul fiind obligat să plătească anumite compensaţii pentru daune morale în valoare de 20 mii de euro şi să achite serviciile judecătoreşti în valoare de 7.025 de euro. Cel mai costisitor dosar rămâne cazul „Ilaşcu şi alţii vs. R. Moldova şi Rusia" (hotărâre pronunţată la 08.07.2004), în urma căruia din bugetul R. Moldova au fost plătite aproape 200 mii de euro (Federaţia Rusă a achitat 582 mii de euro).

Mai bine de jumătate dintre hotărârile emise de CEDO condamnă R. Moldova pentru neexecutarea, revizuirea neîntemeiată sau anularea unor decizii judecătoreşti irevocabile adoptate de instanţele naţionale. În câteva dosare R. Moldova este condamnată pentru violarea drepturilor la libertate, siguranţă, tratament uman şi la un proces echitabil, iar în două cazuri – a dreptului la liberă exprimare.

Înaintarea unei plângeri la CEDO este posibilă după ce păgubitul a trecut prin toate instanţele naţionale. Reprezentantul Moldovei la CEDO nu a contestat încă nici o dată decizia judecătorilor CEDO, conformându-se pedepselor financiare impuse. Plata banilor are loc din bugetul de stat.

Legea propusă de preşedinte şi adoptată de Parlament, prin care responsabilului de pierderea unui caz la CEDO este obligat să achite despăgubirile impuse de CEDO, încă nu a fost aplicată în practică, întrucât o parte din responsabilii de pierderea cazurilor la CEDO sunt înalţi funcţionari de stat, pe care la moment organele de forţă nu pot să-i tragă la răspundere.

Până în prezent CEDO a condamnat R. Moldova de 5 ori pentru încălcarea art. 3 al Convenţiei Europene, care interzice tratarea inumană şi degradantă a deţinuţilor, iar din cauza lipsei unor condiţii decente în penitenciarele moldoveneşti, numărul unor astfel de dosare ar putea creşte. Deşi CEDO încurajează părţile (reclamantul şi Statul vizat) să ajungă la o reglementare amiabilă, reprezentanţii Moldovei la CEDO nu au reuşit să găsească soluţii pentru rezolvarea cazurilor.

Grupul-ţintă

- Reclamanţii;
- judecătorii naţionali;
- judecătorii CEDO.

Impactul

Condamnarea frecventă a Moldovei la CEDO implică în primul rând cheltuieli neprevăzute din bugetul de stat. Din suma totală plătită, peste 334.100 de euro reprezintă suma achitată pentru provocarea de Guvern a daunelor materiale şi a prejudiciilor morale, iar costurile de judecată s-au ridicat la suma de 29.790 de euro.

Pe lângă aceasta, se evidenţiază imperfecţiunile sistemului judiciar din Moldova. Acest fapt conduce nemijlocit la o scădere a încrederii instituţiilor internaţionale faţă de democraţia în R. Moldova şi respectarea drepturilor omului.

Pedepsirea responsabililor de iniţierea şi pierderea de către Moldova a unor cazuri la CEDO, conform legii aprobate de Parlament în vara anului curent, poartă un caracter demonstrativ şi cosmetic, fără rezultate durabile. Aplicarea ei ar conduce la o vânătoare de vrăjitoare care va stimula şi mai mult docilitatea şi frica judecătorilor de a lua decizii independente şi corecte.

Dinamica

Numărul deciziilor CEDO împotriva Guvernului R. Moldova creşte cu o treime în fiecare an. La moment la CEDO mai stau în aşteptare peste 900 de cereri din partea R. Moldova şi câteva zeci de mii de solicitări din alte câteva zeci de state. În total, guvernul a fost impus să achite compensaţii morale şi materiale în sumă de peste 315 mii de euro şi peste 30 mii de euro pentru cheltuielile de judecată. Printre hotărârile care au implicat costuri mari pentru bugetul de stat se numără cazul „Prodan vs. Moldova", din 18.05.2004 (neexecutarea hotărârilor judecătoreşti privind plata unor sume de bani, retrocedarea unui imobil şi lipsa justificării în împiedicarea folosirii bunurilor) – 14 mii de euro; „Luntre ş.a. 14 vs. Moldova", din 15.06.2004 (neexecutarea hotărârilor judecătoreşti privind plata unor sume de bani şi lipsa justificării în împiedicarea folosirii bunurilor) – 14.795 de euro; „Meriakri vs. Moldova, din 01.03.2005 (cenzurarea corespondenţei deţinuţilor cu CEDO) – 16 mii de euro. Un caz mai puţin întâlnit în practica CEDO a fost cel al pensionarului Sergiu Popov, pe marginea căruia au fost pronunţate tocmai trei hotărâri (ultima – la 17 ianuarie curent). Guvernul Moldovei a fost obligat să achite sumele cumulate pentru acest caz – 27.920 de euro, dintre care 26.205 de euro sunt compensaţii pentru prejudicii morale şi materiale cauzate reclamantului.

Deocamdată, R. Moldova nu a achitat toate plăţile prevăzute de cele 27 de hotărâri CEDO, deoarece acestea devin executorii doar după trei luni de la pronunţare, în cazul în care guvernul moldovenesc nu face recurs în Marea Cameră a Înaltei Curţi de la Strasbourg, însă Guvernul Moldovei nu recurge la această formă de atac.

În opinia experţilor, numărul în creştere al dosarelor pierdute de guvernul R. Moldova la CEDO se explică prin trei cauze principale: „calitatea proastă a hotărârilor judecătoreşti emise de instanţele naţionale, nivelul oribil de cultură juridică a autorităţilor de stat implicate în procese şi nivelul prost de reprezentare a guvernului la Curtea de la Strasbourg".

Experţii Comitetului Helsinki pentru Drepturile Omului (CHDOM) susţin că orice deţinut din R. Moldova, care ar reclama la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (CEDO) condiţiile de detenţie, are şansa să câştige procesul.

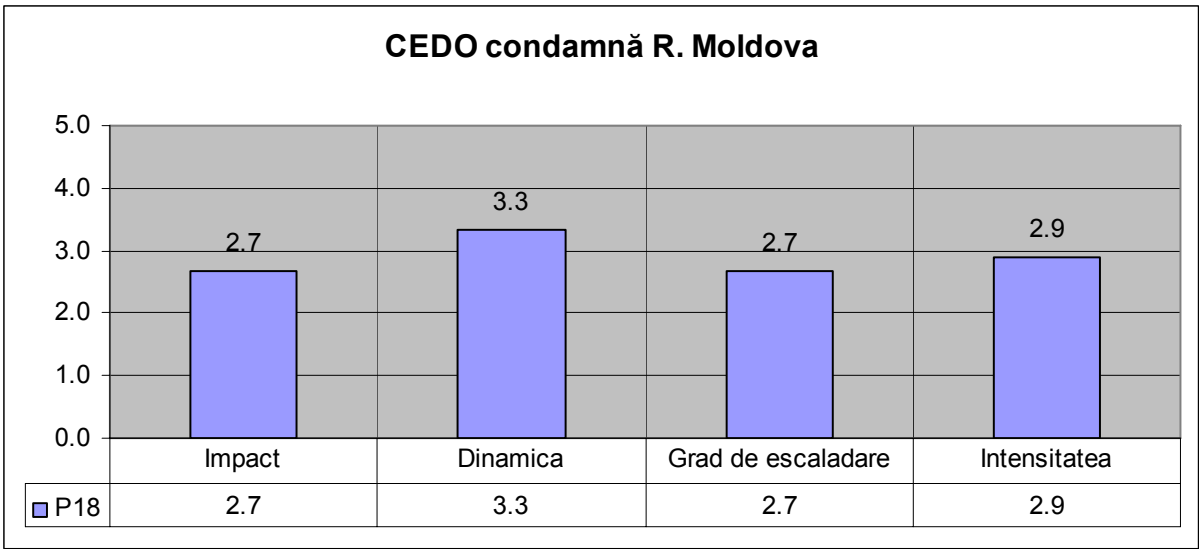
Anticipări

Numărul hotărârilor de condamnare a R. Moldova la CEDO s-ar putea majora, la fel ca şi sumele pe care R. Moldova va fi obligată să le achite. În viitorul apropiat se aşteaptă hotărâri pe dosare complexe, cum ar fi cazurile de retragere a licenţelor unor companii mari sau de neexecutare a unor hotărâri judecătoreşti de milioane de lei. Sancţiunile ar putea să implice în acest sens costuri substanţiale din partea statului. În acelaşi timp, se observă o tendinţă de majorare a compensaţiilor şi a costurilor de judecată, pentru cazurile care au deja un precedent la CEDO.

Întrebări

- Câte hotărâri de judecată aşteaptă încă să fie executate?
- Cine se face vinovat de pierderea de către Moldova a cazurilor la CEDO?
- De ce autoritățile moldoveneşti nu pot ajunge la un consens cu reclamantul CEDO, până la aplicarea de către CEDO a sentințelor?
- Câți reprezentanți are Moldova la CEDO şi de când au fost ei angajați în această funcție?

Aprecierile experților

P19. Votul din 4 aprilie – mereu viu în conştiința liderilor politici

Subiect

Ziua de 4 aprilie, ziua votării lui Vladimir Voronin în funcția de preşedinte al țării de către o parte a opoziției parlamentare, constituie un motiv pentru divizarea opoziției politice. Această zi a rămas în conştiința partidelor din opoziție drept un act de trădare a democrației în R. Moldova.

Descriere

La 4 aprilie 2005 a fost ales, prin vot parlamentar, preşedintele Republicii Moldova, Vladimir Voronin. Votarea acestuia de către deputații partidelor de opoziție – PPCD, PSL şi PD – a provocat indignarea electoratului acestor partide, precum şi disprețul celorlalte partide de opoziție. Printre acestea pot fi enumerate Alianța „Moldova Noastră", Partidul Social – Democrat, Partidul Popular Republican etc.

Votarea liderului comunist în funcția de preşedinte al țării a fost explicată de PPCD, PD şi PSL ca o şansă pentru realizarea unui dialog constructiv între putere şi opoziție. De cealaltă parte, restul partidelor de opoziție au numit acest fapt un act de trădare a valorilor democratice şi o cumpărare a opoziției.

Votul de la 4 aprilie a fost considerat o trădare națională şi încă un motiv pentru dezbinarea opoziției politice, opoziție transformată ulterior în opoziția constructivă (PPCD, PD) şi opoziția obstrucționistă, formată din Alianța „Moldova Noastră", şi celelalte partide extraparlamentare.

La un an de la votarea preşedintelui, „4 aprilie" domină conştiința politică drept dată a trădării politice. Majoritatea partidelor, comentatorilor politici au reacționat în această zi, reamintind influența negativă a actului de la 4 aprilie pentru dezvoltarea R. Moldova, invocând insuccesele în politica internă şi în cea externă.

De cealaltă parte, opoziția constructivă aclamează actul de la 4 aprilie drept un pas curajos, care a stimulat reluarea cursului reformelor şi a responsabilității politice pentru bunăstarea statului.

Această zi a fost celebrată diferit de către cele două segmente ale opoziției de pe eşichierul politic al R. Moldova, fapt ce ilustrează acutizarea contradicțiilor în cercul opoziției politice.

Grupul-țintă

- Partidele de opoziție;
- partidul de guvernământ;
- mass-media.

Impact

Dominarea acestui eveniment în conştiința politică la Chişinău favorizează accentuarea discrepanțelor şi a lipsei de coeziune dintre principalele forțe de opoziție din țară. Fuga în trecut şi „învierea celor morți" contribuie la apariția şi consolidarea unor idei de răzbunare şi revanşă din partea celorlalte partide de opoziție. Aceasta atrage după sine diminuarea interesului pentru identificarea soluțiilor problemelor curente şi învinuirea partidului de guvernământ de incapacitatea de a găsi soluții viabile.

Dinamica

Problema în cauză demonstrează cât de dezbinat este eşichierul politic al R. Moldova. Dominarea stereotipurilor, precum şi revigorarea orgoliilor politice conduc la îndepărtarea partidelor de opoziție de la obiectivele lor primare şi intrarea în polemici directe. În acest

mod, guvernarea reuşeşte să slăbească opoziția politică din interior, prin aţâţarea diferitor intrigi.

Factori

- Nivelul scăzut al succeselor în efectuarea reformelor politice şi economice;
- concurența dintre partidele de opoziție şi lipsa coeziunii între acestea;
- presiunea externă.

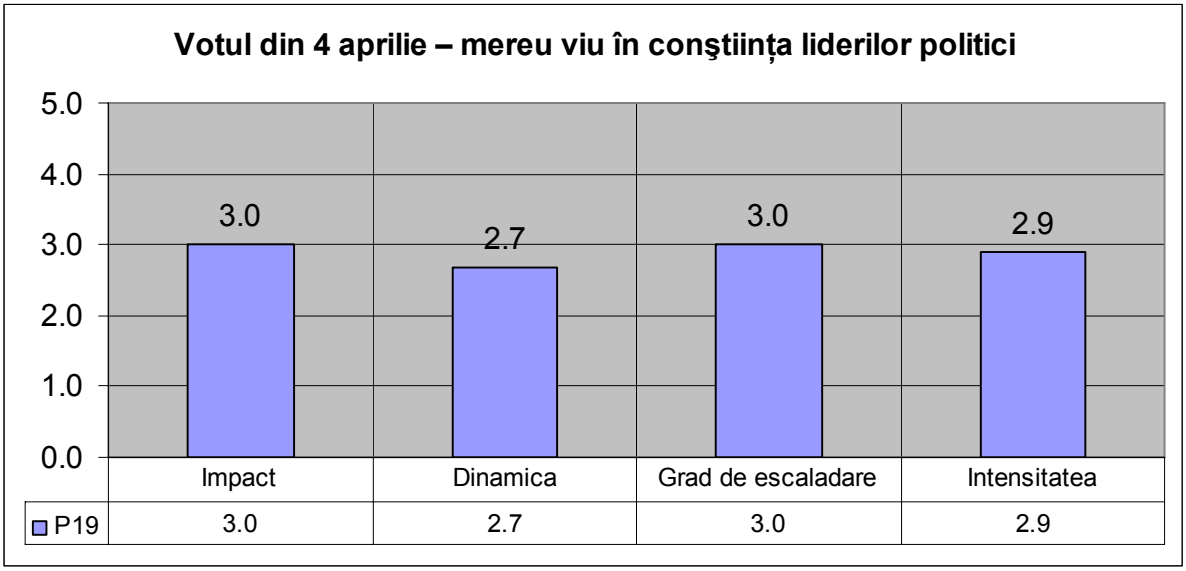
Anticipări

Lipsa unor succese politice va conduce neapărat la revenirea în discursurile publice la actul de trădare de la 4 aprilie. Cel puțin la nivelul electoratului simplu, acest act a fost acceptat cu reținere, ceea ce a condus la o scădere a rating-ului PPCD.

Întrebări

- De ce opoziția nu a susținut un candidat propriu pentru funcția de preşedinte al țării?
- Care au fost interesele reale ale unor partide de opoziție de a-l vota sau nu pe Voronin?

Aprecierile experților

P20. Opoziția intimidată

Subiect

Opoziția politică a făcut mai multe declarații în care incrimina actualei guvernări aplicarea unor acțiuni de intimidare politică.

Descriere

Au fost emise mai multe declarații din partea unor partide de opoziție din Republica Moldova în care s-au sesizat acțiuni de intimidare politică a acestora. Printre aceste partide pot fi menționate Alianța „Moldova Noastră"[7], Partidul Social Democrat[8], Uniunea Muncii „Patria – Rodina", Partidul Popular Republican. Acestea au învinuit guvernarea comunistă de susținerea unor acțiuni de intimidare şi presiune care ar avea drept scop să reducă la tăcere aceste partide. În una din declarații Partidul Popular Republican a denunțat mai multe acțiuni de supraveghere şi urmărire a activității acestuia. În alte declarații, Alianța Moldova Noastră, pe de o parte, şi Partidul Social Democrat, pe de altă parte, au învinuit guvernarea de ticluirea unor dosare penale. Astfel, cu dosare s-au trezit Serafim Urechean, liderul AMN, Eduard Mușuc, președintele PSDM, şeful biroului politic al PSDM, Gheorghe Sima, președintele Uniunii Muncii „Patria – Rodina". În lista celor intimidați poate fi inclus şi directorul comercial al postului de televiziune PRO TV, Ghenadie Braghiş, învinuit pentru estorcare de mită, deşi lipseau componentele infracțiunii.

Grupul-țintă

- Partidul de guvernământ
- partidele de opoziție
- Procuratura generală
- mass-media.

Impact

Existența acestei probleme pune în pericol calitatea statului de drept al R. Moldova. Însăşi democrația este pusă în pericol, diminuându-se pluralitatea de idei şi opinii. Concentrarea la un singur pol a întregii puteri politice poate provoca degenerarea țării într-un stat autoritar, gen Belarus.

Dinamica

Intimidarea opoziției scoate în evidență disconfortul pe care îl simte guvernarea din cauza respectivilor oponenți politici. Chiar dacă, în opinia președintelui Vladimir Voronin, în R. Moldova nu există opoziție activă, judecătoriile instrumentează dosare în care figurează lideri ai opoziției sau persoane incomode puterii. Acest fapt poate fi interpretat şi ca o preîntâmpinare pentru restul opoziției. Perpetuarea practicii de acest gen acoperă insuccesele guvernării în planurile economic şi al politicii externe, limitând orice monitorizare a acestora.

Factori

- Existența intereselor politice şi economice
- centralizarea politică
- incapacitatea opoziției politice.

[7] Declarația AMN cu privire la încălcarea drepturilor Opoziției de către Puterea comunistă // http://www.parties.e-democracy.md/docs/pamn/200603301/

[8] Inițiativa partidelor de opoziție pentru consolidarea societății contra regimului autoritar instalat în Republica Moldova // http://www.parties.e-democracy.md/docs/200611011/

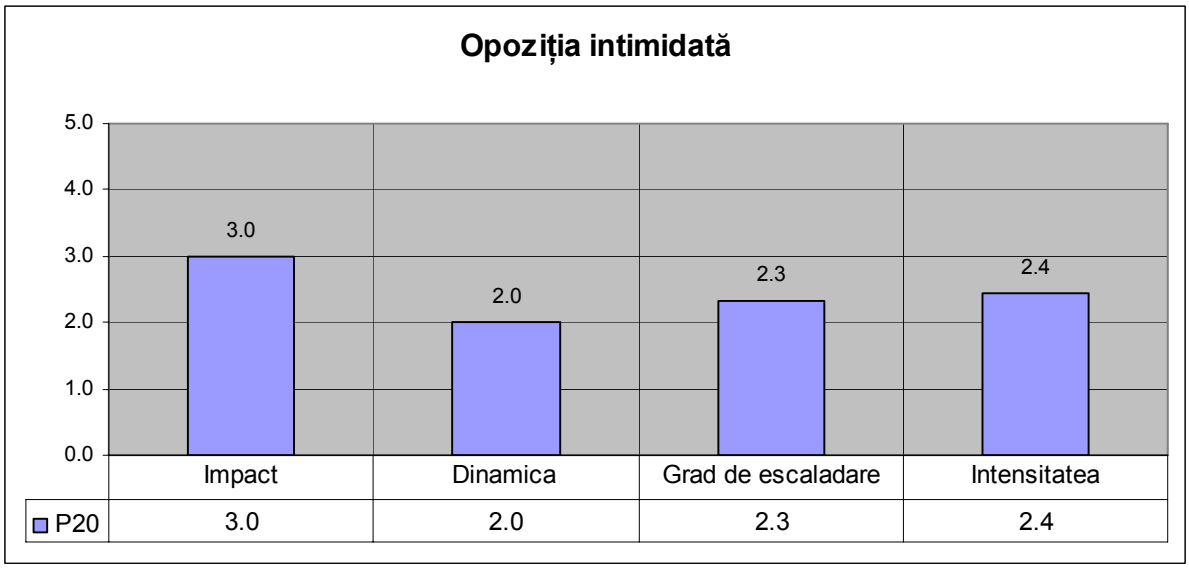
Anticipări

Apropierea alegerilor locale în 2007 ar putea mări numărul practicilor de intimidare a opoziției. Va creşte şi presiunea din partea instituțiilor europene asupra guvernării pentru respectarea metodelor democratice şi echitabile în relație cu partidele din opoziție.

Întrebări

- Care este rolul partidelor politice de opoziției într-un stat democratic?
- Cum poate fi limitat abuzul din partea cercurilor guvernamentale?
- Există anumite mecanisme de limitare a abuzului administrației în procesul de luare a deciziilor?

Aprecierile experților

P 21. Răfuieli interne în partidele de opoziție

Subiect

În sânul partidelor de opoziție apar diferite răzmerițe care pun în pericol, atât integritatea partidului, cît şi imaginea acestora.

Descriere

În primăvara anului 2006 două deputate ale PPCD, Zoia Jalbă şi Valentina Cuşnir au emis o declarație prin care au anunțat colegii din Parlament şi opinia publică despre ieşirea lor din fracțiunea PPCD-ului[9].

În declarația pe care a făcut-o în cadrul Parlamentului, Zoia Jalbă şi-a exprimat nemulțumirea față de faptul că este „neglijată" de conducerea partidului, care nu ține cont de opiniile ei referitoare la „spiritul organizator al fracțiunii, modul de informare a deputaților, participarea la luarea deciziilor şi în delegațiile parlamentare". La rândul ei, Valentina Cuşnir a acuzat conducerea PPCD de tratament nedemocratic şi necreştinesc la adresa ei. Între altele, V. Cuşnir a menționat: „…permanent, conducerea fracțiunii inventează şi răspândeşte nişte date calomnioase în adresa mea, îmi dictează la care posturi de radio să nu am ce căuta, cum trebuie să votez, înjosindu-mă în fața membrilor fracțiunii şi creându-mi o imagine proastă".

Afirmațiile celor doi deputați au fost calificate drept „neîntemeiate" de către preşedintele fracțiunii PPCD, Vlad Cubreacov şi apreciate de preşedintele PPCD, Iurie Roşca, drept o trădare. În consecință, fracțiunea parlamentară a PPCD au declarat excluderea din fracțiune a celor doi deputați. După plecarea celor doi deputați, PPCD a rămas cu 8 mandate din totalul de 101, devenind astfel al 4-lea partid ca mărime în Parlament. Primul deputat care a părăsit fracțiunea a fost Ion Neagu, nemulțumit de politica de aliniere pe care PPCD a dus-o față de Partidul Comuniştilor în ultimul an, care în opinia sa ar fi dus la antagonizarea unei bune părți a electoratului partidului.

Grupuri țintă

- deputații PPCD din Parlament
- electoratul PPCD.

Impact

Astfel de evenimente demonstrează fragilitatea sistemelor de partide din Moldova şi existența unei discipline dure în interiorul acestor partide. Neînțelegerile şi răfuielile din sânul fracțiunii PPCD contribuie la diminuarea electoratului acestuia, precum şi la diminuarea încrederii populației în opoziția politică.

Dinamica

Liderul PPCD, Iurie Roşca a calificat acțiunile celor doi deputați drept trădare. Existența unei discipline în interiorul partidului, precum şi a unui curs de urmat conferea şanse în plus PPCD-ului pentru supraviețuirea în opoziție cu partidul de guvernământ. Cu toate acestea, după alegerile parlamentare din martie 2005, când PPCD s-a „aliat" partidului de guvernământ, o mare parte din simpatizanții şi susținătorii acestui partid au rămas dezamăgiți.

Factori

- rigiditatea şi disciplina internă a PPCD
- votul de la 4 aprilie

[9] Două deputate demisionează din PPCD // BBCRomanian.com, 25 Mai, 2006

- şifonarea imaginii PPCD-ului de anticomunist înverşunat.

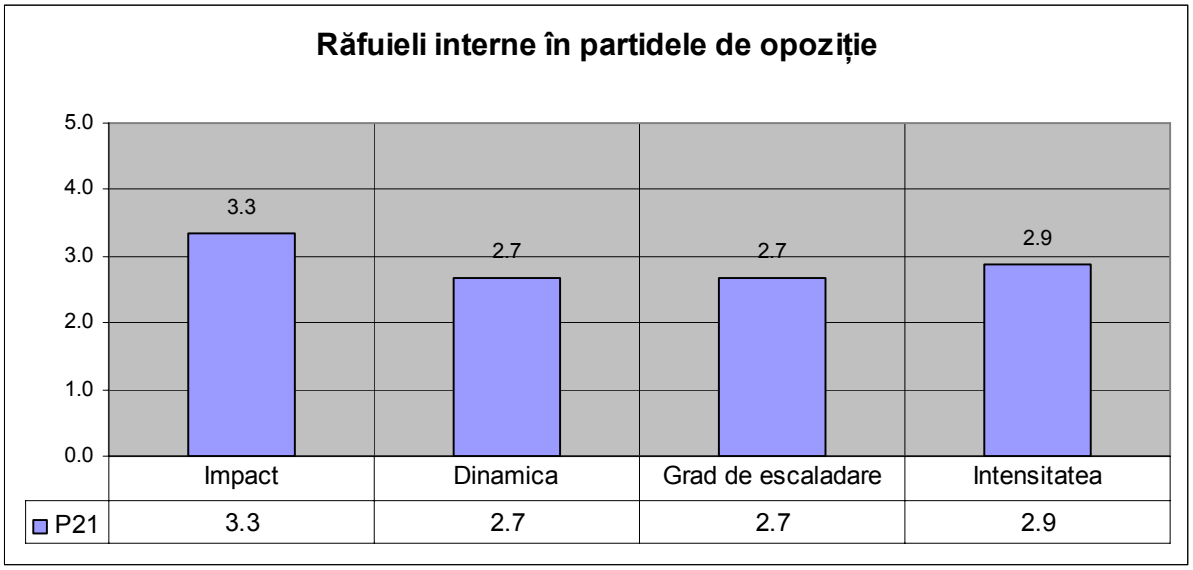
Anticipări

Apropierea alegerilor locale va demonstra scăderea rating-ului PPCD-ului. Cu toate acestea, PPCD mai are la dispoziție încă doi ani până la alegerile parlamentare, acestea fiind prioritare.

Întrebări

- De ce au fost excluşi din PPCD persoane care cândva erau persoane importante în partid?
- Cât de benefice sunt eliminările din partid pentru imaginea sa?

Aprecierile experților

P 22. Simularea dialogului dintre societatea civilă şi instituţiile centrale

Subiect

Iniţiativa Parlamentului de a invita societatea civilă spre colaborare s-a dovedit a fi un simplu truc de schimbare a imaginii Legislativului moldovean în ochii instituţiilor europene. În pofida adoptării Concepţiei privind cooperarea dintre Parlament şi societatea civilă, legislativul moldovean a rămas la fel de închis şi nedemocratic în discutarea şi adoptarea proiectelor de legi.

Descrierea

La 16 februarie Biroul permanent al Parlamentului a adoptat Hotărârea privind modul de executare a Hotărârii Parlamentului pentru aprobarea Concepţiei privind cooperarea dintre parlament şi societatea civilă, în care au fost stabilite atribuţiile şi obligaţiile organelor de lucru ale Parlamentului, implicate direct în procesul de cooperare (plasarea proiectelor de acte legislative pe pagina web a Parlamentului, recepţionarea în termen de 15 zile a contribuţiilor organizaţiilor societăţii civile, examinarea propunerilor şi întocmirea raportului asupra lor). În cadrul unei întruniri cu reprezentanţi ai mai multor asociaţii obşteşti, dedicate începerii procesului de cooperare cu Parlamentul, preşedintele legislativului, Marian Lupu, a solicitat ca procesul de cooperare să fie axat pe realizarea Programului calendaristic al acţiunilor legislative, în conformitate cu Rezoluţia şi Recomandările Consiliului Europei şi îndeplinirea Programului legislativ pentru anii 2005- 2009.

În pofida acestui fapt, societatea civilă din Moldova a condamnat atitudinea pe care o manifestă legislativul moldovenesc faţă de ONG-uri, care vin cu diferite comentarii sau sugestii asupra unor proiecte de legi. Comisiile parlamentare ignoră propunerile venite din partea societăţii civile, evitând un dialog cu acestea. În consecinţă, proiectele de legi sunt adoptate în redacţia dorită de majoritatea parlamentară, fără a ţine cont de propunerile societăţii civile. Un exemplu elocvent în acest sens este Adoptarea Legii Audiovizualului, în care sunt ignorate în totalitate propunerile venite din partea unor ONG-uri specializate în domeniul mass-media[10]. O altă carenţă reproşată Parlamentului este colaborarea privilegiată cu anumite organizaţii neguvernamentale şi minimalizarea şanselor altor organizaţii de a veni cu propuneri.

Grupuri ţintă

- organizaţiile neguvernamentale
- fracţiunile parlamentare
- comisiile parlamentare.

Impact

Ignorarea comentariilor şi propunerilor societăţii civile asupra unor proiecte de legi conduce la diminuarea calităţii acestor legi. Limitarea accesului societăţii civile la procesul de îmbunătăţire a

[10] La 18 aprilie, Alianţa Anticorupţie a luat atitudine faţă de lipsa de transparenţă sesizată în procesul de elaborare şi promovare de către Parlamentul Republicii Moldova a proiectului noului Cod al Audiovizualului, votat în prima lectură la 6 aprilie 2006. Conform Declaraţiei difuzate de Alianţă, în rezultatul analizei etapelor de elaborare şi promovare a respectivului proiect, în contextul angajamentului Parlamentului de a coopera cu societatea civilă din Republica Moldova, constată faptul, că nu s-a respectat principiul participării, transparenţei, eficienţei şi mecanismul de cooperare ce se conţin în „Concepţia privind cooperarea dintre Parlament şi societatea civilă". Alianţa Anticorupţie s-a declarat îngrijorată de pericolul perpetuării unor practici similare în viitoarea activitate a Parlamentul Republicii Moldova, considerând că trebuie să fie depuse eforturile necesare pentru restabilirea climatului firesc de dialog cu societatea, să se ţină cont de respectarea propriilor angajamente faţă de societatea civilă şi de societate în ansamblu, în special, să se asigure condiţii optime pentru menţinerea unui cadru transparent privind luarea deciziilor.

calității actelor legislative are un impact negativ, întrucât, mai devreme sau mai târziu, respectivul act va necesita o modificare. Acest fapt reduce din funcționalitatea legislativului.

Dinamica

Aplicarea de către Parlament a etichetei „Discutat cu societatea civilă" pe anumite legi se aplică pentru a convinge experții Consiliului Europei de respectarea de către instituțiile moldovenești a practicilor democratice de colaborare cu societatea civilă. În fond, are loc o simulare a colaborării. Instituțiile moldovenești încă nu sunt suficient de mature pentru a putea include în circuitul decizional societatea civilă. În caz contrar, s-ar pune în discuție necesitatea salarizării unui întreg aparat de funcționari din instituțiile statului. Prevederile Concepției cu privire la colaborarea dintre societatea civilă și parlament sunt formulate declarativ, accentuându-se posibilitatea consultării societății civile, însă fără a oferi garanții că aceste sugestii vor fi luate în considerație, chiar dacă sunt bine argumentate.

Factori

- existența unei majorități parlamentare în stare să adopte de sine stătător proiectele de legi
- slăbiciunea societății civile
- centralizarea politică
- presiunea Consiliului Europei în sensul adâncirii reformelor democratice în R.Moldova.

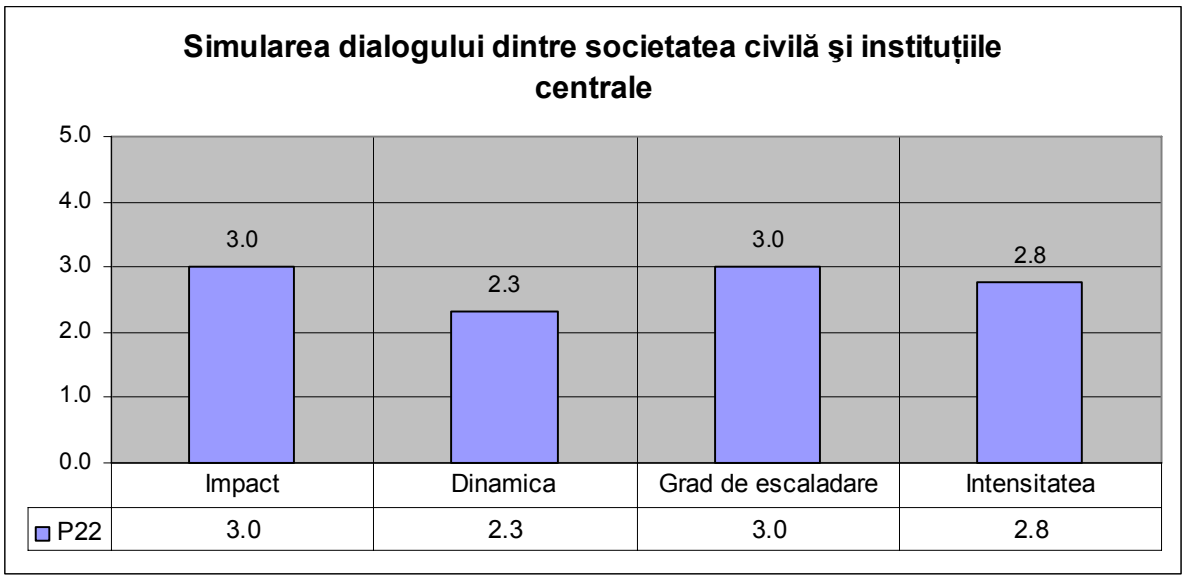
Anticipări

În goana pentru realizarea în termen a prevederilor Planului de Acțiuni RM-UE, instituțiile centrale vor deveni mai receptive față de asistența societății civile. Parlamentul va include în comisiile parlamentare membri ai societății civile pentru discutarea unor proiecte concrete de legi. La fel, Parlamentul va intensifica practica avizării proiectelor de legi nu doar la Consiliului Europei, ci și în cadrul celor mai importante ONG-uri moldovenești.

Întrebări

- Care este rolul societății civile într-o societate democratică în proces de integrare europeană?
- Care ar fi beneficiul intensificării dialogului dintre administrația centrală și societatea civilă?

Aprecierile experților

P 23. Controlul asupra societăţii civile

Subiect

În presă s-a strecurat mai multe ştiri precum o campanie a Procuraturii pentru efectuarea controlului respectării legislaţiei de către organizaţiile obşteşti.

Descriere

Procuratura Generală a programat pentru perioada lunii decembrie un control asupra legalităţii înregistrării şi activităţii organizaţiilor obşteşti, activitatea cărora este orientată spre organizarea şi desfăşurarea întrunirilor, mitingurilor şi altor acţiuni de protest. Rezultatele chestionării trebuiau trimise Procuraturii Generale la 25 noiembrie 2006. La solicitarea opoziţiei de a audia rezultatele controlului, majoritatea comunistă din parlament a refuzat să audieze vice-procurorul general în privinţa efectuării controlului organizaţiilor obşteşti. Opoziţia a calificat această iniţiativă drept încălcare a legislaţiei şi imixtiune în activitatea societăţii civile.

Grupuri ţintă

- societatea civilă
- cetăţenii
- procuratura generală.

Impact

Acţiunile Procuraturii vin să intimideze dezvoltarea societăţii civile în Moldova. Prin intenţia sa, Procuratura atentează la drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului – libertatea de exprimare, de manifestare şi de asociere. Prin astfel de acţiuni Moldova riscă să fie învinuită de nerespectarea principiilor democratice şi a hotărârilor CEDO. În hotărârea CEDO «PPCD versus Moldova» este menţionat faptul că organizarea unei manifestări fără obţinerea unei autorizaţii de la Primărie nu este suficientă pentru sancţionare. Aceeaşi hotărâre menţionează că antrenarea în acţiunile cu tentă politică a copiilor minori ţine de discreţia părinţilor copiilor şi nu de discreţia executivului sau a legislativului.

Dinamica

Acţiunile Procuraturii pot provoca reacţii din partea instituţiilor internaţionale. Atât timp cât nu vor exista învinuiri şi arestări a reprezentanţilor societăţii civile, problema respectivă nu prezintă un pericol.

Factori

- dorinţa procuraturii de a controla tot mai mult
- mentalitatea sovietică predominantă în structurile de ordine.

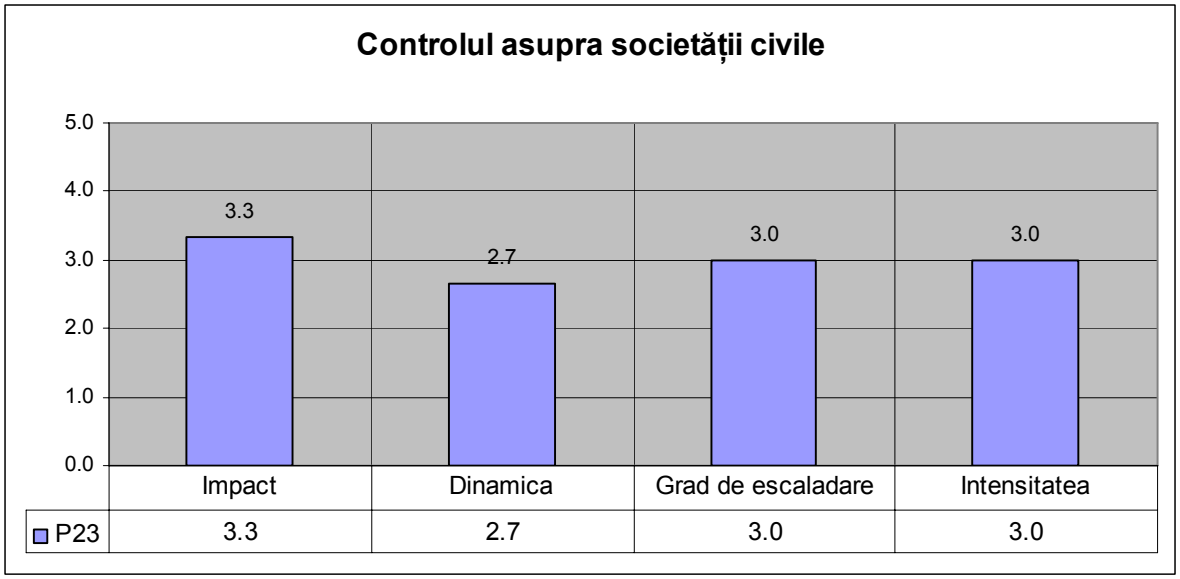
Anticipări

Măsurile luate de către Procuratură vin să descurajeze organizarea unor acţiuni de protest în ajunul alegerilor locale. Procuratura ar putea reveni la astfel de măsuri în viitorul apropiat.

Întrebări

- Este R. Moldova un stat democratic?
- Se respectă în R. Moldova dreptul la asociere şi întrunire?
- Câte mitinguri au avut loc în R. Moldova în perioada anului 2006 şi câte persoane au fost arestate pentru participarea la acestea?

Aprecierile experților

P 24. Audiovizualul la cheremul puterii

Subiectul

Adoptarea unei noi legislații în domeniul audiovizualului nu a adus mari schimbări în asigurarea independenței mass-media electronice. A fost mimat un dialog de consultare a societății civile, aparent în corespundere cu recomandările experților europeni, dar în esență promovând reglementări orientate spre centralizarea şi supunerea instituțiilor media electronice.

Descrierea problemei

Observatorii autohtoni şi cei internaționali continuă să insiste asupra faptului că sectorul teleradiodifuziunii din R. Moldova este departe de a fi independent, din cauza imperfecțiunii legislației. Asigurarea libertății mass-media era unul din punctele nevralgice pentru guvernările anterioare ale Moldovei. A devenit însă un imperativ pentru actuala guvernare, luând în calcul aspirațiile proeuropene ale acesteia, aspirații care cer reformarea nemijlocită a cadrului legislativ în domeniul mass-media. Reformarea domeniului respectiv a fost inclusă şi în calendarul legilor aprobate de Parlament, înaintat Consiliului Europei. Potrivit Calendarului, legea respectivă trebuia votată în luna iulie 2006.

Aflată sub presiunea societății civile, a instituțiilor media, precum şi a Consiliului Europei, majoritatea parlamentară alături de opoziția constructivă a elaborat, iar mai apoi a şi aprobat în lectura a doua, Codul Audiovizualului al R. Moldova. În prealabil a fost înscenat un pseudo-dialog cu societatea civilă, pentru ca ulterior să se ignore propunerile argumentate ale acesteia, precum şi cele prezentate în Parlament de fracțiunea Alianța „Moldova Noastră" .

Societatea civilă şi-a exprimat în mod deosebit îngrijorarea față de neglijarea de către majoritatea parlamentară a recomandărilor sale cât priveşte audiovizualul public local. La baza protestelor a fost votul pentru transformarea posturilor municipale „Antena C" şi „Euro TV" în subdiviziuni teritoriale ale companiei „Teleradio Moldova".

Potrivit experților, prevederile Codului Audiovizualului (CA) ce țin de numirea şi activitatea Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA), precum şi instituirea unui singur gigant media, „Teleradio Moldova", cu subdiviziuni în localități, nu vor rezolva problema cea mai stringentă a audiovizualului autohton – ingerința politică.

Cu toate acestea, Moldova şi-a asumat obligația să implementeze pentru mass-media un cadru legislativ aliniat la standardele europene şi bazat pe recomandările CE şi OSCE, prioritate inclusă în Planul de Acțiuni RM-UE.

Grupuri-țintă

- Cetățenii simpli;
- Consiliul Coordonator al Audiovizualului;
- Comisia parlamentară pentru cultură;
- Fracțiunile parlamentare;
- Societatea civilă.

Impactul

Noua legislație a presei electronice, conduce la centralizarea politicii editoriale şi la instituirea cenzurii presei, la limitarea diversității peisajului mediatic şi la dispariția unor surse de informare alternative pentru cetățeni. Prin această modalitate, guvernarea pune sub stăpânirea sa întreaga producție mediatică electronică, asigurându-şi spatele pentru campaniile lor electorale în alegerile locale din primăvara 2007. Privatizarea "Antenei C" şi postului de televiziune "EuroTV" ar putea avea soarta presei deetatizate, şi anume infuzia unor grupări care vor presta servicii gratis guvernării, ca răsplată pentru cadoul făcut.

Dinamica problemei

Controlul asupra presei electronice de un grup restrâns de persoane este un mare pericol pentru consolidarea democraţiei în R. Moldova, oferind mari avantaje adevăraţilor patroni ai acesteia. Presa electronică se bucură de cea mai mare audienţă din partea cetăţenilor Moldovei. Cu toate acestea, opinia publică este de părere că „Teleradio Moldova" nu este o instituţie independentă. Potrivit BOP din martie-aprilie 2006, 38,7% din respondenţi consideră că „Teleradio Moldova" prezintă parţial corect şi nepărtinitor evenimentele şi fenomenele din ţară, 22,3% – oarecum tendenţios în favoarea partidului de guvernământ, iar 7,8 – exclusiv prin prisma intereselor partidului de guvernământ. Şi aceasta se întâmplă în condiţiile în care pentru 76,4 % din populaţia ţării, televiziunea este prima sursă de informare, iar pentru jumătate din populaţie este sursa în care are cea mai mare încredere. Este lesne de înţeles că controlul permanent asupra mijloacelor mass-media conferă guvernării puteri şi posibilităţi nelimitate în faţa oponenţilor politici.

Factori

dorinţa guvernării de a nu pierde controlul asupra instituţiei televizate
coalizarea intereselor PCRM şi PPCD în punctul stăpânirii instituţiilor media
existenţa unor interese după cortină
presiunile şi recomandările experţilor Consiliului Europei.

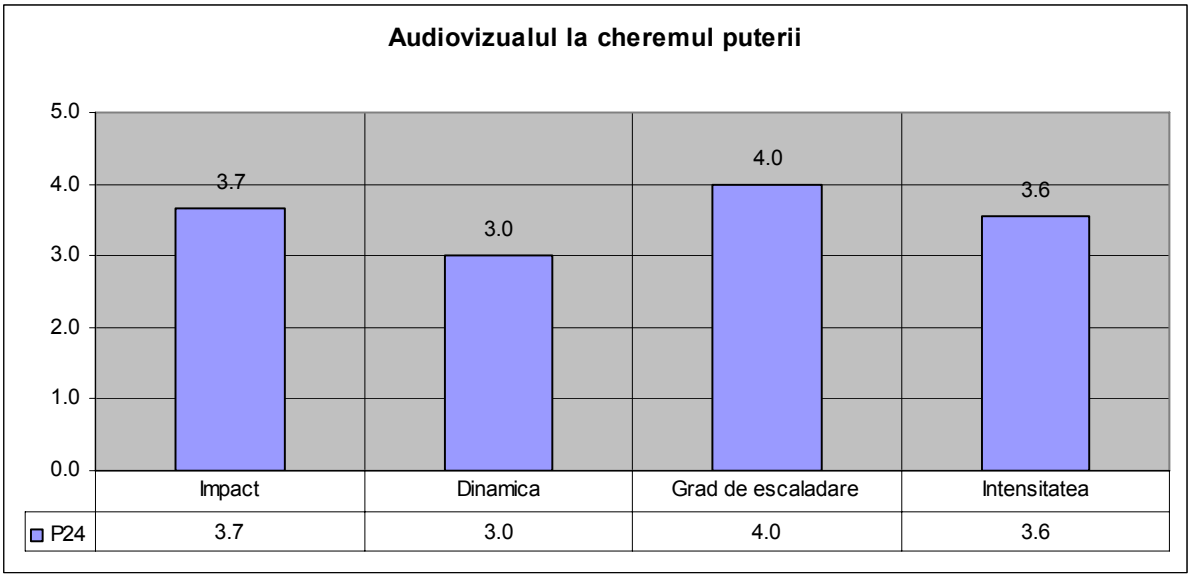
Anticipări

Presa electronică va fi unul din pilonii de forţă ai campaniei electorale a partidului de guvernământ în cadrul alegerilor locale din 2007. Guvernarea va dori cu desăvârşire să utilizeze această resursă pentru a-şi promova candidaţii săi în localităţile rurale.

Întrebări.

- Ce efecte poate avea presa liberă asupra societăţii?
- Care este rolul independenţei mass-media în edificarea unui stat democratic?
- De ce guvernarea evită să ţină cont de opiniile şi recomandările societăţi civile?

Aprecierile experţilor

P 25. Privatizarea ziarelor guvernamentale: schimbări de formă, nu de conținut

Subiect

În mai-iunie 2005, drept rezultat al compromisului în alegerea şefului statului şi asumarea de către PCRM a unui set de condiţii impuse de PPCD la acel moment, Guvernul a renunţat la calitatea de fondator al ziarelor „Moldova Suverană" şi „Nezavisimaia Moldova". Premierul Vasile Tarlev a numit această decizie drept „un rezultat al consensului politic".

Descrierea

După publicarea hotărârilor de lichidare a publicațiilor de către Guvern în „Monitorul Oficial", subtitlul „Fondator: Guvernul Republicii Moldova" de pe primele pagini ale publicațiilor deetatizate a fost înlocuit cu „Cotidian național independent". Cu toate acestea, presa independentă şi societatea civilă din Moldova au atras atenția asupra faptului că politica editorială a ziarelor independente „Moldova Suverană" şi „Nezavisimaia Moldova" nu a suferit vreo schimbare majoră, ambele axându-se în continuare pe reflectarea activității conducerii Republicii Moldova, a preşedintelui Vladimir Voronin în primul rând.

Ca şi mai înainte, aceste ziare îşi permit să atace, cu sau fără motiv, politicienii, persoanele publice, incomode partidului de guvernământ. Un exemplu adus de presa moldovenească este cel al Vitaliei Pavlicenco, care la 2 februarie a cerut procurorului general să facă publice numele noilor proprietari ai ziarelor „Moldova Suverană" şi „Nezavisimaia Moldova"[11]. Ca răspuns, după 6 zile, ziarul „Moldova Suverană" a publicat un articol în care o acuză pe Pavlicenco că şi-ar fi însuşit în mod abuziv trei apartamente în Chişinău. O altă problemă legată de procesul de deetatizare a presei este modul intransparent de vindere a publicațiilor, fără a se anunța o licitație.

Grupuri țintă

- cititorii
- ziarele independente
- clasa politică
- administrația centrală.

Impact

Sondajele de opinie au relevat nivelul ridicat de credibilitate de care se bucură presa în Moldova[12]. Chiar dacă doar 31 % din populație citesc ziarele, riscul ca transmiterea de informații părtinitoare să manipuleze opinia publică este destul de ridicat. Cele două ziare servesc la moment drept tribună de denigrare a oponenților politici, transformându-se mai degrabă într-un ziar de scandal. Susținerea indirectă a acestor ziare de vechiul proprietar creează un dezechilibru pe piața media din Moldova.

Dinamica

Un rol deosebit îi revine presei în ajunul alegerilor. În acest context deranjează cel mai mult lipsa de independență în expunere a acestor ziare, luând mereu partea administrației în detrimentul dezideratului de a informa corect populația.

---

[11] Dumitru Lazur, **Privatizarea ziarelor guvernamentale:** schimbări de formă, nu de conținut // Mass-media în Moldova, CIJ, iunie, 2006.

[12] Potrivit BOP, 10 % din respondenți au deplină încredere în presă, clasându-se pe poziția a treia, fiind depăşită doar cu un procent de preşedintele țării. www.ipp.md

Factori

- presiunea din partea instituțiilor europene pentru democratizarea instituțiilor mass-media
- nedorința administrației de a pierde controlul asupra unor organe de presă foarte importante
- monitorizarea de către societatea civilă a libertății de expresie
- dorința noilor proprietari de a câştiga în plus.

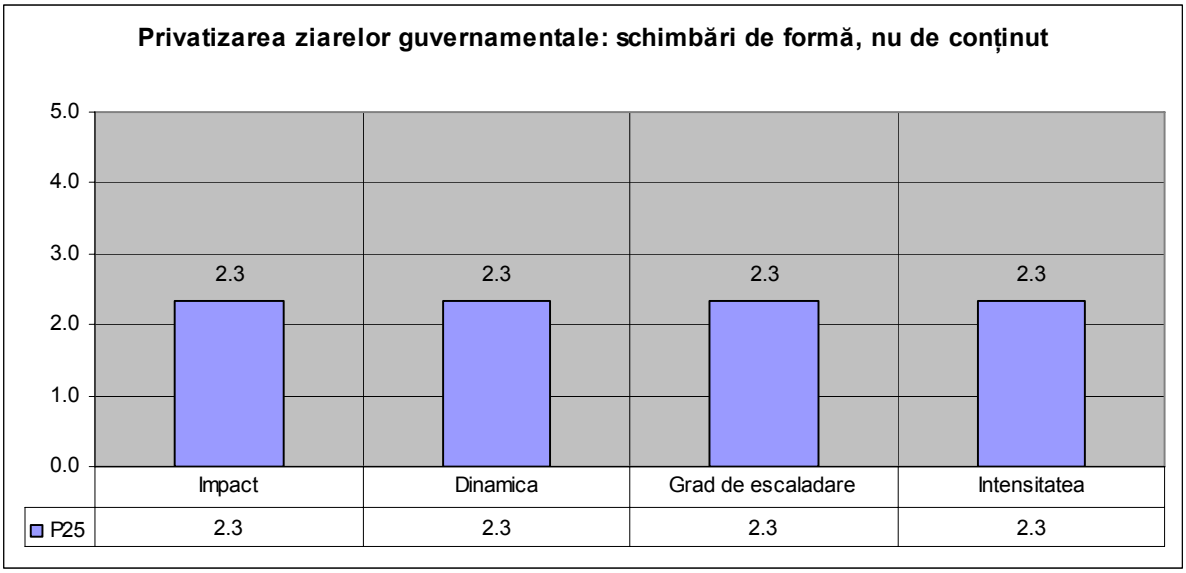
Anticipări

Cazul „Moldova Suverană" şi „Nezavisimaia Moldova" demonstrează o dată în plus că partidul de guvernământ nu va renunța uşor la instrumentele sale de propagandă, găsind soluții legale, pretins europene de democratizare a mass-media.

Întrebări

- Cine sunt noii proprietari ai ziarelor deetatizate?
- Cine a fost patronul precedent al acestor publicații?
- Care era şi este tirajul acestor publicații?

Aprecierile experților

P 26. Comercializare şi neprofesionalism în presă

Subiect

Presei în Moldova i s-a reproşat adesea nenumărate ori calitatea şi conținutul editorial, ceea ce o face neinteresantă pentru cititorul simplu, dornic să se informeze.

Descriere

Criticele aduse de conținutul editorial vin din mai multe direcții. Comercializarea politicii editoriale a presei scrise şi electronice este denunțată ca o formă de evitare a dezbaterilor publice pe probleme controversate de interes național. Buletinele de ştiri televizate sunt dominate de vizite ale preşedintelui sau ale primului ministru în teritoriu, accidente etc. Lipsesc la televizor dezbaterile şi analizele politice, cu excepția programei „Rezonans" la Moldova 1 şi „În profunzime" la ProTV. Acuzații similare au fost aduse şi presei scrise, care manifestă o înclinație spre subiecte comerciale şi conținut social. Există un singur cotidian independent, dar care tot are un tiraj limitat. Ziarele preferate de populație sunt cele în care poți să găseşti programul televiziunii, horoscopul şi cronica mondenă.

Grupuri țintă

- patronii de mass-media
- populația
- clasa politică şi societate civilă.

Impact

Comercializarea presei cultivă dezinteresul pentru politică în rândul cetățenilor. Ea ajută astfel la manipularea şi dezinformarea oamenilor, care tind să-şi reducă tot mai mult implicarea în viața publică, fapt care reprezintă o trăsătură negativă a societății moldoveneşti.

Dinamica

Problema nu se poate transforma într-o criză la nivelul societății. Însă sunt prevăzute unele incidente în relația presă-instituțiile centrale.

Factori

- cererea publicului pentru anumite subiecte
- dorința puterii de a muta accentul de pe problemele stringente pe cele neimportante sau pentru a elogia activitatea lor
- slăbiciunea societății civile.

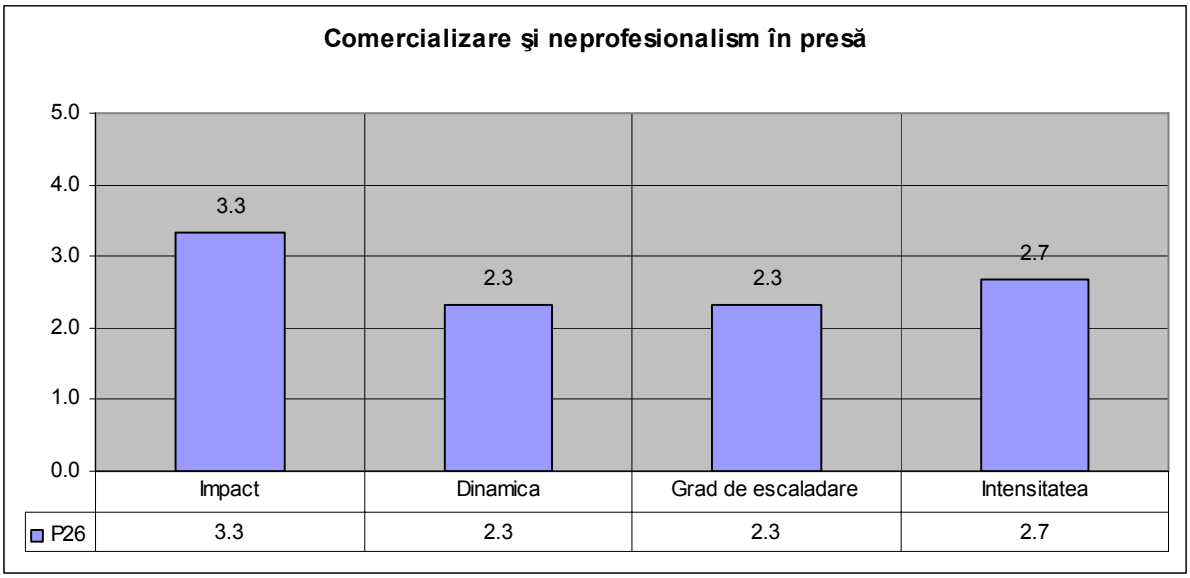
Anticipări

Conținutul editorial şi grila de programe nu se vor schimba radical în viitorul apropiat. Necesitatea comercializării presei are nevoie de reducerea presiunii politice, creşterea puterii financiare a presei.

Întrebări

- Sunt în stare reporterii să schimbe politica editorială?

Aprecierile experților

P 27. Accesul limitat la informaţie

Subiect

Accesul la informaţiile publice nu este fluidizat, în ciuda solicitărilor mass-media şi apelurilor repetate ale organizaţiilor interne şi internaţionale din domeniul transparenţei şi drepturilor omului.

Descriere

Adoptatã în 2000, legea privind accesul la informaţie funcţionează doar parţial. Reprezentanţii mass-media resimt din plin acest neajuns[13]. Pentru a obţine datele necesare, trebuie să apeleze la tot felul de mijloace – de exemplu, la relaţiile personale sau să facă investigaţii îndelungate. Există tendinţa de a folosi legea cu privire la secretul de stat, drept paravan împotriva legii accesului la informaţii publice. Instituţiile care refuzã accesul la informaţii considerate publice argumentează că datele respective au fost clasificate în baza legii în domeniu, dar de cele mai multe ori persoanele responsabile lipsesc, deci nu ai de cine întreba.

Grupuri ţintă

- jurnaliştii
- funcţionarii publici
- cetăţenii.

Impactul

Accesul cu sincope la informaţii de interes public reduce capacitatea societăţii civile de a controla şi face responsabilă clasa politicã şi aparatul administrativ, deşi aceasta constituie o condiţie necesarã pentru o democraţie. În schimb, funcţionarii şi oficialii se simt protejaţi de supravegherea publicului. La nivel strict profesional jurnaliştii sunt împiedicaţi să-şi facă meseria şi este diminuat caracterul transparent al serviciilor de comunicare publică din instituţii. Problema poate genera o criză, în cazuri în care informaţii publice foarte compromiţătoare ar ieşi la suprafaţă după ce iniţial s-a încercat mascarea lor.

Dinamica

Instituţiile publice au început să-şi modernizeze componenţa relaţiilor publice. Ceea ce ţine de informaţia despre instituţiile centrale poate fi găsită pe site-ul guvernului. Însă, informaţia este selectivă, filtrată, chiar denaturată prin prezentări favorabile. Situaţia este mai gravă în instituţiile care nu au un site şi nici responsabil de relaţii cu publicul, iar superiorii le-au interzis să discute cu presa sau cetăţenii.

Factori

- reţinerea manifestată de funcţionarii publici de a oferi informaţii
- presiunile din partea societăţii civile şi a mass-media.

Anticipări

Situaţia se poate îmbunătăţi în timp, în măsura în care se menţine şi se extinde presiunea presei, controlul societăţii civile şi solicitările comunităţii internaţionale. Anul 2007 va fi un

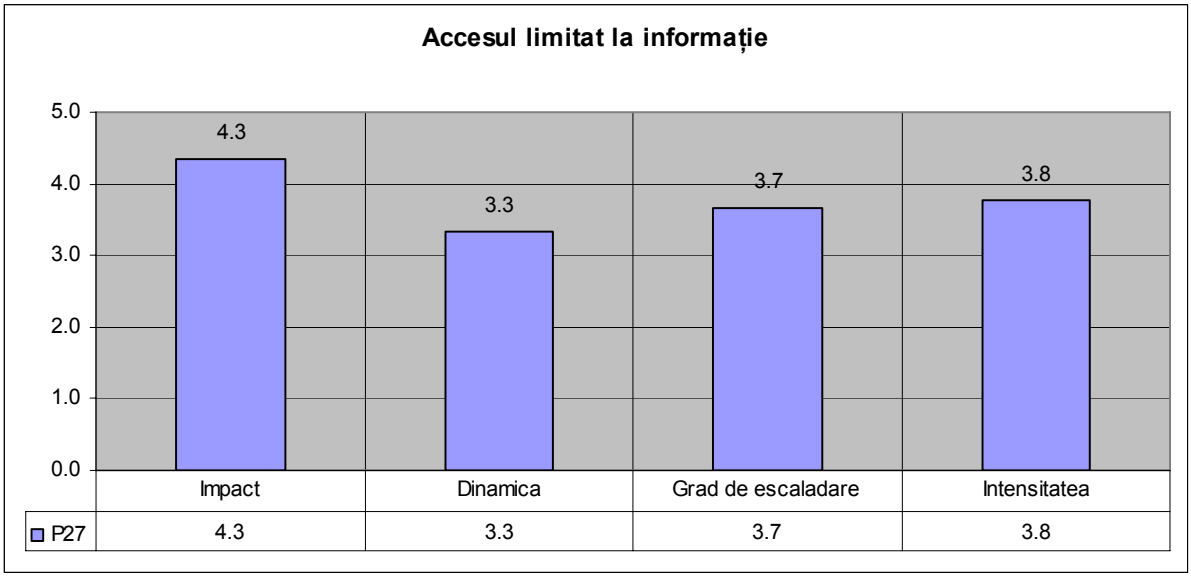
[13] Accesul la informaţie rătăcind între birocraţie şi partinitatea justiţiei // www.investigatii.md

an electoral, iar problema respectivă ar putea fi unul din subiectele fierbinți invocate de opoziție.

Întrebări

- Când vor adopta clasa politică şi administrația un comportament de responsabilitate în fața societății?
- Când va fi sancționat primul responsabil pentru blocarea accesului la informații publice?

Aprecierile experților

P 28. Incertitudine asupra destinelor posturilor „Antena C” şi „Euro TV”

Subiect

Presa a criticat dur decizia de reorganizare prin înstrăinare a posturilor municipale publice ale audiovizualului „Antena C” şi „Euro TV Chişinău”, apreciindu-o drept un atac împotriva presei şi jurnaliştilor incomozi puterii din 2004 până în prezent.

Descriere

Una din cele mai dezbătute aspecte ale Codului Audiovizualului al R. Moldova a fost cel potrivit căruia noua lege nu prevede existența şi funcționarea altor radiodifuzori publici decât Moldova 1, iar instituțiile publice locale, existente în prezent, trebuie reorganizate. Aceste noi reglementari au fost calificate de unii experți în domeniu drept o tentativă de a lichida instituțiile incomode puterii.

La 30 noiembrie prin votul consilierilor comuniști şi creştin-democrați s-a luat decizia de reorganizare prin înstrăinare a celor 2 instituții municipale. Reorganizarea a fost prezentată drept o soluție necesară de aducere în concordanță a activității celor 2 instituții cu prevederile Codului Audiovizualului.

Consiliul municipal a avut mai multe variante de reorganizare a celor două instituții. Chiar dacă posturile au înaintat propriile propuneri, Consiliul municipal ar putea vota pentru privatizarea celor două instituții.

Grupuri țintă

- cetățenii
- redacțiile celor două posturi Antena C şi Euro TV.

Impact

Scenariul ziarelor deetatizate „Moldova Suverană” şi „Nezavisimaia Moldova” ar putea fi repetat şi în cazul celor două posturi municipale. Acest fapt pune în pericol libertatea de exprimare întrucât încă nu se cunoaşte cine vor fi proprietarii celor două instituții.

Privatizarea „Antenei C” şi „Euro TV Chişinău” va conduce la lichidarea unor instituții cu mesaj public. Această soluție, însă, nu favorizează nici dezvoltarea audiovizualului autohton, nici colectivele şi – ceea ce este mai important – nici consumatorul de informație.

Dinamica

Instituțiile media au un rol deosebit în formarea opiniei publice. Rolul acestora creşte şi mai mult în ajunul campaniilor electorale, atunci când candidații doresc să-şi promoveze propria candidatură. În acest context, concurența pentru obținerea acestor două posturi va fi acerbă.

Factori

- consiliul municipal care este obligat să decidă soarta celor două instituții conform Codului Audiovizualului
- dorința puterii de a menține monopolul asupra mass-media.

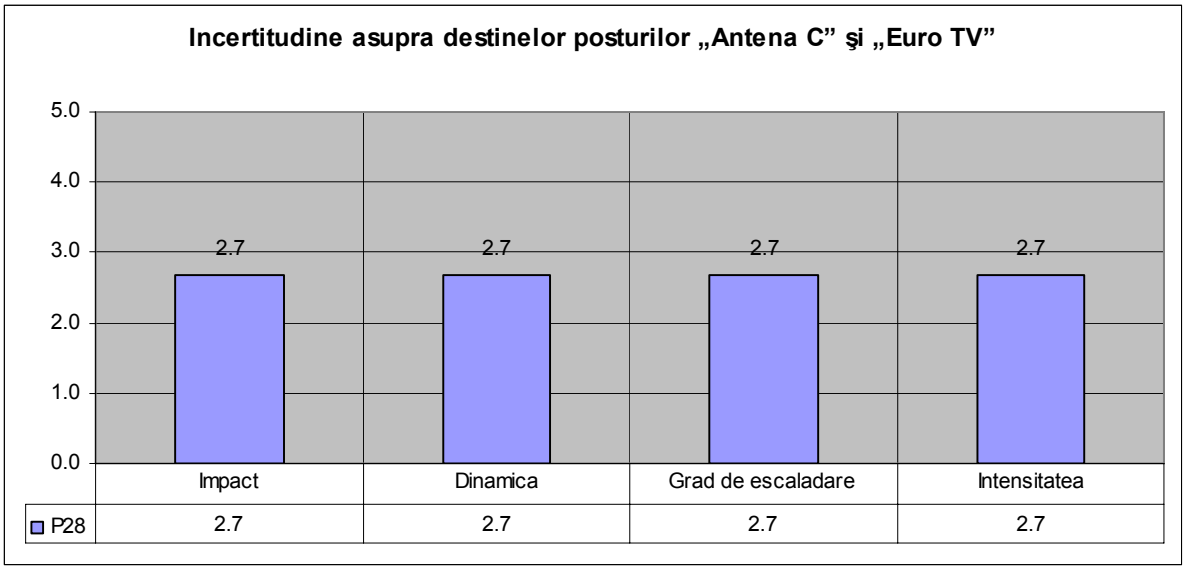
Anticipări

Cele două instituții media vor avea un cuvânt greu de spus în cadrul alegerilor locale. Indiferent cine va deveni proprietarul lor, acestea vor fi implicate în susținerea anumitor candidați.

Întrebări

- Cui au aparţinut cele două posturi media şi care a fost soarta lor până la moment?
- Cine este interesat de obţinerea acestor posturi?

Aprecierile experţilor

P 29. Articolul 16 din Codul Civil – armă de intimidare a mass-media

Subiect

Parlamentul a amendat în lectură finală articolul 16 din Codul Civil, articol în care nu este precizat un plafon anumit pentru determinarea amenzilor în cazurile de defăimare.

Descriere

Acest fapt a fost interpretat de majoritatea organelor mass-media drept o încălcare a libertății presei şi a libertății de exprimare. Numeroase organizații nonguvernamentale, care reprezintă acest domeniu, au emis mai multe declarații.

În articolul 16 al Codului Civil sînt precizate despăgubirile pentru prejudiciul moral cauzat de publicarea articolelor defăimătoare, sînt stabilite criteriile în baza cărora judecătorii vor determina mărimea amenzii aplicate jurnaliştilor sau colectivelor redacționale acționate în instanță[14].

Deputați din opoziția parlamentară au insistat asupra determinării unui cuantum maxim al despăgubirilor, din motivul că lipsa unor astfel de prevederi determină sancționarea unor mass-media ce publică materiale cu conținut critic ceea ce duce la falimentarea acestora. Jurnaliştii au replicat că aceste criterii sunt generale şi echivoce, lăsând loc pentru interpretări, posibile abuzuri şi exercitării de presiuni asupra mass-media. Potrivit spicherului **Marian Lupu** modificările Codului Civil privitor la defăimare se înscriu în recomandările **Rezoluției Consiliului Europei** din octombrie 2005 care vizează democratizarea societății şi asigurarea respectării drepturilor omului în R. Moldova.

Grupuri țintă

- jurnaliştii
- colectivele redacționale
- judecătorii
- ONG-urile de profil.

Impact

Articolul 16, în redacția existentă, pune în pericol libertatea de exprimare, descurajând publicarea unor articole de investigație. Acest fapt aduce un prejudiciu enorm imaginii R. Moldova în calitate de stat de drept.

Dinamica

Acesta stabileşte o formă legală de a închide gura jurnalistului, conducând la o posibilă falimentare a redacțiilor. Articolul respectiv intră în contradicție şi cu articolul 10 al CEDO, astfel încât nu prevede alte modalități de apărare, decât demonstrarea corespunderii realității a "informațiilor" ce ponegresc onoarea.

Adoptarea de către Parlament a modificării articolului 16 al Codului Civil a fost aspru criticată atât de către instituțiile media, cât şi de societatea civilă. Articol 16 lasă la alegerea judecătorului plafonul despăgubirilor pe care ar trebui să le plătească învinuitul. Acest fapt ar putea contribui la mărirea numărului cazurilor la CEDO, în ceea ce priveşte libertatea de expresie.

[14] Se introduc norme detaliate, conform cărora, cuantumul despăgubirilor pentru prejudiciul moral trebuie sa fie necesar şi rezonabil, şi să se determine, ținându-se cont de: – caracterul informațiilor răspândite; – sfera de răspândire a informațiilor; – impactul social asupra persoanei; – gravitatea şi întinderea suferințelor psihice sau fizice cauzate persoanei vătămate; – proporționalitatea între acordarea despăgubirilor şi gradul în care reputația a fost lezată; – gradul de vinovăție al autorului prejudiciului; – măsura în care această compensare poate aduce satisfacție persoanei vătămate etc.

Factori

- lipsa unor dezbateri publice cu privire la modificările legislative
- recomandările Consiliului Europei cu privire la democratizarea societății şi asigurarea respectării drepturilor omului în R. Moldova
- ignorarea de către majoritatea parlamentară a propunerilor opoziției sau a societății civile.

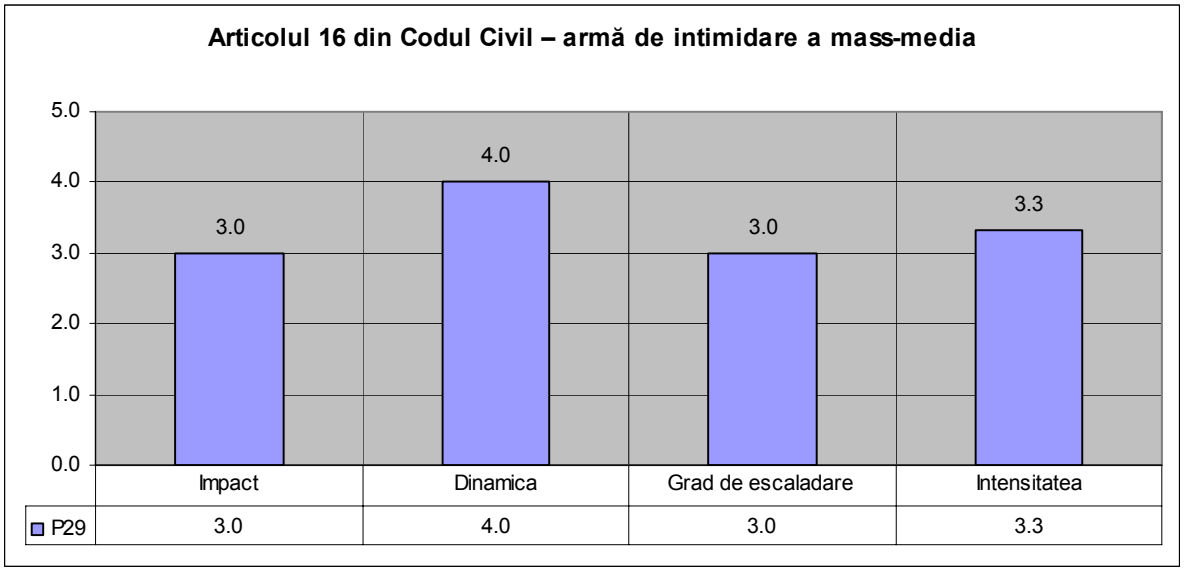
Anticipări

În condițiile aflării sub monitorizarea Consiliului Europei, autoritățile moldoveneşti vor atrage asupra lor critici şi din partea Consiliului Europei. Acest organism ar putea cere R. Moldova redactarea acestui articol, întrucât asigurarea unui mediu eficient de dezvoltare a presei este o condiție inevitabilă unui stat democratic.

Întrebări

- Este respectată libertatea de expresie în R. Moldova?
- Câte procese a pierdut R. Moldova la CEDO pe cazuri de nerespectare a libertății de expresie?

Aprecierile experților

Ec 1. Absența unui mecanism de negociere a prețului la gaz

Subiectul

Absența unui mecanism de negociere a prețului la gaz, duce la dependența de rezervele Rusiei, atât a Republicii Moldova, cât şi a statelor din regiune, gazul natural devenind un instrument de şantaj în mâinile Federației Ruse, care e utilizat cu dibăcie.

Descrierea problemei

Cu puțin timp înainte de Anul Nou, o delegație a R. Moldova s-a aflat la Moscova pentru a negocia noul preț la gaze. Prim-vicepremierul moldovean, Zinaida Greceanâi, a stat timp de două zile sub uşile oficialilor de la Moscova, fără să fie primită. La 3 ianuarie 2006, urma să fie semnat acordul privind tranzitul de gaze ruseşti pe teritoriul Republicii Moldova, iar ulterior şi acordul cu privire la noile prețuri.

Începând cu 1 ianuarie 2006, Moldova nu mai primea gaze din Rusia, întrucât cea din urmă a întrerupt livrarea gazelor naturale, neanunțând oficial din timp, guvernul RM. Aşadar, anul 2006 a început cu un conflict de proporții, provocat de problema asigurării R. Moldova cu gaze naturale.

Ca urmare, Ucraina s-a oferit să aprovizioneze cu gaz R. Moldova. Premierul român Călin Popescu-Tăriceanu a dat asigurări că România este disponibilă să-şi onoreze promisiunea de a livra Republicii Moldova cantitățile necesare de energie electrică. Totodată, Turkmenistanul şi-a declarat disponibilitatea de a negocia cu R. Moldova problema livrării de gaze.

Deşi în final, Moldova a acceptat să achite $150 pentru 1000 m3 de gaz, problema se menține şi este actuală pentru statul moldovenesc. Lipsa resurselor energetice proprii vor menține Moldova în umbra Federației Ruse şi îi va permite acesteia din urmă să-şi impună anumite condiții, ori de câte ori va avea chef. Mai mult ca atât, lipsa unui mecanism bine definit de negociere a prețului la gaz va defavoriza Moldova, iar Rusia va putea oricând să treacă peste prevederile contractului în vigoare.

Grupuri țintă

- acționarii „Gazprom”
- consumatorii casnici
- consumatorii industriali
- Guvernul R. Moldova .

Impactul

Întâlnirea noului an în Republica Moldova a fost umbrită de problema asigurării cu gaz, ce-i îngrijora pe cetățenii țării; o bună parte dintre ei temându-se de o înăsprire a relațiilor cu „fratele mai mare din Est”. Evident era, însă, că prețul pe care l-a propus Rusia Republicii Moldova şi Ucrainei era unul exagerat şi nu era altceva decât o presiune, ca replică la faptul că acestea şi-au schimbat orientarea politică spre UE.

În acelaşi timp, viitorul politic al actualei guvernări depindea de modul în care vor fi gestionate problemele energetice ale țării. Dacă Chişinăul va ceda în fața Moscovei, guvernarea va fi sancționată pentru inconsecvență şi trădare a intereselor naționale. Dacă nu vor fi admise cedări, atunci guvernarea, cu riscul pierderii alegerilor viitoare, va contribui la consolidarea independenței.

Efectul benefic al acestei situații create a fost că UE din nou şi-a ațintit atenția asupra regiunii Moldova – Ucraina. Uniunea Europeană şi statele membre ale UE au cerut de la

autoritățile Republicii Moldova şi ale Rusiei să reia discuțiile asupra livrării de gaz natural rusesc către Republica Moldova.

Cel mai mult însă a fost afectată imaginea Rusiei. Majoritatea țărilor afectate de acțiunile Federației Ruse, dezamăgite de calitatea „parteneriatului sigur şi viabil" cu această țară, au trecut la acțiuni concrete de diversificare a surselor energetice: Turcia, Bulgaria, Austria, România etc. au semnat contractul de asociere în consorțiul Nabucco Gas Pipeline International Ltd.; Polonia a inițiat negocieri cu țările nordice din Asia Centrală; premierul ungar a pledat în favoarea unei politici energetice comune la nivelul UE, etc.

Altă amenințare este că Rusia a creat prin exemplul său un precedent pentru alte țări ce dețin monopol asupra livrării de gaz natural. Cel mai elocvent este exemplul Spaniei, dependentă în proporție de 60% de gazul magrebian.

Dinamica problemei

În situația creată poziția Moldovei a demonstrat că politica de eliberare de dependența rusească a actualei guvernări este una reală şi nu mimată. Una dintre dovezile acestei teze este declarația comună Iuşcenko -Voronin, adresată Uniunii Europene.

Cu toate acestea, problema rămâne actuală, în virtutea unor realități greu de neglijat: lipsa unui sistem energetic, a unei piețe energetice, dar şi a unei viziuni strategice de dezvoltare energetică a R. Moldova, absența unei instituții sociale care ar rezolva această problemă.

Prețul la gaz pentru R. Moldova este un factor care pune în pericol securitatea energetică a R. Moldova. Abordarea în pripă de către administrația R. Moldova a subiectului securității energetice scoate în evidență capacitatea redusă de prognozare, precum şi reacția inadecvată a decidenților politici moldoveni şi a consilierilor lor la astfel de crize.

Factori

- existența monopolului Rusiei asupra distribuirii resurselor de gaz natural
- implicarea factorului politic în mecanismele economice de stabilire a prețului la gaz
- capacitate redusă a R. Moldova de a negocia prețul la gaz şi lipsa unor avantaje strategice în cadrul negocierilor
- nesoluționarea conflictului transnistrean şi existența intereselor geopolitice în regiune ale Federației Ruse.

Anticipări

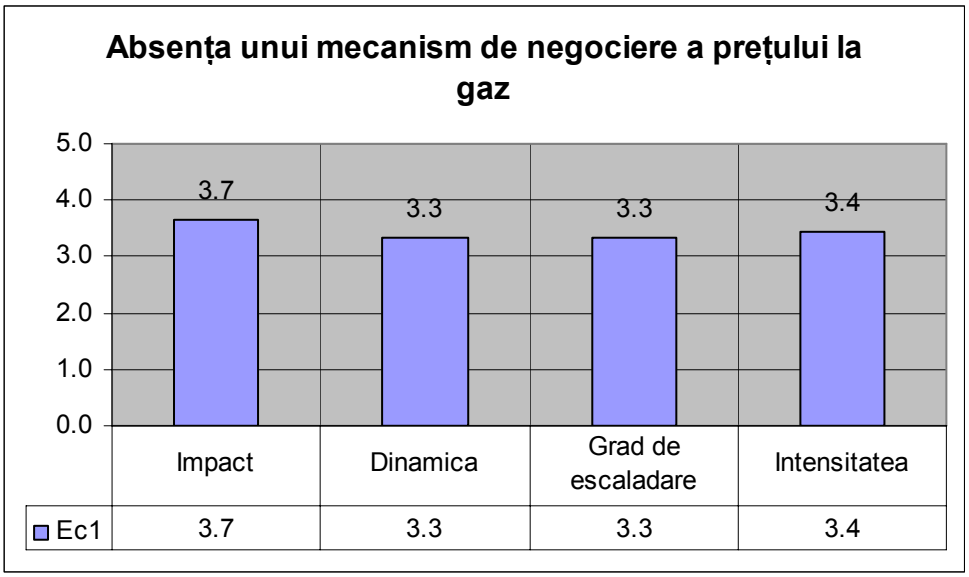
Cel mai probabil scenariu presupune că Rusia îşi va păstra asul în mânecă, deci va continua să-şi manifeste politica de şantaj în dependență de circumstanțele create. Aspectul pozitiv este că această situație a demascat nu doar adevăratele intenții ale Rusiei, dar şi atitudinea Moldovei şi a Ucrainei față de fostul „protectorat" rusesc.

Problema prețului la gaz va fi inclusă de către R. Moldova ca prioritate în agenda discuțiilor moldo-ruse. Cu toate acestea, este puțin probabil să se revină la prețul precedent. Executivul moldovean este nevoit să identifice soluții pentru a depăşi deciziile „Gazprom"-ului rusesc, care acționează mai puțin din rațiuni economice şi mai mult din cele politice.

Întrebări

- Are R. Moldova o strategie de răspuns pentru asigurarea securității energetice a țării?
- De ce R. Moldova a rămas în afara proiectului Nabucco ?

Aprecierile experților

Ec 2. Problema vinului

Subiectul

Republicii Moldova i-a fost refuzat exportul vinului pe piaţa rusă din cauza necorespunderii acestuia standardelor de calitate. Piaţa rusă, cărei îi revenea 80 % din exporturile moldoveneşti de vin a fost închisă subit. Într-o singură zi, industria mold ovenească vinicolă s-a trezit în colaps.

Descrierea

Medicul sanitar principal al Federaţiei Ruse, şeful „Rospotrebnadzor"-ului, Ghenadie Onişcenco, la începutul lunii martie 2006 a declarat că în vinurile moldoveneşti ar fi fost depistate pesticide şi metale grele. În rezultat, comerţul cu băuturi moldoveneşti trebuia interzis pentru a nu pune în pericol sănătatea cetăţenilor ruşi. A fost, deci, stopat importul de vinuri, apoi şi de alte băuturi spirtoase din Republica Moldova.

Totodată, nici o ţară din CSI nu a confirmat aprecierea dată de Rusia privind calitatea proastă a vinurilor moldoveneşti. Iar Belarus a avut chiar destul curaj să nu sprijine măsurile ruseşti împotriva lor şi să declare tranşant că, în urma a sute de verificări, în vinurile şi divinurile moldoveneşti nu au fost depistate abateri de la calitate.

Guvernul Republicii Moldova a interpretat aceste acţiuni ca nişte presiuni politice făcute de Federaţia Rusă. Federaţia Rusă a dezmințit aceste acuzaţii.

În ciuda eforturilor RM de a soluționa această problemă într-un timp cât mai scurt, abia după summit-ul CSI de la Minsk, de la sfârşitul lunii noiembrie 2006, s-a decis redeschiderea pieţei ruseşti pentru vinurile moldoveneşti.

Grupul țintă

- Guvernul Republicii Moldova
- Producătorii de vin
- Cetăţenii RM
- Consumatorii de vin moldovenesc din Rusia.

Impactul

Pentru Republica Moldova, Rusia a fost mereu principala piaţă de desfacere a vinurilor de export. În anul 2005, Moldova a exportat produse vinicole în valoare de 318 mln. dolari, dintre care circa 90% – în Rusia. Pierderea acestei pieţe a provocat urmări iremediabile economiei moldoveneşti. De pe urma închiderii pieţei ruse au avut de suferit fabricile de sticlă, cele de producere a cartonului, de poligrafie şi alte întreprinderi, legate indirect de producţia vinului. În ansamblu, producţia industrială a Moldovei s-a diminuat cu 7%, creşterea PIB-ului a încetinit. Toamna, viticultorii s-au confruntat cu problema comercializării strugurilor, deoarece depozitele fabricilor sunt aproape pline şi achiziţiile s-au redus dramatic.

Impactul pozitiv al acestei probleme a fost obligarea agenţilor economici să-şi diversifice pieţele de desfacere, prin aceasta asigurându-se şi securitatea economică a ţării.

Dinamica

Problema interdicţiei exporturilor vinicole moldoveneşti în Rusia poartă în sine interesele pur politice ale Federaţiei Ruse, încadrându-se într-un mecanism riguros de şantaj.

La 27 martie 2006, când a fost interzis oficial exportul de vin din Republica Moldova, în Federaţia Rusă, teritoriul transnistrean nu a fost inclus în această „listă neagră". Reacţia autorităţilor moldoveneşti a fost una corespunzătoare acţiunilor autorităţilor din Rusia.

Chiar dacă medicul sanitar principal al Federaţiei Ruse s-a opus categoric importului de vinuri moldoveneşti pe piaţa rusă, declarând că vinurile moldoveneşti nu se vor întoarce

probabil niciodată pe piața rusă, preşedintele Rusiei, Vladimir Putin, împreună cu preşedintele RM, Vladimir Voronin, au căzut de acord asupra reluării importului de vinuri moldoveneşti. Acest fapt dovedeşte specificul relațiilor pe care le are R. Moldova cu Federația Rusă – orice mecanism economic este acceptabil pentru realizarea obiectivelor politice.

Factorii

- contrafacerea masivă şi contrabanda de vinuri de marcă moldovenească în Rusia
- noile reguli vamale introduse de către Ucraina pe 3 martie 2006
- dorința Federației Ruse de a adera la OMC
- presiunile făcute de autoritățile moldoveneşti asupra regimului separatist de la Tiraspol.

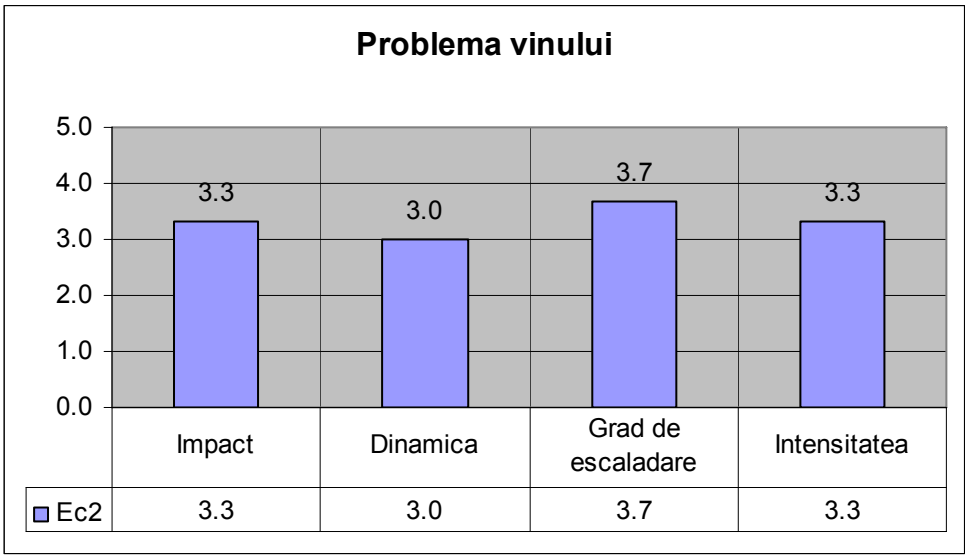
Anticipări

Problema exporturilor moldoveneşti în Rusia se poate transforma în orice moment într-o criză, atât timp cît conflictul transnistrean nu este soluționat. Rusia va încerca să obțină un statut special pentru această regiune a Moldovei, încercând să acopere afacerile ilegale din Transnistria. Acest fapt a determinat exportatorii moldoveni să-şi diversifice piețele de desfacere, orientându-se spre piața Uniunii Europene.

Întrebări

- Care au fost motivele stopării exportului vinului în Federația Rusă şi cât de credibile au fost argumentele aduse?
- Cine sunt cei care au avut de suferit în urma stopării exportului de vinuri în Rusia?

Aprecierile experților

Ec 3. Transportul public

Subiectul

Majorate preţurilor transportului urban şi interurban, a provocat reacţii negative atât din partea călătorilor, cât şi a şoferilor de maxi-taxi.

Descrierea problemei

Problema preţului la transportul public a fost amplu reflectată în mass-media moldovenească. Această problemă s-a impus atenţiei publice încă în toamna anului 2005. Cu toate acestea, Consiliul Municipal al capitalei a refuzat atunci cererea proprietarilor de microbuze de a ridica preţul unei călătorii de la 2 la 3 lei. Potrivit comentatorilor economici, preţul de 3 lei pentru o călătorie cu microbuzul este totuşi mic, în comparaţie cu costul unei călătorii în Uniunea Europeană.

Deşi Consiliul municipal Chişinău a votat la 25 iulie 2006, cu majoritate de voturi, proiectul de decizie cu privire la majorarea tarifelor în transportul public municipal, problema transportului public nu a fost soluţionată. Soluţia propusă de administraţie a fost majorarea preţului pentru o călătorie cu troleibuzul până la 1 leu, cu autobuzul – până la 2 lei, iar cu microbuzul – până la 3 lei. Printre alte soluţii discutate era şi cea a unui preţ unic pentru călătoria în comun, iniţiativă propusă de primarul interimar Vasile Ursu în primăvara anului 2006.

Potrivit experţilor în domeniu, este necesar de modernizat sistemul de transport municipal prin înlocuirea microbuzelor, care cândva au jucat un rol important, cu autobuze. Cu toate acestea, la moment, situaţia din domeniul transportului public nu a suferit schimbări esenţiale.

Grupuri ţintă

- călătorii
- şoferii şi proprietarii de microbuze
- consiliul municipal.

Impactul

Lipsa, după 15 ani de independenţă, a unui sistem de transport public eficient creează incomodităţi atât călătorilor, cât şi celor care prestează serviciile de transport. Soluţia imediată – de mărire a preţului la transportul public – a bătut la buzunar cetăţeanul simplu. Cu toate acestea, oamenii nu au încetat să prefere un anume tip de transport. Însă soluţia respectivă nu vine să elimine problema eficienţei sistemului de transport public municipal. Abordarea segmentată a acestei probleme şi includerea ei în lista subiectelor interesante pentru alegerile locale dovedeşte dezinteresul administraţiei faţă soluţiile viabile ale problemei. Aceasta conduce la conturarea haosului în sistemul transportului public, în care lipsesc regulile şi ordinea.

Dinamica problemei

Problema eficienţei transportului public se impune odată cu necesitatea modernizării oraşului Chişinău şi a apropierii acestuia de standardele din oraşele Uniunii Europene. Cu toate acestea, în pofida existenţei unei voinţe de îmbunătăţire a calităţii transportului public, lipseşte viziunea strategică în depăşirea acestei probleme. Nu există o metodologie sau o logică de calculare a preţurilor pentru călătorie. Starea tehnică a transportului public este dezastruoasă, iar unele rute se suprapun. Populaţia nu ştie cât plăteşte, mulţumindu-se cu servicii de proastă calitate, iar transportatorii se mulţumesc cu veniturile pe care le obţin. Transportul urban este la momentul actual total ineficient.

Factori

- lipsa viziunii asupra structurării şi dirijării transportului public
- lipsa sistemului de transport
- lipsa unei metodologii de calculare a costurilor
- pasivitatea Consiliului Municipal Chişinău în abordarea problemei respective.

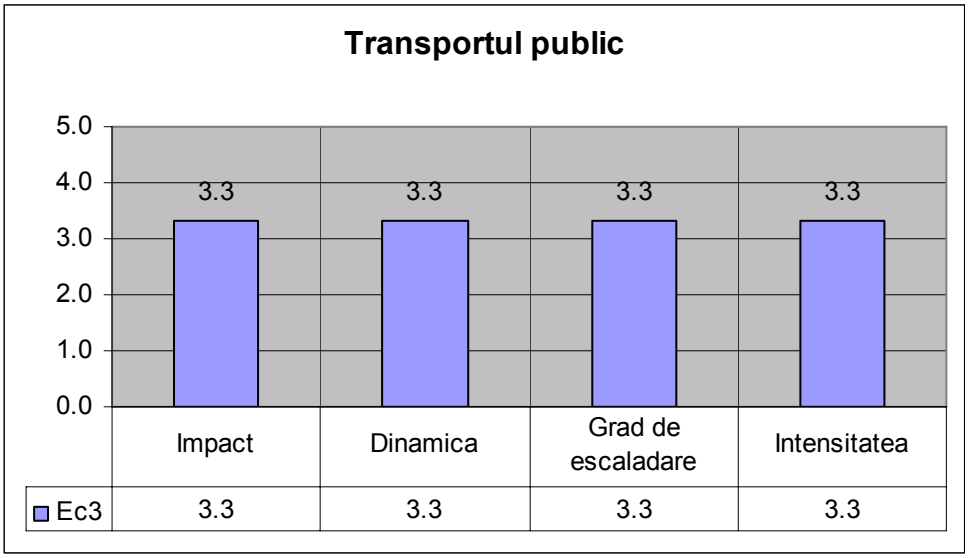
Anticipări

În următorii ani populaţia va conştientiza faptul că plăteşte nişte servicii de transport ineficiente. Sistemul de transport ar putea suferi schimbări odată ce va atrage investiţii care ar moderniza şi dinamiza acest tip de servicii.

Întrebări

- Cum se calculează preţul pentru călătoria în transportul public?
- Are executivul o strategie pentru dezvoltarea sistemului transportului public?

Aprecierile experţilor

Ec 4. Absența autonomiei locale financiare

Subiect

Autoritățile publice locale (APL) niciodată nu au avut autonomie financiară, chiar dacă aceasta este garantată de lege. După 2003 situația APL, în general, a devenit şi mai dificilă.

Descrierea

Fluxurile de bani publici spre cea mai mică unitate administrativă, în fond, sunt gestionate de Centru sau de către Consiliul Raional. Autorităților publice locale le revine circa o treime din cheltuielile publice totale, ceea ce constituie peste 10% din Produsul Intern Brut, în comparație cu cheltuielile guvernamentale generale de 33%. Circa 40% din totalul cheltuielilor autorităților locale revin educației, iar în sate şi centrele raionale, peste 70%. Începând cu 2005 autoritățile publice locale au o singură sursă de venituri, taxele locale şi micile venituri din arendă care constituie până la 5% din bugetul acestora.

Încasările din taxele locale sunt la nivel de 100 mln. lei, dintre care mai mult de jumătate, peste 60% sunt încasate în Chişinău şi restul pe țară. Mai există încă trei venituri pe care statul le-a lăsat la discreția autorităților locale. Este vorba de încasările pe impozitul pe veniturile persoanelor fizice şi impozitul pe proprietate, care rămân integral la nivel local. Consiliul raional, însă, decide ce parte din veniturile pe aceste impozite rămâne în Centru şi câte vor merge la Primărie.

Potrivit legislației, nu mai puțin de 50% din impozitul pe veniturile persoanelor juridice trebuie să rămână la nivel local. Însă, tot Consiliul raional decide ce parte din aceste venituri va fi repartizată primăriilor. Acest sistem este foarte vulnerabil şi nu permite localităților să se dezvolte[15].

Grupuri țintă

- contribuabilii
- agenții economici din localitățile rurale
- primăriile.

Impact

Actualul sistem al administrației locale este unul foarte vulnerabil. Centralizarea excesivă a banilor publici, şi ulterior repartizarea haotică a acestora de către Consiliul Raional îndepărtează resursele financiare de necesitățile reale ale localităților. Din cauza imperfecțiunii acestui sistem, localitățile rurale degenerează, stimulând dorința de a emigra la tineri. Cu aceste tempouri, în curând în localitățile rurale vor locui doar persoane în etate. Printre alte consecințe ar mai putea fi enumerate: neajustarea serviciilor la nevoile locale; reducerea responsabilității prestatorilor de servicii în fața utilizatorilor vizați; lipsa unor inițiative din partea serviciilor publice pentru stimularea investițiilor în economia locală.

Dinamica

Republica Moldova a fost deseori criticată de Consiliul Europei pentru restanțele pe care le are în acest domeniu. Reformarea administrației publice locale a fost cerută insistent de societatea civilă şi de chiar primarii localităților. Pentru ajustarea acestui domeniu la standardele europene au fost organizate conferințe, seminarii, au fost făcute diferite cercetări, s-au publicat articole şi cărți. Cu toate acestea, situația nu s-a mişcat din loc în absența voinței politice. Presiunea Consiliului Europei şi a Uniunii Europene au determinat autoritățile

[15] Veaceslav Ioniță, Autoritățile locale vor autonomie financiară // www.viitorul.moldova.org

moldoveneşti să se gândească mai des la această problemă. O primă etapă în acest sens a fost elaborarea şi discutarea Legii cu privire la descentralizarea administrativă.

Factori

- legislaţia imperfectă
- presiunea din partea Consiliului Europei şi a societăţii civile
- împotrivirea autorităţilor centrale de a ceda competenţele sale financiare în teritoriu
- lipsa acută de bani în localităţi pentru a acoperirea necesităţilor populaţiei.

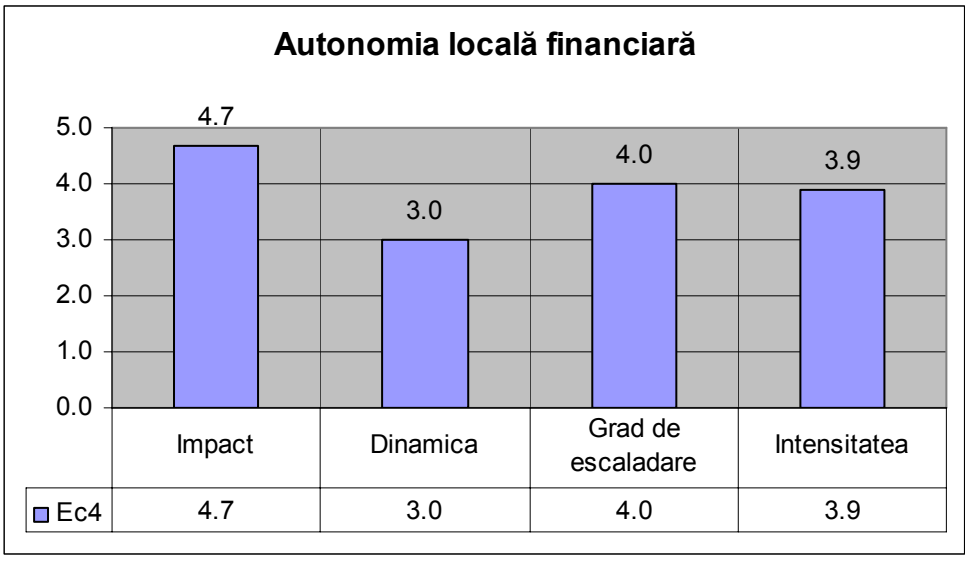
Anticipări

Vecinătatea Uniunii Europene din 2007 va produce anumite schimbări în R. Moldova. Una din cele mai importante schimbări ar fi prefigurare unei voinţe politice, ceea ce va permite promovarea reformelor şi înregistrarea anumitor rezultate. Realizarea autonomiei financiare locale va deveni o prioritate din 2007 datorită deschiderii anumitor fonduri structurale din partea Uniunii Europene pentru dezvoltarea infrastructurii. Astfel, va fi nevoie de a crea anumite condiţii de absorbţie a acestor fonduri.

Întrebări

- Cine hotărăşte care sunt necesităţile financiare ale regiunii?
- Din ce surse financiare primarul trebuie să repare drumurile în sat?

Aprecierile experţilor

Ec 5. Investiţii străine modeste

Subiect

Volumul investiţiilor străine directe în economia ţării rămâne a fi la un nivel scăzut comparativ cu rata investiţii străine directe înregistrată pe plan regional şi în ţările vecine.

Descriere

Deşi, poziţia geografică a ţării şi forţa de muncă calificată sunt printre factorii care ar trebui să încurajeze investiţiile străine, totuşi se resimte acut absenţa factorilor de stabilitate economică, a transparenţei, a regulilor de joc egale pentru toţi agenţii economici, a respectării legislaţiei, a justiţiei independente. În anul 2005 Republica Moldova a atras investiţii străine directe în valoare de 260 mln. dolari SUA, acest indicator demonstrând o atractivitate investiţională redusă a R.Moldova. În această perioadă, la capitolul investiţii străine au fost înregistrate unele proiecte investiţionale nesemnificative – în fabricarea articolelor de îmbrăcăminte; interesul companiei GEOX de a investi în jur de 16 milioane de Euro; investiţiile în construcţia celui de-al doilea magazin Metro, precum şi lucrările de la terminalul petrolier Giurgiuleşti, deşi ultimele două au fost iniţiate mai înainte şi s-au finalizat în luna octombrie, 2006.

Grupuri ţintă

- investitorii străini
- agenţii economici locali
- muncitorii simpli.

Impact

Nivelul scăzut al investiţiilor este cauzat nu doar de lipsa mijloacelor băneşti şi de capacitatea redusă de a atrage resurse financiare, dar şi de cererea scăzută pentru produsele moldoveneşti, care şi descurajează creşterea capacităţilor de producţie. Totodată, lipsa investiţiilor în activităţile de cercetare şi dezvoltare şi în creşterea calificării personalului conduc la realizarea unor produse necompetitive pe pieţele externe. Iar lipsa investiţiilor diminuează procesul de creştere economică şi facilitînd stagnarea.

Dinamică

Pentru 2006, Organizaţia de Promovare a Exporturilor din Moldova a pronosticat investiţii străine directe în valoare de 300 mln dolari SUA. Aceste prognoze, însă, au fost apreciate de experţii Centrului de Politici Economice al IDIS „Viitorul” drept „prea optimiste”. Investiţiile străine vor veni în Moldova doar atunci când aici vor fi create condiţii decente. Republica Moldova are şanse în plus de a iniţia politici mai ferme şi mai consistente, sau chiar radicale în vederea îmbunătăţirii considerabile a climatului investiţional şi a utilizării oportunităţilor oferite de calitatea de vecină a Uniunii Europene.

Factori

Nivelul înalt al corupţiei, dezinteresul funcţionarilor publici în susţinerea iniţiativelor economice, infrastructura slab dezvoltată combinate cu o guvernare impulsivă, lipsită de acţiuni hotărâte şi viziune clară îi descurajează pe investitorii străini. Cadrul legal precar, executarea arbitrară a legilor, precum şi dezinteresul general al „castei” de funcţionari de stat, care-şi văd de treburile lor private indiferent de programele anti-corupţie ori de legislaţia „ghilotină” punctează, de fapt, motivele pentru care procesul investiţional este îngheţat în R.Moldova.

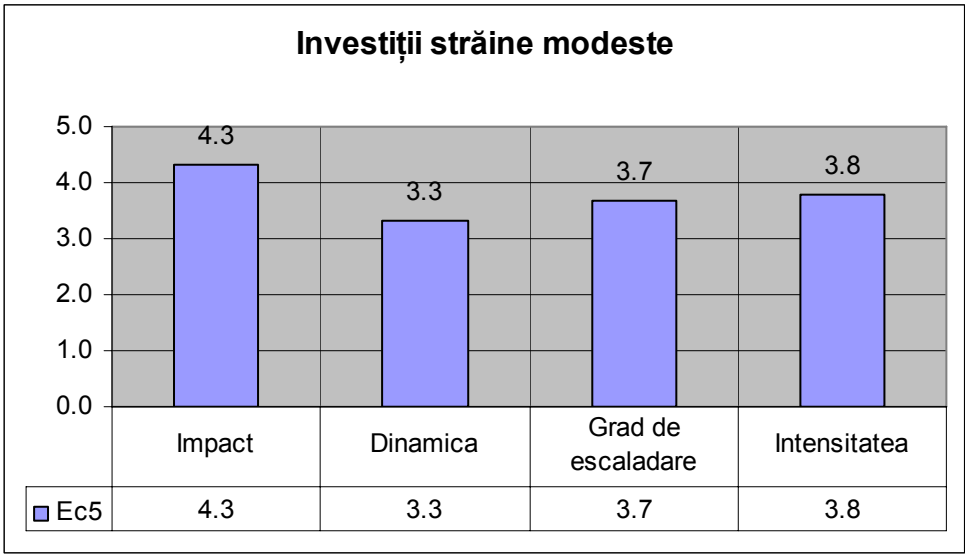
Anticipări

Vecinătatea Uniunii Europene din 2007 va oferi R.Moldova oportunități în plus de a stimula investițiile străine. Definitivă va fi, însă, în acest sens şi dorința Moldovei de a crea condiții pentru ca investițiile străine să devină sigure şi durabile.

Întrebări

- Care este dinamica volumului de investiții din 2000 până la momentul actual?
- De ce investitorii străini ocolesc R. Moldova ?

Aprecierile experților

Ec 6. Problema veniturilor în bugetul de stat

Subiectul

Problema bugetului de stat constă în faptul că are o singură sursă de venit.

Descrierea problemei

În Republica Moldova există o singură sursă de venit, care asigură 65% din bugetul de stat – taxa pe valoare adăugată. De aici reiese că 70% din bugetul de stat este realizat la vamă. Prin acest mecanism bugetul de stat este rupt de economia reală. Deci economia şi bugetul de stat sunt separate şi lucrul acesta nu poate fi veşnic. Din cauza că în Republica Moldova nu prea există economie, bugetul de stat se bazează exclusiv pe consum. Dacă se mai adaugă accizele şi impozitul pe bunuri de import, deducem că aproximativ 80% din bugetul de stat este format din consum.

Grupuri țintă

- Sectorul bugetar
- Ministerul Economiei şi Comerţului
- Banca Națională.

Impactul

Impactul acestei probleme este unul de proporţii. Moldova este, probabil, unica țară din Europa în care 85% din bugetul de stat este format nu din activitatea economică, ci din consum. Astfel, este suficient să scadă consumul în rândurile populației cu vreo 20%, şi bugetul de stat va scădea cu 17%, ceea ce este o catastrofă pentru buget. Chiar dacă veniturile populației continuă să crească, se poate reduce consumul, deoarece va fi afectat foarte mult bugetul de stat. Toți banii din bugetul de stat sunt destinați remunerării muncii, deci nu se fac anumite investiții. Va apărea problema remunerării bugetarilor, lucru care nu s-a întâmplat în RM din anii 2001-2002.

Dinamica problemei

Din anul 2000 în Republica Moldova nu mai sunt greve. Datorită creşterii consumului s-au intensificat şi încasările la buget cu aproximativ 30 % în ultimii ani. Acest fapt a permis executivului să mărească salariile bugetarilor. Cu toate acestea, încasările bugetului de stat nu mai cresc în aceleaşi ritmuri, iar în 2007 se presupune o stagnare a creşterii economice.

Factori

Bugetul de stat este axat doar pe venitul de consum. Consumul este provocat nu de economia internă, ci de cea externă. Altfel spus, bugetul nostru depinde mult de ceea ce se întâmplă cu lucrătorii noştri de peste hotare. Dacă statul poate influența dezvoltarea industriei, economiei şi agriculturii, atunci consumul este mai greu de stimulat prin mijloace şi instrumente guvernamentale.

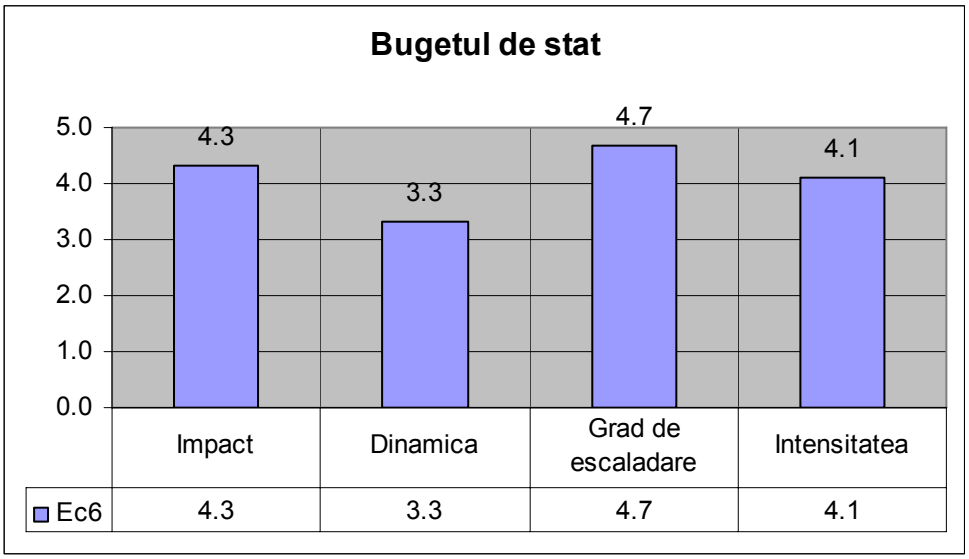
Anticipări

Legea cu privire la salarizarea bugetarilor a fost pripită. Cheltuielile care sunt efectuate din bugetul de stat sunt destul de iraționale. Deci guvernul ar trebui să micşoreze ponderea salariilor prin reducerea creşterilor. Dacă anul trecut veniturile salariale ale populației au crescut în mediu cu 19%, atunci în sectorul economic acestea au crescut cu aproximativ 14%, iar în cel bugetar – cu 26%. Rezultă că statul a majorat veniturile bugetarilor prea mult.

Întrebări

- Cum se formează bugetul de stat al R. Moldova?

Aprecierile experților

Ec 7. Problema construcţiei locuinţelor

Subiectul

Una din cele mai stringente probleme este primitivitatea pieţei locuinţelor, fapt care determină preţurile înalte ale acestora.

Descrierea problemei

În Moldova apartamentele sunt de 7-15 ori mai scumpe decât în Europa. Dacă în Europa omul îşi poate procura dintr-un salariu 2m² de locuinţă, atunci în Moldova e nevoie de 4-5 salarii medii pentru a putea procura 1m². Există o ofertă foarte mică, fiind în stare să-şi cumpere apartamente doar persoanele cu venituri mari. În Moldova nu există, practic, piaţă imobiliară. Acest fapt a permis ca agenţii economici de pe piaţa imobiliară să aibă supraprofituri. Dacă în Europa un agent economic lucrează cu o marjă de profit de 5%, în Moldova – de la 40% în sus, deci populaţia plăteşte de 2 ori mai mult decât ar fi trebuit. Totodată, piaţa de construcţie este foarte primitivă. Logistica şi managementul sunt de proastă calitate, achiziţiile sunt joase, resursele financiare accesate de companiile de construcţie sunt impunătoare. Ca rezultat,1m² de locuinţă la noi costă cu vreo 30-40% mai mult decât în Europa.

Grupuri – ţintă

- cetăţenii simpli
- băncile
- executivul
- firmele de construcţie a imobilului.

Impact

Existenţa acestei probleme determină existenţa altor probleme de ordin social şi economic. Cheltuielile pentru închirierea spaţiului locativ sînt tot mai mari. Acest fapt, pe de o parte, impune cheltuirea unor sume mari din bugetul familial pentru locuinţă, iar pe de altă parte, încurajează migraţia.

Dinamica

Sectorul construcţiilor este în creştere, deşi cu un ritm mai scăzut. Oferta de locuinţe noi a depăşit cererea, a sporit concurenţa, astfel încât apartamentele noi au fost comercializate mai greu. Acest fapt a cauzat costuri suplimentare şi micşorarea marjei profitului, efect care va fi resimţit şi în viitor. Pe piaţa secundară a locuinţelor în ultimele 6-7 luni s-a observat o stagnare a creşterii preţurilor, iar în anumite cazuri – mici reduceri de preţ.

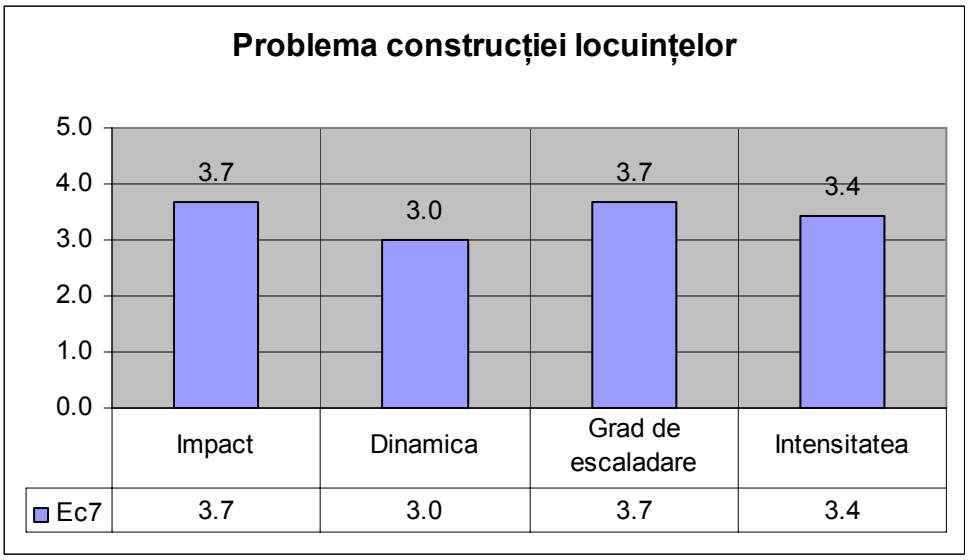
Factori

- segmentarea pieţei imobilului
- insuficienţa spaţiului locativ,
- lipsa ofertelor de terenuri
- managementul prost
- remitenţele moldovenilor de peste hotare.

Anticipări

În viitorul apropiat, preţurile la apartamentele cu o cameră se vor stabiliza sau vor creşte puţin, iar la cele cu 3-4 camere se vor micşora. Dacă s-ar introduce din 2007 impozitarea conform sistemului nou, preţurile la apartamente s-ar reduce brusc.

Aprecierile experților

Ec 8. Prețurile la petrol

Subiectul

Problema care domină dezvoltarea economică este creşterea necontrolată a prețurilor la petrol.

Descrierea problemei

Republica Moldova importă aproximativ 99% din petrol de peste hotare. Moldova este conectată la câțiva producători mari: Belarus, Ucraina, România. Suntem total dependenți de prețurile mondiale, ca şi alte țări, de altfel, inclusiv de Rusia. Ce ar însemna faptul că prețul creşte necontrolat? Nu avem o agenție de asigurare a concurenței, care ar putea verifica corectitudinea procesului de creştere a prețurilor.

Din această cauză urmărim înțelegerea între marii lideri în ceea ce priveşte fixarea prețului. Atunci când acesta creşte, în loc să fie împărțit efectul creşterii între marii jucători şi populație, ca să micşoreze profitul, primii direcționează toată creşterea prețului pe seama populației. Astfel, din cauza lipsei unei agenții speciale în domeniu, populația este nevoită să plătească mai mult.

Grupuri – țintă

- posesorii de autoturisme
- producătorii agricoli care prelucrează terenurile cu ajutorul tehnologiilor consumatoare de petrol
- stațiile de alimentare cu petrol.

Impactul

Impactul constă în faptul că, din cauza că nu avem o agenție de reglementare a concurenței, de fiecare dată când cresc prețurile, noi avem o majorare de 2 ori mai mare decât ar fi în cazul existenței agenției respective. De regulă, fiecare țară care se confruntă la un moment dat cu şocul creşterii prețurilor mondiale, împarte efectele acestui şoc între consumatori şi producători. La noi această creştere este preluată în totalitate de consumatori, pentru că producătorii se înțeleg între ei.

Dinamica problemei

Toată lumea consideră că prețul la petrol pe piața mondială a ajuns la maximum. În viitorul apropiat se anticipează scăderea prețului şi aceasta este destul de posibil. Însă pe piața internă nu se va simți această scădere, deoarece impozitele la petrol, inclusiv accizele, sunt cele mai mici din Europa. Când va avea loc micşorarea prețului la petrol pe piața mondială, guvernul nostru va avea grijă să aibă supraprofituri. Astfel, dacă prețul mondial va scădea cu 30%, în R. Moldova se poate înregistra o scădere de doar 10%.

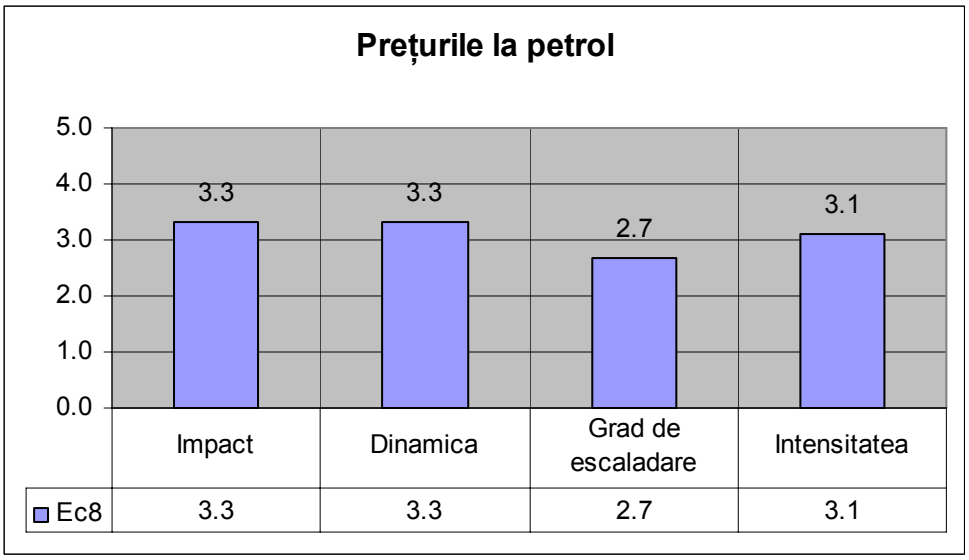
Factori

- şocul extern
- inexistența unui mecanism de urmărire şi excludere a concurenței.

Anticipări

În viitorul apropiat, probabil, nu vor mai creşte prețurile. Ele au ajuns la maximum. O uşoară scădere a prețului la petrol e posibilă în cazul în care prețul mondial va scădea brusc, ceea ce e puțin probabil până la sfârşitul anului.

Aprecierile experților

Ec 9. Energia electrică

Subiectul

În Republica Moldova, până în prezent nu este liberalizat sectorul energetic, având de suferit atât producătorii, cât şi consumatorii.

Descrierea problemei

În Republica Moldova e nevoie de liberalizarea pieței energetice. Ea s-a liberalizat doar atâta timp, cât a insistat principalul operator străin – „Union Fenosa". Încă din anii 90 nu este fixată strategia de securitate energetică. Se considera că Moldova are nevoie de energie electrică proprie. Cea mai mare parte a energiei RM se cumpără din Ucraina.

Până în 2005 RM consumă energia electrică produsă la centrala de la Cuciurgani. Însă această centrală a fost vândută de 2 ori, dar RM nu a recunoscut aceasta, deoarece, conform legii adoptate anul trecut, orice privatizare din Transnistria este considerată ilegală. Atunci când centrala Cuciurgan a fost vândută Rusiei, RM a încetat orice achiziții de la ea, cu toate că prețurile erau cu mult mai mici. A fost nevoie ca RM să-şi găsească noi surse energetice. Una dintre ele, care rămâne a fi de bază, este Ucraina. Însă acum Ucraina a cedat o parte din livrările sale Rusiei.

Grupuri – țintă

- consumatorii simpli
- agenții economici
- Compania „Union Fenosa"
- Agenția Națională pentru Reglementare a Energiei (ANRE).

Impactul

Cel mai mare impact poate fi majorarea prețului la energia electrică, iar prin aceasta şi creşterea prețurilor la anumite produse.

Dinamica problemei

Moldova, cu certitudine, nu va procura energie electrică de la Cuciurgani. Ucraina este un furnizor, dar trebuie să ne asigurăm şi cu alți furnizori. Moldova se va conecta într-o formă sau alta la rețelele electrice din România, ceea ce înseamnă că va fi nevoie de liberalizarea pieții energetice, fapt care presupune şi o creştere a prețului.

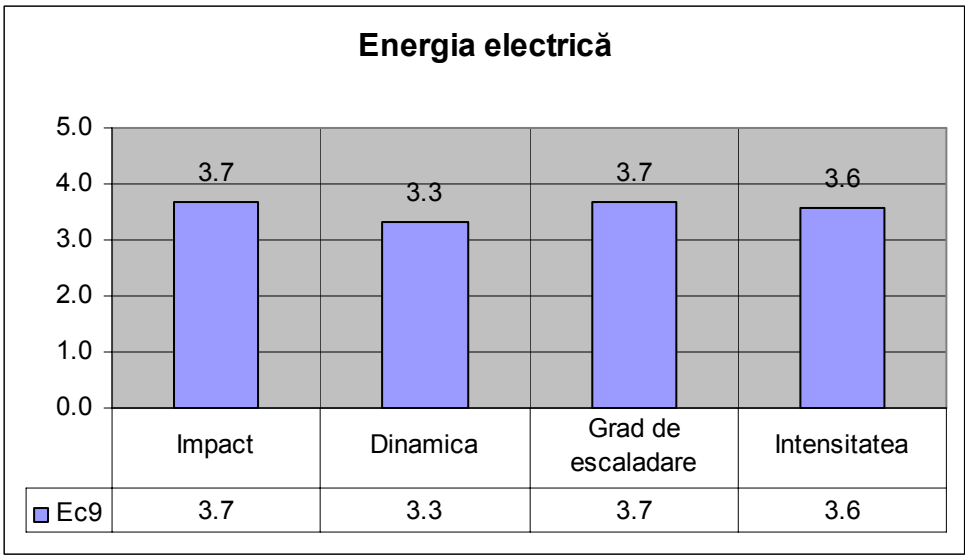
Factori

Energia în Moldova este scumpă. Țara noastră nu-şi poate permite să producă energia electrică în proporție de 100%. Ceea ce a mobilizat problema respectivă este cumpărarea centralei de la Cuciurgan de către compania rusă RAO EĂS.

Anticipări

Cu certitudine, în situația creată Federația Rusă va încerca să propună anumite soluții atractive Moldovei în cadrul unor eventuale întâlniri moldo-ruse.

Aprecierile experților

Ec 10. Terminalul de la Giurgiuleşti

Subiectul

Visul Republicii Moldova de a avea un terminal de securitate energetică, terminalul de la Giurgiuleşti, s-a transformat într-o problemă dificilă pentru toate guvernările, începând cu anul 1996 şi până în prezent.

Descrierea

În anii ′95-′96 s-a discutat intens despre securitatea energetică a țării. Atunci acest lucru a fost înțeles eronat. Ca rezultat s-a construit un terminal la Giurgiuleşti, considerându-se că aceasta va fi suficient pentru a avea resurse energetice alternative, cel puțin petrol. Acest terminal, din punct de vedere economic, nu este viabil deoarece capacitățile lui sunt reduse. Moldova este o țară mică şi petrolul obținut de la terminalul de la Giurgiuleşti va fi întotdeauna mai scump decât resursele energetice alternative. S-a încheiat un contract cu Az-Petrol, dar care nu a fost făcut public.

La 26 octombrie 2006 a fost dat în exploatare terminalul petrolier de la Giurgiuleşti. Este unul din proiectele pe cât de valoroase, pe atât de controversate. Premierul Tarlev îşi doreşte ca Giurgiuleştiul, cea mai de sud localitate din Republica Moldova, aflată la doar câțiva zeci de metri de graniță cu România, în vecinătatea Oraşului Galați, să devină un fel de „Porți de aur ale Republicii Moldova spre Europa”[16]. Terminalul va avea o capacitate de stocare de un milion de tone de motorină şi benzină, care va fi folosită pentru uz intern. Pentru început, a spus premierul, e suficient şi atât.

Volumul total al investițiilor efectuate în construcția terminalului va constitui, la finele anului curent, 33 mln USD, până în prezent fiind alocate 26 mln USD.

Grupuri – țintă

- Este afectat bugetul de stat, pentru că a suportat mari cheltuieli.
- Cetățenii.

Impactul şi dinamica problemei

Terminalul a fost o eroare. Ne-a costat foarte mult şi ne va costa şi mai mult de acum încolo. Contractul cu companiile azere nu a fost făcut public. Aceasta înseamnă că investitorului i se oferă nişte facilități fiscale – el nu va plăti TVA timp de 8 ani. Dacă terminalul de la Giurgiuleşti va vinde petrol în valoare de cca. 500 mln de lei pe an, atunci bugetul de stat va pierde în fiecare an câte 100 mln. de lei. Mai mult ca atât, acest terminal a fost vândut unei companii care nu este de stat şi nu este de găsit. Deci, situația se soldează cu pierderi bugetare, pierderi de bani, relații cu nişte companii dubioase.

Factori

- existența unor interese economice
- dependența energetică a Moldovei de Rusia
- necesitatea diversificării surselor de aprovizionare cu resurse energetice.

Anticipări

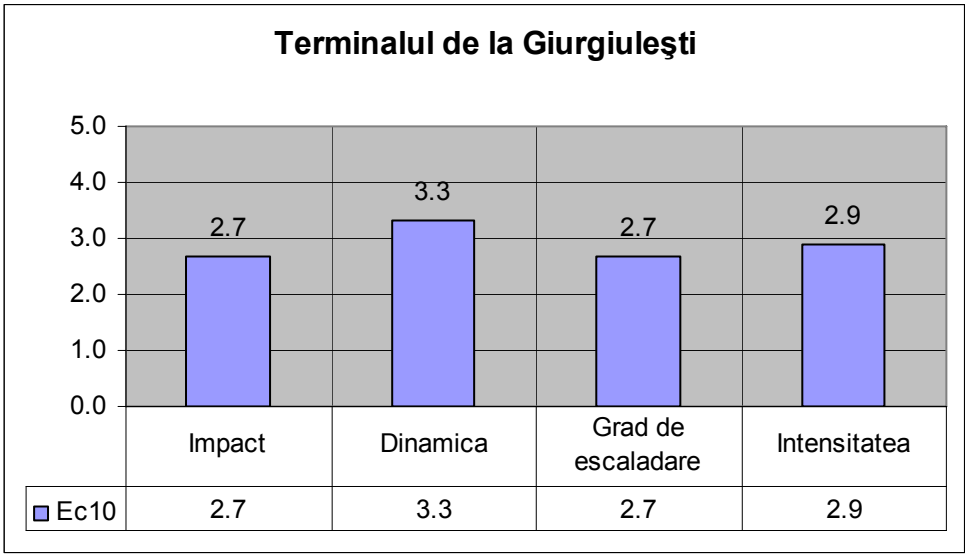
În anul 2007 va începe construcția terminalului de pasageri şi încărcături şi se va da start importului de petrol. Euforia administrației se va stinge atunci când va calcula raportul dintre investiții şi cheltuieli.

[16] BBCRomanian, 21 februarie 2006, http://www.bbc.co.uk/romanian/news/story/2006/02/060221_giurgiulesti_moldova.shtml

Întrebări

- care a fost prețul real pentru construcția terminalului şi cît a costa ulterior petrolul azer stocat aici.

Aprecierile experților

Ec 11. Deficitul balanței comerciale

Descrierea problemei

Deficitul balanței comerciale se agravează continuu. Dacă altădată exportul reprezenta 60%, iar importul – 40%, atunci în prezent importul este de cca. 2 ori mai mare ca exportul. Anul trecut suma deficitului balanței comerciale a depăşit 1 mlrd. USD, iar anul acesta situația se va agrava, depăşind cifra de 1,5 mlrd. USD. Este evident că aceasta stresează foarte mult guvernul nostru, deoarece se vede foarte clar că avem o economie necompetitivă.

Grupuri – țintă

- agenții economici care importă şi exportă
- Ministerul Economiei şi Comerțului

Impactul

Deficitul balanței comerciale se poate compensa prin faptul că vin remitențele de peste hotare. La moment ele se pot stopa şi ne putem aştepta la un colaps economic.

Dinamica

În anul 2006, s-a atins probabil punctul maxim al volumului de importului. În anul viitor, aceste importuri nu vor mai creşte atât de puternic şi vom observa tendințe vizibile de declin a creşterii economice în RM.

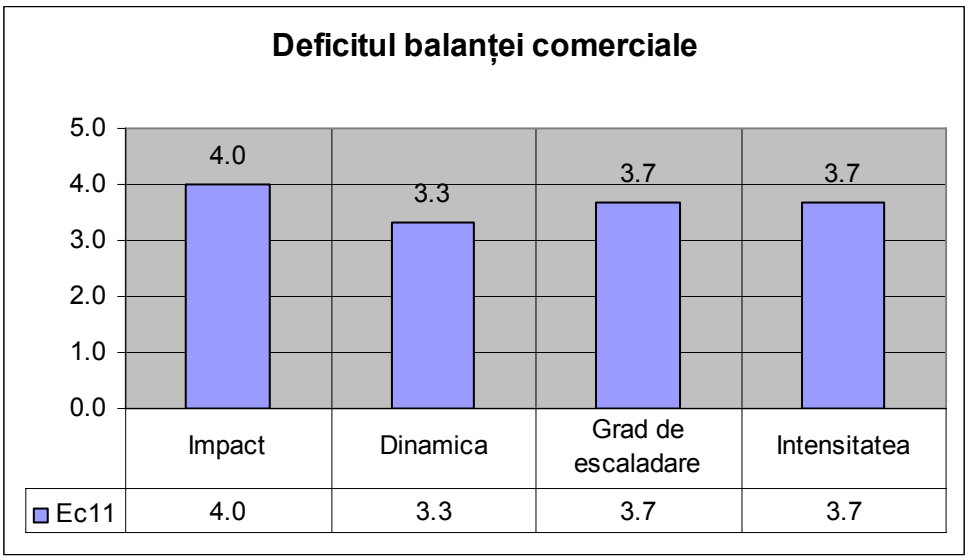
Factori

Veniturile populației au început să crească destul de brusc în ultimii câțiva ani. Însă din cauza că mediul economic este destul de nociv, din cauza business-ului foarte slab, nu s-a putut face față cererii populației. Consumul populației a fost satisfăcut nu pe baza producției autohtone, ci pe baza celei de import. Din cauza industriei foarte slabe exporturile au stagnat.

Anticipări

Din păcate, exporturile nu vor creşte nici la anul, iar importurile se vor stopa şi ne vom ciocni de o stagnare economică.

Aprecierile experților

Ec 12. Prăbuşirea industriei zahărului

Subiectul

A apărut informaţia că în Republica Moldova industria zahărului are toate şansele de a se prăbuşi.

Descrierea

Informaţia dată este legată de faptul că anul trecut preţurile la zahăr au crescut cu vreo 30%. Din cauza capacităţii de plată foarte reduse a populaţiei, nu se va vinde zahărul. Industria zahărului în RM, practic, a fost distrusă în 2002-2003. Pentru a renova această industrie, guvernul a luat o decizie destul de radicală: a introdus o taxă de import a zahărului mai mare. Lucrul acesta a făcut ca zahărul de import să fie foarte scump. Producătorii autohtoni au putut, astfel, să ridice preţurile şi, datorită barierei vamale, au redus concurenţa externă.

Practic, industria zahărului s-a renovat pe baza acestei bariere vamale. Preţurile au crescut şi pe plan mondial. La noi în Moldova este interzis prin lege importul de zahăr de trestie. Astfel, nu putem importa zahărul de trestie care este mai ieftin. Iar zahărul de sfeclă, care e scump, cu taxe vamale devine şi mai scump. Din această cauză în Moldova zahărul este mai scump decât în ţările vecine. Anume acest lucru a permis dezvoltarea industriei zahărului şi chiar o scădere a preţului nu va stopa această dezvoltare.

Grupuri – ţintă

Sunt două grupuri care au fost afectate. Este vorba despre populaţia nevoită să cumpere zahăr cu mult mai scump şi despre industria de conserve şi cofetărie. Spre exemplu, produsele BUCURIA (care conţin zahăr în proporţie de 85%) nu sunt competitive, deoarece în Ucraina zahărul este mai ieftin cu vreo 40% şi producţia de acolo a inundat piaţa RM.

Impactul şi dinamica problemei

Pe de o parte, se va dezvolta industria zahărului, pe de altă parte, pot fi ruinate industria de conserve şi de cofetărie.

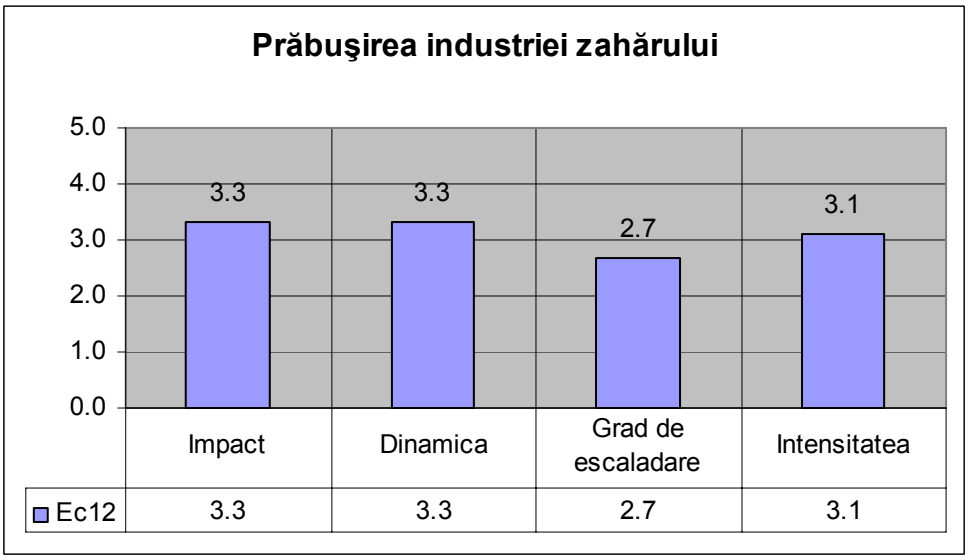
Factori

Guvernul nostru a considerat prioritar să renoveze industria zahărului, punând în pericol alte industrii şi neglijând interesele populaţiei

Anticipări

E posibil ca industria zahărului să rămână subdezvoltată, deoarece până acum nu sunt înregistrate mari succese.

Aprecierile experților

Ec 13. Aplicarea TVA la importul de utilaje şi echipamente

Subiect

Dacă la producția agricolă, aplicarea TVA o considerăm benefică, atunci introducerea TVA la importul de utilaje şi echipament va avea efecte foarte drastice pentru economia națională.

Descrierea

Până în prezent, în RM sunt o sumedenie de facilități fiscale la capitolul TVA – multor produse, cum ar fi produsele agricole sau utilajele şi echipamentul, nu li se aplică TVA. Dacă la producția agricolă aplicarea TVA o considerăm benefică, atunci introducerea TVA la importul de utilaje şi echipament va avea efecte drastice pentru economia noastră. Din ce cauză? Deoarece TVA este un impozit plătit de consumator.

Însă, în Moldova s-a înrădăcinat deja tradiția de a lăsa plata serviciilor vamale pe seama producătorului sau consumatorului. Abia după aceasta el îşi recuperează TVA de consumator. În cazul importului de materie finită – produse de larg consum – el îşi recuperează TVA în 3 luni. În această perioadă importatorul creditează guvernul cu suma achitată. Dacă se importă utilaj, acesta este răscumpărat în 10 ani şi atunci importatorul trebuie să crediteze guvernul pe 10 ani înainte fără dobândă. În cazul în care un agent este impus să importe bunuri finite şi să crediteze guvernul pe 3 luni sau pe 10 ani, el va alege prima variantă. Această prevedere provoacă o situație inadecvată, când utilajele sunt uzate până la limită. Acum, când va avea loc reutilarea, aplicarea acestei taxe nu va favoriza agenții economici.

Grupuri – țintă

- importatorii de utilaje şi echipamente
- întreprinderile
- muncitorii.

Impactul

Impactul constă în faptul că nu va fi dezvoltată producția autohtonă, ci se va da prioritate bunurilor de import. Acest fapt va contribui la anihilarea procesului de producere economică internă şi descurajarea producătorilor autohtoni.

Dinamica

Problema s-a simțit încă din 2005. Astăzi vedem că industria este slabă deoarece lipsesc investițiile. Guvernul nu înțelege pe deplin efectul aplicări TVA, căci în loc să aducă venituri în buget, taxa respectivă, dimpotrivă, le va diminua. E nevoie ca pe o perioadă de 3-5 ani, cît e nevoie pentru reutilarea industriei noastre, această taxă să fie scoasă. Dorința de a atrage investiții înseamnă anularea acestei taxe.

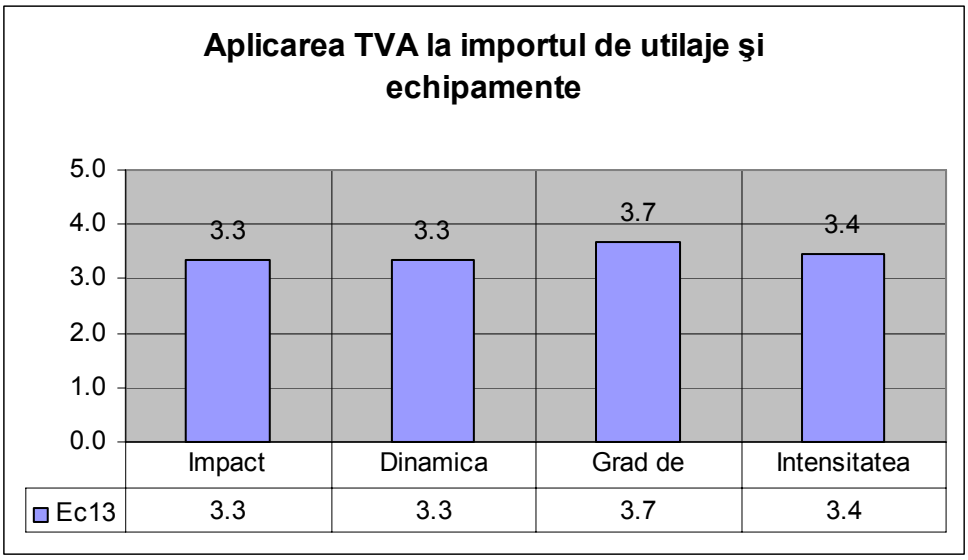
Factori

Statul nu vede aplicarea unor impozite ca pe nişte politici fiscale de stimulare sau nu a business-ului, ci ca pe metodă de colectare a banilor în buget.

Anticipări

Producătorii autohtoni se vor orienta tot mai mult spre importuri.

Aprecierile experților

Ec 14. Aplicarea TVA la producția agricolă

Subiectul

Problema în esență este aplicarea taxei pe valoare adăugată (TVA) la producția agricolă, acolo unde nu era necesară mărirea acesteia.

Descrierea problemei

Producătorii agricoli au simțit acest lucru, iar producția lor a devenit mai scumpă cu 20%. Astfel, ea devine necompetitivă, în opinia lor. În acest fel producătorii agricoli sunt nevoiți să micşoreze prețul la producție, pentru ca aceasta să fie cumpărată. Guvernul a încercat să calmeze producătorii agricoli, asigurându-i că taxa care va fi aplicată li se va întoarce înapoi. Problema consta în faptul cum va fi întoarsă această taxă: banii vor fi reîntorşi celor care au achitat-o sau vor fi alocați în fondul agriculturii. Guvernul, practic, nu are venituri în bugetul de stat din agricultură. Însă situația şi mai devreme era neclară.

Atunci când producția agricolă era realizată în formă naturală, nu se aplica nici o taxă, iar dacă producția era prelucrată, spre exemplu, în conserve, atunci era aplicată TVA. Până în 2006 acest sistem nu favoriza prelucrarea producției agricole. În felul acesta era afectată industria de prelucrare. Şi atunci aplicarea TVA încurajează, într-un mod oarecare, prelucrarea producției agricole. Deci, partea negativă este că agricultorii trebuie să achite deja TVA, cea pozitivă – consumul final şi prelucrarea producției sunt puse în condiții egale. Să sperăm că în viitor producția agricolă va merge pe calea prelucrării, şi nu pe cea a consumului primitiv.

Grupuri – țintă

- producătorii agricoli
- întreprinderile de prelucrare
- Ministerul Agriculturii.

Impactul

Impactul va fi mai redus, întrucât producția agricolă, în mare parte, nu este inclusă în circuitul economic. Oamenii cumpără legume nu de la magazin, ci de la piață. Ca urmare, cum nu s-a plătit TVA, aşa şi nu se va plăti. Totuşi ceva s-a schimbat: prețul producției agricole neprelucrate s-a majorat, iar cel al producții agricole prelucrate a rămas acelaşi. Deci aplicarea TVA a afectat doar producția agricolă, ca materie primă.

Dinamica

Cea mai dificilă perioadă presupune primii doi ani, până are loc aclimatizarea. Guvernul a luat decizia de a rambursa TVA şi de a diminua problema.

Factori

Apreciem cazul dat mai puțin ca pe o politică logică şi coerentă a guvernului ori ca pe o tentativă de mărire a încasărilor în bugetul de stat, ci mai mult ca pe un efect colateral, despre care nu a bănuit nimeni – favorizarea producției agricole.

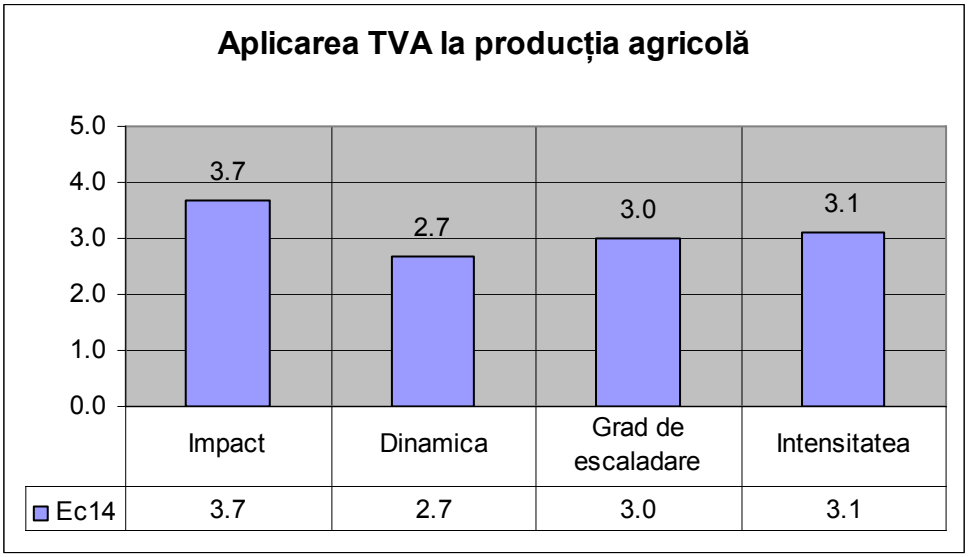
Anticipări

În viitor industria de prelucrare va avea mai multe oportunități.

Întrebări

- De ce RM, fiind o țară care are o producție agricolă destul de mare, nu primeşte, practic deloc, impozite din agricultură?

Aprecierile experților

Ec 15. Industria națională în impas

Subiect

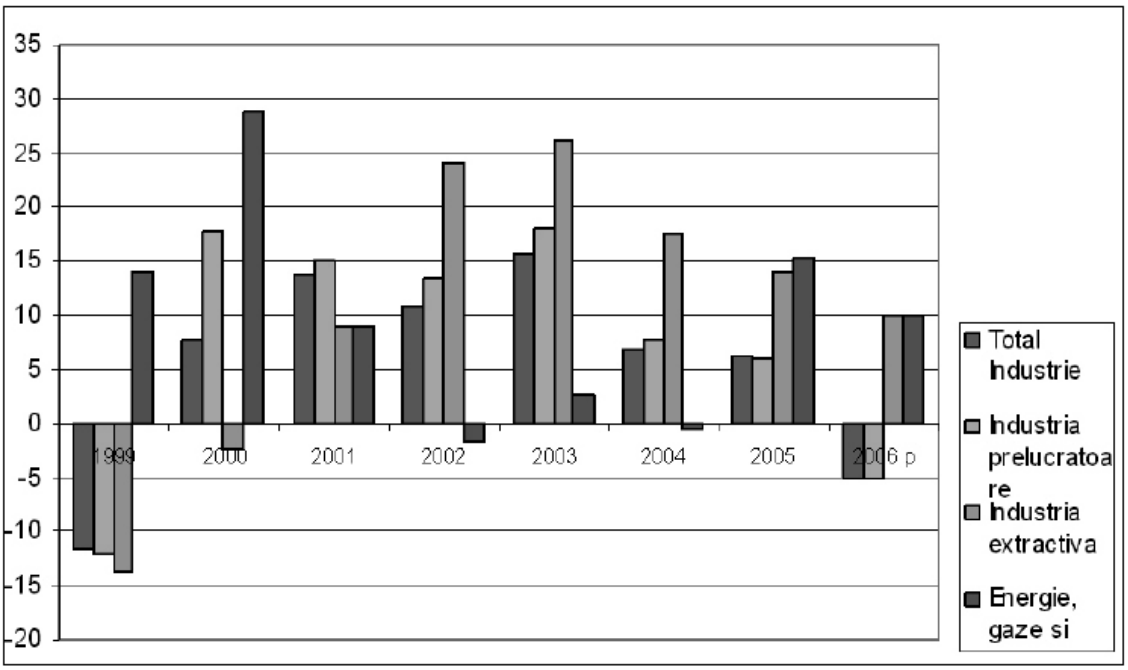
Scăderea bruscă a volumului producției naționale, începând cu primăvara anului 2006, nu a putut fi redresată până în prezent.

Descriere

În primele opt luni ale anului, volumul producției industriale a scăzut cu 6.7%, comparativ cu aceeaşi perioadă a anului 2005. Pe când industria extractivă şi producția, distribuția de energie electrică şi termică, gaze şi apă caldă sunt în creştere, industria prelucrătoare continuă să descrească.

Industria națională nu are nici o şansă de redresare până la sfârşitul anului, la nivelul producției prevăzute la începutul anului. Chiar dacă blocada instituită de Federația Rusă a fost diminuată cu intensitate, revenirea la poziția pe care a deținut-o industria națională la sfârşitul anului 2005, va lua mult mai mult timp, decât perioada în care s-a înregistrat prăbuşirea.

Ritmul de creştere a sectoarelor industriei naționale

Sursa: BNS, CPE

Indicatorii volumului producției din industria moldovenească au fost influențați în cea mai mare parte de declinul industriei prelucrătoare. Industria prelucrătoare se află în declin din cauza scăderii volumului producției în industria alimentară şi a băuturilor, în fabricarea produselor de tutun, a hârtiei şi cartonului, din cauza diminuării activității editurilor şi a întreprinderilor bazate pe reproducerea materialelor informative. Acest declin a fost contrabalansat de anumite succese din industria chimică, din domeniul fabricării produselor finite din metal, exclusiv producția de maşini şi utilaje şi producerea cimentului, varului şi ipsosului (cu o creştere de 38%).

Grupuri țintă

- producătorii autohtoni
- investitorii locali şi străini
- Ministerul Economiei şi Comerțului
- Ministerul Industriei.

Impactul

Declinul industriei naţionale loveşte în gradul de creştere economică a ţării. Acest fapt influenţează nivelul acumulărilor la buget, precum şi consistenţa bugetului naţional. În condiţiile în care Moldova este o ţară agrar-industrială, tratarea cu indiferenţă a acestui sector important al economiei de către executivul ţării ar putea afecta întregul proces de dezvoltare economică şi ar putea provoca o stagnare economică.

Dinamica

O analiză a situaţiei din industria prelucrătoare dezvăluie o degradare treptată a ramurilor care, în mod normal, au nevoie de tehnologii moderne şi capital intelectual calificat. Lipsa de investiţii în aceste ramuri a generat diminuarea producţiei de utilaje, de echipamente şi maşini. Aceste ramuri nu vor avea nici o şansă de supravieţuire, dacă nu vor trece printr-un proces de înnoire a utilajelor, de pregătire a cadrelor şi recucerire a pieţei locale şi a pieţelor străine de desfacere. Soluţionarea acestei probleme s-ar produce doar prin atragerea unor investiţii străine substanţiale, ceea ce este puţin probabil în contextul regional în care se află Republica Moldova, atractivitatea economică a Ucrainei fiind net superioară.

Factori

- blocada economică impusă de către Federaţia Rusă, care a condus la scăderea drastică a volumului producţiei de vinuri
- lipsa investiţiilor străine în industria prelucrătoare

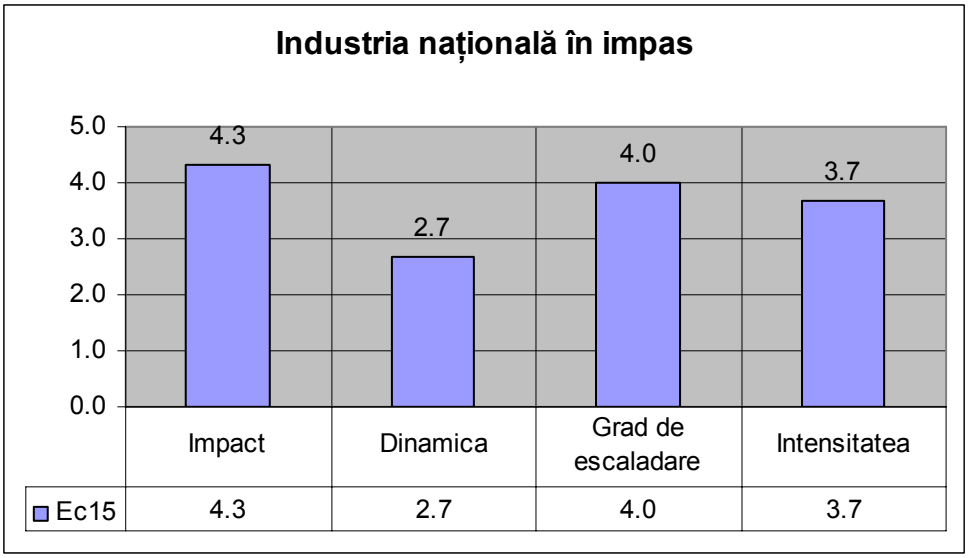
Anticipări

Anumite speranţe sunt legate de intrarea României în UE, când se aşteaptă o deplasare spre Est a anumitor capacităţi de producere cu o utilizare intensă a forţei de muncă, dar în condiţiile tensiunii politice şi a lipsei de dialog constructiv între cele două state vecine şi această oportunitate ar putea fi ratată.

Întrebări

- Există o strategie de dezvoltare a industriei în R. Moldova?
- Care este aportul industriei în sistemul de dezvoltare economică a unei ţări?

Aprecierile experţilor

Ec 16. Inflația – un factor de reducere a creşterii economice

Subiect

Evoluția prețurilor în lunile de vară ale anului 2006 a decurs conform tuturor aşteptărilor. Reducerea sezonieră a prețurilor la produsele alimentare a redus nivelul de creştere a prețurilor, înregistrat în primele luni ale anului 2006.

Descriere

Aşteptările inflaționiste mari au determinat Guvernul să pronosticheze o inflație anuală de 12%, pentru anul 2006. În acelaşi timp, experții Centrului de Politici Economice din cadrul IDIS „Viitorul" prognozează ridicarea nivelului inflației anuale cu peste 13%, deoarece creşterea prețurilor la produsele energetice nu s-a transferat în totalitate în costul producției finite, iar producția agricolă de toamnă va avea prețuri mai mari, din cauza recoltelor mai mici şi a costurilor de producție mari. Există o corelație între evoluția inflației şi cursul valutar. Cu toate acestea, Banca Națională a Moldovei şi Guvernul mențin o valoare ridicată a leului, comparativ cu valutele străine.

Impact

Inflația ridicată în corelație cu aprecierea relativă a valutei locale afectează negativ competitivitatea agenților economici din Republica Moldova şi contribuie la reducerea creşterii economice.

Dinamica

Prin menținerea unui leu scump este favorizat în special importul, deoarece importatorii au câştiguri suplimentare din aprecierea relativă a leului. Astfel, importurile au continuat să crească rapid, în timp ce exporturile stagnează. În aceste ritmuri, deficitul balanței comerțului extern va depăşi, în curând, suma de 1.5 mlrd. lei.

Exportatorii au nevoie ca, în prezent, cursul valutar să evolueze în acelaşi sens cu inflația, altfel în 2-3 ani majoritatea companiilor vor da faliment. Realitățile de azi demonstrează că este mai convenabil de a importa produsele şi de a le vinde în Moldova, decât de a le produce pe loc. Aceasta în condițiile în care în structura veniturilor bugetului de stat predomină impozitele pe consum, deoarece sectorul real nu este competitiv şi nu generează valoare.

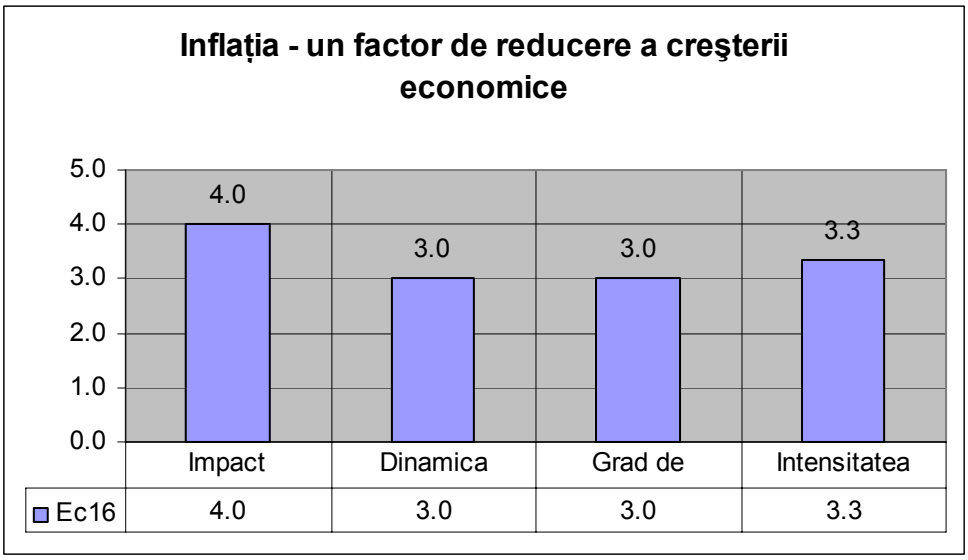
Factori

- reducerea ritmului de creştere a cererii
- ineficiența internă a afacerilor
- costurile interne mari ale afacerilor în Moldova.
- menținerea salariilor ridicate în cadrul întreprinderilor de producere din contul ridicării prețului la produse.

Anticipări

În anul 2007 premisele inflaționiste vor fi mari din cauza costurilor ridicate, a scumpirii iminente a energiei electrice şi a creşterilor salariale, în condițiile stagnării productivității muncii.

Aprecierile experților

Ec 17 GSP Plus încă ineficient

Subiect

Aprobarea sistemului GSP+ pentru Moldova nu a produs avantaje imediate şi nu a permis utilizarea posibilităţilor acestui sistem, decât doar în proporţie de 60%[17].

Descrierea

Sistemul comercial preferenţial generalizat al Uniunii Europene, care este în vigoare pentru R. Moldova de la 1 ianuarie 2006, include 7 200 denumiri de mărfuri admise fără taxe vamale sau la tarife vamale preferenţiale. Potrivit experţilor, Republica Moldova exportă în UE circa 700 grupe de mărfuri, din care 607 grupe cad sub incidenţa GSP Plus. Cu toate acestea, nu a fost posibil de exploatat la maximum avantajele acestui sistem comercial.

Acest fapt a fost recunoscut de ex-ministrul Economiei şi Comerţului, Valeriu Lazăr, care în cadrul unei mese rotunde a declarat că „s-a ajuns într-o situaţie bizară. Avem un set de regimuri comerciale favorabile ce ar asigura accesul pe pieţe, dar nu am avut, în linii mari, produse calitative de export". Tot el a concluzionat că măsurile de promovare şi acces la o anumita piaţă sînt insuficiente şi că este necesară asigurarea unei infrastructuri a certificării. Astfel, societăţile comerciale moldoveneşti nu au fost gata să beneficieze de avantajele sistemului GSP, în lipsa unor avantaje calitative a mărfurilor.

Grupuri ţintă

- producătorii moldoveni
- Ministerul Economiei şi Comerţului
- Serviciul vamal.

Impact

Problema respectivă are un impact asupra exportului ţării şi a acumulărilor la bugetul de stat prin impozitul pentru venit. Lipsa capacităţii de export a producătorilor moldoveni afectează balanţa comercială la moment. Această problemă are şi un impact de imagine. Moldova este în proces de negociere cu UE pentru sistemul de preferinţe comerciale autonome (PCA). În condiţiile în care ţara noastră nu este în stare să beneficieze de GSP Plus, care ar mai fi rostul PCA? Acest fapt reduce din credibilitatea faţă de economia moldovenească.

Dinamica

Livrările de mărfuri moldoveneşti în ţările Uniunii Europene au însumat, în prima jumătate a anului curent, 174,1 mln USD, marcând o creştere modestă de 0,4%. Totodată, importurile din UE au constituit 426 mln USD, în creştere cu 5,6%. Animarea exportului moldovenesc nu este posibilă doar prin obţinerea produselor calitative, ci şi prin menţinerea constantă a nivelului de calitate corespunzătoare (calitatea produselor autohtone variază de la un lot la altul).

Produsele moldoveneşti sunt insuficient de competitive pentru a cuceri piaţa europeană, iar reorientarea comerţului extern după înrăutăţirea relaţiilor cu Rusia nu s-a petrecut, din cauza nesatisfacerii cerinţelor pieţei europene. Astfel, o parte din întreprinderi erau pe punctul de a falimenta, altele au recurs la trimiterea salariaţilor în concedii fără plată.

[17] Guvernare şi democraţie în Moldova, e-jurnal, an. IV, nr. 84, 1-15 noiembrie 2006

Factori

- lipsa de competitivitate a produsele moldoveneşti
- informarea insuficientă a producătorilor autohtoni asupra beneficiilor GSP Plus
- ameliorarea relațiilor economice cu Rusia.

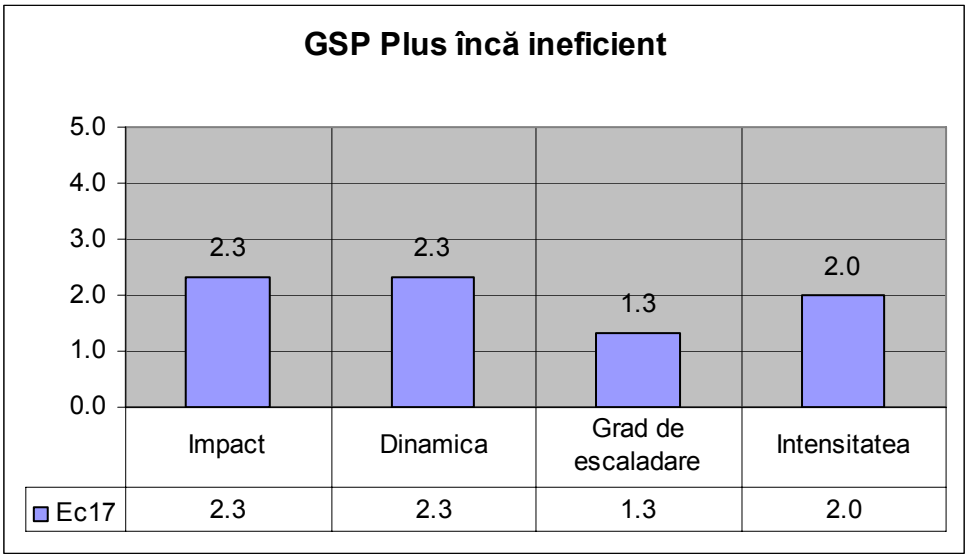
Anticipări

Uniunea Europeană s-a arătat dispusă să inițieze procedura de elaborare a pachetului de documente pentru a oferi Moldovei sistemul de preferințe comerciale autonome (PCA). Însă, totul va depinde de insistența guvernului în negocieri şi de promptitudinea sau receptivitatea agenților economici în a se conforma standardelor impuse de UE. În acelaşi timp, dacă politica Uniunii Europene nu va suferi modificări cardinale, atunci mărfurile noastre de export, preponderent agricole, ar putea să rămână în afara concurenței pe piața europeană.

Întrebări

- În condițiile în care țara noastră nu este în stare să beneficieze de GSP Plus, care ar mai fi rostul Preferințele Comerciale Autonome?
- Care ar fi beneficiile extinderii exporturilor moldoveneşti în UE?

Aprecierile experților

Ec 18. Evoluția cursului valutar

Subiectul

Evoluția cursului valutar devine o problemă stringentă atunci când intervine un element dezinformator în societate. Cetățenii sunt induşi în eroare de un anumit grup interesat, acesta manipulând opinia publică cu ideea apropierii unei eventuale crize economice în R. Moldova.

Descrierea problemei

În fiecare an în RM are loc aşa-numitul „carusel". El începe la sfârşitul lunii august – începutul lunii septembrie, mijlocul lunii noiembrie – începutul lunii decembrie şi durează până în luna mai. În această perioadă cursul valutar fluctuează. Procesul are loc după următorul mecanism: valoarea leului creşte, apoi scade sau invers – scade, apoi creşte. Această problemă s-a impus în luna mai, când leul a început să scadă neesențial.

Fluctuațiile leului au fost percepute de populație printr-o reacție negativă, aproape isterică. Isteria a luat amploare din cauza dezinformării populației, dezinformare care a fost promovată în localitățile rurale, în special prin intermediul bisericilor, prevestind o eventuală criză financiară. Pentru prima dată au fost înregistrată scăderea depozitelor bancare. Oamenii au început a crede că în Republica Moldova va începe o criză economică şi au început a scoate banii din bănci. Societatea, conform anumitor mecanisme de percepere a problemelor, a intuit că Guvernul nu face față situației create şi că problema a luat amploare.

Grupuri-țintă

- cetățenii cu anumite economii depuse în bănci
- băncile comerciale
- Banca Națională
- Ministerul Economiei şi Comerțului.

Impactul

Problema respectivă stă la baza scăderii încrederii populației în capacitatea economică a statului, în valuta națională şi sistemul bancar. În momentul în care cetățenii încep a scoate bani cash sau depozitele lor la vedere, atunci băncile sînt nevoite să scoată din banii lichizi, ajungând în starea de a nu mai putea oferi credite. Societatea consideră ca situația e într-adevăr critică şi începe să investească banii în diferite lucruri de consum. Acest fapt duce la o creştere a prețurilor, ceea ce îi convinge pe oameni şi mai mult de crearea unor împrejurări negative ale unei posibile crize. Lanțul respectiv poate continua până la provocarea unui colaps economic.

Dinamica problemei

Problema respectivă ia amploare din cauza faptului că în luna mai, după sărbătorile de primăvară, cheltuielile populației scad brusc, ceea ce face să scadă şi oferta de valută. Aceasta duce la slăbirea leului. Fenomenul respectiv poate să ia amploare în orice moment de criză. La moment, situația devine tot mai complicată. Cetățenii continuă să-şi scoată economiile din bănci şi să-i investească în consum sau imobile. Acest fapt ține sistemul bancar mereu în alertă. Lipsa unor reacții şi intervenții la nivel guvernamental poate provoca o criză financiară.

Factori

- inexistența unui mecanism eficient de informare a populației despre fluctuațiile cursului valutar
- existența unor factori interesați în destabilizarea situației economice a R. Moldova

- neîncrederea populației în sistemul bancar moldovenesc şi în valuta națională
- cantitatea mare de remitențe de peste hotarele țării
- presiunea economică a Rusiei asupra Moldovei prin ridicarea prețului la gaz şi sistarea exporturilor produselor moldoveneşti în această țară.

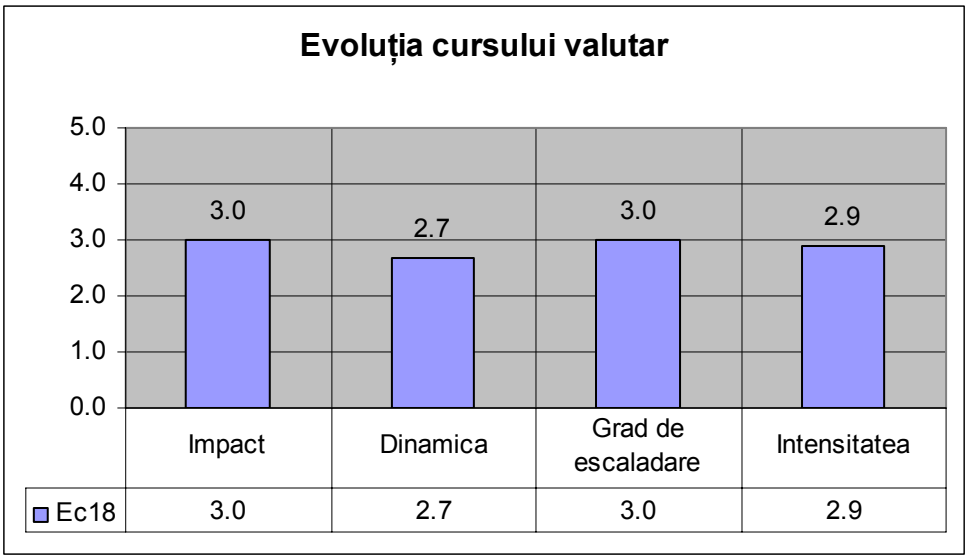
Anticipări

În lunile de iarnă leul va slăbi în raport cu valutele străine. Implicarea Băncii Naționale va fi iminentă, în scopul evitării unei alte crize financiare.

Întrebări

- Cine este interesat de dezlănțuirea unei crize financiare în R. Moldova?
- Care sînt mecanismele pe care le propune administrația centrală pentru a evita amploarea acestei probleme?

Aprecierile experților

Ec. 19. Remitențele. Continuăm să ne bazăm pe ele?

Subiect

În Republica Moldova creşterea economică este determinată de creşterea consumului satisfăcut în cea mai mare parte din importuri şi finanțat din remitențe.

Descriere

Numărul exact al moldovenilor care muncesc în afara hotarelor țării nu este cunoscut cu exactitate. Fluxul migratorilor în afara țării a crescut substanțial după criza financiară regională din 1998. Deşi s-a estimat ca circa 371 mii de moldoveni, sau 25% din populația economic activă muncea peste hotare la finele anului 2004, această estimare ignorează o mare parte a fluxurilor migratorii sezoniere sau temporare. Pe parcursul ultimilor doi ani, circa 600 mii de cetățeni sau în jur de 40% din populația economic activă s-au aflat la munca peste hotare, la anumite etape de timp.

Migranții moldoveni cheltuiesc pentru existența în țara de destinație în medie cca. 25% din veniturile lor, expediază acasă aproximativ 56,4% din câştig. Aceste venituri remise de către migranții moldoveni constituie fluxul mijloacelor financiare intrate în R. Moldova, drept "recompensă" a migrării forței de muncă peste hotarele țării.

Grupuri țintă

- muncitorii moldoveni aflați peste hotare
- familiile migranților
- potențialii migranți.

Impact

Remitențele, ca şi migrația au consecințe macroeconomice importante, deoarece atât migrația cât şi afluxul remitențelor servesc la majorarea nivelului de consum a gospodăriilor casnice; la reducerea ofertei brațelor de muncă şi exercită presiune asupra salariilor; finanțează deficitul comercial care este mare şi continuă să crească; exercită presiune care conduce la aprecierea cursului de schimb; alimentează presiunile inflaționiste; contribuie la creşterea veniturilor fiscale, îndeosebi, prin perceperea ratei înalte a TVA din volumul crescând a importurilor; amenință durabilitatea sistemului de asigurare cu pensii.

În anul 2006, ca şi în anii precedenți, inflația a avut un caracter preponderent nemonetar, fiind influențată, în general, de sporirea puterii de cumpărare a populației, condiționată de sporirea transferurilor băneşti din munca rezidenților şi nerezidenților de peste hotare. Structura PIB-ului continuă să se deterioreze. La partea ce ține de resurse, scade valoarea adăugată brută creată în industrie şi cresc semnificativ impozitele nete pe produs şi import, în mare parte datorită sporirii continue a importurilor. Acestea din urmă sunt favorizate de creşterea puterii de cumpărare a populației, ca rezultat al remitențelor de peste hotare. Cât priveşte structura PIB pe categorii de utilizări, creşte consumul final cu ritmuri înalte, de asemenea din cauza remitențelor. Importurile în creştere care prevalează exporturile în valori nesemnificative au avut o influență negativă asupra creşterii PIB. Acest fapt vorbeşte despre creşterea dependenței Moldovei față de exterior.

Dinamica

Într-un Raport anual privind implementarea Strategiei de Creştere Economică şi Reducere a Sărăciei, prezentat de Guvern la 23 martie 2006, se menționează pentru prima dată oficial accentuarea dependenței creşterii economice de factorii externi din cauza fluxului mare de remitențe (30% din PIB), majorării importului (77.5% din PIB), deficitului balanței comerciale (39% din PIB) şi deficitului contului curent (7.3% din PIB). Majoritatea

mijloacelor băneşti sunt utilizate pentru consumul de bază al gospodăriilor, pentru achiziţii de imobil şi achitarea datoriilor, în afaceri fiind investite mai puţin de 7% din transferuri şi doar circa 5% din aceste fluxuri sunt depuse pe conturi bancare.

Factori

- migraţia masivă a populaţiei apte de muncă
- salariile mici în economia naţională
- lipsa unei strategii de utilizare raţională a remitenţelor venite de la moldovenii din exteriorul ţării
- sărăcia.

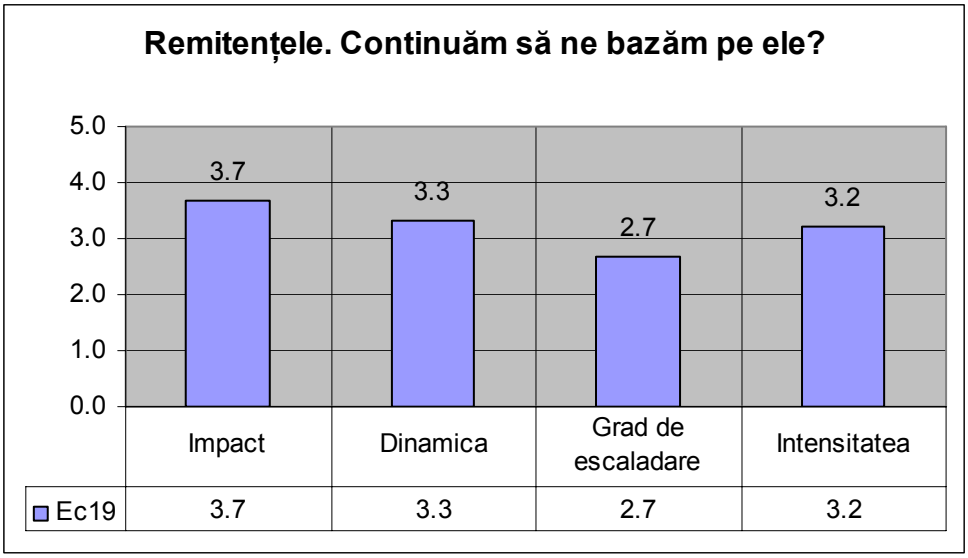
Anticipări

Fluxul migraţionist depinde de politica salarială internă, de evoluţia nivelului de bunăstare şi de crearea locurilor de muncă. Banii trimişi din străinătate vor stimula şi în continuare consumul intern. Este de aşteptat o reducere a transferurilor băneşti de peste hotare, întrucât s-a început procesul de împreunare a familiilor şi emigrarea acestora definitiv din Moldova.

Întrebări

- Există vreo strategie de transformare a remitenţelor în investiţii interne?
- Din ce cauză pleacă lumea pleacă peste hotare?
- Câţi din cei care pleacă merg legal şi dacă se întorc?

Aprecierile experţilor

Ec 20. Economia transnistreană – o economie subvenționată

Subiect

Instabilitatea şi gradul înalt de vulnerabilitate față de şocurile externe atât de natură politică, cât şi economică, ne determină să identificăm în regiunea transnistreană un model de economie subvenționată.

Descriere

Dacă în perioada sovietică regiunea transnistreană era foarte bogată, la ora actuală acest lucru s-a schimbat radical. Astăzi, competitivitatea economiei transnistrene nu se sprijină pe fapte concrete, acoperind un mit care nu are nimic în comun cu realitatea. Economia transnistreană este subsidiată din contul prețului mic la gazele importate din Federația Rusă. Menționăm că, în 2006, 9/10 din cota datoriilor externe ale R.Moldova față de Federația Rusă era formată din suma datoriilor acumulate de regiunea Transnistreană pentru consumul de gaz. Totodată, nu avem date concrete asupra volumului de gaz consumat de regiunea transnistreană şi cât din acest gaz este sustras direct de la conductele de gaz.

Segmentul tenebru extins al economiei transnistrene este cel mai vulnerabil la factorii politici care afectează substanțial procesul economic şi politic de pe ambele părți ale Nistrului. Antreprenori din regiune, ca şi reprezentanții administrației transnistrene de altfel, se implică tot mai mult în procesele electorale de pe malul drept al Nistrului, în general, dar şi în particular în ceea ce priveşte evoluțiile politice din Ucraina şi chiar din Federația Rusă.

Exercitarea controlului asupra tranzitului de mărfuri, pasageri şi încărcături este utilizată de autoritățile rmn ca pârghie a şantajului politic exercitat asupra Chişinăului, acest control, în realitate jucând şi un rol important atât în suplimentarea bugetului regiunii, cât şi în menținerea unor fonduri extrabugetare folosite în scopuri subversive, cum ar fi cel al susținerii regimului represiv al serviciilor speciale (securitate) existente în rmn.

Grupuri țintă

- agenții economici din regiune
- cetățenii simpli
- Guvernul moldovean
- administrația regimului de la Tiraspol.

Impact

Activitatea economiei transnistrene implică anumite riscuri de securitate. Chiar daca s-a declarat că în Transnistria nu se confecționează armament militar, oricum în cadrul oricărei întreprinderi există condiții pentru a-l produce. Un alt pericol al acestei economii este înflorirea contrabandei şi a traficului de mărfuri, ceea ce impune pierderi pentru bugetul Moldovei şi Ucrainei.

Dinamica

Deschiderea Misiunii de asistență la frontiera moldo-ucraineană, asistată de interzicerea exportului de mărfuri în Ucraina fără actele vamale ale R. Moldova a dat o lovitură economiei transnistrene. Cu toate acestea, datorită influențelor de ordin politic, economia transnistreană continuă să supraviețuiască.

Factori

- gazul rusesc foarte ieftin
- nesoluționarea conflictului transnistrean

- interesul Rusiei de a-şi susține capitalurile investite în Transnistria din 1991.

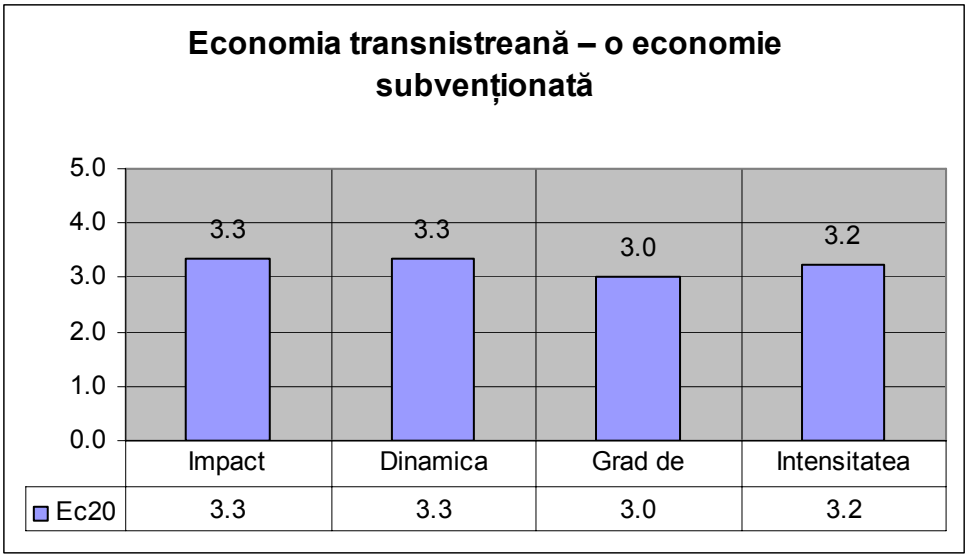
Anticipări

Economia regiunii transnistrene va suferi modificări odată ce conflictul transnistrean va fi soluționat.

Întrebări

- Care sunt beneficiile economiei transnistrene?
- Care sunt pieţele de desfacere a economiei regiunii transnistrene?

Aprecierile experților

Ec 21. Lipsa unor politici în agricultură

Subiect

Până în 2006 nu a existat în R. Moldova o strategie de dezvoltare a sectorului agroindustrial.

Descriere

Situația din agricultura moldovenească este critică. În Republica Moldova, politicile agricole pe parcursul ultimilor 15 ani au urmărit realizarea unor obiective specifice de tranziție. Măsurile aplicate de către instituțiile statale au fost direcționate mai mult spre stoparea degradării sistemului agroalimentar.

Instrumentele şi mecanismele utilizate pentru atingerea obiectivelor politicilor agricole aplicate în Republica Moldova au îmbinat o combinație de instrumente agricole specifice economiilor de comandă şi instrumente, care sunt tradițional folosite în țările în curs de dezvoltare. Această simbioză, însă, nu a dat rezultatele aşteptate.

Măsurile instituțiilor centrale erau orientate spre salvarea cu orice preț a întreprinderilor agricole mari ajunse în pragul insolvabilității prin intermediul vacanțelor fiscale şi anularea penalităților, stimularea întreprinderilor mari din viticultură, pomicultură şi celor specializate în prestarea serviciilor mecanizate în detrimentul agenților economici mici, deținerea controlului de către stat asupra bunului mers a lucrărilor agricole realizate de întreprinzătorii privați din mediul rural, etc.

Grupuri țintă

- agricultorii
- societatea civilă
- investitorii străini.

Impact

Lipsa unei abordări strategice față de dezvoltarea acestui sector a condus la decăderea lui. Devenită poligon al diferitor experimente, agricultura țării este pe cale să dispară dacă nu vor fi luate măsurile de rigoare.

Dinamica

Absența unor politici stabile şi durabile în agricultură se datorează şi dezinteresului administrației centrale față de acest sector. Lipsa unor indicatori stabili de evaluare şi monitorizare a creşterii în agricultură reduce din competitivitatea acesteia. La fel lipseşte şi o statistică credibilă. R. Moldova nu are nici capacitate de export a produselor agricole. În anul 2005, volumul producției agricole a înregistrat o creştere de doar 1 la sută (în prețuri comparabile) față de anul precedent, iar în prima jumătate a anului 2006, creşterea producției în agricultură a constituit numai 1,8 %.

Factori

- creşterea derizorie a volumului producției agricole
- asimilarea infimă de către sectorul agricol a investițiilor locale şi străine, inclusiv din contul remitențelor de peste hotare. Cota sectorului agrar în investițiile în capital fix constituie 4,9%, iar cota acestuia în PIB – peste 14,3%.
- productivitatea şi competivitatea redusă a sectoarelor agricole. Productivitatea principalelor culturi agricole nu depăşeşte nivelul înregistrat în anii 60 ai secolului trecut.

- exodul masiv al populației active din mediul rural

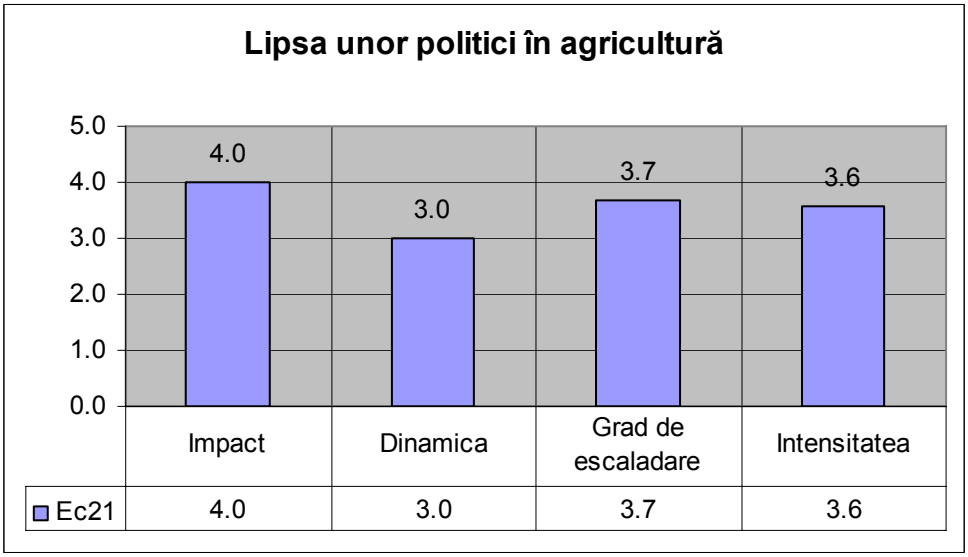
Anticipări

Situația în domeniul agricol va suferi anumite schimbări esențiale. A fost aprobată Strategia de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006-2015, care are drept scop animarea dezvoltării agriculturii moldoveneşti.

Întrebări

- Care este nivelul de productivitate în agricultura moldovenească comparativ cu alte state?
- Care este modelul agricol acceptat în Moldova?

Aprecierile experților

Ec 22. Pericolul infectării cu gripă aviară

Subiect

După ce vecinii noştri, Ucraina şi România, au fost atacaţi de gripa aviară şi au început să-şi facă griji serioase, autorităţile moldoveneşti, care până nu de mult erau foarte calme la acest capitol, au început şi ele să cam intre în panică.

Descrierea problemei

Gripa aviară este o problema care a fost foarte mult mediatizată. Potrivit datelor Organizației Mondiale a Sănătății, virusul gripei aviare H5N1 a fost descoperit pentru prima dată în Hong Kong în 1997. În 2003 şi, recent, în 2005 au izbucnit câteva focare la nivel mondial, în urma cărora au fost înregistrate 118 cazuri de îmbolnăvire la om, inclusiv 70 letale. Totodată, specialiştii afirmă că virusul respectiv nu se transmite de la om la om şi nici nu poate fi obținut prin consumarea produselor bine prelucrate termic. În România, în ultimele două luni au fost descoperite câteva focare de gripă aviară, inclusiv un bâtlan mort, infectat cu H5N1, chiar la hotarul cu R. Moldova.

Grupuri – țintă

- importatorii de carne de pasăre
- cetățeanul simplu
- ministerul agriculturii.

Impactul

Gripa aviară reprezintă un pericol foarte mare pentru economia țării, cât şi pentru sănătatea cetățenilor. România a fost nevoită să cheltuiască în jur de 20 mln de dolari pentru lichidarea acestui virus.

Dinamica problemei

Dacă la nivel mondial consumul de carne şi ouă de pasăre a scăzut destul de mult, în Moldova asemenea tendințe nu se înregistrează. Pentru acest an este prognozată o producție de carne de pui în volum de cca. 11 mii tone, ceea ce reprezintă cu aproape 40% mai mult decât în anul 2004. Creşterea se datorează majorării consumului local de carne de pui. În general, în anul curent producția de carne de pasăre, inclusiv de gâscă, rață, curcă, va constitui 36 mii tone, ceea ce presupune cu 12% mai mult decât în anul precedent. Şi producția de ouă a înregistrat o creştere cu 6% şi va constitui până la finele anului curent cca. 750 mln ouă.

Factori

- migrația păsărilor
- lipsa unor medicamente de prevenire a virusului
- imprevizibilitatea virusului şi predispunerea acestuia de a se transforma uşor.

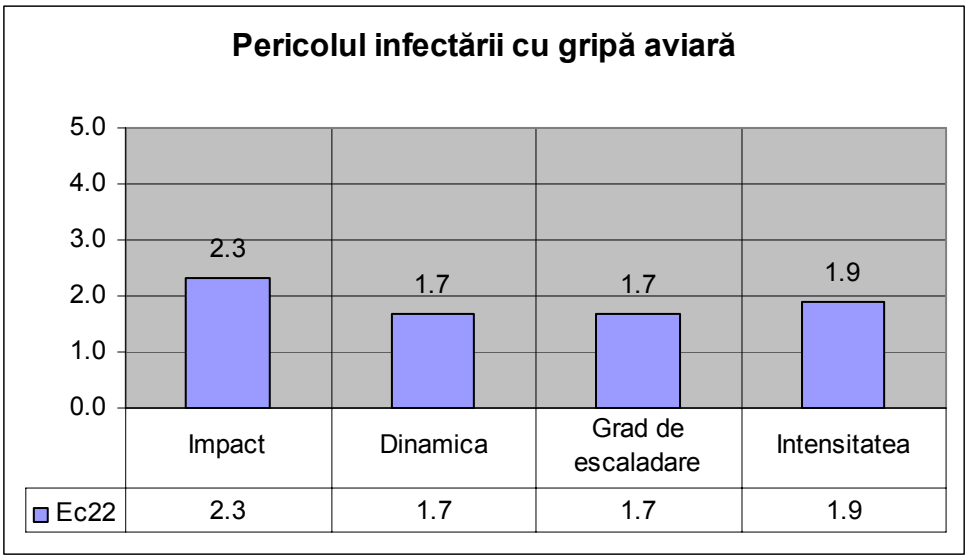
Anticipări

In viitorul apropiat problema gripei aviare va dispărea de pe agenda Moldovei, odată ce în țările vecine problema a început să fie rezolvată.

Întrebări

- Care este efectul virusului pentru economia națională?

Aprecierile experților

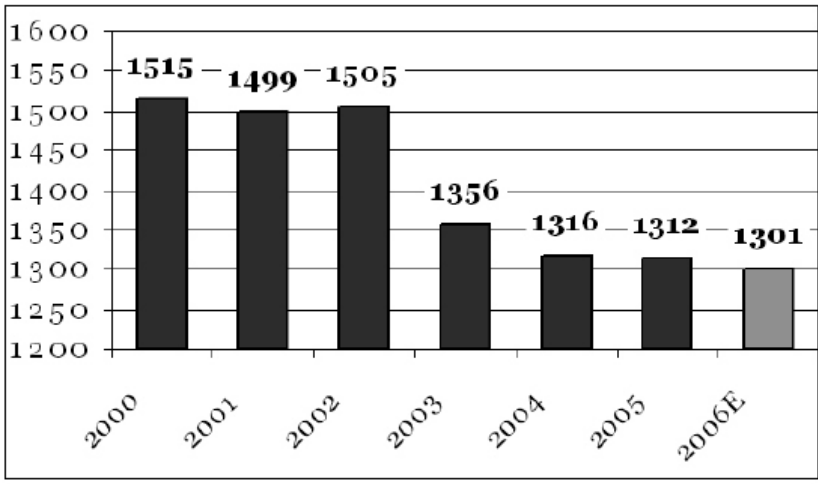
Ec 23. Deficitul forței de muncă

Subiect

O problemă acută cu care se confruntă tot mai mult Republica Moldova în unele sectoare ale economiei naționale este deficitul forței de muncă. Acest fenomen economic constituie un factor de risc real pentru menținerea creşterii PIB-ului pe termene medii.

Descriere

Situația creată pe piața muncii din Moldova reflectă, în mare măsură, disproporțiile existente în economia națională. Astfel, în această sferă se conturează următorul tablou: veniturile mici şi ***Evoluția populației angajate, mii oameni*** dorința de îmbunătățire a calității vieții continuă să stimuleze emigrarea forței de muncă, în timp ce tot mai multe sectoare ale economiei se confruntă cu un deficit al brațelor de muncă şi al specialiştilor calificați.

Sursa: DSS, estimările CPE

Remitențele de peste hotare, ce constituie o parte substanțială a veniturilor disponibile ale populației, generează o sporire a cererii de consum, care, în condițiile diminuării producției în sectorul real al economiei naționale, se compensează cu o creştere rapidă a importurilor, mărind presiunea asupra sistemului financiar al statului.

În condițiile diminuării procesului de producție în sectorul real, un rol important în presiunea inflaționistă asupra economiei îl are creşterea continuă a salariilor atât a bugetarilor, cât şi a „salariilor gri" în sectorul economiei tenebre.

Grupuri țintă

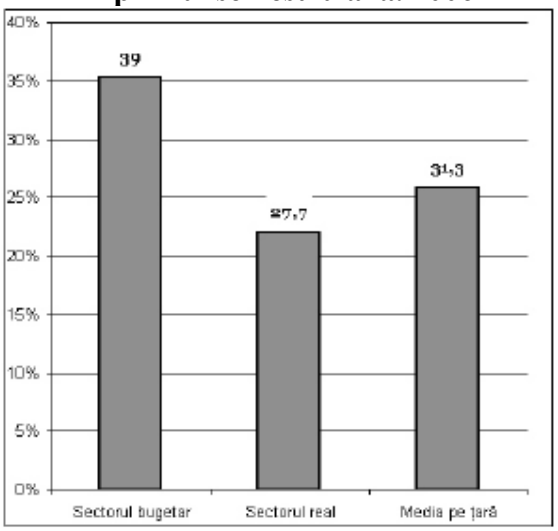
- agenții economici
- salariații
- Ministerul Economiei şi Comerțului

Impact

Problema respectivă constituie un factor de risc real pentru menținerea creşterii PIB-ului pe termene medii. O dată cu majorarea retribuției bugetarilor, creşterea rapidă a salariilor, în primul rând, în sectorul financiar şi al construcțiilor, va continua să influențeze în următorii doi ani mărimea salariilor în modificarea veniturilor populației, ceea ce va determina patronii să compenseze cheltuielile prin ridicarea prețurilor la produsele finite.

Dinamica

Creşterea salariului în primul semestru al a. 2006

Sursa: DSS, estimările CPE.

Potrivit datelor oficiale, salariile în perioada ianuarie-august 2006 s-au mărit, în medie, cu 28,6%, datorită majorării salariilor bugetare, mai ales, în timp ce creşterea salariului mediu lunar real a constituit cca. 15%.

Conform Proiectului de lege al bugetului de stat pe anul 2007, Guvernul a decis să reformeze piaţa muncii în cadrul următorilor parametri: „300 $ – salariul mediu lunar şi 300 mii de noi locuri de muncă" până în anul 2009, planificând o creştere de 20% a salariilor pentru anul viitor, a căror mărime medie va trebui să constituie 2015 lei spre sfârşitul anului 2007 (comparativ cu suma de 1563,5 lei în ianuarie-iunie 2006).

Totodată, necesitatea realizării unei asemenea politici este determinată atât de structura însăşi a creşterii economice, bazată pe consum, cât şi de necesitatea unui control riguros al inflaţiei, menţinând-o în limitele unei „cifre constante".

Factorii

- migraţia masivă a populaţiei peste hotare
- lipsa locurilor de muncă
- costul mare al afacerilor interne
- deficitul comercial.

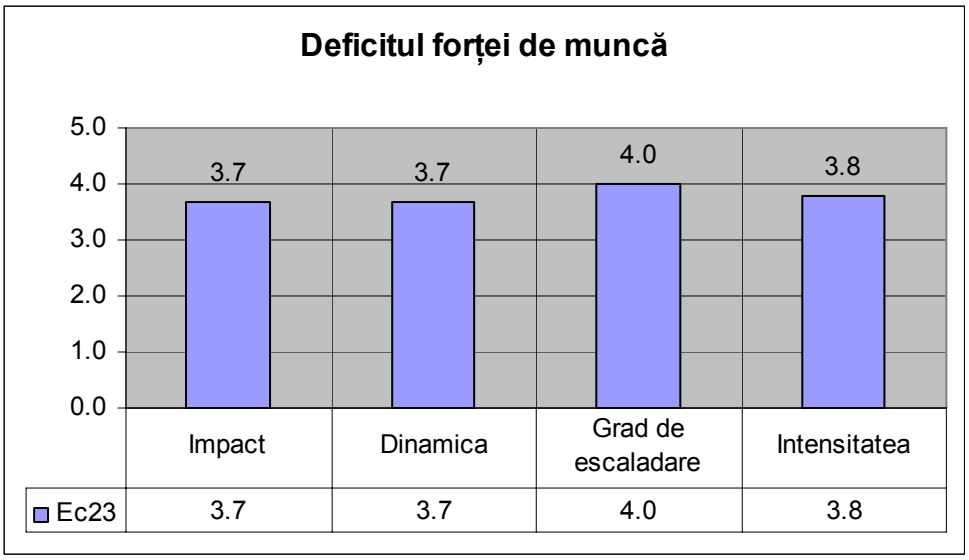
Anticipări

Pe termen mic şi mediu, va continua să se majoreze şi ponderea prestaţiilor sociale în veniturile disponibile ale gospodăriilor casnice, în special, al pensiilor. Numărul populaţiei angajate în sectorul industrial ar putea să se diminueze cu cca. 5%.

Întrebări

- Câtă populaţie activă în R. Moldova este angajată în economia naţională?
- Din ce cauză populaţia migrează?

Aprecierile experților

S1. Abandonul copiilor

Subiectul

Abandonul copiilor în Republica Moldova continuă să fie un fenomen destul de răspândit. Cauzele ce determină această problemă sunt de ordin divers, însă de cele mai dese ori de vină este situația critică din interiorul familiilor.

Descrierea problemei

Foarte frecvent copiii sunt abandonați de mame tinere şi necăsătorite. Ele recurg la acest pas din frica de a nu fi înțelese de familia de origine sau de oamenii apropiați, nedorind să se confrunte cu prejudecățile şi mentalitatea societății.

Se consideră că pentru copilul ajuns într-o asemenea situație unica soluție este instituționalizarea. Pe lângă faptul că asemenea instituții nu înlocuiesc niciodată dragostea şi grija părintească, ele nu asigură condiții potrivite pentru dezvoltarea copilului. „Instituțiile nu întrunesc rigorile necesare nici sub aspect sanitar, nici sub aspect educațional, în special din cauza finanțării precare şi a caracteristicilor specifice ale sistemului."[18]

Cu toate că se realizează diverse activități de prevenire a abandonului familial, acest lucru nu este suficient, societatea continuă să tolereze acest fenomen, neavând o reacție care ar putea să schimbe situația în domeniu.

Grupuri-țintă

- familiile sărace, femeile tinere necăsătorite
- copiii
- familiile decăzute moral – fac abuz de alcool, droguri şi nu înțeleg atribuțiile lor de părinți.

Impactul

În primul rând, copilului i se încalcă dreptul de a creşte şi a fi educat în familie. Un astfel de copil nu cunoaşte ce este căldura sufletească a unei familii şi nu are posibilitatea să trăiască o relație afectivă profundă cu un adult în care poate să aibă încredere totală, cum e normal să fie în cazul relației părinți-copii. Un asemenea copil nu are un model pe care să-l urmeze în viața de adult. Există o probabilitate înaltă ca el să procedeze la fel ca şi propriii săi părinți. Procesul integrării sociale decurge mult mai dificil, comparativ cu cazurile în care copiii sunt crescuți în familii cu părinți proprii. Destul de afectat este şi simțul autonomiei. Dezvoltarea cognitivă, locomotorie şi fizică este influențată negativ, înregistrându-se serioase întârzieri.

Un număr mare de adulți care au petrecut o parte a copilăriei în instituții rezidențiale devin şomeri, persoane fără adăpost, persoane supuse abuzului sexual sau persoane care fac abuz de substanțe psihotrope. Unii din ei devin infractori care ispăşesc pedeapsa în instituții penitenciare."[19] Pe de altă parte, instituționalizarea copiilor abandonați este destul de costisitoare.

Dinamica problemei

În fiecare zi cel puțin un copil până la 7 ani este abandonat, fiind astfel lipsit de dragostea şi grija părintească. Fiecare al patrulea copil părăsit are o vârstă cuprinsă între 0 şi 4 zile. În Moldova, o țară cu o populație de 3 625 000 de persoane, există 63 de şcoli-internat, în care locuiesc 11 428 de copii, adică 1,14% din numărul total al cetățenilor.

[18] Servicii sociale pentru copil şi familie: Ghid de bune practici. – Chişinău, 2006. p. 17
[19] Servicii sociale pentru copil şi familie: Ghid de bune practici. – Chişinău, 2006. p. 25

Pentru fiecare al doilea copil instituționalizat abandonul familial este un rezultat al deciziei părinților biologici, care fac acest pas din motive ce țin mai ales de situația lor materială precară.

Potrivit studiului „Abandonul copiilor în RM”, elaborat de reprezentanța UNICEF în Moldova, cinci dintr-o sută de familii renunță la propriul copil.

Factori

- lipsa serviciilor sociale destinate copilului aflat în dificultate, îndeosebi în localitățile rurale
- efectele negative asupra dezvoltării copilului instituționalizat se datorează în mare parte finanțării insuficiente;
- prejudecățile persistente în societate, conform cărora este o ruşine să naşti un copil în afara căsătoriei.

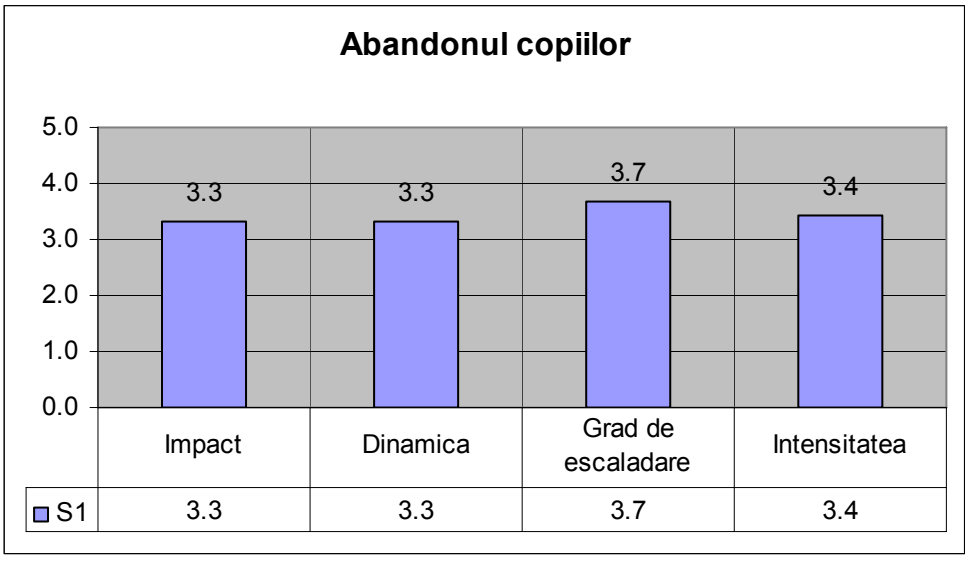
Anticipări

Datorită implementării unor servicii precum prevenirea instituționalizării copiilor, asistența parentală profesionistă de organizații de tipul „Every Child”, „Amici dei Bambini” etc., se vor înregistra anumite succese, indicii la capitolul dat micşorându-se esențial. Posibil vor fi modificate ideile fixe ale societății, îndeosebi în rândurile părinților care doresc să adopte şi care, de obicei, optează în asemenea cazuri pentru un nou-născut sănătos. Însă nu putem vorbi de evoluții pozitive semnificative atât timp, cât nu se va înregistra o ridicare a nivelului de viață, iar familiile nu-şi vor putea permite asigurarea unui trai decent.

Întrebări

Cum se explică faptul că prevenirea abandonului se limitează doar la maternități, deşi se ştie că majoritatea mamelor care recurg la acest pas iau decizia dată cu mult timp înainte de a naşte?

Aprecierile experților

S2. Abuzul față de copil

Subiectul

Abuzul față de copil nu este un fenomen care a apărut recent, dar unul care a existat, însă despre care nu s-a vorbit. În situațiile de exercitare a abuzului față de copii, îndeosebi cei mici, de multe ori aceştia nu percep acest lucru ca fiind un comportament anormal din partea celor apropiați. Astfel, în lipsa unor servicii speciale, care ar depista astfel de situații, există cazuri care rămân neraportate, neelucidate.

Descrierea problemei

Abuzul față de copil presupune situația în care se profită de pe urma diferenței dintre un adult şi un copil, se desconsideră personalitatea copilului. Altfel spus, se înregistrează un act de violență a adultului împotriva copilului. Cele mai frecvente tipuri de abuz asupra copilului întâlnite în Republica Moldova sunt: abuzul fizic, abuzul psihologic (respingerea, izolarea, terorizarea, ignorarea) şi abuzul sexual (hărțuirea sexuală, comportamentul exhibiționist față de un copil, exploatarea sexuală, penetrarea sexuală, etc.).

Un asemenea tip de abuz este privit, în general, ca un fenomen legat de mediul familial, însă mai există şi abuzul societal şi cel instituțional.

Abuzul față de copii este o problemă socială, deoarece este un fenomen destul de complex, fenomen care, din nefericire, nu este destul de bine înțeles de către publicul larg.

Grupuri-țintă

- familiile recompuse, sărace, monoparentale (materne / paterne)
- persoane cu un nivel redus de şcolarizare
- părinții hiperautoritari
- familiile în care se face abuz de alcool, droguri.

Impactul

- Sănătatea fizică şi psihică a copilului este pusă în pericol (traume psihice);
- tulburări de somn (insomnii, coşmaruri, etc.), de alimentație (bulimie) la copii;
- autoculpabilizare, autostigmatizare;
- dificultăți de relaționare;
- scăderea randamentul şcolar;
- tulburări de comportament, impulsivitate, agresivitate;
- sentiment de ostilitate față de lumea adultă.

Dinamica problemei

Conform relatărilor liderilor ONG-urilor care se ocupă de soluționarea acestei probleme, deşi s-a recurs la o serie de măsuri în vederea combaterii acestui fenomen, a crescut numărul copiilor abuzați fizic, dar mai ales sexual.

Majoritatea copiilor care sunt supuşi abuzului sexual sunt de vârste mici. Dacă acum câțiva ani se înregistrau cazuri de abuzare sexuală a adolescentelor, în ultimul timp sunt raportate cazuri de abuzare sexuală a copiilor cu vârste de la 3 până la 11 ani, indiferent de sex. Este alarmant că în multe din aceste cazuri este vorba de incest. Totuşi, în Republica Moldova nu există o statistică oficială în ceea ce priveşte numărul cazurilor de abuz față de copii.

Factori

Sociali

- Nivelul redus de trai, şomajul, dificultăţi financiare (stresul asociat sărăciei conduce la probleme de comunicare în cuplu, la un mod defectuos de administrarea a bugetului, etc.).
- Apartenenţa familiei la un grup minoritar, dezavantajat din punct de vedere social, antrenează insecuritate, frustrare şi stres, ceea ce conduce la izolarea socială a familiei şi apariţia unor comportamente abuzive.

Psihologici

- Părinţi rigizi, lipsiţi de căldură şi empatie;
- tulburări de ataşament avute de părinţi în copilărie;
- gradul crescut de violenţă în societate, care favorizează apariţia climatului de abuz;
- neinterzicerea prin lege a diferitor forme de pedeapsă corporală, fapt ce oferă un context societal în care violenţa împotriva copiilor devine posibilă.

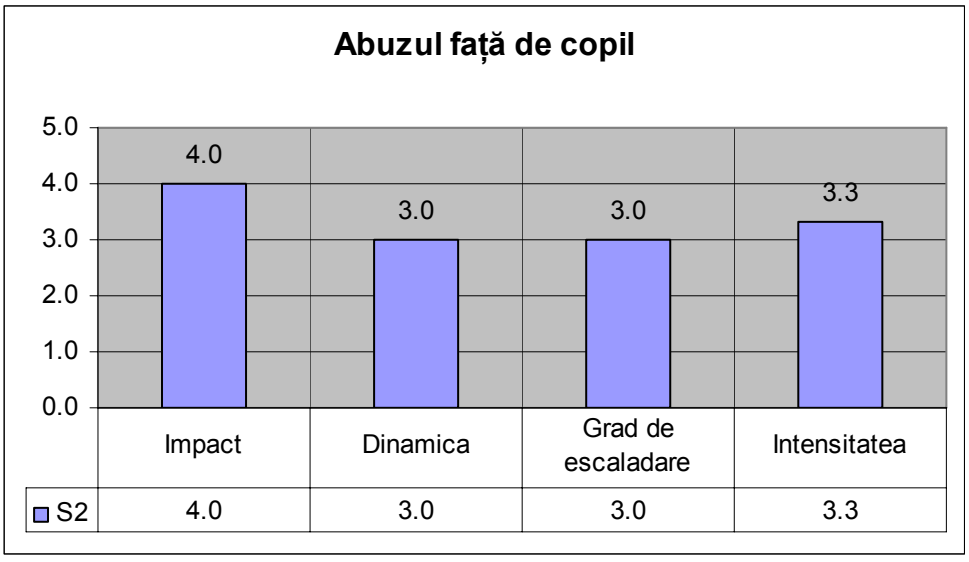
Anticipări

La începutul lui februarie 2006, Guvernul a elaborat un nou proiect de lege cu privire la combaterea şi prevenirea fenomenului abuzului faţă de copii. Proiectul dat stabileşte clar nişte atribuţii concrete în prevenirea şi combaterea violenţei în familie şi implicit a abuzului faţă de copii. Documentul stabileşte mecanismul de funcţionare între instituţiile care sunt responsabile de soluţionarea acestei probleme – administraţia publică locală, poliţia, instituţiile medicale, secţiile de asistenţă socială.

Întrebări

- Din ce considerent în Republica Moldova este dificil de estimat numărul real al cazurilor de exercitare a abuzului faţă de copii, precum şi evoluţia fenomenului?
- Factorii determinanţi care conduc la extinderea abuzului asupra copiilor în Republica Moldova sunt factorii individuali, factorii proprii contextului dat sau cei legaţi de politicile sociale privind protecţia familiei şi copilului?

Aprecierile experţilor

S3. Rată înaltă a avorturilor în rândul adolescenților

Subiectul

Pe parcursul ultimilor ani în Republica Moldova au fost promovate un şir de măsuri în domeniul planificării familiale. Astfel s-au înregistrat reuşite privind reducerea numărului de avorturi la populația adultă, însă numărul avorturilor la adolescenți este înalt, aceasta datorându-se, în mare parte, „revoluției sexuale" actuale.

Descrierea

Începând cu anul 2003, în RM se atestă o creştere a numărului de avorturi la tinerele cu vârsta de până la 19 ani. Medicii susțin că această creştere se datorează aşa-numitei „revoluții sexuale", care nu este acoperită de măsuri educaționale eficiente. De obicei, adolescenții nu conştientizează pericolul sarcinii precoce şi, respectiv, a avortului.

Grupuri-țintă

- adolescenții
- personalul medical
- instituțiile şcolare
- familia.

Impactul

- Creşterea ratei sterilității (specialiştii afirmă că la moment, cel puțin 15 la sută dintre familiile din Moldova se confruntă cu probleme de sterilitate);
- consecințe medicale – sarcină tubară, avorturi spontane şi naşteri premature;
- traumă psihică.

Dinamica

Rata avorturilor este destul de înaltă, iar acest lucru este confirmat de datele statistice. În anul 2003 la 100 de născuți vii se înregistrau 48,6 avorturi. Doar în 2 la sută din cazuri avortul a fost impus de o situație medicală de urgență, în timp ce majoritatea covârşitoare a femeilor care au recurs la această intervenție a declarat că nu are destule resurse financiare pentru a creşte copiii.

În 2002 această rată era mai mică, şi anume: 43 de întreruperi de sarcină la 100 de născuți vii. Tot în 2003 aproximativ 33 la sută din sarcinile înregistrate au fost raportate ca nedorite, majoritatea dintre acestea finalizându-se cu un avort. Conform statisticilor, la etapa actuală rata avorturilor la vârsta de până la 15 ani este de 0,15%, la 15-19 ani – de 10%.

Cercetarea efectuată de membrii Asociației de Planificare Familială denotă următorul tablou: 2,3% din adolescenți primesc informații despre dezvoltarea sexuală şi relațiile sexuale din literatura şi filmele porno; 16,9% din familie; 15,6% din mass-media; 15,6% de la prieteni, 14,7% din şcoală.

Factori

- Lipsa părinților în marea lor majoritate plecați peste hotare. Părinții poartă responsabilitatea pentru comportamentul copiilor lor.
- Nesiguranța metodelor de contracepție.

Anticipări

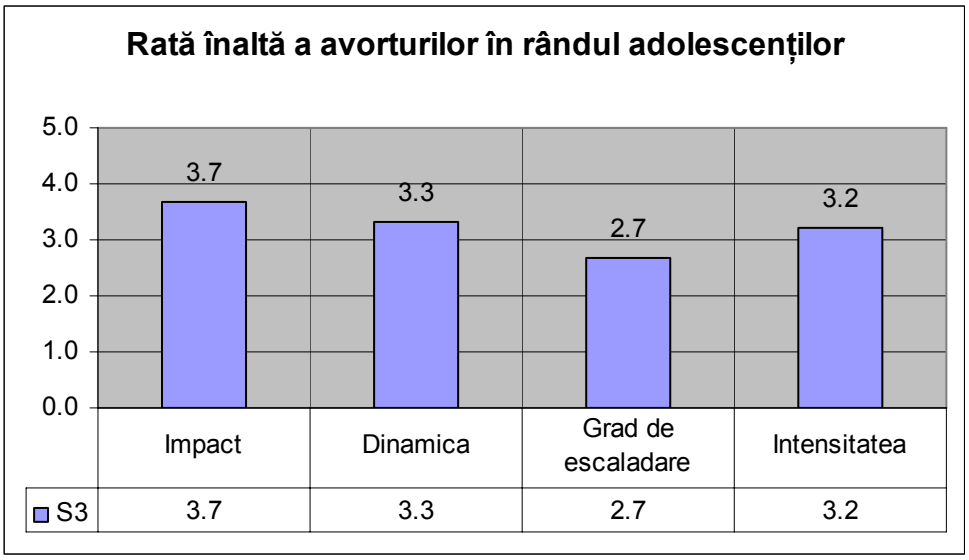
Datorită „importării" modului de viață european, îndeosebi referindu-ne la faptul că adolescenții îşi încep viața sexuală la o vârstă mai precoce, acest fenomen va continua să ia

amploare în Republica Moldova. Carențele din sistemul educației familiale şi şcolare, redusa utilizare a contraceptivelor, problemele de comunicare în cuplu vor continua să mențină rata înaltă a avorturilor în rândul adolescenților.

Întrebări

Care ar fi consecințele interzicerii avortului în Republica Moldova? Dacă femeile ar întâmpina obstacole în a întrerupe sarcina, situația ar putea evolua spre bine?

Aprecierile experților

S4. A fi bătrân în Republica Moldova înseamnă un blestem

Subiectul

Majoritatea bătrânilor din Republica Moldova au muncit toată viața cu ideea că la bătrânețe se vor odihni şi nu vor duce lipsuri. Situația în care s-au pomenit majoritatea este destul de dură: pensii mici, condiții de trai mizere, probleme mari de sănătate, sunt supuşi la diverse umilințe etc.

Descrierea

În 2004 ponderea persoanelor în vârstă de peste 60 de ani a fost de 15,8% în Republica Moldova. Atât pentru bătrânii din mediul rural, cât şi din cel urban sistemele de asistență oficială (pensii, asistență socială) au un rol neînsemnat în condițiile actuale. Astfel, pentru bătrânii care mai sunt în stare să muncească, cea mai importantă sursă de existență este propria muncă. Pentru categoria care nu dispune de forță de a exercita o muncă, familia rămâne unicul sprijin. Însă numărul bătrânilor, cărora copiii le sunt plecați peste hotare şi nu au nici un sprijin, este destul de însemnat.

Pensiile primite de marea majoritate a bătrânilor, racordate la coşul minim de consum, plasează aceste persoane la limita existenței. Uneori abia dacă le ajunge pensia pentru medicamente. Majoritatea suferă de boli foarte grele – cancer, ciroză hepatică, tuberculoză, boli cardiovasculare.

Foarte mulți bătrâni sunt înşelați de escroci, ajungând să rămână fără locuințe. Majoritatea din ei sunt neajutorați şi nu au copii. Inițial escrocii se oferă să-i ajute, în schimb cerând apartamentul în care locuiesc. După ce toate actele sunt semnate, bătrânii ajung în stradă, condamnați la vagabondaj. Se profită de vârsta înaintată, singurătatea şi starea materială dificilă a pensionarilor.

S-a constatat că în Chişinău există o singură spălătorie care oferă servicii gratuite pensionarilor. Nu este o spălătorie de stat şi nici o întreprindere privată, ci o organizație neguvernamentală care prestează asemenea serviciu pentru această categorie vulnerabilă a populației. Şi dacă această situație poate fi întâlnită în capitala RM, este de imaginat că în comunitățile rurale această situație este şi mai dramatică.

Numărul bătrânilor care reuşesc să achite la timp toate facturile pentru serviciile comunale, este destul de mic. Mic este numărul pensionarilor care îşi pot permite să se alimenteze cu carne, ouă, produse lactate, esențiale pentru sănătatea organismului uman.

Grupuri-țintă

- bătrânii, familiile care au bătrâni
- Ministerul Sănătății şi Protecției Sociale
- ONG-uri care activează în domeniu.

Impactul

- scade dorința de viață
- condițiile de viață în care trăiesc bătrânii conduc la apariția stărilor de depresie şi stres cronic
- morbiditate înaltă în rândurile populației de vârsta a treia
- reducerea respectului față de persoanele de vârsta a treia.

Dinamica

Potrivit BNS în Republica Moldova sunt peste 13,6 % persoane în vârstă de peste 60 de ani (497000 de bătrâni), dintre care mai mult de 61% sunt femei.

Rezultatele unui sondaj realizat de HelpAge International arată că majoritatea celor 1000 de persoane în vârstă intervievate au declarat că nu-şi cunosc drepturile legale şi că se consideră abuzate din cauza indiferenței societății față de ei. 77 la sută au declarat că nu au acces la viața decentă, 42 la sută au spus că nu au acces la serviciile sociale, iar 46 la sută au declarat că nu beneficiază de sprijin din partea familiei şi că sunt abandonați. Aproximativ 80 la sută din persoanele intervievate au menționat că suportă cheltuieli mari pentru plata serviciilor comunale, pentru sănătate şi alimentație. Majoritatea pensionarilor consideră că pentru a-şi asigura o viață mai bună pensia minimă ar trebui să fie de o mie de lei.

Factori

- numărul mare de persoane plecate peste hotare (bătrânii rămân fără nici un ajutor)
- lipsa azilurilor în raioanele Moldovei
- nivelul redus al pensiilor, alocațiilor
- incapacitatea de a munci a majorității bătrânilor.

Anticipări

În cazul în care nu vor fi implementate proiecte de reintegrare socială a persoanelor bătrâne, vulnerabile şi marginalizate, îndeosebi în comunitățile rurale, situația vă rămâne aceeaşi.

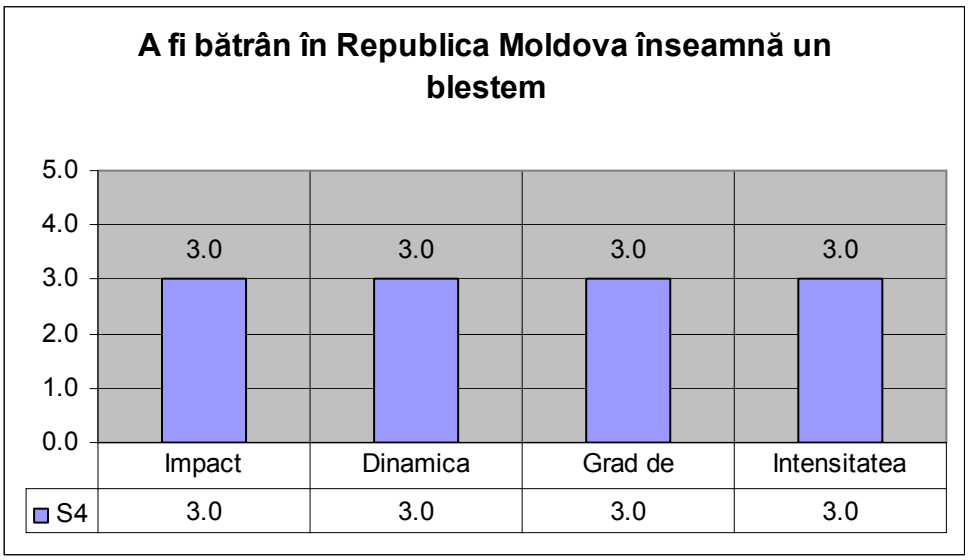
Există oportunitatea introducerii în nomenclatorul serviciilor la domiciliu a noțiunii de „asistent personal”. Astfel, în familia unde o persoană este țintuită la pat şi unde sunt copii şi o altă persoană neangajată, s-ar putea rezolva unele probleme. Bătrânul va fi îngrijit, iar familia va avea un suport financiar, adică salariul pentru cel care îngrijeşte bătrânul.

Implicarea lucrătorilor sociali în rezolvarea problemelor bătrânilor este binevenită. Dar vizitele de 3 ori pe săptămână la domiciliul bătrânilor nu rezolvă toate problemele lor.

Întrebări

Situația bătrânilor la moment este dificilă. Conform prognozelor, în 2050 numărul pensionarilor va fi de 4 ori mai mare decât la acest moment, pe când numărul persoanelor apte de muncă se va micşora semnificativ. Din ce surse va plăti statul pensii, dacă nu va mai avea cine lucra?

Aprecierile experților

S5. Condiţii precare în penitenciarele din Republica Moldova

Subiectul

Din cauza insuficienţei în finanţare, dar şi a suprapopulării penitenciarelor, condamnaţii nu dispun de spaţiu necesar, de o alimentaţie normală, de obiecte de igienă personală şi de asistenţă medicală adecvată, îmbrăcăminte şi încălţăminte, de o aprovizionare satisfăcătoare cu apă potabilă a încăperilor de trai şi încălzire suficientă a încăperilor în timp de iarnă.

Descrierea problemei

Majoritatea spaţiilor în care sunt deţinuţi condamnaţii sunt în stare deplorabilă. Multe persoane condamnate acuză comportamentul inadecvat al angajaţilor penitenciarului, lipsa unei asistenţe medicale adecvate şi alimentaţia proastă. Mulţi condamnaţi sunt bolnavi de tuberculoză, iar asistenţii medicali îi depistează doar după agravarea maladiei. Un exemplu elocvent poate servi următoarea situaţie. Împotriva durerilor de cap li se dă câte jumătate de pastilă pentru diminuarea durerii la picioare.[20]

Cele mai răspândite maladii printre deţinuţi sunt bolile aparatului respirator, bronşitele acute, tuberculoza şi maladiile cardiovasculare.

Unele închisori nu pot fi asigurate integral cu apă şi energie electrică, din care cauză apa şi curentul electric sunt livrate doar în anumite ore ale zilei. În unele penitenciare nu există băi. Există cazuri când pâinea nu ajunge la timp la deţinuţi. Cu carne sunt alimentate doar anumite categorii: minorii şi deţinuţii bolnavi de tuberculoză.

Reprezentanţii Comitetului European Împotriva Torturii au calificat condiţiile de detenţie din Republica Moldova drept tortură.

La Comitetul pentru Plângeri numărul petiţiilor recepţionate de la puşcăriaşi s-a majorat de aproximativ cinci ori. Numărul plângerilor care parvin de la deţinuţi continuă să crească. Dacă în anul 2001 au fost recepţionate 645 de plângeri, atunci în 2004 numărul lor a crescut de aproximativ cinci ori, ajungând până la 3415 plângeri. Majoritatea plângerilor se referă la condiţiile proaste de detenţie, acţiunile ilegale ale colaboratorilor penitenciarelor, solicitarea unui ajutor material, eliberarea înainte de termen etc.

Deşi sistemul penitenciar a fost reformat şi a fost înregistrată o micşorare a indicilor morbidităţii printre condamnaţi, DIP nu le poate oferi condiţiile minime de detenţie, conform standardelor internaţionale. Mai bine de 10 ani deţinuţii nu sunt asiguraţi cu haine şi încălţăminte. Anual la acest compartiment, din Bugetul de Stat se alocă circa 5-10 la sută din volumul necesar. Majoritatea deţinuţilor este asigurată cu lenjerie de pat din mijloace proprii.

În unele închisori condiţiile de detenţie sunt atacate la CEDO de către deţinuţii informaţi juridic.

Unele închisori (ca de exemplu cea din Cricova) nu au fost supuse niciodată unei reparaţii capitale din momentul înfiinţării lor.

Potrivit studiului lansat de experţii internaţionali ai Societăţii Internaţionale a Drepturilor Omului, la Rusca din cele 204 deţinute fiecare a zecea are SIDA. Femeile infectate cu HIV locuiesc şi se alimentează împreună cu celelalte deţinute, chiar dacă acolo sunt femei însărcinate, iar altele au copii mici. Mai mult de jumătate din numărul femeilor din această colonie nu sunt căsătorite s-au au divorţat, 71% au copii, 18% sunt mame cu mulţi copii. Într-o celulă sunt deţinute câte 60 de femei. Colonia nu are o baie bună, uscătorii pentru lenjerie, canalizare.

[20] Flux Ediţia de vineri. 3 martie, 2006. Condiţiile de detenţie sunt o adevărată tortură

Deținuții stau în camere a câte 20-30 de persoane, dar sunt şi dintre cei care îşi ispăşesc pedeapsa în celule de două paturi.

Totuşi, problema cea mai mare sunt maladiile psihice. Agravarea acestora se produce şi din cauza lipsei la unele penitenciare a unui medic psihiatru.

Grupuri-țintă

- deținuții din penitenciarele din R.M
- familiile deținuților
- personalul instituțiilor penitenciare.

Impactul

- înrăutățirea sănătății deținuților
- lipsa de informare a deținuților despre evoluțiile societății
- degradarea puşcăriaşilor în plan moral.

Dinamica problemei

În unele instituții penitenciare 85 la sută din deținuți suferă de boli mintale şi dereglări psihice. Aprovizionarea cu medicamente acoperă doar 10 la sută din necesități. Din acest motiv persoanele cărora le-a fost prescris un tratament costisitor pot miza doar pe ajutorul rudelor.

În prezent pentru întreținerea unui deținut statul alocă doar 3,6 lei pe zi. [21]

Cheltuielile pentru întreținerea deținuților sunt acoperite doar în proporție de 47 la sută din necesități. În total în cele 13 puşcării aflate în subordinea DIP sunt ținuți 9250 de puşcăriaşi, dintre care 35 la sută sunt condamnați pentru omoruri. În puşcării se află 100 de persoane în etate, iar 79 sunt condamnate pe viață. Pe parcursul anului curent numărul acestora din urmă ar putea ajunge până la 90. Marea majoritate a condamnaților au vârsta cuprinsă între 20 şi 35 de ani.

Factori

- rata infracționalității şi criminalității ridicate în țară;
- lipsa resurselor financiare necesare pentru a acoperi cheltuielile unei instituții penitenciare;
- interesul administrației pentru deținuți.

Anticipări

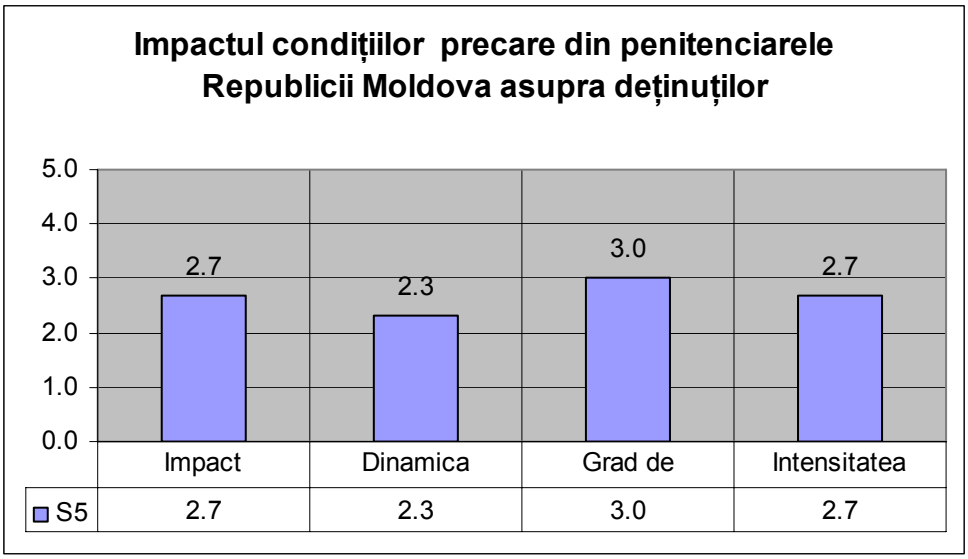
- datorită implementării justiției restaurative (munca în beneficiul comunității, probațiunea, etc.) numărul deținuților va scădea esențial;
- nu se vor mai tolera relații inumane în raport cu condamnații, datorită unor programe implementate în domeniu;
- în baza recomandărilor Comitetului European Împotriva Torturii, se vor efectua schimbări radicale în sensul îmbunătățirii condițiilor de viață în penitenciare;
- – Comitetul pentru Plângeri îşi va orienta activitatea în sensul satisfacerii plângerilor care sunt justificate şi a contribuirii în plan mai larg, la implementarea recomandărilor făcute de Comitetul European Împotriva Torturii.

[21] Flux Ediția de vineri. 3 martie. Condițiile de detenție sunt o adevărată tortură

Întrebări

Ce se întreprinde pentru a susține cuplurile, mai ales în cazul celor cu condamnări pe termen lung, pentru a nu avea probleme de reintegrare socială (indiferent de faptul care soț este la închisoare).

Aprecierile experților

S6. Corupția în instituțiile de învățământ superior

Subiectul

În prezent întreg sistemul de învățământ superior din Republica Moldova este restructurat după principiile Procesului de la Bologna. Însă în sistemul de învățământ superior există corupție, situație care este incompatibilă cu principiile Procesului de la Bologna.

Descrierea problemei

Rolul experienței universitare pentru studenți este crucial în maturizarea intelectuală, profesională şi, nu în ultimul rând, morală. Deprinderile dobândite în perioada studiilor universitare nu sunt doar intelectuale, ci țin şi de viitorul comportament etic în profesie, în viața publică şi chiar în cea privată. Cu părere de rău însă, în multe instituții de învățământ superior studenții învață ce este manipularea, frauda, favoritismul, rezolvările de culise ale problemelor profesionale, comportamentul de clică, nepăsarea față de colegi şi instituție.

Cele mai grave forme de corupție care se întâlnesc în mediul universitar din Republica Moldova sunt:

- traficarea examenelor de admitere şi absolvire (vânzarea, cumpărarea sau substituirea de lucrări contra bani, servicii sau contraservicii)
- solicitarea de bani, cadouri, precum şi tentative de mituire din partea personalului universitar;
- solicitarea unor servicii personale, de orice tip, de la persoane care sunt sau urmează să fie în proces de evaluare, angajare sau promovare, precum şi oferirea unor astfel de servicii în schimbul indulgenței.

Totuşi, cel mai des, studenții din instituțiile de învățământ superior dau mită în timpul examenelor, la admitere şi pentru ocuparea unui loc în cămin.

Grupuri-țintă

- studenții
- angajatorii
- personalul didactic
- administrația instituțiilor de învățământ superior.

Impactul

- Compromite imaginea fiecărei instituții de învățământ superior şi a sistemului de învățământ în întregime;
- generează tratament inechitabil, nedreptăți şi favoruri;
- subminează aplicarea principiului meritului şi creează neîncredere în valoarea diplomelor şi competența profesională a absolvenților;
- prin corupție nesancționată se poate ajunge la o cultură instituțională coruptă;
- pe piața forței de muncă ajung persoane slab formate ca specialişti.

Dinamica problemei

Potrivit sondajului realizat de Asociația Studenților din Transnistria „Astra" şi Alianța Studenților din Moldova, circa 90 la sută dintre respondenți cunosc cazuri de mituire a profesorilor sau de estorcare de mită. Peste 80 la sută dintre persoanele intervievate susțin că la facultățile lor sunt profesori care cer şi iau mită, iar circa 60 la sută dintre moldovenii intervievați au recunoscut că au plătit pentru note. Doar 18 la sută dintre studenți ar reacționa într-un anume fel dacă ar auzi despre cazuri de corupție, 72 la sută ar rămâne pasivi în asemenea situații, 48 la sută dintre respondenți nu cunosc nimic despre măsurile de penalizare ale cadrelor didactice care admit mituirea.

Datele Centrului de Combatere a Crimelor Economice şi Corupției confirmă că pe parcursul anului 2005 au fost depistate 22 de cazuri de luare şi dare de mită în învățământ,

fiind intentate tot atâtea dosare penale.

Un sondaj realizat de Organizația „Studentus Incorruptus" atestă că în perioada anilor 2004-2005 în instituțiile de învățământ superior din Moldova s-a dat mită în valoare de circa 50 mln de lei. În jur de 30 mii de respondenți au recunoscut că au plătit de la 2 la 10 examene, pentru a lua o notă pozitivă, iar 4 mii de tineri au recunoscut că au plătit la fiecare examen. 38,4% din respondenți consideră că la facultățile lor sunt posibilități de a ocoli căile oficiale de admitere. 24 000 de studenți nu ar fi împotrivă să fie admişi la universitate prin metode ilegale, în cazul în care nu vor fi depistați. 69,2% din studenți consideră lucrul în calitate de membru al administrației la universitate drept un post profitabil. Un număr esențial de studenți consideră copiatul ca acceptabil – 31,8%.

Factori

- salariile mici ale profesorilor
- gradul redus al valorilor civice la studenți
- lipsa unor sancțiuni dure pentru studenții care oferă mită
- nepedepsirea personalului care cer mită şi, respectiv, al celor care oferă.

Anticipări

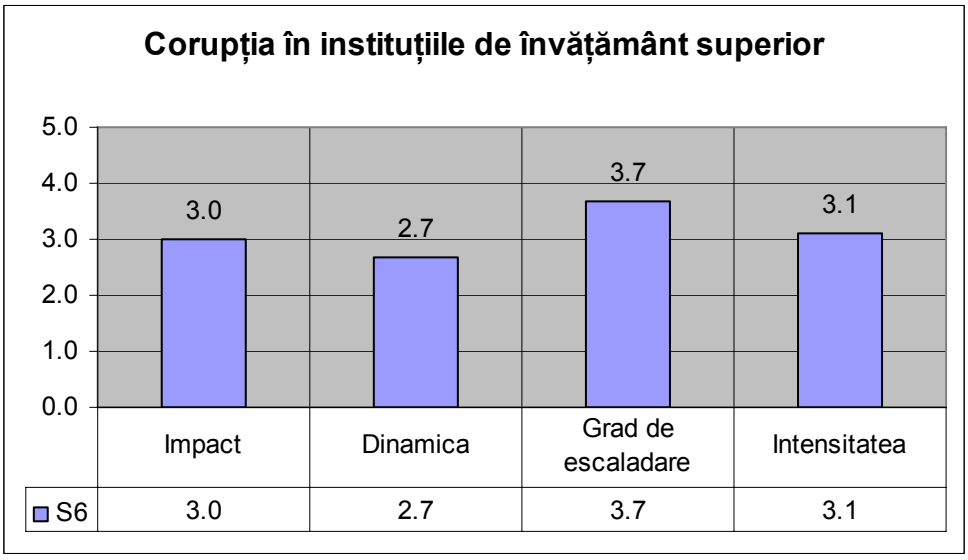
Din cauza nemediatizării şi a rezolvării absolute a cazurilor de corupție în sistemul de învățământ superior, la moment situația rămâne practic nemodificată. Cu cât creşte numărul studenților care fac studii cu frecvență redusă (fie că lucrează în țară sau peste hotare), cu atât ei continuă să recurgă la acest procedeu simplu de rezolvare a problemei – darea de mită. Pe de altă parte, salariile personalului didactic continuă să fie cele mai mici, iar o mare parte din societate consideră că fără mită este imposibil să absolveşti o instituție de învățământ superior.

Dacă numărul de cazuri de corupție din universități va scădea, societatea va avea de câştigat, având parte de specialişti buni şi calificați.

Întrebări

- Cât de reală ar fi implementarea cursului „Corupția în societate" în şcolile din Republica Moldova, în cadrul căruia elevii să înțeleagă impactul acestui flagel?
- Republica Moldova tinde să devină membră a Uniunii Europene. Dar ar putea ea oare face față principiilor de aderare cât priveşte pregătirea cadrelor calificate?

Aprecierile experților

S7. Delicvența juvenilă

Subiectul

În ultimul timp în Republica Moldova s-a intensificat fenomenul delincvenței juvenile. Astfel activitatea criminală în rândul minorilor a devenit mult mai dinamică decât în rândurile altor categorii. Ceea ce nu demult era considerat crimă gravă, pentru tinerii de astăzi este faptă admisibilă. Pentru mulți tineri cinstea, onestitatea, datoria, corectitudinea nu mai sunt valori.

Descrierea

Delicvența juvenilă reprezintă ansamblul încălcărilor şi abaterilor tinerilor de la normele de conviețuire socială, încălcări şi abateri sancționate penal. Trăsăturile delicvenței juvenile derivă din condițiile socio-economice şi culturale ale societății şi din modalitatea de concepere, sancționare şi tratare a delictelor comise de minori şi tineri.

Nivelul criminalității juvenile sporeşte în fiecare an, contingentul de delincvenți încadrându-se în limite de vârstă din ce în ce mai fragedă. Dacă acum câțiva ani comiteau crime doar minorii de 15-16 ani, în prezent la aceştia s-au afiliat şi copii de doar 9 ani. Printre crimele grave se numără omorurile, atacurile banditeşti, jafurile şi violurile. La o vârstă destul de fragedă fetele încep să practice prostituția. [22]

Cel mai mare număr de copii şi adolescenți implicați în comiterea crimelor şi infracțiunilor provin din familii nevoiaşe în care se consumă alcool şi droguri. Exemplul părinților este determinant în acest caz. Minorii din familii sărace comit infracțiuni pentru a obține bani pentru procurarea băuturilor spirtoase, drogurilor, iar uneori pentru a obține surse de supraviețuire. Copiii din familii bune, dar în care părinții sunt plecați peste hotare la muncă, comit infracțiuni nu din necesitate, ci pentru că nu sunt supravegheați şi au prea multă libertate sau pentru că vor să demonstreze semenilor săi că sunt „tari". Există şi adolescenți cărora le place un asemenea mod de viață. Aceştia provin din familii delincvente, care trăiesc sub nivelul sărăciei, înşişi părinții ducând un mod de viață parazitar, fiind alcoolici.

Grupuri-țintă

- Familii nevoiaşe;
- Orfanii, copiii instituționalizați, copiii care nu frecventează şcoala, copiii străzii;
- familiile monoparentale, familiile cu istoric penal.

Impactul

- scăderea respectului şi a încrederii față de instituțiile de control social
- decăderea valorilor morale
- siguranța societății este în pericol
- adolescenții delincvenți sunt un grup social care atrag alți adolescenți (prin imitație, fiindcă ei dețin autoritate).

Dinamica problemei

În urmă cu opt ani, despre crime comise de către minori se auzea foarte rar. În prezent însă, acesta a devenit un fenomen persistent. În 2005, fiecare a 19-a crimă înregistrată a fost comisă de către minori sau cu participarea lor. În total de către minori au fost comise 2050 de crime. Deşi comparativ cu anul 2004, numărul crimelor s-a redus, a crescut considerabil numărul crimelor grave şi deosebit de grave – omoruri (10 cazuri), jafuri (21 cazuri), furturi (136 cazuri) etc. Conform statisticilor 90 la sută dintre condamnații cu vârste cuprinse între 14 şi 18 ani comit crime repetat şi nimeresc din nou în puşcării.

Fiecare al şaptelea minor care a comis o crimă se afla în acel moment sub influența alcoolului. Anul trecut aproximativ 200 de minori au fost reținuți pentru consum de alcool.

[22] Flux Ediția de vineri. Aspectele actuale ale criminalității juvenile.

Deci, creşterea numărului de minori delincvenţi este însoţită şi de alte tendinţe negative: vârstă tot mai mică a înfăptuitorilor, creşterea gradului de pericol social prin agresivitate crescută şi asocierea în grup pentru comiterea faptelor penale.

De la începutul anului 2006 până în luna mai în RM au fost comise 68 omoruri, 59 de cazuri fiind elucidate. Infracţiunile comise de minori constituie aproximativ 10% din numărul total al infracţiunilor înregistrate. Persoanele minore comit tot mai multe infracţiuni în grup, deseori fiind atrase la aceste acţiuni de către persoanele mature.

Studii sociologice au cercetat cauzele care determină criminalitatea juvenilă. Aproximativ 34 la sută dintre respondenţi consideră că infracţionalitatea juvenilă creşte din cauza influenţei negative a mijloacelor de informare în masă, 33 la sută – din cauza situaţiei din familie, 26 la sută – de pe urma influenţei cercurilor vicioase. Doar 3 la sută consideră că principala cauză a creşterii nivelului criminalităţii juvenile este lipsa de ocupaţie a tinerilor, iar 1 la sută dintre respondenţi găsesc motivul în nivelul scăzut al culturii din societate.

Factori

- Nivelul înalt al şomajului;
- posibilităţi reduse de afirmare ale tinerilor;
- politica socială a statului;
- transmiterea prin mass-media a unor false modele şi a subculturii;
- multiplicarea oportunităţilor de delicvenţă (jocuri, localuri, activităţi peri-legale);
- consumul băuturilor alcoolice şi al drogurilor;
- reducerea numărului de instituţii pentru copii şi tineri (Case de creaţie).

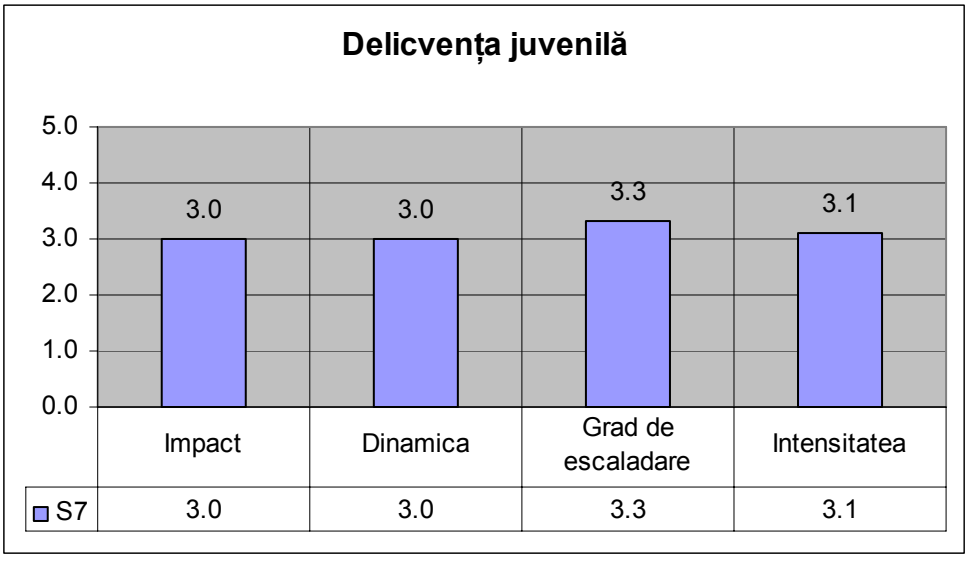
Anticipări

Pe termen scurt, rata delicvenţei juvenile se va menţine înaltă din cauza lipsei unui sau a ambilor părinţi în familie, mediatizării de către mass-media a violenţei, agresivităţii, menţinerii crizei economice, reducerii şanselor de afirmare şi realizare.

Întrebări

- De ce adolescenţii de astăzi dezvoltă atâta ură, violenţă şi deprinderi de a parazita? Este oare această stare de lucruri libera lor voinţă?
- De ce se manifestă o creştere înaltă a delicvenţei juvenile în special într-o societate aflată în tranziţie?

Aprecierile experţilor

S8. Discriminarea femeilor

Subiectul

Deşi R. Moldova nu poate fi comparată cu statele, unde femeile, spre deosebire de bărbaţi, nu au acces la educaţie, la serviciile medicale, totuşi, situaţia este încordată, îndeosebi la capitolul discriminare economică, politică, socială. De obicei, rolurile desemnate femeii sunt lipsite de autoritate şi relevanţă publică. Totodată, în societatea noastră femeilor le lipseşte tradiţia în independenţă şi autonomie.

Descrierea problemei

Contrariul conceptului de discriminare este cel al echităţii dintre femei şi bărbaţi, care presupune un nivel egal de autonomie, responsabilităţi şi participare în egală măsură în toate sferele de activitate.

Faptul că bărbatul întotdeauna este asociat cu autoritatea, iar femeia este marginalizată social şi spiritual îşi are originea în educaţie, care ghidează comportamentele spre diferite roluri, în funcţie de gen.

Caracteristic pentru femeile din societatea noastră este ziua de muncă diferită de cea a bărbaţilor – fie nelimitată ca durată (pentru femeile casnice), fie transformată în dublă zi de muncă (pentru cele angajate). Spre deosebire de bărbaţi, femeile au mai puţin timp liber, sau chiar deloc.

În Republica Moldova, deşi deţin majoritatea numerică, femeile lipsesc din structurile de conducere. În familie sunt supuse violenţei destul de frecvent. Tot femeile sunt cele mai frecvente victime ale traficului de fiinţe umane. Cu toate că nivelul de instruire este mai ridicat decât cel al bărbaţilor, veniturile femeilor sunt mai reduse cu 30%. Femeile deţin posturi cu o calificare mai joasă. Instituţiile de învăţământ care pregătesc cadre pentru forţele armate şi organele de poliţie nu instruiesc femei din cauza lipsei condiţiilor necesare. Astfel, accesul femeilor la muncă în domeniul dat este limitat.

S-a demonstrat că femeile au experienţă diferită de cea a bărbaţilor, mod de viaţă diferit, cunoştinţe diferite. De aceea, dacă ele nu participă la viaţa politică, societatea pierde din capacităţile de care dispune.

Grupuri-ţintă

- femeile;
- femeile divorţate;
- ONG care promovează egalitatea între sexe.

Impactul

- întreg potenţialul uman al societăţii nu este valorificat complet;
- feminizarea sărăciei;
- încurajează migrarea femeilor;
- suprasolicitarea femeii la serviciu, în problemele casnice şi educaţia copiilor.

Dinamica problemei

Conform datelor statistice salariul mediu al femeilor reprezintă 71% din cel al bărbaţilor, iar în activităţile ce ţin de domeniile comerţului şi cel financiar salariul lor e şi mai mic. Doar 43% din angajaţii micului business sunt femei, iar în unele zone acest procent este mai mic de 30%.[23] Prezenţa femeilor în Parlament este foarte redusă, constituind a cincea parte din deputaţi. Situaţia din Guvern este şi mai discriminatorie, o singură femeie-ministru. De

[23] Timpul 14 aprilie 2006 Fertilitatea femeilor din Moldova este în scădere

asemenea avem o singură femeie-preşedinte de raion şi 133 de femei care ocupă postul de primar, ceea ce constituie doar 15% din numărul total de posturi.

Factori

- Carențele în educație.
- stereotipurile din societate (forța de muncă a femeilor este mai puțin avantajoasă şi mai costisitoare);
- influența mass-media. Femeile sunt mai des prezentate în ipostaza de gospodină, mamă, reprezentantă a sexului frumos şi mai rar ca om de afaceri, om politic etc. Bărbații apar în presă ca reprezentanți ai legii, specialişti, avocați iscusiți.

Anticipări

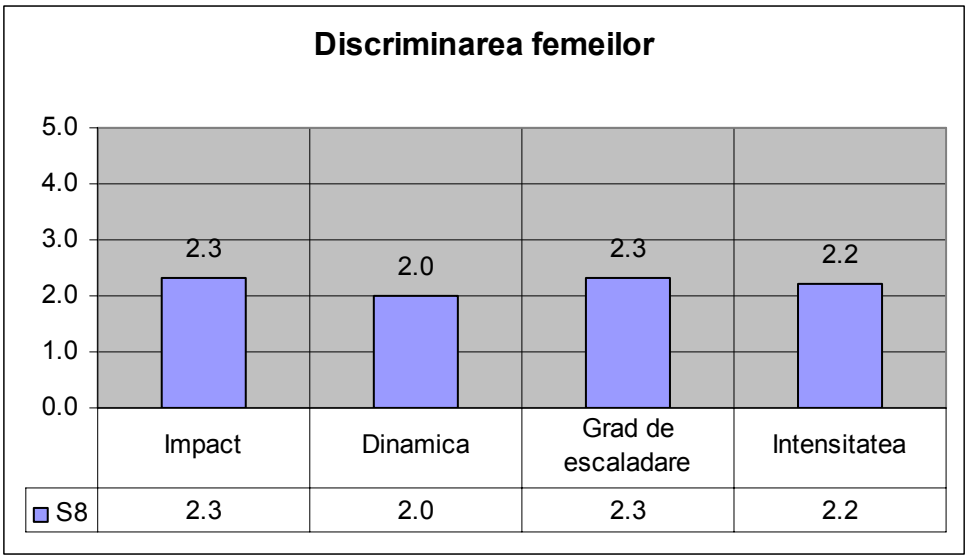
În decursul ultimilor ani s-au depus eforturi în vederea obținerii anumitor realizări în domeniul asigurării egalității genurilor, în special, în privința creării cadrului instituțional național. Actualmente, pe lângă Guvern activează Comisia pentru Problemele femeii, instituită în 1999, cu scopul de a asigura oportunități egale pentru femei şi bărbați. Au fost deschise Centre de dezvoltare a genurilor în diverse raioane: la Soroca, Cahul, Cantemir, Hânceşti, Comrat etc., care propagă şi implementează concepția egalității genurilor umane.

Dacă se vor continua schimbările în acest sens, atât femeile, cât ți bărbații vor avea de câştigat. Implicarea femeilor în politică şi în viața socială va schimba spre bine calitatea societății în general, conferindu-i un plus de toleranță şi înțelepciune.

Întrebări

De ce nu se preia din străinătate conceptul reclamelor în care produsele de uz casnic, să fie reclamate de bărbat şi nu de femeie?

Aprecierile experților

S9. Fenomenul narcomaniei în Republica Moldova

Subiectul

Pentru Republica Moldova fenomenul narcomaniei a devenit o problemă odată cu schimbările social-politice din anii 1990 şi continuă să fie şi la etapa actuală. În perioada de tranziție prin care trecem consumul de droguri este asociat cu o cultură a contrariilor, opusă unei comunități în care nu toți se simt integrați. La moment, grupul narcomanilor reprezintă unul din cele mai marginalizate grupuri sociale ale societății moldoveneşti.

Descrierea problemei

Narcomania este considerată o „crimă fără victime", reprezintă un flagel care pune în mare pericol sănătatea oamenilor. De obicei, consumatorii de droguri din Republica Moldova fac acest lucru fie din cauze interne – curiozitate, lipsa de maturitate, probleme personale, disperarea, singurătatea, lipsa unor preocupări interesante, fie din cauze externe – distracțiile, tovărășia cu toxicomani. O bună parte din consumatorii de droguri pregătesc doza de droguri în condiții casnice, din paie, din moment ce macul este crescut ilegal de către o bună parte din populația din regiunile nordice ale republicii. Majoritatea consumatorilor de droguri le achiziționează de la realizator, categorii mai mici fac rost de ele de la persoane cunoscute, le pregătesc singuri sau recurg la jafuri.

Grupuri-țintă

- ONG-urile specializate în domeniu;
- deținuții din penitenciare;
- tinerii, în special cei de sex masculin;
- copiii care au crescut într-un mediu familial nefavorabil (absența tatălui, tată sever şi ostil, climat familial dominat de conflicte);
- şomerii.

Impactul

- Dependența de droguri produce individului modificări fizice şi psihice ireversibile care-i afectează profund starea de sănătate (afecțiuni organice şi psihice grave);
- creşterea nivelului de infracțiuni (căutarea de mijloace ilicite pentru procurarea de droguri);
- decese datorate supradozării;
- depersonalizarea şi degradarea individului;
- afectează situația demografică, prin incidența mortalității ridicate datorate consumului de droguri, prin scăderea fertilității şi natalității, prin creşterea numărului de cazuri de morbiditate neonatală;
- provoacă invaliditatea în rândul persoanelor apte de muncă, prin infectarea hepatică, infecții şi afecțiuni neurologice;
- infectarea cu HIV fie prin folosirea unei şi aceleiaşi seringi, fie prin contacte sexuale neprotejate;
- scade interesul față de învățătură, creşte numărul cazurilor de abandon şcolar;
- creşte procentul cazurilor de vagabondaj.

Dinamica problemei

Începând cu anul 1996 procesul de răspândire a narcomaniei în Republica Moldova poartă un caracter epidemic. În faza inițială a declanşării epidemiei, numărul narcomanilor raportați oficial se dubla la fiecare patru ani, față de numărul total al consumatorilor, şi o dată la doi ani în raport cu consumatorii adolescenți. În ultimul timp ritmul epidemiei a crescut considerabil: numărul narcomanilor pentru întreaga populație de consumatori se dublează la fiecare doi ani şi anual la adolescenți.

În anul 2002 în evidența Dispensarului Narcologic Republican se aflau 5639 de persoane bolnave de narcomanie, la care se mai adaugă 1500 de narcomani anonimi înscrişi la cabinetele de sector. 75% din cei aflați la evidență sunt persoane în vârsta de până la 30 de ani, 16 persoane aveau vârsta până la 15 ani. În familiile celor 5639 creşteau 1275 de copii.

În mediu, pe parcursul unui an dispensarul tratează (nu lecuieşte definitiv de narcomanie) circa 1000-1500 de narcomani.

De la începutul anului 2006, subdiviziunea Ministerului Afacerilor Interne a descoperit 831 de cazuri de consumare şi comercializare a drogurilor, iar 823 de persoane implicate în săvârşirea acestor infracțiuni sunt arestate.

Conform datelor Ministerului Sănătății şi Protecției Sociale anual, în urma supradozării, mor circa 140-160 de persoane.

Factori

- Mass-media, care face reclamă diferitor substanțe chimice înzestrate cu puteri „miraculoase" contra stresului;
- adoptarea unor valori subalterne, pentru satisfacerea gustului de risc şi de aventură ;
- lipsa unor activități captivante şi localuri de petrecere a timpului liber;
- accesul uşor (liber) la droguri. Drogurile sunt la îndemâna oricui (creşterea cânepei şi a macului în gospodării), iar de aici reiese eşecul organelor împuternicite să controleze şi să prevină fenomenul narcomaniei;
- în Republica Moldova reintegrarea socială a narcomanilor nu este un obiectiv al politicii sociale promovate de stat.

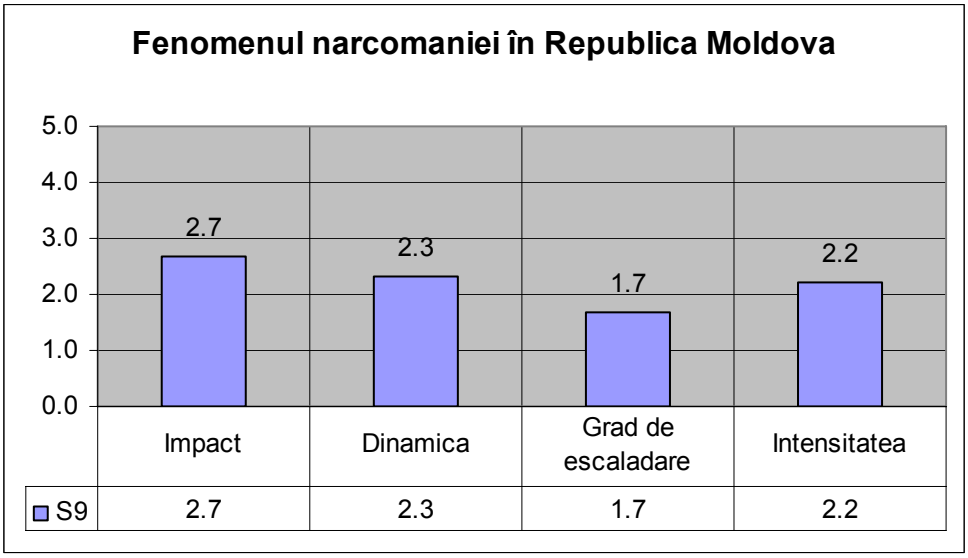
Anticipări

În Republica Moldova rolul primordial în lupta împotriva narcomaniei vor continua să-l joace ONG-urile, statul jucând un rol mult prea modest în acest domeniu. Se vor înregistra unele îmbunătățiri la capitolul reintegrării sociale a narcomanilor, deoarece se dispune de cadre calificate: psihoterapeuți, psihologi, psihiatri, asistenți sociali, care pot interveni.

Întrebări

În ce măsură este informată societatea despre modalitatea de depistare precoce a celor care folosesc droguri?

Aprecierile experților

S10. Lipsa spațiului de locuit pentru tineri

Subiectul

O problemă cu care se confruntă tinerii la etapa actuală este asigurarea cu spațiu locativ. Situația la acest capitol continuă să se agraveze pe zi ce trece. În prezent, un număr mare de tineri, îndeosebi familii tinere, stau la evidență pentru oferirea de spațiu locativ sau îmbunătățirea condițiilor acestuia. Însă schimbări esențiale nu se întreprind, problema dată rămânând în continuare nesoluționată. Accesul la o locuință reprezintă o condiție primară, care stă la baza exercitării altor drepturi fundamentale de care trebuie să beneficieze orice persoană.

Descrierea problemei

Lipsa spațiului de locuit pentru tineri se explică prin creşterea mare a prețurilor la locuințe, iar aceasta a redus capacitatea de plată a populației. În medie, în orașul Chișinău un apartament cu o singură odaie poate fi cumpărat cu un preț de 850 USD pentru un metru pătrat, unul cu două odăi – cu 800 USD, cu trei odăi – 750 USD, iar cel cu patru – 700 USD pentru un metru pătrat. Aceste prețuri sunt exagerat de mari, deoarece salariile pe care le au tinerii sunt extrem de mici. Ce pot să facă, deci, tinerii, pentru a-şi procura o locuință, când salariul mediu în Republica Moldova constituie 1320 de lei față de 350 USD în România?

La etapa actuală, principalele categorii de oameni care-şi permit procurarea unei locuințe sunt emigranții şi o mică categorie de persoane care activează în țară, dar au o activitate care le aduce un venit considerabil. Însă în multe cazuri acestea nu sunt procurate în scopul îmbunătățirii condițiilor de trai, ci în sensul investiției.

Evidența statistică a agențiilor imobiliare mai mari din Chișinău arată că 60 la sută dintre potențialii cumpărători au nevoie de un credit ipotecar pentru a-şi procura o locuință. Dar de cele mai multe ori nu au posibilitatea de a primi credit. Pe de altă parte, ele nu convin tinerilor (termenul rambursării creditului este foarte mic).

Cu toate că în capitala țării se construieşte mult, comparativ cu perioada de după 1990, prea puțini îşi permit procurarea unui apartament. Majoritatea celor care au investit în construcția acelor case, doresc ca din afacerea dată să câştige cât mai mulți bani. Ei nu țin cont de faptul că potențialii cumpărători sunt oameni care trăiesc în subsoluri, în cămine, la gazde sau lucrează la negru în țări străine.

Grupuri-țintă

- cuplurile tinere;
- tinerii care lucrează în sectorul bugetar;
- categoriile de populație social-vulnerabile;
- agențiile imobiliare;
- creditorii.

Impactul

- Scade numărul de căsătorii şi creşte numărul de divorțuri; scade natalitatea
- creşte numărul de emigranți;
- ia amploare fenomenul escrocheriilor pe piața imobiliară.

Dinamica problemei

Mii de familii formate din 2-3 generații locuiesc împreună, din motiv că nu-şi pot achiziționa locuințe separate. Conform statisticilor, peste 90% din familiile din capitală au domiciliu. Peste 60 000 de familii sunt în aşteptarea unei locuințe sau au nevoie de ameliorarea condițiilor de trai. Sectorul locativ este suprapopulat, într-o cameră locuind în

mediu 1,6 persoane. În 15% din apartamente locuiesc câte 2-3 familii. Totodată, mai mulți proprietari dispun de 2-3 şi mai multe locuințe. Peste 90 la sută din studenți stau la gazdă.

Prețurile la apartamente cresc anual cu 30-35%. În zece ani acestea au crescut mai mult de 4 ori. Pe parcursul anului 2006, prin intermediul Serviciului Național locuințe al Agenției, pentru Dezvoltare Regională în Republica Moldova se preconizează să fie construite blocuri cu circa 7 mii de apartamente. Din numărul total de locuințe prevăzute pentru anul curent, peste 2000 vor fi construite în municipiul Chişinău.

Factori

- creşterea bruscă a prețului la apartamente;
- veniturile joase ale populației;
- migrarea tineretului din spațiul rural spre capitală.

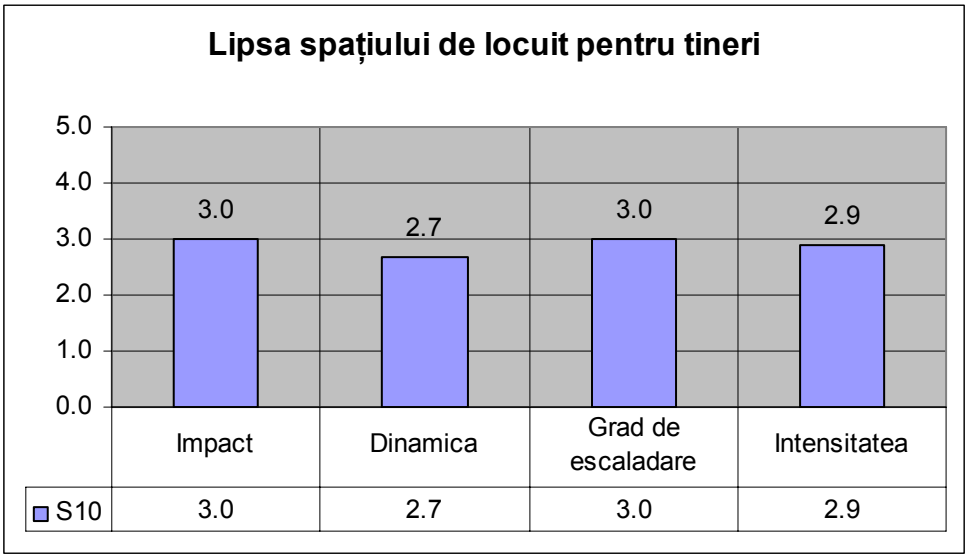
Anticipări

Conform estimărilor unor specialişti, în toamna anului curent s-ar putea produce o scădere a prețurilor la apartamente, precum şi o reducere a activității pe piața imobiliară, în cazul în care nu va avea loc o îmbunătățire radicală a situației economice. Chiar şi pentru muncitorii emigranți prețurile sunt înalte. În plus, mulți dintre aceştia se stabilesc în țările unde lucrează şi îşi invită şi rudele peste hotare. Deci, ar putea scădea şi cererea pe piața imobilului.

Întrebări

Care este perioada maximă în care statul ar trebui să stopeze definitiv alunecarea sub nivelul sărăciei a familiilor tinere? Care ar fi metodele de eradicare a sărăciei în rândul categoriilor social-vulnerabile?

Aprecierile experților

S11. Menţinerea sărăciei

Subiectul

Cu toate că specialiştii în domeniu consideră că s-a înregistrat o îmbunătăţire esenţială a indicatorilor economici şi sociali, fenomenul sărăciei continuă să fie o problemă majoră.

Descrierea problemei

Sărăcia reprezintă lipsa resurselor (de obicei materiale, uneori şi culturale). Experţii de la Banca Mondială consideră Moldova cea mai săracă ţară din Europa. Fenomenul sărăciei în Republica Moldova se manifestă prin: nivel redus de venituri, de consum şi de ocupare a forţei de muncă, alimentaţie insuficientă sau de calitate proastă, stare precară a sănătăţii, acces limitat la învăţământ, participare limitată la luarea de decizii etc.

Rata frecventării de către cei săraci a instituţiilor de învăţământ, medicale şi de cultură este extrem de joasă, indicând o inechitate în accesul la serviciile menţionate. [24] Fiind o ţară preponderent agricolă, persoanele care lucrează în domeniul dat, adică fermierii din Republica Moldova, se încadrează în categoria de săraci din cauza veniturilor mici obţinute şi a preţului mic la produsele agricole.

Săracii cheltuiesc mai mult de jumătate din resursele lor pe produse alimentare (75,8%). Respectiv, sunt şi mai reduse sursele rezervate altor mărfuri şi servicii: îmbrăcăminte şi încălţăminte (2,6%), sănătate (2,1%), învăţământ (0,4%).[25]

Grupuri-ţintă

- grupurile social-vulnerabile
- angajaţii din agricultură;
- persoanele fără studii sau cu studii medii incomplete;
- persoanele cu antecedente penale;
- familiile monoparentale;
- consumatorii de droguri, alcool.

Impactul

- Sărăcia din ţară generează un exod al populaţiei, îndeosebi al celei active şi tinere;
- sănătatea acestor categorii este ameninţată;
- creşte rata infracţionalităţii în ţară;
- este afectată bunăstarea socială, stilul de viaţă, calitatea vieţii;
- este influenţată libertatea la alegere, demnitatea umană, capacitatea de exprimare şi de creaţie.

Dinamica problemei

În anul 2002, peste 40% din populaţie se afla sub pragul absolut al sărăciei. Republica Moldova, după nivelul PIB pe cap de locuitor (542 dolari SUA în 2003), continuă să se plaseze pe penultimul loc printre ţările post-sovietice şi pe ultimul loc printre ţările Europei Centrale şi de Sud-EST.[26] În special, în localităţile rurale, 4 din 10 copii sub vârsta de 10 ani trăiesc în sărăcie extremă. Cea mai mare incidenţă a sărăciei se înregistrează în oraşele mici (53,2%), o incidenţă mai mică în localităţile rurale (45,1%) şi cea mai mică în oraşele mari (16,5%).

[24] Strategia de Creştere Economică şi Reducere a Sărăciei (2004-2006) – Chişinău, 2004. p. 25
[25] Strategia de Creştere Economică şi Reducere a Sărăciei (2004-2006) – Chişinău, 2004. p. 32
[26] Strategia de Creştere Economică şi Reducere a Sărăciei (2004-2006) – Chişinău, 2004. p. 9

Factori

- Incapacitatea persoanelor cu putere de decizie de a adopta o viziune clară şi amplă asupra perspectivelor dezvoltării pe termen lung a ţării, în ansamblu, şi a economiei, în particular;
- ineficienţa politicilor economice şi sociale adoptate, precum şi a instrumentelor aplicate pentru implementarea lor;
- productivitatea scăzută a muncii în sectorul agrar (lipsa tehnicii agricole);
- numărul crescând al persoanelor întreţinute de populaţia activă, cauzat de rata şomajului înaltă şi de îmbătrânirea populaţiei;
- pensiile şi alocaţiile mici;
- diferenţierea considerabilă a salariilor în diferite sectoare ale economiei.

Anticipări

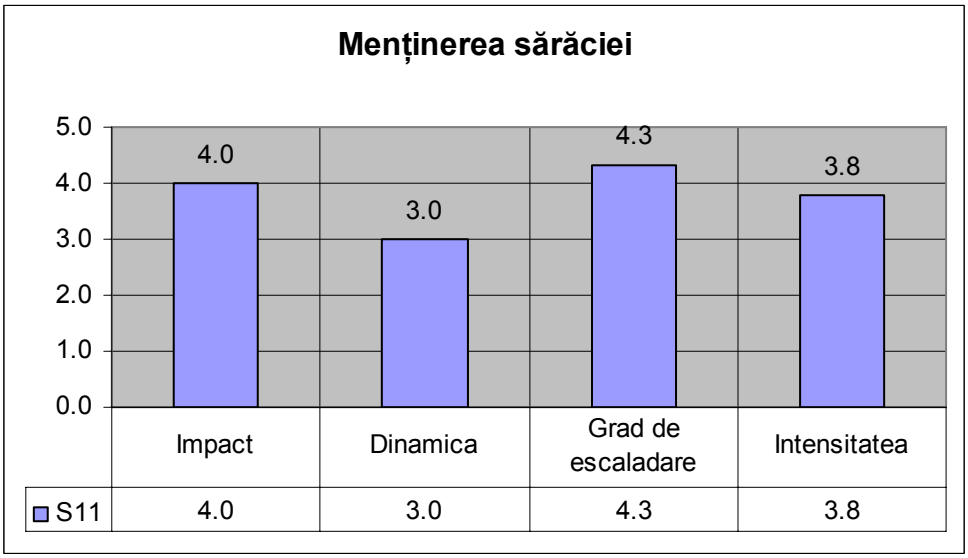
Guvernul Republicii Moldova va promova cursul strategic de încadrare în procesele de globalizare. Se presupune că o serie din obiectivele Strategiei de Creştere Economică şi Reducere a Sărăciei vor fi atinse, iar, ca rezultat, situaţia săracilor va fi îmbunătăţită într-o oarecare măsură. În termen lung, situaţia se va echilibra.

Potrivit însă experţilor Băncii Mondiale, chiar şi în cazul unei creşteri economice anuale cu 8% timp de cinci ani, în anul 2007 cel puţin fiecare al cincilea cetăţean se va considera sărac.

Întrebări

Cât de eficient este suportul acordat săracilor în Republica Moldova?

Aprecierile experţilor

S12. Micşorarea numărului de studenţi la instituţiile de învăţământ superior

Subiectul

Decizia Guvernului privind stabilirea unei cote limită la instituţiile de învăţământ superior a stârnit nemulţumire atât din partea absolvenţilor (limitarea accesului la studiile pe care le doresc), cât şi din partea personalului didactic şi a administraţiei universităţilor (scăderea numărului de candidaţi la studii este direct proporţională cu cea a numărului de profesori). Deci, dacă până în anul curent, orice absolvent putea face studii la specialitatea şi instituţia pe care dorea s-o urmeze, în anul curent aceasta posibilitate a fost evident redusă.

Descrierea problemei

Guvernul a redus pentru anul de studii 2006-2007 cota de înmatriculare în instituţiile de drept, unde învaţă fiecare al doilea student din Republica Moldova. Însă a fost majorat numărul de locuri la inginerie, agricultură şi servicii turistice. Totuşi cele mai solicitate specialităţi sunt cele din ştiinţele sociale şi economice.

Planurile de înmatriculare pentru anul curent conform opiniei oficialilor au fost elaborate, luându-se în consideraţie necesităţile pieţei de muncă pentru anii 2009-2010 (perioada în care tinerii vor absolvi instituţiile respective), precum şi tendinţele de dezvoltare a economiei naţionale. În prezent se înregistrează deja dificultăţi de angajare în câmpul muncii a tinerilor care au absolvit facultăţile de drept sau economie.

Decizia Executivului a provocat din start nemulţumiri din partea societăţii civile (mai puţin a celei politice). Subiectul a fost mult discutat în presă, dar fără anumite rezultate. Ministerul Economiei comentează aceste decizii prin faptul că în multe domenii se înregistrează deja o cotă a supraproducţiei – în domeniul dreptului, al ştiinţelor economice, al relaţiilor internaţionale, al limbilor străine.[27]

Studiile contra taxă sunt studiile pentru care plătesc părinţii şi nu afectează cu nimic Bugetul de Stat. Pe de altă parte, este şi dreptul tinerilor la obţinerea studiilor. Dacă părinţii şi-au pus scopul să dea studii superioare copiilor, dacă nu i se dă voie să înveţe în Moldova, ei îl vor duce să înveţe peste hotare.

Grupuri-ţintă

- Absolvenţii liceelor, colegiilor, şcolilor medii;
- personalul didactic din instituţiile de învăţământ superior;
- angajatorii.

Impactul

- foarte mulţi tineri au fost nevoiţi să meargă la universităţi private, pentru că la cele de stat numărul de locuri a fost micşorat;
- urmările se vor răsfrânge şi asupra cadrelor didactice, or, se va reduce şi cererea de cadre didactice. Reducerea trebuia să fie făcută eşalonat, şi nu atât de brusc. Majoritatea universităţilor au completat numărul de cadre în funcţie de numărul de studenţi. Acum, când se reduce categoric numărul studenţilor, specialiştii, în pregătirea profesională a cărora s-a investit, rămân fără muncă.;
- studiile sunt o modalitate esenţială de petrecere productivă a timpul pentru unii tineri, din moment ce în localităţile de baştină nu există condiţii, locuri de lucru pentru a se angaja şi nu în ultimul rând, luând în consideraţie riscul implicării în diverse grupări criminale, aderării la unele secte religioase;

[27] Flux. 21 iulie. Decizia Guvernului va duce la reducerea pronunţată a cadrelor didactice.

- este o limitare a dreptului constituțional al tinerilor de a obține studii;
- s-ar putea declanşa un exod al tinerilor peste hotare.

Dinamica problemei

În anul curent în instituțiile de învățământ superior au fost înmatriculați aproximativ 27,8 mii de tineri – cu peste 7 mii (20 la sută) mai puțin decât în anul trecut, dintre care 72 la sută – în bază de contract şi 28 la sută – cu finanțare bugetară. Valoarea medie a taxei pentru studii variază de la 2 la 7,3 mii de lei pentru un an de studii, în funcție de specialitate şi instituție.

Factori

Cel mai important factor este dorința administrației centrale de a influența politica de angajare în câmpul muncii a absolvenților. Un alt factor este solicitarea din partea tinerilor a unor specializări elitare, cum ar fi Dreptul, Economia şi Relațiile Internaționale, în detrimentul celor tehnice şi de creare / prestare a serviciilor.

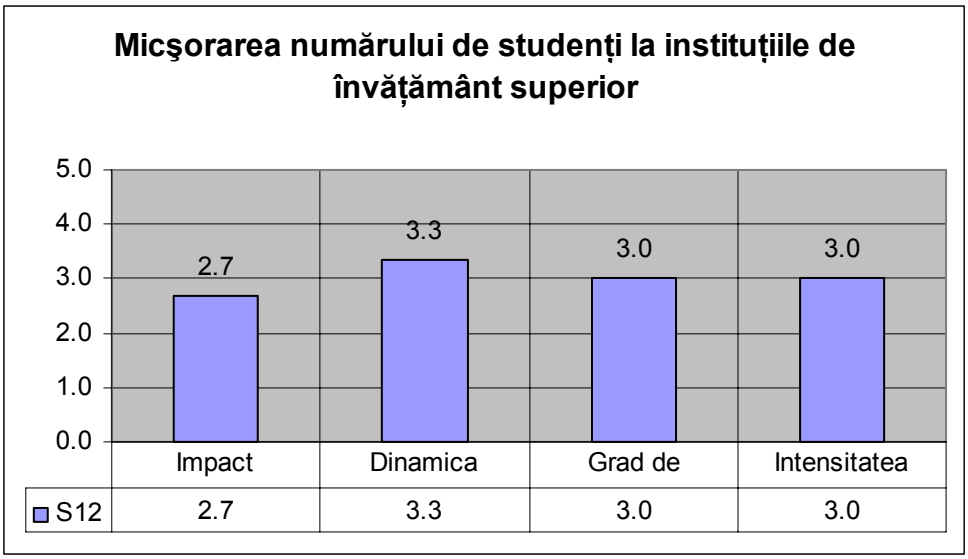
Anticipări

Dacă pe viitor reducerea numărului de studenți s-ar face într-un mod mai eşalonat, atunci consecințele negative ale acestui proces ar putea fi mai puțin deranjante, iar scopul deciziei luate de Guvern, şi anume pregătirea de specialişti în inginerie, pedagogie etc., ar putea fi atins. Pe termen mediu, specialitățile precum Dreptul şi Economia vor continua să fie în vogă, odată ce studiile sunt contra plată.

Întrebări

Reducerea numărului de studenți este echivalentă cu micşorarea bugetului. În ce măsură universitățile din Republica Moldova sunt orientate spre structurile şi metodele de finanțare a învățământului superior din comunitatea europeană?

Aprecierile experților

S13. Majoritatea moldovenilor din afara țării muncesc la negru

Subiectul

În scopul rezolvării multor probleme de ordin financiar, numărul persoanelor care pleacă peste hotare la muncă este în continuă creştere, însă în străinătate se ciocnesc de o serie de probleme cum ar fi lipsa accesului la serviciile de sănătate, lucrul în condiții dificile, riscul de a lucra fără a fi plătit, discriminare etc.

Descrierea problemei

Circa 30 la sută din populația aptă de muncă a Republicii Moldova se află în căutarea unui loc de muncă în străinătate. Numărul emigranților din Moldova aflați în căutarea unui loc de muncă peste hotare a atins cifra de 420 de mii. Aceste probleme sunt legate atât de factorii interni – sărăcie, şomaj, cât şi de cei externi – schimbări politice, economice şi sociale de natură globală, ce au loc în Europa, şi în întreaga lume.[28]

Majoritatea nu au drepturi (nu au nici măcar dreptul la asistență medicală), lucrând în condiții de izolare şi exploatare, fiind şantajați şi răsplătiți cu sume infim de mici față de alte medii profesionale.[29]

Deseori muncitorii ilegali sunt dați afară de la lucru după ce nu li se plăteşte salariul timp de câteva luni, dar nici nu se pot plânge poliției din cauza statutului lor ilegal. Din această cauză ei plătesc cu regularitate mită polițiștilor pentru a nu fi expulzați.[30]

Lucrătorii ilegali sunt deseori blamați sau atacați. În Moscova ei sunt numiți de moscoviți nativi „greaznîe prişeliți", li se iau banii şi telefoanele mobile, agresorii fiind siguri că imigranții nu au drepturi şi acces la justiție.

Persoanele aflate ilegal în străinătate sunt primele suspectate şi acuzate de orice nereguli sau incidente care se produce. În general, stresul permanent este o caracteristică a celor care emigrează într-o țară străină pentru a câştiga un venit.

Grupuri-țintă

- tinerii, majoritatea celor veniți la lucru peste hotare sunt tineri şi tinere de 20-30 de ani;
- populația aptă de muncă;
- familiile emigranților.

Impactul

Migrarea unui număr atât de mare de persoane de vârstă reproductivă are consecințe directe asupra descreşterii ratei natalității din Moldova şi, implicit, asupra micşorării numărului populației.

Din cauza că majoritatea au migrat ilegal ei pot fi supuşi exploatării economice sau sexuale. Acest lucru are consecințe grave asupra sănătății fizice şi mintale a emigranților şi familiilor lor după reîntoarcerea lor în țară, din cauza accesului limitat la serviciile sociale şi de ocrotire a sănătății.[31] În plus, emigranții sunt supuşi riscurilor de a contracta cu uşurință SIDA şi alte boli de transmisie sexuală, sau tuberculoza, situații care implică consecințe serioase pentru familie la revenirea lor. Sănătatea emigranților este foarte importantă, aceştia fiind în mare parte oameni tineri, care pleacă cu scopul ca să revină pentru a-şi susține familia şi copiii.

Pe lângă faptul că acest fenomen are implicații negative în plan demografic, se înregistrează pagube şi în plan economic. Emigrarea lucrătorilor calificați lasă țara şi mai săracă, deoarece aceasta pierde cei mai buni specialişti, care ar putea schimba în bine situația.

Dinamica problemei

Circa 45% din migranții moldoveni plecați la lucru peste hotare recunosc că au muncit în

[28] Timpul. 7 aprilie. Mai mulți în Europa, mai puțin în Moldova
[29] Flux, Ediția de vineri. 10 martie. „Bandatele" din Moldova salvează o societate care îmbătrâneşte
[30] Ziarul de gardă. 19 ianuarie. Ei sunt nimic. Ei sunt sclavi
[31] Timpul. 7 aprilie. Mai mulți în Europa, mai puțin în Moldova

condiţii nefavorabile. Conform studiului „Migraţia şi remitenţele în Moldova 2005”, 49% din respondenţi au confirmat că starea sănătăţii lor în ţările de destinaţie a fost proastă. La 22% din migranţi sănătatea s-a înrăutăţit considerabil din cauza condiţiilor de muncă din ţările unde s-au aflat. 15,4% dintre emigranţi au declarat că sănătatea lor în ţările-gazdă a fost destul de şubredă, iar 33,0% – şubredă.

Conform unor cercetări efectuate de OIM, în Republica Moldova sunt aproximativ 400 mii de migranţi, ceea ce constituie 12 la sută din toată populaţia.

Factori

- lipsa unei politici migraţioniste eficiente;
- sărăcia, salariile mici, rata şomajului înaltă;
- lipsa unor acorduri internaţionale cu guvernele altor ţări, care ar legaliza munca moldovenilor peste hotare şi le-ar spori veniturile;
- lipsa unor valori civice în conştiinţa populaţiei.

Anticipări

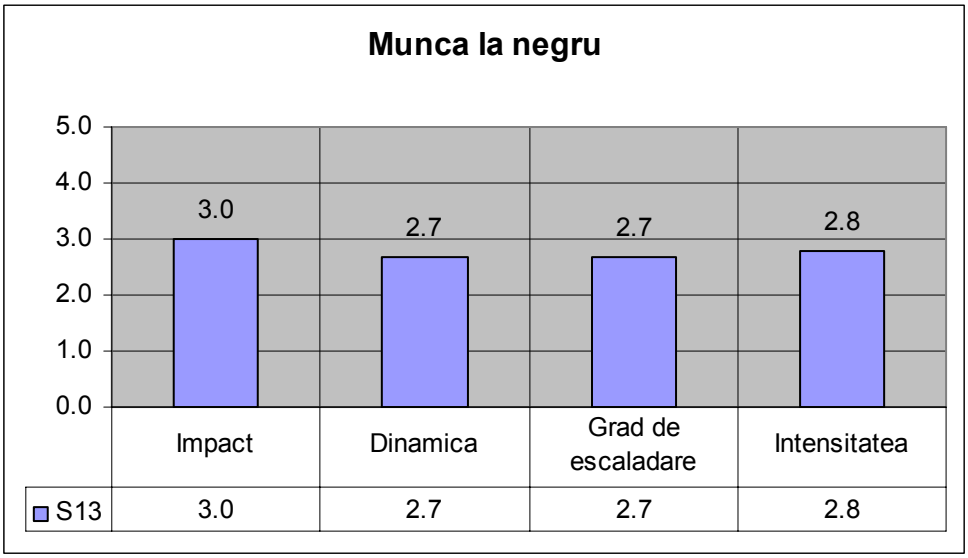
Vor fi întreprinse acţiuni urgente din partea comunităţii internaţionale, deoarece Republica Moldova pierde foarte mulţi specialişti buni.

Posibil că cele 10 ţări cu numărul cel mai mare de migranţi găzduiţi vor semna sau ratifica Convenţia Naţiunilor Unite despre protecţia drepturilor lucrătorilor migranţi. Potrivit unui comunicat de presă al ONU, lucrul acesta nu este efectuat încă. Cele 10 ţări sunt SUA, Rusia, Germania, Ucraina, Franţa, Arabia Saudită, Canada, India, Marea Britanie şi Spania. Pe plan internaţional, şase migranţi din zece (circa 115 mln.) locuiesc în ţările bogate, unde le sunt încălcate drepturile de bază. „Convenţia din 1990” este cel de-al treilea instrument major care reglementează situaţia migranţilor şi stabileşte „drepturile umane de bază şi libertăţile fundamentale de care trebuie să se bucure fiecare imigrant şi membrii familiilor lor”. Convenţia a fost adoptată de Asambleea Generală a ONU în decembrie 1990 şi a intrat în vigoare în iulie 2003. Dar până în prezent ea a fost ratificată doar de 34 de ţări dintre cele 191 de state membre ale ONU. Totodată nici una dintre cele 34 de ţări ratificatoare nu este o sursă majoră de imigranţi.[32]

Întrebări

- Fenomenul emigraţiei în Republica Moldova este o situaţie temporară sau de lungă durată?

Aprecierile experţilor

[32] Ziarul de Gardă. 13 aprilie. Lucrătorii migranţi salvează ţările sărace.

S14. Extinderea maladiei HIV/SIDA

Subiectul

Situaţia epidemiologică în Republica Moldova în privinţa maladiilor sexual-transmisibile, îndeosebi infecţia HIV/SIDA, se agravează. Cazuri de infecţie cu HIV/SIDA au fost depistate în toate regiunile administrative ale Republicii Moldova. Combaterea acestei maladii la moment este un imperativ, deoarece existenţa unei persoane tinere bolnave de SIDA, dar care să nu cunoască acest lucru, este o ameninţare pentru populaţie. Victimele acestei maladii sunt marginalizate nu numai de societate, dar şi de personalul medical.

Descrierea problemei

Cele mai frecvente căi de transmitere a infecţiei HIV/SIDA sunt: consumul de droguri, relaţiile sexuale ocazionale, neprotejate, utilizarea repetată a seringilor de unică folosinţă etc.

Caracteristic pentru Republica Moldova la etapa actuală este faptul că mai multe persoane au contactat HIV/SIDA, fiind aflate la muncă peste hotare, în special în Federaţia Rusă şi în Italia. Potrivit datelor statistice în Rusia sunt aproximativ un milion de persoane afectate de HIV/SIDA.

O problemă destul de importantă pentru victimele acestei maladii este discriminarea de personalul medical, îndeosebi a femeilor HIV-infectate. Este de datoria medicilor ca fişele medicale ale persoanelor HIV-infectate să conţină un cod secret. Medicii ignoră însă acest lucru şi scriu cu majuscule pe fişele pacientelor “HIV” sau “SIDA”. Se crede a fi o discriminare nejustificată.

Cu toate că purtătorii virusului HIV/SIDA au posibilităţi de tratament, o mare parte din ei nu se tratează, din diverse motive. La Bălţi, de exemplu, dintre cei 887 de purtători ai virusului HIV şi 167 de persoane diagnosticate cu SIDA înregistrate (potrivit datelor statistice ale Centrului de Medicină Preventivă), doar 30 de persoane urmează tratamentul antiretroviral (ARV terapia). Acest tratament este benevol şi constă în administrarea zilnică şi la o oră exactă a mai multor preparate medicamentoase. Tratamentul oferă organismului imunitate, este recomandat de medici, însă odată început, acesta trebuie urmat pe întreg parcursul vieţii.

Grupuri-ţintă

- utilizatorii de droguri injectabile;
- prostituatele, homosexualii;
- persoanele beneficiare de transfuzii de sânge şi componente ale sângelui;
- migranţii şi populaţia mobilă.

Impactul

- Creşterea alarmantă a ratei infecţiei HIV/SIDA. Fiind afectată în special populaţia tânără, are de suferit procesul reproductiv;
- creşte rata mortalităţii;
- populaţia se simte ameninţată.

Dinamica problemei

Dacă în anul 1978-1996 au fost înregistrate 67 de persoane contaminate, atunci în 1997-1998 – de 12 ori mai multe cazuri, atingându-se în anul 1989 cifra de 879 de persoane depistate. În 1999 au fost înregistrate 155 de cazuri de infecţii cu HIV/SIDA în comparaţie cu 408 în 1998. Diminuarea numărului de cazuri de infectare cu HIV/SIDA poate fi explicată prin micşorarea gradului de infectare în rândurile persoanelor dependente de droguri. În anul 2002, la100 000 de locuitori reveneau 0,5 bolnavi de SIDA şi 4,5 purtători ai virusului HIV. În timp ce numărul absolut al celor infectaţi este relativ mic, numărul celor infectaţi având vârsta sub 18 ani, se dublează la fiecare doi ani. Conform datelor Euro HIV, în termeni de

incidență la un milion de locuitori, R.M. este pe locul trei printre țările CSI (comparativ cu locul cinci, în 2003).[33]

Pe parcursul anilor de supraveghere epidemiologică, la Chişinău au fost depistate şi înregistrate 691 de persoane afectate de HIV, dintre care 83 au făcut maladia SIDA, iar 64 au decedat. Autoritățile de la Chişinău afirmă că în ultimii ani, se atestă o sporire a morbidității printre femei, şi a numărului de copii născuți de mame HIV-infectate.[34]

Pe parcursul primelor trei luni ale anului curent, pe teritoriul RM, inclusiv partea stângă a Nistrului, au fost înregistrate 140 noi cazuri de infectare cu HIV/SIDA.[35]

Conform statisticilor, la 1 ianuarie curent în țara noastră erau depistate în total 2728 de persoane infectate cu virusul HIV, inclusiv în teritoriile de Est ale republicii.

Factori

- Extinderea narcomaniei în rândurile adolescenților şi tinerilor;
- menținerea gradului înalt al morbidității prin maladiile sexual-transmisibile;
- nivelul scăzut de viață, reducerea locurilor de muncă, creşterea şomajului, prostituției;
- migrația sporită a persoanelor de vârstă reproductivă pentru a se încadra în câmpul de muncă sau a practica sexul comercial în țările cu indicatori înalți ai infecției HIV/SIDA;
- scăderea valorilor morale, a demnității familiale. 36

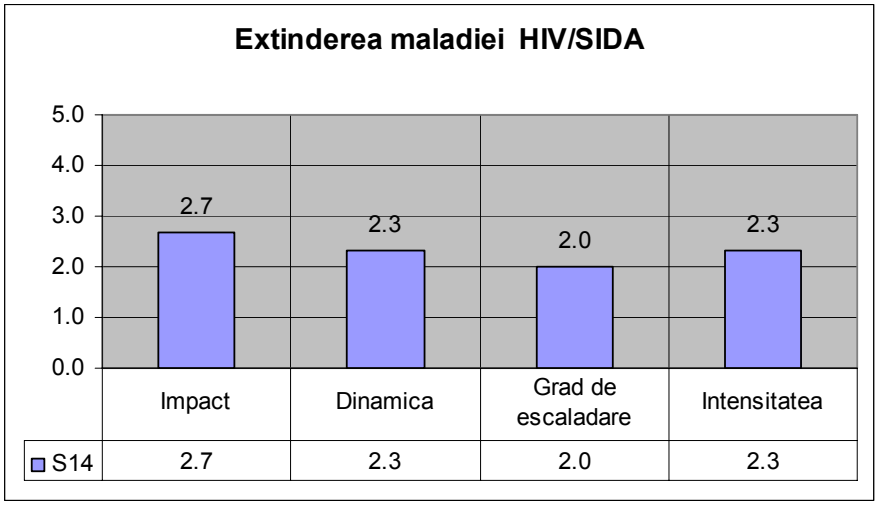
Anticipări

Consiliul municipal Chişinău a adoptat Programul de profilaxie şi control al infecției HIV/SIDA şi infecțiilor cu transmitere sexuală pe anii 2006-2010. Acest document complex conține nouă direcții strategice în scopul reducerii morbidității acestor maladii sociale, iar aprobarea lui a fost dictată de situația alarmantă din acest domeniu.[37] Autoritățile chişinăuiene speră ca prin realizarea acestui program se va obține diminuarea nivelului morbidității cauzate de infecția HIV/SIDA, către anul 2010 până la 5,5 cazuri la 100 000 de persoane şi se va diminua morbiditatea prin sifilis până la 70 de cazuri la 100 000 mii de persoane.

Întrebări

- Cum şi unde se pot face testările pentru punerea în evidență a infecțiilor HIV în Republica Moldova?

Aprecierile experților

[33] Timpul 30 iunie 2006, Programul UNFPA pe țară a fost aprobat
[34] Timpul 19 mai UNFPA ne avertizează despre o criză demografică
[35] Flux. 7 aprilie. Majoritatea migranților moldoveni au avut probleme de sănătate.
[36] Sănătatea publică în Republica Molodova. – Chişinău, 2000. p. 71
[37] Timpul 19 mai UNFPA ne avertizează despre o criză demografică

S15. Situaţie critică în domeniul sănătăţii

Subiectul

Deşi au fost aplicate asigurările în medicină, acest sistem continuă să se confrunte cu un şir de probleme. Inegalitatea privind accesul la serviciile medicale conduce la afectarea sănătăţii, îndeosebi în rândul categoriilor de populaţie săracă. Sănătatea şubredă a populaţiei mai este ameninţată şi de costurile ridicate pentru serviciile medicale, costul mare pentru poliţa de asigurare medicală şi de lipsa culturii de prevenire a diverselor maladii.

Descrierea problemei

Sănătatea populaţiei este elementul de bază în dezvoltarea armonioasă a societăţii, totodată ea este în corelaţie cu starea economiei naţionale. Cu toate că se constată unele îmbunătăţiri în domeniul dat, se evidenţiază şi tendinţe negative: maladiile cronice şi creşterea invalidităţii generale, creşterea numărului de patologii congenitale, sindroamelor dezadaptive.

Potrivit noii reforme medicale, în unele regiuni medicii de familie, în special cei din localităţile rurale, au un mare volum de lucru, unii deservesc chiar şi câteva sate, şi cu siguranţă nu reuşesc să-şi exercite funcţiile în măsură deplină.

Nu funcţionează corect mecanismul de procurare a medicamentelor. Deşi pacientul are la mână reţeta, el e pus în situaţia de a vizita mai multe farmacii, căutând medicamentele necesare. Acest lucru produce nemulţumiri din partea populaţiei.

Centrele specializate sunt finanţate insuficient. Mijloacele financiare, repartizate de Compania Naţională de asigurări în Medicină, nu sunt utilizate pentru procurarea utilajului, reparaţii, implementarea tehnologiilor medicale performante etc.

În domeniul dat Moldova se confruntă cu o problemă dublă. Se înregistrează boli tipice pentru ţările în curs de dezvoltare (infecţioase şi parazitare) şi un nivel înalt de boli specifice pentru ţările dezvoltate (boli cardiovasculare, cancer). De asemenea s-a înregistrat creşterea numărului de boli endocrine, de nutriţie, ale metabolismului, ale sângelui, ale aparatului circulator etc.

Rezolvarea problemelor existente în domeniul medical este importantă deoarece sănătatea dă echilibrul integrităţii individului uman, starea lui de bine existenţială, organică, psihică şi socială, este exprimată prin funcţionalitatea optimă a organismului.

Grupuri-ţintă

- întreaga populaţie;
- personalul medical;
- Ministerul Sănătăţii şi Protecţiei Sociale.

Impactul

- continuarea înrăutăţirii sănătăţii populaţiei;
- scăderea potenţialului reproductiv al populaţiei;
- scăderea plăcerii de a trăi;
- creşterea mortalităţii generale şi a celei în rândurile populaţiei apte de muncă.

Dinamica problemei

La moment durata medie a vieţii este de 68,5 ani. În anul 2002 mortalitatea copiilor până la 5 ani a fost de 18,3 promile, iar rata mortalităţii materne de 28,0 la 100000 de naşteri.

Conform cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice, doar 44,1 % din populaţia ţării are acces deplin la serviciile medicale, 40% are acces limitat, 15,5% nu are acces. Cheltuielile bugetare totale pentru domeniul ocrotirii sănătăţii s-a redus de la 6,7% din PIB în 1996 la 3,6% în 2002.

Conform studiului „Accesului populației la serviciile de sănătate din Republica Moldova”, 33,5% din populație nu este protejată financiar de eventualele probleme de sănătate, iar 25,5% se caracterizează printr-o protecție financiară redusă.

Factori

- Deteriorarea standardelor de viață ale populației;
- creşterea gradului de incidență a factorilor de risc;
- constrângeri financiare dure ale populației;
- ineficiența sistemelor de ocrotire a sănătății;
- incidența înaltă a consumului de alcool şi a tabagismului;
- calitatea mediului ambiant.

Anticipări

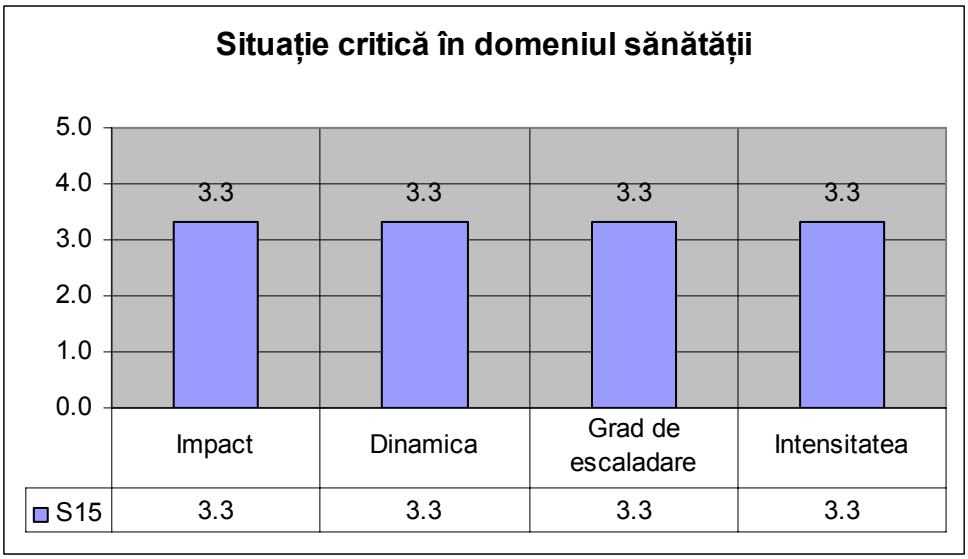
În prezent Ministerul Sănătății şi Protecției Sociale, cu sprijinul tehnic şi financiar al câtorva organizații internaționale, elaborează Politica Națională de Sănătate (PNS), document ce ar asigura accelerarea dezvoltării Sistemului de Sănătate din Republica Moldova. Prin adaptarea prezentului document, statul şi structurile sale recunosc responsabilitatea şi rolul primordial ce le revine în ocrotirea şi fortificarea sănătății cetățenilor săi.

Există un interes din partea autorităților de a dezvolta medicina națională. Atât doar ca aceasta ne va costa. Este posibilă o ameliorare a situației datorită susținerii organismelor internaționale, precum şi caracterului tot mai complex al maladiilor transmisibile.

Întrebări

Ce se întreprinde pentru copiii şi studenții care au nevoie de îngrijire specială, iar la moment sunt echivalați cu celelalte categorii de populație?

Aprecierile experților

S16. Riscurile mediului ambiant asupra sănătății populației

Subiectul

Pentru a se dezvolta şi a se reproduce normal, omul are nevoie de un mediu ecologic curat. La noi în țară însă starea mediului ambiant nu este cea mai favorabilă. Consecințele catastrofei nucleare de la Centrala Atomo-Electrică de la Cernobîl continuă să-şi facă efectul, iar mediul ambiant mai este încă poluat cu substanțe chimice. Conform estimărilor specialiştilor în domeniu, Republica Moldova este una din țările cele mai poluate din lume cu poluanți organici persistenți.

Descrierea problemei

Principalele riscuri ale mediului ambiant sunt: lipsa apei potabile, sistemele de salubrizare distruse, contaminarea cu pesticide a produselor alimentare, prezența a 300 de depozite cu substanțe dăunătoare etc.

Existența celor 300 de depozite cu substanțe dăunătoare prezintă pericol deoarece aceste substanțe se mențin în mediul înconjurător un timp foarte îndelungat până la descompunerea parțială sau deplină, se transportă la distanțe enorme de la sursă. Multe din aceste substanțe au termenul de păstrare depăşit sau sunt interzise pentru utilizare. O mare cantitate se păstrează în condiții neadecvate sau chiar sub cerul liber. Ca rezultat, se produce poluarea solului, a apelor freatice.

În multe localități s-a produs deteriorarea substanțială sau chiar totală a sistemelor de salubrizare. Astfel, depozitele de deşeuri se numără printre cele mai masive instalații generatoare de impact şi risc pentru mediu şi sănătate.

Poluarea produselor cu nitrați este un alt risc pentru sănătate. Nitrații se acumulează în fructe, legume, această acumulare este condiționată de dozele de îngrăşăminte minerale, de perioada de utilizare.

Grupuri-țintă

- populația;
- fabrici, uzine care poluează atmosfera;
- instituțiile medicale.

Impactul

- Poluanții organici persistenți, acționând asupra organismului, pot duce la creşterea morbidității prin cancer, dezvoltare anormală, fertilitate scăzută, slăbirea imunității, reducerea capacităților intelectuale. Pot să aibă repercusiuni asupra embrionului fătului şi copiilor mici;
- pesticidele provoacă dereglări funcționale, modificări în conținutul hormonilor glandelor endocrine, ale indicilor sangvini, influențează procesul formării reflexelor condiționate, memorizarea;
- apa de pe teritoriul Republicii Moldova are un conținut excesiv de fluor, condiționează apariția fluorozei dentare, declanşarea hepatitelor cronice.

Dinamica problemei

Din cauza că în multe localități apa potabilă are un conținut excesiv de fluor, conform estimărilor recente, peste jumătate de milion de locuitori de la sate suferă de impactul

conținutului sporit de fluor[38]. Pe parcursul anului 2003, în republică s-au acumulat circa 427 tone de deşeuri toxice.

Circa 1,5 milioane de locuitori sau 37% din efectivul total ai populației sunt expuşi la concentrații de nitrați, ce depăşesc limitele admisibile. [39]

Factori

- Aplicarea nejustificată a pesticidelor, inclusiv a celor interzise;
- valorificarea intensivă a solurilor;
- transportul; automobilele dotate cu motoare Diesel şi autovehiculele vechi cu benzină sunt o sursă importantă de poluare cu NOx, SO2, hidrocarburi, aldehide, funigine, plumb şi alte metale grele.

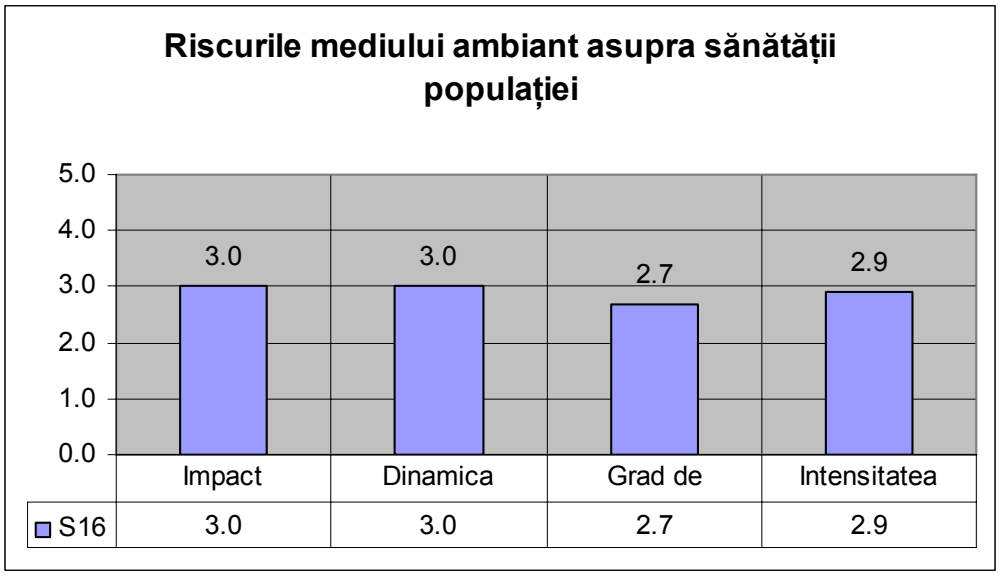
Anticipări

În ultimul timp s-au întreprins unele eforturi în domeniul dat. A fost elaborată concepția de stat de supraveghere şi prevenire a impactului asupra sănătății populației, expuse în următoarele planuri strategice: Politica Națională de Sănătate, Concepția politicii de mediu a Republicii Moldova, Planul de acțiune pentru sănătate în relația cu mediul, Programul de alimentare cu apă şi canalizare a localităților până în anul 2006. În cazul în care aceste programe nu vor rămâne simple constatări pe hârtie, situația ar putea evolua spre bine.

Întrebări

Cât de des şi cât de eficient este informată populația despre accidentele ecologice ?

Aprecierile experților

[38] Simpozionul Internațional Probleme Demografice ale Populației în Contextul Integrării Europene, Chişinău, 2005. p.289

[39] Simpozionul Internațional Probleme Demografice ale Populației în Contextul Integrării Europene, Chişinău, 2005. p. 290

S17. Lipsa locurilor de muncă avantajoase pentru tinerii din Republica Moldova

Subiectul

Trecerea la economia de piață în Republica Moldova a fost însoțită de un fenomen, aparent nou pentru societatea noastră – şomajul. Tinerii reprezintă segmentul social cel mai afectat de şomaj.

Descrierea problemei

În concepția pieței de muncă, şomajul reprezintă dezechilibrul între cererea şi oferta de forță de muncă. Şomajul apare ca rezultat exclusiv al cererii de muncă, oferta nefiind luată în considerație. Pentru societatea noastră sunt caracteristice următoarele tipuri de şomaj: şomajul ciclic (datorită conjuncturilor defavorabile), structural (determinat de tendințele de restructurare economică, socială), şomaj tehnologic (cauzat de înlocuirea vechilor tehnologii cu altele noi), şomajul intermitent (se manifestă ca urmare a practicării contractelor de angajare pe durată scurtă din cauza incertitudinii afacerilor unor agenți economici), şomajul diplomelor (este rezultatul dezechilibrelor temporare între cererea şi oferta de muncă în rândul absolvenților instituțiilor de învățământ superior), şomajul sezonier (determinat de întreruperea activităților dependente de factorii naturali).

În situația de şomaj tinerii suportă o lipsă a oportunităților de afirmare de sine şi a siguranței sociale. Fiind antrenați într-un proces economic şi social disfuncțional vieții lor, ei îşi pierd încrederea în ziua de mâine. Cea mai adecvată soluție pe care o aleg tinerii este plecare peste hotare. Rezultatele cercetării „Tinerii pe piața muncii" demonstrează că fiecare a 11-a persoană intervievată optează pentru plecarea peste hotare în căutare de lucru, iar aproape fiecare al doilea tânăr intenționează să-şi schimbe locul de muncă din cauza remunerării insuficiente sau din dorința de a practica altă activitate.

Grupuri-țintă

- absolvenții instituțiilor de învățământ profesional şi superior;
- Oficiile Forței de Muncă;
- angajatorii.

Impactul

- Intensificarea procesului migraționist;
- ruperea legăturilor cu comunitatea;
- apariția sentimentului de excludere din viața socială;
- scăderea substanțială a bugetului de familie;
- accentuarea gradului de sărăcie.

Dinamica problemei

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, în ultimul trimestru al anului trecut au fost înregistrați peste 89 mii de şomeri, între care 58,1 la sută – bărbați. Cei mai mulți şomeri au domiciliul în mediul urban – 73,6 la sută, iar din numărul total al şomerilor doar 1,3 la sută au fost înscrişi la cursuri de instruire. Peste 74 la sută din şomeri sunt persoane cu experiență de muncă. Durata medie a şomajului este de 27 de luni. Din numărul şomerilor înregistrați în ultimul trimestru al anului trecut peste 53 la sută se aflau în şomaj timp de peste 12 luni. Rata şomajului a constituit în Republica Moldova, în 2005, 6,4 la sută, ceea ce constituie cu 2 la sută mai puțin decât în perioada corespunzătoare a anului precedent. În mediul urban rata şomajului a fost de 10,1 la sută, iar în cel rural – 3,2 la sută.

Conform standardelor Biroului Internațional al Muncii, rata şomajului la sfârşitul anului 2003 constituia 6,6%. Rata şomajului după BIM este relativă, amplificându-se până peste 15%, dacă se iau în calcul condițiile care nu cad sub incidența definiției Biroului Internațional al Muncii. Tot în 2003 potrivit datelor Departamentului Utilizare a Forței de Muncă, 47% din şomeri aveau vârsta cuprinsă între 16-29 de ani.

Oficiile forței de muncă din Republica Moldova au înregistrat la începutul anului curent 48 713 şomeri, inclusiv 24 000 luați în evidență. Potrivit Agenției naționale de ocupare a forței de muncă, numai pe parcursul lunii iunie au fost înregistrați 3521 de şomeri. În câmpul muncii au fost plasate de la începutul acestui an, 10 560 de persoane, dintre care 2365 şi-au găsit loc de muncă în luna iunie. De ajutor de şomaj au beneficiat de la începutul anului curent 1446 de persoane, iar la finele lunii iunie de acest ajutor au beneficiat 1783 de persoane.

La 28 iunie oferta de muncă la agențiile forței de muncă a constituit 10 465 de locuri de muncă la 1103 agenți economici. La un loc vacant de muncă revin cinci şomeri. În luna iunie la oficiile forței de muncă au fost înregistrate 9520 de locuri de muncă, dintre care doar 1293 destinate persoanelor cu studii superioare, restul de 8227 fiind pentru cele cu studii medii, inclusiv 7598 pentru muncitori. De la începutul anului 45 811 persoane au beneficiat de servicii de mediere a muncii, dintre care 39 475 de şomeri.

Factori

- Organizarea nesupravegheată a pieței muncii;
- reducerile de personal;
- gradul scăzut de competență şi calificare;
- dezvoltarea socio-economică din țară;
- lipsa bazelor de practică la instituțiile de învățământ sau necorespunderea acestora criteriilor necesare.

Anticipări

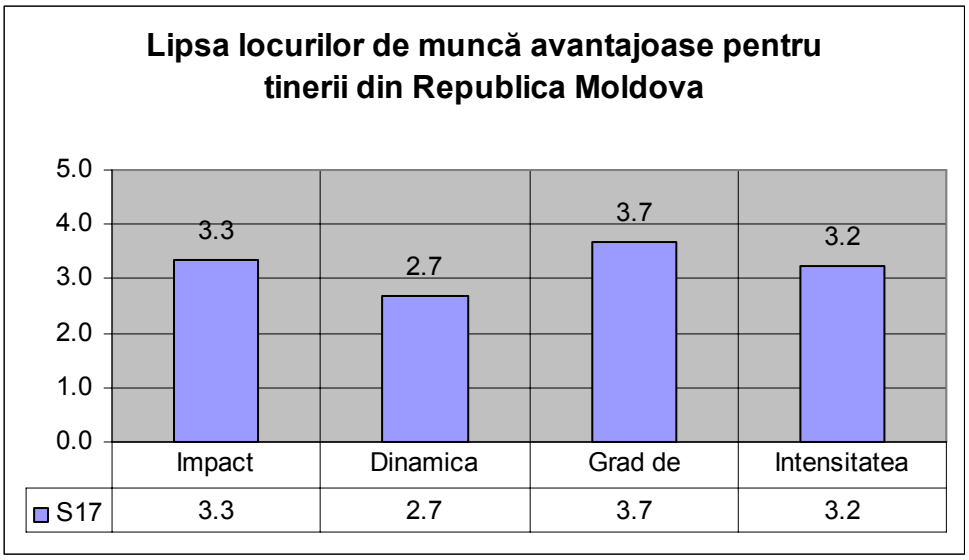
Pe termen scurt, problemele dificile cu care se confruntă tinerii la absolvirea unei instituții vor continua. Deoarece, pe lângă faptul că au cunoştințe, angajatorii vor continua să ceară experiență acumulată. Prea mic va fi numărul angajatorilor care vor accepta personal fără experiență.

Întrebări

Oferirea de înlesniri antreprenorilor care oferă locuri de muncă tinerilor şi îi promovează este la nivel declarativ sau se aplică în mod real?

Cum se explică paradoxul că Republica Moldova tinde să devină membră a Uniunii Europene, iar în acelaşi timp rata şomajului este ridicată? Măsurile întreprinse sunt nesemnificative, creând un nou obstacol în calea integrării.

Aprecierile experților

S18. Implicațiile psiho-sociale ale fenomenului traficului de ființe umane

Subiectul

Cu toate că se întreprind diverse acțiuni privitor la prevenirea fenomenului traficului de ființe, dimensiunile acestui fenomen sunt destul de considerabile. Majoritatea victimelor au ajuns în această situație din simplul motiv că-şi doresc o viață mai bună. Cu toate că au trecut printr-o experiență dureroasă, întoarse acasă ele se lovesc de indiferența şi prejudecățile societății.

Descrierea problemei

Traficul de ființe umane reprezintă comerțul ilicit cu oameni sau cu organe şi țesuturi ale lor, adică într-un schimb de obiecte prin cumpărarea şi vânzarea lor, în care unul din ei îl constituie ființa umană, iar celălalt mijloacele pecuniare sau alte obiecte acceptate. Inițierea unei astfel de activități, de asemenea, reiese dintr-o anumită cerere şi ofertă existente. Intensitatea fiecărei activități de traficare a ființelor umane este alimentată şi de nivelul ridicat al cererii şi ofertei existent în societate.

Pentru societatea noastră sunt specifice următoarele manifestări ale fenomenului traficului de ființe umane: traficul de femei şi fete pentru industria sexului, traficul de copii în scop de adopție, traficul de bătrâni, copii, infirmi în scop de cerşit, traficul de copii pentru comiterea de infracțiuni (furturi de buzunar, din autoturisme), traficul de femei, bărbați şi copii pentru munca forțată sau sclavie şi traficul de organe şi țesuturi umane sau de persoane în scopul prelevării acestora.

Grupuri-țintă

- familiile sărace, familiile în care există violență;
- traficanții ocazionali;
- femeile tinere şi fete cu vârsta între 14-30 ani;
- copiii din şcolile-internat;
- grupurile, rețelele criminale;
- fostele victime ale traficului de ființe umane.

Impactul

- Este deteriorată grav imaginea Republicii Moldova pe plan internațional;
- populația pierde încrederea în forța legii şi în valabilitatea organelor de drept;
- sunt încălcate drepturile omului;
- reprezintă un abuz la adresa umanității, fiind de natură de a promova un tip de relații sociale care suscită disprețul şi alienarea între oameni;
- este afectată forța economică;
- se întăresc sistemele de manifestare a criminalității, a corupției şi activităților ilegale;
- alimentează o serie de comportamente socialmente indezirabile (prostituția, cerşetoria, pedofilia).

Dinamica problemei

S-a estimat că în perioada 2003-2006, majoritatea victimelor traficului de ființe umane (82 la sută) au fost femei. În 38 la sută din cazuri, până în momentul comiterii infracțiunii, între victimă şi traficant existau legături de prietenie sau de rudenie. În 86 la sută din cazuri, victimele nu admiteau că vor fi exploatate. 68 la sută din acestea au fost traficate în scopul

exploatării sexuale, 30 la sută – pentru exploatare la muncă forţată şi 2 la sută – pentru prelevare de organe în scop de transplant.

Ţările în care aceste persoane au fost supuse exploatărilor şi unde au fost lipsite de posibilitatea de a se deplasa liber şi a comunica cu rudele au fost Turcia, Emiratele Arabe Unite, Federaţia Rusă, Italia şi Spania. Potrivit estimărilor reprezentanţilor Centrului pentru Prevenirea Traficului de Femei fiecare a doua persoană, victimă a traficului de fiinţe umane, a fost racolată, profitându-se de situaţia vulnerabilă în care se afla, în special, din cauza lipsei unui loc de muncă, a unui salariu decent pentru a se întreţine pe sine şi pe membrii familiei, care sunt în majoritatea cazurilor, copii minori şi bătrâni.

Potrivit datelor Centrului pentru prevenirea traficului de femei „La Strada", în anii 2001-2002, rata persoanelor minore care au fost traficate era de 10 la sută, iar în 2005 a crescut până la 15 la sută din totalul persoanelor traficate. În baza unor date statistice ale Organizaţiei Internaţionale pentru Migraţie, până la 12% din victime sunt persoane minore care n-au atins vârsta de 18 ani.

Factori

- Intensificarea procesului de migraţie;
- factori de natură economică – sărăcia, şomajul, lipsa de oportunităţi pentru persoanele tinere, veniturile mici, divizarea populaţiei în săraci şi bogaţi;
- factori de natură socială – nivelul de educaţie scăzut, lipsa unei susţineri din partea societăţii, lipsa campaniilor informaţionale despre pericolul traficului de fiinţe, lipsa unei culturi juridice, lipsa cunoştinţelor generale despre viaţă;
- factori de natură politică – lipsa unei strategii privind migrarea, lipsa unei strategii coerente de combatere a traficului de fiinţe, legislaţia naţională imperfectă la acest capitol, lipsa unei strategii coerente de absorbţie a şomajului.

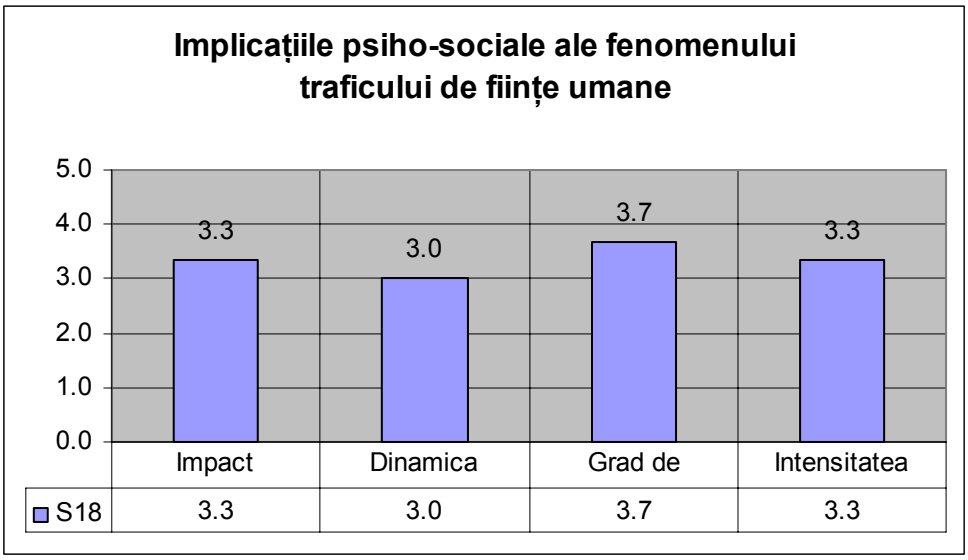
Anticipări

Datorită eforturilor unor ONG-uri se va ridica nivelul informaţional al societăţii prin difuzarea informaţiei privitor la problemă, pericolul şi consecinţele legate de migrarea peste hotare. De asemenea, vor da roade şi activităţile de informare a grupelor special organizate şi campaniile informaţionale la nivel naţional, local şi regional (inclusiv difuzarea de materiale informaţionale, organizarea discuţiilor şi seminarelor, a altor manifestări, antrenând în activităţile respective şi mass-media).

Întrebări

De ce majoritatea campaniilor de informare au ca teren de desfăşurare, localităţile urbane, deşi cel mai mult riscă să devină victime ale acestui fenomen anume persoanele din mediul rural şi care nu au acces la surse de informare în masă?

Aprecierile experților

S19. Acutizarea crizei demografice

Subiectul

Perioada de tranziţie prin care trece Republica Moldova, rata ridicată a şomajului, menţinerea sărăciei conduce la acutizarea crizei demografice. Deşi indicii demografici ne arată o acutizare a situaţiei demografice, acest lucru nu este conştientizat încă de toate organele ierarhic superioare.

Descrierea problemei

Numărul născuţilor vii în anul 2005 a fost de 37,6 mii, cu 577 mai puţin decât în anul 2004, rata natalităţii constituind 10,5 născuţi vii la 1000 de locuitori. În Republica Moldova se atestă o scădere a fertilităţii femeilor. Rezultatele recensământului naţional din 2004 arată că 64,8 la sută din numărul total de femei cu vârsta de peste 15 ani reprezintă contingentul fertil, faţă de 65,3 la sută în 1989.[40] Potrivit studiului „Femeile şi bărbaţii din Republica Moldova", numărul copiilor născuţi de o femeie a scăzut de la 2 în anii 90 până la unu în anii 2000-2004.

Speranţa de viaţă la naştere este de 65 de ani pentru bărbaţi şi 72 de ani pentru femei, cu mult mai puţin faţă de media din Europa – 79,06. În zonele rurale speranţa de viaţă este cu trei ani mai mică pentru ambele sexe. Mortalitatea a crescut de la zece decese pe o mie de locuitori la aproape 12.

Persoanele trecute de 60 de ani constituie 15,2% din populaţia rurală, în comparaţie cu 11,8% din populaţia urbană. În Republica Moldova o persoană din 7 are peste 60 de ani.

Rezultatele recensământului din 2004 denotă existenţa în Republica Moldova a 801 mii de cupluri, dintre care 58 mii au declarat că sunt căsătoriţi neoficial, majoritatea lor – 68,7 la sută – fiind stabiliţi cu traiul în mediul rural. Situaţia dată confirmă faptul că rata concubinajului este destul de înaltă.

Rata divorţurilor a crescut de la 2,4% în 1999 la 4,1% în 2004 la 1000 de locuitori, iar ¼ din divorţuri afectează căsniciile până la 5-9 ani, în care cresc copii minori.

La începutul anului de studii 2005-2006 numărul elevilor din învăţământul primar şi secundar general a fost de 517 mii persoane, fiind în scădere cu 5,4% faţă de anul şcolar precedent şi cu 17,8% faţă de anul 2000-2001. Faptul este cauzat de evoluţiile demografice din ultimii ani, caracterizate prin scăderea naturală a populaţiei şi prin accentuarea migraţiei externe.

Grupuri-ţintă

- Toată populaţia, în special tinerii;
- populaţia activă;
- familiile tinere.

Impactul

- Îmbătrânirea populaţiei;
- micşorarea numărului de elevi şi respectiv de studenţi;
- reducerea populaţiei active şi creşterea celei inactive.

Dinamica problemei

Acutizarea crizei demografice în Republica Moldova se manifestă printr-un indice scăzut al natalităţii şi unul ridicat al mortalităţii, divorţurilor, printr-un spor migratoriu negativ, mărirea numărului naşterilor extraconjugale, diminuarea naşterilor copiilor de rangul 3, 4 şi mai mult, îmbătrânirea populaţiei, etc.

[40] Timpul 14 aprilie 2006 Fertilitatea femeilor din Moldova este în scădere

Sărăcia, mizeria socială, condiţiile critice din sistemul de sănătate determină tinerele familii să fie mai rezervate, atunci când vine vorba de conceperea unui copil. Naşterea unui copil este întotdeauna un moment important şi fericit pentru orice familie. Însă, odată cu apariţia unui nou membru, apar şi problemele în special cele legate de resursele materiale. Anume din această cauză aducerea pe lume al celui de-al doilea copil pentru femeile din RM a devenit un adevărat act de curaj. În ţara în care până acum 30-40 de ani familiile numeroase erau o tradiţie, în ultimii 12 ani natalitatea s-a redus în jumătate. Specialiştii afirmă că cel puţin 15 la sută dintre familiile din Moldova se confruntă cu probleme de sterilitate. Rata avorturilor este destul de înaltă.

Familia trebuie nu doar să aibă nişte condiţii de viaţă corespunzătoare, ci să-şi asigure accesul la servicii medicale de calitate, care nu sunt deloc ieftine. Din această cauză multe femei preferă să se adreseze medicilor când sarcina are un termen avansat, ceea ce are implicaţii negative asupra sănătăţii mamei şi copilului.[41]

Indemnizaţiile oferite de stat sunt simbolice şi nici pe departe nu rezolvă problemele cu care se confruntă familiile cu copii.

Factori

- Lipsa unor politici eficiente ale administraţiei centrale
- migraţia;
- sărăcia, şomajul;
- emanciparea femeii.

Anticipări

Numărul populaţiei a scăzut în ultimii 5 ani cu 6,7 la sută. Conform datelor estimative ale UNFPA, către anul 2050 Republica Moldova se va lipsi de peste un milion de locuitori. O proiecţie pe termen mai lung arată că populaţia Republicii Moldova către anul 2130 va fi de numai 1,5 milioane.[42]

Republica Moldova va întreprinde acţiuni efective pentru stoparea crizei demografice după modelul Uniunii Europene şi al altor ţări înalt dezvoltate. În cadrul programului de Asistenţă pe Ţară pentru anii 2007-2011, UNFPA va sprijini, împreună cu alte agenţii specializate ale ONU, eforturile Guvernului RM pentru îmbunătăţirea calităţii vieţii populaţiei prin consolidarea capacităţilor naţionale de a analiza şi contracara problemele ce afectează populaţia şi dezvoltarea, inclusiv stoparea crizei demografice.

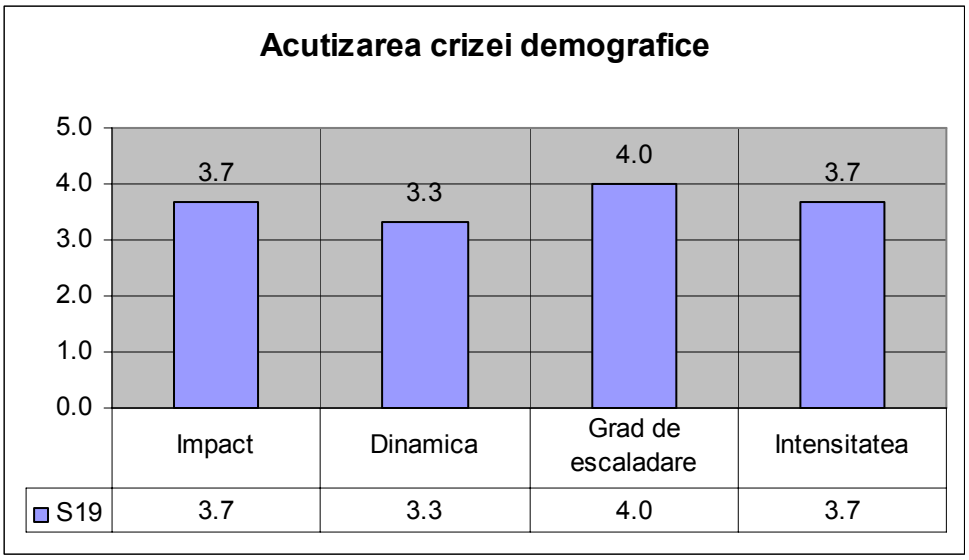
Întrebări

Ce întreprinde statul pentru a reorienta viziunea asupra rolului femeii în societate, care are atribuţia principală în reproducerea populaţiei?

De ce nu se întreprind măsuri pentru a reîntoarce migranţii din străinătate voluntar, majoritatea având vârsta cuprinsă între limitele reproducerii?

[41] Fux. 3 martie. Statul încurajează avorturile şi abandonurile
[42] Flux. "Către anul 2130 populaţia Moldovei va fi de numai 1,5 milioane"

Aprecierile experților

S20. „Oamenii străzii”. Ce facem cu ei?

Subiectul

Fenomenul dat are un specific aparte determinat de dinamica lui şi de tratarea lui anterioară superficială. Informațiile despre acest fenomen sunt destul de vagi şi contradictorii. Cerşetori şi vagabonzi se găsesc, practic, în orice regiune din țară, dar cu preponderență în capitală. Atitudinea societății este de marginalizare şi neînțelegere.

Descrierea problemei

„Oamenii străzii” reprezintă categoria care nu beneficiază de îngrijirea familiei, a statului sau a unor instituții caritabile, care nu sunt suficient protejați şi pentru care strada a devenit locul obişnuit de trai şi de procurare a mijloacelor de trai.

Cel mai frecvent în categoria de cerşetori nimeresc copiii, care, de obicei, provin din familii foarte sărace. Situația dificilă în care se află le-a furat copilăria acestor copii, făcându-i să cerşească încă de la vârste fragede. Ei practică cerşitul la intrările în centre comerciale şi în biserici. În cazurile în care nu reuşesc să câştige bani ca să-şi cumpere hrană, refugiul lor este cleiul, pe care îl inhalează şi cu ajutorul căruia îşi estompează senzația de foame. Majoritatea din ei nu frecventează şcoala, deoarece nu au ghiozdane, rechizite, bani, casă. Chiar dacă direcțiile responsabile încearcă să rezolve problema şcolarizării, de multe ori lucrul acesta este imposibil pe motiv că aceşti copii nu au viză de reşedință.

Mulți copii practică cerşitul chiar şi în alte țări, fiind impuşi de propriii părinți sau de traficanți. Cei care au familie, din cerşit îşi întrețin părinții, frații.

Foarte mulți bătrâni de asemenea se găsesc în această situație, stând cu mâna întinsă.

Mulți dintre cei care la moment sunt cerşetori sunt foşti profesori sau specialişti în alte domenii. Unii au fost aruncați în stradă de copiii proprii.

Cel mai frecvent „casele” vagabonzilor sunt subsolurile clădirilor, acoperişurile, tunelurile, canalizările. Din cauza lipsei condițiilor de igienă mulți suferă de pediculoză. Bolile de piele şi cele de rinichi sunt şi ele foarte frecvente în rândul oamenilor străzii.

Fenomenul dat continuă să fie tratat ca unul ce ține de competența organelor de ordine publică şi nu de cea a sistemelor de protecție şi servicii sociale. Astfel, mulți dintre cerşetori sunt internați într-un Centru de Triere cu regim închis, subordonat organelor de poliție. Biserica şi-a luat foarte puțin din responsabilitatea de apărător şi sprijinitor al celor săraci şi lipsiți de protecție.

Grupuri-țintă

- Elevii din şcolile internat. Ei ajung pe drumuri în urma unor neînțelegeri cu cadrele didactice sau colegii de clasă, ei preferând strada familiei şi cercului de cunoscuți;
- copiii a căror părinți sunt plecați peste hotare. Fiind lăsați în grija unor rude, vecini, dacă se întâmplă că părinții nu mai pot trimite bani, „tutorii” le reproşează că nu mai au cu ce-i întreține şi drept urmare copii ajung în stradă;
- familiile dezorganizate în care există violență, alcoolism şi sărăcie îi determină pe copii să plece în lumea mare;
- familiile în criză (criza generată de divorțul părinților, spre exemplu);
- bătrânii singuri;
- Guvernul
- Organizații neguvernamentale;
- instituții religioase.

Impactul

- Alimentaţia iraţională şi frigul, lipsa elementarelor condiţii de igienă îi fac vulnerabili la diferite maladii;
- stresul zilnic le generează probleme psihologice;
- creşte analfabetismul şi rata copiilor neşcolarizaţi;
- sporeşte nivelul de criminalitate.

Dinamica

Potrivit datelor Centrului de Triere a vagabonzilor şi cerşetorilor, în 2005 centrul dat a fost frecventat de peste 2700 de boschetari. În unele zile veneau peste 30 de vagabonzi.

Conform datelor MAI, în prezent peste 25 453 de copii din Republica Moldova au rămas fără îngrijire părintească şi supravegherea ambilor părinţi, iar 41 000 de copii se află în grija doar a unuia dintre părinţi. În anul 2004 numărul copiilor care au rămas fără îngrijire părintească a constituit 23 000, ceea ce înseamnă că în anul trecut, zilnic, aproximativ şase copii au rămas fără îngrijire părintească.

În prezent, în capitală organele de tutelă şi curatelă au luat în evidenţă 720 de copii fără îngrijire, dintre care 108 copii – fără îngrijirea ambilor părinţi, iar alţii 93 copii riscă să fie abandonaţi.

În 2000 s-a estimat că numărul copiilor străzii în municipiul Chişinău se ridica la 400.

Factori

- Sărăcia care domină în societate, generatoare de exod masiv al populaţiei tinere, urmată de destrămarea familiilor şi lăsarea fără supraveghere a copiilor;
- incapacitatea sistemului de protecţie socială de a răspunde necesităţilor sociale;
- factori de natură psiho-socială: disfuncţionalitatea familiilor, alcoolismul şi violenţa;
- migraţia populaţiei;
- lipsa unor politici eficiente a administraţiei centrale, de reducere a şomajului.

Anticipări

Se va miza în continuare pe aportul societăţii civile ajutoarele umanitare străine în soluţionarea acestei probleme.

Întrebări

Cui ar trebui să-i revină responsabilitatea organizării unui concurs de ocupare a locurilor de muncă pentru oamenii străzii?

Pe cât de reală ar fi aprobarea unei legi privind amendarea persoanelor care oferă ajutor ”oamenilor străzii”, în scopul preîntâmpinării dependenţei acestora de sprijinul gratuit?

S 21. Protecția socială a persoanelor cu disabilități

Subiectul

La etapa actuală situația persoanelor cu disabilități este destul de dificilă, caracterizată prin faptul că societatea nu are față de ele o atitudine tolerantă, categoria dată de persoane deseori fiind marginalizată. Persoanele cu handicap în Republica Moldova nu-şi pot manifesta liber potențialul profesional, intelectual, creativ şi nu beneficiază condiții egale de integrare socială.

Descrierea problemei

Până nu demult persoanele cu disabilități erau considerate ca „invizibile". Aceşti oameni erau simpli consumatori pasivi al restricțiilor rigide impuse de stat.

Deşi Republicii Moldova are peste 120 000 mii de persoane cu handicap, în țara noastră lipseşte industria pentru persoanele cu handicap, nu sunt prestate servicii de agrement, accesibilitatea persoanelor în cauză către locurile publice este vizibil redusă, transportul adaptat pentru persoane cu probleme de sănătate practic nu există. Fenomenul discriminării persoanelor cu handicap se manifestă la încercarea acestora de a obține studii, de a se angaja în câmpul muncii sau de a-şi promova oarecare activitate. Instituțiile de învățământ din țară nu sunt dotate cu echipament tehnic destinate persoanelor cu disabilități.

O situație cu totul complicată domină la familiile care au în îngrijire copii cu disabilități, acestea confruntându-se cu un nivel scăzut de trai. De multe ori nu le ajung veniturile nici pentru strictul necesar. Obstacolele întâlnite de aceste familii sunt: necunoaşterea alternativelor oferite de societate, puținele alternative ale instituționalizării. Familiile date sunt defavorizate economic (numai un singur părinte lucrează, de obicei), social (trăiesc în izolare), emoțional (apare disperarea).

Din cauza stării, persoanele cu disabilități sunt mai des supuse intimidărilor sociale, psihice, formelor de violență fizică, sexuală şi psihică, decât persoanele sănătoase.

Grupuri-țintă

- Persoanele cu disabilități;
- familiile persoanelor cu disabilități;
- ONG-urile active în domeniu;
- Administrația Publică Locală;
- biserica;
- patronii întreprinderilor.

Impactul

- Persoanele cu handicap sunt excluse din societate;
- persoanele cu disabilități reprezintă un capital uman care nu este utilizat;
- declanşează crize familiale;
- se înregistrează influențe negative asupra situației demografice.

Dinamica

Apariția în familie a copilului invalid generează numeroase probleme. S-a stabilit că în 20% din aceste cazuri sunt afectate planurile profesionale ale tatălui, iar în 80 % din cazuri mamele ce educă copii cu handicap neuropsihic renunță la activitate profesională.

Conform rezultatelor studiului „Situația şi poziția studenților cu disabilități în instituțiile de învățământ superior", pentru majoritatea studenților cea mai dificilă este deplasarea în interiorul instituției. Motivul este lipsa lifturilor sau altor construcții special destinate acestor studenți, cum ar fi bara de suport, semnele speciale pentru persoanele cu afecțiuni ale văzului.

52,7% din respondenți consideră că la facultate doar un număr mic de profesori iau în considerație tipul de disabilitate al studenților. Căminele studențești, în opinia majorității respondenților, sunt parțial accesibile sau total inaccesibile. Majoritatea studenților cu disabilități fizice consideră că, în general, colegii lor nu ar fi dispuşi să stabilească relații cu ei în afara orelor de studiu.

Factori

- Stereotipurile din societate;
- lipsa susținerii din partea societății;
- declinul economic;
- factori care duc la creşterea numărului persoanelor cu disabilități – influența negativă a mediului ambiant, noxe profesionale în timpul sarcinii, accidente, deficiențe în funcționarea serviciilor medico-sanitare, etc.

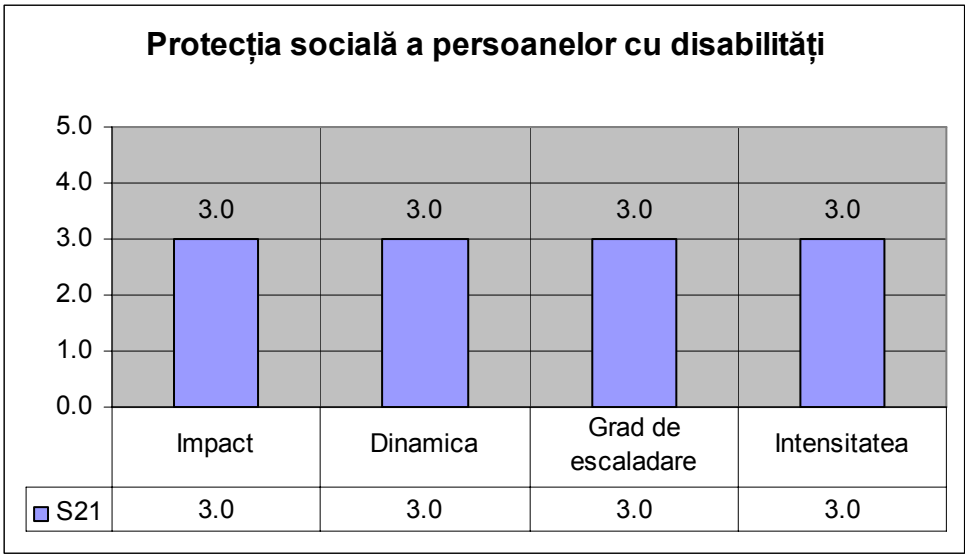
Anticipări

Ținând cont de faptul că la momentul actual 2/3 din investiții sunt orientate spre rezolvarea problemelor sociale, inclusiv ale celor cu disabilități, în domeniu apar unele îmbunătățiri. Totuşi, pe termen scurt, această categorie de persoane vor continua să se confrunte cu probleme economice, cu discriminarea. Atitudinea societății față de persoanele cu disabilități este mai greu de schimbat într-un timp atât de limitat.

Întrebări

În ce măsură sunt adaptate instituțiile publice necesităților de deplasare a persoanelor cu disabilități?

Aprecierile experților

S 22. Migraţia forţei de muncă şi stabilitatea familiei

Subiectul

Transformarea tipului de raporturi economice în Republica Moldova, însoţită de criza socio-economică profundă şi de lungă durată, a făcut ca o mare a populaţiei să fie în căutarea unor posibilităţi noi, care le-ar asigura supravieţuirea materială, provocând migraţia forţei de muncă în proporţii extrem de mari. Fenomenul are însă o influenţă negativă asupra relaţiilor familiale, fiind un motiv puternic în deteriorarea relaţiilor conjugale şi destrămarea familiei.

Descrierea problemei

Rezultatele studiilor în domeniu demonstrează că, în comparaţie cu familiile migranţilor, nivelul satisfacţiei de relaţiile conjugale este mai mare în familiile nonmigranţilor (47,1% contra 36%), iar numărul de respondenţi ce s-au abţinut de la răspuns (care n-au putut să-şi aprecieze relaţiile conjugale) este de 2 ori mai mare printre familiile migranţilor. În familiile celor din urmă se face adesea prezent sentimentul de anxietate privind stabilitatea şi bunăstarea familiei. [43]

Migraţia de muncă, mai ales în rândul femeilor, a contribuit mult la transformarea rolurilor familiale. Mii de femei din Republica Moldova au părăsit căminele, au lăsat copiii în grija soţilor, bunicilor, copiilor mai mari, rudelor apropiate. Soţul, tradiţional capul familiei, deposedat de funcţia economică, a rămas acasă preluând funcţiile soţiei. Însă bărbaţii în multe cazuri nu sunt gata să preia rolurile soţiilor şi să le realizeze la nivelul necesar. Până la plecarea soţiei la muncă peste hotare, capul familiei se implica foarte puţin în educaţia şi îngrijirea copiilor. Neavînd experienţa necesară, în cele mai frecvente cazuri, ei lasă lucrurile în voia sorţii. Cu mult mai rar se întâlnesc cazuri când taţii depun toate eforturile pentru îndeplinirea sarcinilor familiale (controlează reuşita şcolară a copiilor, organizează timpul lor liber).

În unele cazuri, la munci pleacă ambii părinţi, rolurile părinteşti revenindu-le copiilor mai mari, rudelor sau chiar vecinilor. În rezultat are loc o slăbire a legăturilor moral-spirituale, a contactului psihologic între părinţi şi copii. Traiul separat al soţilor de lungă durată (3-5 ani şi mai mult) face relaţiile conjugale destul de fragile.

Grupuri ţintă

- Copiii ai căror părinţi sun plecaţi;
- Migranţii;
- Familiile tinerilor căsătoriţi;

Impactul

- Procesul de socializare a copiilor nu decurge normal;
- Are de suferit nivelul de educaţie al copiilor;
- Copiii riscă să adopte un comportament fizic şi psihologic agresiv în lipsa supravegherii;
- Creşte rata divorţurilor;
- Transformarea rolului tradiţional al mamei şi soţiei;
- Apare un nou tip de familie – „familia la distanţă”, în contradicţie cu normele sociale ce reglementează funcţionarea instinctului de căsătorie şi familie;
- Înstrăinarea membrilor familiei;
- Dereglarea ciclului de viaţă familial;
- Transformarea esenţială a valorilor familiale;

[43] Spiritualitate. Ştiinţă. Tehnică. – Chişinău, 2006. p. 52

- Dereglarea autorității familiei tradiționale cu implicații negative ce țin de funcționarea şi dezvoltarea familiei la nivel de instituție socială;
- Dereglarea relațiilor părinți-copii şi a legăturilor dintre generații;
- Transmiterea experienței sociale a tinerilor în mod fragmentar;
- Importul unor modele occidentale conduce la apariția unei mari diversități de modele familiale şi stiluri de viață noi;

Dinamica problemei

Conform unui studiu sociologic, mai mult de jumătate din totalul respondenților (58,2%) cunosc cazuri (între prieteni, rude, cunoscuți) când familia s-a destrămat în rezultatul plecării la muncă peste hotare a unuia dintre soți.[44] În prezent la Chişinău organele de tutelă şi curatelă au în grija lor 720 de copii, dintre care 108 copii fără îngrijirea ambilor părinți, iar 93 copii riscă să fie abandonați. În realitate numărul lor ar putea fi mult mai mare. Potrivit unor estimări în țară 100 000 de copii au rămas fără îngrijire părintească.[45]

Factori

- Lipsa locurilor de muncă în țară;
- Salariile mici, care nu permit asigurarea unui mod de viață decent;
- Tentația de a câştiga bani mulți într-o perioadă scurtă;

Anticipări

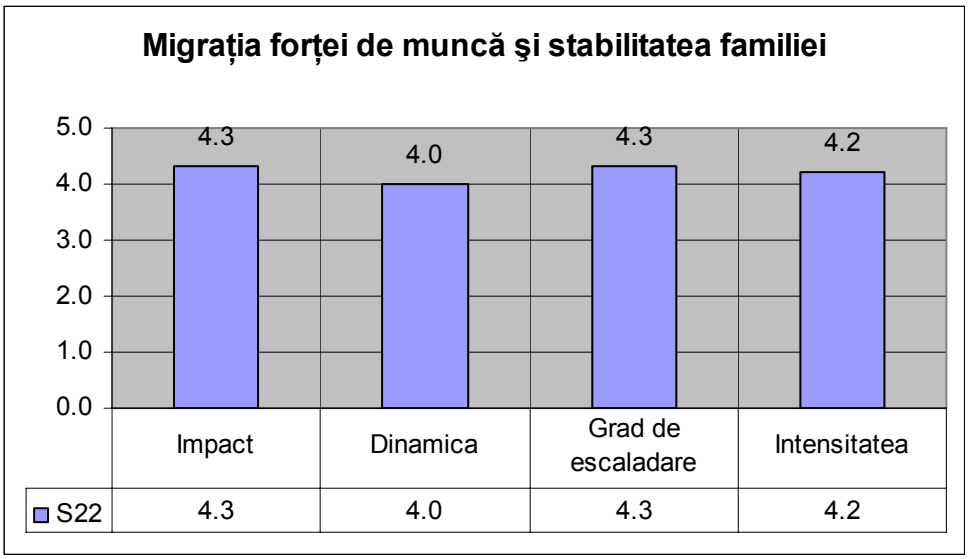
În perspectivă, se aşteaptă transformarea principiilor şi valorilor morale în societatea moldovenească, scăderea natalității, distrugerea genofondului uman şi modificări generale în structura populației Republicii Moldova.

Copiii profită de lipsa părinților, devin iresponsabili, nu respectă lumea din jur, iar în cele din urmă, vor ajunge să nu-şi mai respecte propriii părinți şi societatea.

Întrebări

- Pe cât de veridice ar putea fi prognozele privind dispariția familiei ca institut social?

Aprecierile experților

[44] Spiritualitate. Ştiință. Tehnică. – Chişinău, 2006 p. 52
[45] Ziarul de Gardă. 6 aprilie. De ce ar trebui să revină în R. Moldova cei plecați peste hotare?

S 23. Oportunităţi limitate pentru afirmarea tineretului

Subiectul

Acutizarea crizei economice, politice şi sociale a generat noi probleme în mediul tineretului, acestea ţinând de amplasarea lui în câmpul muncii, dezvoltarea morală şi psihologică, asigurarea garanţiilor şi protecţiei sociale, probleme care, nefiind rezolvate la timp, dau naştere unor multiple forme de comportament deviat – narcomanie, alcoolism, prostituţie, criminalitate.

Descrierea problemei

Generaţia tânără de astăzi se confruntă cu probleme cu totul diferite în comparaţie cu generaţia precedentă. Accesul la formele de instruire este limitat. Nu toţi tinerii îşi permit achitarea unui contract pentru studii superioare. Posibilităţile de afirmare sunt reduse. Mulţi tineri sunt nevoiţi să presteze munci necalificate, din cauza că nu-şi găsesc un loc de lucru în conformitate cu specialitatea pe care au însuşit-o sau pentru că salariul oferit este mic. Legislaţia muncii nu prevede facilităţi sau condiţii avantajoase pentru tinerii specialişti. În unele situaţii, chiar dacă tinerii manifestă iniţiativă pentru deschiderea unei afaceri, ei nu dispun de resursele necesare lansării unei activităţi particulare.

De cele mai multe ori ei sunt dependenţi material de părinţi. Salariul tinerilor este mai mic decât salariul mediu stabilit, căci ei nu beneficiază de sporurile prevăzute pentru vechime în muncă. Cercetarea „Tinerii pe piaţa muncii", efectuată de Biroul Naţional de Statistică, arată că din rândul tinerilor care au un loc de muncă, mai mult de jumătate (57,2%) au declarat că nu sunt mulţumiţi de acesta. După ocupaţii, în categoria celor nemulţumiţi, cei mai numeroşi sunt lucrătorii din agricultură.

Alte probleme pe care le întâmpină tineretul ţin de ocrotirea sănătăţii, criminalitatea înaltă în societate şi în rândurile tinerilor. Astfel tinerii au devenit una din păturile sociale cele mai vulnerabile.

Grupuri ţintă

- tinerii;
- societatea civilă;
- Ministerul Educaţiei, Tineretului şi Sportului.

Impactul

- se amână decizia de a se căsători;
- creşte rata migraţiei;
- se amplifică comportamentele antisociale: alcoolismul, narcomania, suicidele;
- creşte numărul tinerilor antrenaţi în activităţi criminale.

Dinamica problemei

În Republica Moldova tinerii constituie 25,7% din numărul total al populaţiei, adică fiecare a patra persoană are vârsta cuprinsă între 15-29 ani.

Biroul Naţional de Statistică susţine că fiecare al cincilea tânăr din Republica Moldova lucrează sau este în căutare de serviciu peste hotarele ţării. Studiul „Tinerii pe piaţa muncii", realizat în 2005, arată că circa trei sferturi dintre tinerii care sunt plecaţi sau intenţionează să plece la muncă peste hotare sunt din localităţile rurale. Totodată circa 70 la sută din tinerii chestionaţi au declarat că ar pleca la lucru peste hotare, în cazul în care li s-ar oferi această şansă. 35,8 la sută dintre ei ar accepta un loc de muncă calificat; 38,0 la sută – un loc de muncă necalificat, dar bine plătit şi 26,2 la sută ar accepta orice loc de muncă peste hotare.

Factori

- Lipsa unei politici, special destinată tineretului
- Condițiile economice precare

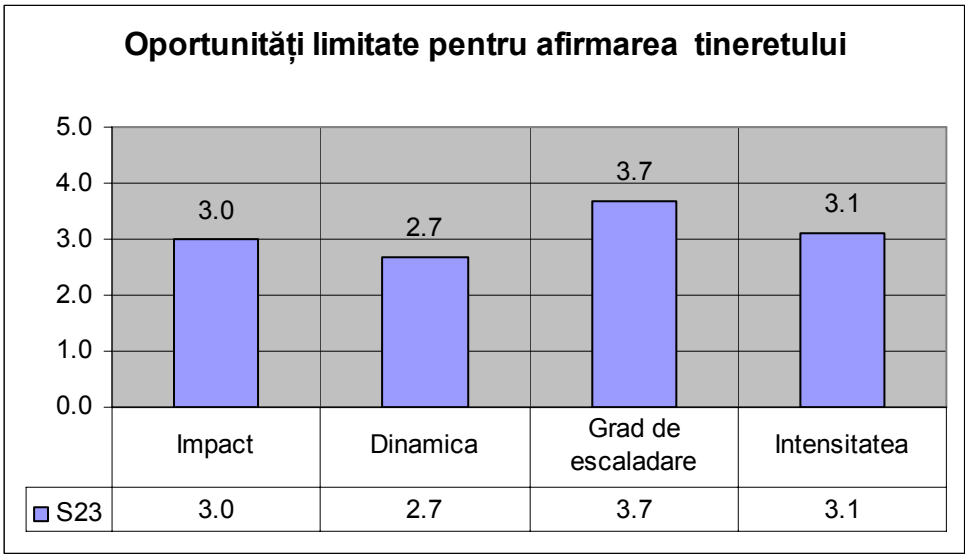
Anticipări

Se întreprind şi se vor întreprinde proiecte cu impact social. Aici se pot menționa activitățile în domeniul protecției drepturilor tinerilor, în domeniul asistenței medicale accesibile, contracarării narcomaniei; bolile sexual-transmisibile, protecția celor infectați, angajarea în câmpul muncii, educația sexuală a tinerilor, valorificarea potențialului intelectual al tinerei generații.

Întrebări

- Între mediul educațional şi oportunitățile pentru tineri există relație directă. Țara noastră dispune de un sistem bun de învățământ. De ce, atunci, tinerii se confruntă cu lipsa unor oportunități avantajoase?
- Cât de eficiente sunt ONG-urile din Republica Moldova care promovează interesele tinerilor?

Aprecierile experților

S24. Violența familială – generatoare de probleme sociale

Subiectul

Violența, frecvent întâlnită în familiile din Republica Moldova, conduce la ideea că mediul familial a devenit destul de nesigur. Cu toate acestea, problema dată nu este conştientizată în calitate de problemă socială şi nici nu poate fi măsurată în mod sistematic.

Descrierea problemei

Statistica oficială a fenomenului dat este realizată de Ministerul Afacerilor Interne şi include doar omorurile şi cazurile de leziuni grave ale integrității corporale, nu conține date oficiale despre violența în familie. Majoritatea cazurilor de violență inter familială rămân, de obicei, neînregistrate. Conform datelor înregistrate anul trecut, au decedat 16 femei în urma actelor de violență în familie, iar 24 de persoane s-au ales cu leziuni corporale grave. Sunt supuse violenței în special femeile ce locuiesc în localitățile rurale, care nu se prea adresează organelor de drept pentru că nu au încredere în ajutorul lor.

Grupuri țintă

- Familiile în care se consumă alcool, droguri;
- Familiile recompuse;
- Familiile cu venituri reduse;
- Familiile cu nivel de studii redus;
- Copiii;
- Femeile;
- Bătrânii.

Impactul

- Produce prejudiciu stării fizice şi psihice;
- Produce privațiuni de libertatea forțată sau spontană, atât în viața socială cât şi în cea particulară;
- Copii care trăiesc în astfel de familii au sentimente de teamă, neputință, furie, li se formează convingerea că violența este o modalitate de soluționare a problemelor;
- Violența generează violență.

Dinamica problemei

Violența familială reprezintă un comportament abuziv, desfăşurat pe o anumită perioadă de timp, aplicat în scopul controlului, dominării sau coerciției. Asemenea comportament include abuzul verbal şi amenințarea, abuzul psihic, psihologic, fizic şi sexual, distrugerea bunurilor. La originea violenței stau relațiile tensionate între soți, care mai apoi duc la dezechilibrul sistemului familial. De obicei, victimele abuzului nu comunică nimănui despre leziunile corporale care le-au fost cauzate, pe motiv că se intimidează sau le este frică de reacția soților violenți.

Soluționarea acestei probleme este inevitabilă, deoarece s-a constatat că multe persoane care comit acte de violență, în copilărie au fost martorii unui comportament violent în familie. Aceşti indivizi sunt convinşi că violența este o metodă eficientă de stabilire a controlului asupra persoanei, iar pentru comportamentul lor violent nu pot fi pedepsiți.

La moment, familia moldovenească singură îşi rezolvă problemele ce apar în interiorul ei, îndeosebi violența.

Factori

- Tradiţiile culturale şi religioase;
- Decadenţa morală;
- Însăşi societatea favorizează comportamentul violent al membrilor săi;
- Declinul economic;
- Şomajul;
- Sărăcia;
- Lipsa securităţii în societate;
- Relaţiile dintre sexe;
- Raporturile stabilite între generaţii;
- Modul de viaţă al familiei;
- Trăsăturile de personalitate;
- Mijloacele de informare în masă.

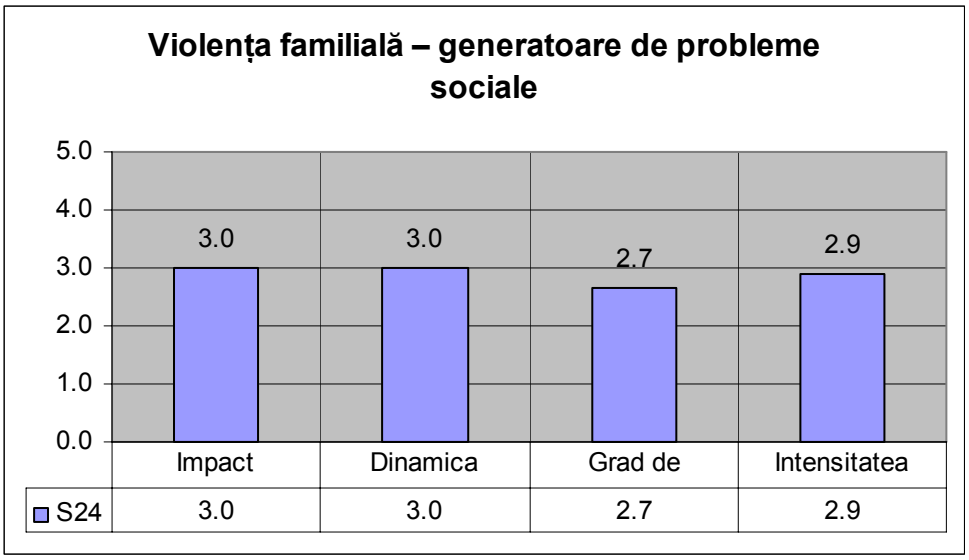
Anticipări

Deja s-au întreprins progrese la capitolul dat. În anul curent Guvernul a adoptat un proiect de lege cu privire la prevenirea şi combaterea violenţei în familie. Documentul prevede protecţia maximă a victimelor acestui fenomen şi izolarea lor de agresori, pe un termen de până la un an. Proiectul de lege tratează familia ca pe o totalitate de membri, incluzând şi persoanele care locuiesc în aceeaşi casă, fără ca acestea să fie într-o relaţie de rudenie. Acest lucru este foarte important, pentru că deseori copiii devin victime ale concubinilor, adică ale unor persoane care nu le sunt rude, dar care locuiesc în aceeaşi casă.

Întrebări

- Unde pot merge persoanele agresate, din localităţile rurale, pentru a primi sprijin şi sfaturi?
- În afară de poliţistul de sector, cine se mai implică în localităţile săteşti în rezolvarea acestei probleme?

Aprecierile experţilor

S 25. Lipsa opoziției sindicale

Subiect

Opoziția sindicală lipseşte nu pentru că nu s-au dezvoltat eficient mecanismele dialogului social, ci pentru că mişcarea sindicală este ancorată în trecut şi dependentă de puterea politică.

Descriere

Într-o perioadă de refacere, de adaptare, de reconstrucție, sindicatele ar fi putut fi un agent activ al schimbării prin implicare în marile proiecte de dezvoltare a societății în perioada de tranziție.

Când puterea politică a înregistrat derapaje nedemocratice, sindicatele nu au protestat. Prea rar confederațiile au făcut o critică constructivă față de proasta guvernare, prezentând alternative proprii, realiste, fezabile, cu impact pozitiv pe termen lung. Dacă au existat unele propuneri, acestea au fost determinate mai ales de interesul de a-şi proteja şi conserva pozițiile.

Într-un clasament din 29 țări europene, elaborat de Federația Europeană a Patronilor (FedEE), Republica Moldova este plasată pe ultima poziție cu privire la salariul minim. Sindicatele solicită Confederației Naționale a Patronatelor majorarea salariului tarifar pentru prima categorie de salarizare în sfera nebugetară de la 550 la 750 de lei. Partea garantată a salariului din sfera nebugetară constituie în Moldova circa 40 la sută din valoarea medie a câştigului în general, iar sindicatele solicită ca aceasta să fie majorată, deoarece în lume ea constituie peste 70 la sută din acest câştig. Sindicatele speră ca până în 2008 salariul tarifar pentru prima categorie de salarizare să se egaleze cu indicele minimului de existență (în prezent 850 de lei).

Grupuri țintă

- salariații
- organizațiile patronale.

Impactul

Politizarea are consecințe asupra relațiilor sindicate-patronate şi asupra capacității de reprezentare a intereselor salariaților – în locul acestora, sunt promovate interese de grup, partizanale, clientelare.

În aceste condiții, scade încrederea şi gradul de satisfacție al membrilor de sindicat în capacitatea organizațiilor sindicale de a le proteja interesele. La nivel economic şi social, impactul nu este direct vizibil. Pentru că se aşteaptă ca statul să rezolve singur toate problemele, lipsa de implicare a sindicatelor nu este pusă în legătură directă cu stagnarea şi dificultățile. Pasivitatea mişcării sindicale atrage şi pasivitatea puterii politice. Când nu există o presiune asupra Guvernului, scade şi interesul guvernanților pentru rezolvarea problemelor.

Dinamica

Moştenirea comunistă şi-a lăsat amprenta asupra organizațiilor sindicale. În perioada sovietică acestea se bucurau de un mare prestigiu. În Moldova sînt două Confederații de sindicate: Federația Generală a Sindicatelor din R. Moldova (FGSRM) a fost constituită ca organizație independentă în anul 1990, când a ieşit de sub tutela sindicatelor sovietice. În decembrie 2000, 18 sindicate ramurale s-au separat de FGSRM şi au constituit Confederația Sindicatelor Libere "Solidaritate", care întruneşte 126 de mii de membri. FGSRM s-a reorganizat în Confederația Sindicatelor din R. Moldova. Cele 10 sindicate afiliate CSRM întrunesc actualmente în jur de 455 880 membri.

Factori

- liderii mişcării sindicale
- cercurile clientelare ale partidelor politice
- administrația centrală.

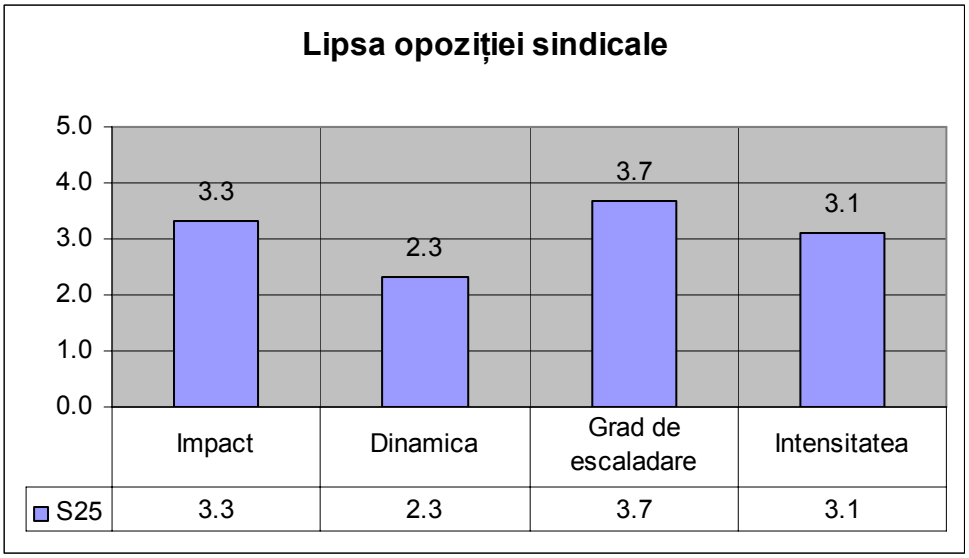
Anticipări

Apropierea de Uniunea Europeană impune o modernizare a activității sindicatelor. Acest fapt va da un suflu sindicatelor, având spațiu de manevră pentru exercitarea presiunilor nu doar asupra statului, ci şi a întreprinderilor.

Întrebări

- care este rolul sindicatelor într-o societate democratică ?
- interesele cui sânt protejate de sindicate?

Aprecierile experților

S 26. Mica corupție – mijloc de promovare a intereselor în administrație

Subiectul

Mita constituie la ora actuală cea mai uşoară formă de promovare a intereselor private în cadrul administrației centrale. Dacă în marea corupție există o preocupare externă, „corupția mică" este o problemă de ordin intern.

Descrierea problemei

Presa de nenumărate ori a sesizat amploarea fenomenului mitei în administrația publică. Atât preşedintele țării, cât şi societatea civilă, în numeroase rapoarte, au criticat organele de drept pentru tolerarea acestui fenomen. Potrivit unui sondaj de opinie realizat la începutul anului curent de compania de sondaje IMAS, 62% dintre persoanele intervievate au recunoscut că au dat mită funcționarilor publici pentru a-şi rezolva unele probleme, iar 28% sunt dispuşi să plătească, în caz de necesitate. Fiind întrebați cum ar proceda în cazul dacă ar fi în locul funcționarilor publici, 44% au răspuns că ar accepta să ia taxe suplimentare.

Domeniile în care se manifestă cel mai des acest flagel sunt în special medicina preventivă, pompierii, serviciile ecologice, serviciile funciare şi cadastru, organele autoadministrării locale, sfera învățământului. Potrivit unui alt sondaj realizat în cadrul Barometrului de Opinie 2006, majoritatea populației (61%) continuă să susțină faptul că în Republica Moldova oamenii nu pot conduce afaceri proprii fără a fi nevoiți să plătească mită funcționarilor de stat.

Dinamica înregistrării acestor cazuri de către organele de forță a început să crească, dar acest lucru nu conduce nemijlocit la reducerea ponderii problemei respective, atât timp cât populația nu va înțelege în întregime dauna acestei maladii sociale.

Grupuri țintă

- cetățenii simpli care sunt nevoiți să ofere mită sau o fac intenționat
- funcționarii publici
- organele de forță (CCCEC, MAI, Procuratura generală)
- mass-media.

Impactul

Mita este primul indiciu al consolidării fenomenului corupției şi are un impact negativ asupra dezvoltării economice, politice şi sociale a R. Moldova. Existența acestui fenomen îngustează independența şi transparența instituțiilor publice în detrimentul bunei lor funcționări.

Acest fapt conduce la reducerea încrederii populații în existența echității şi respectării valorilor democratice în R. Moldova, contribuind la o diferențiere socială în rândul societății, marginalizând păturile social-vulnerabile care nu-şi pot permite să plătească. Mita este unul din principalele obstacole în accesul populației la serviciile medicale publice, precum şi la alte servicii sociale.

Dinamica problemei

Existența acestei probleme pune în discuție existența statului de drept şi a respectării principiilor democratice în administrare. Numărul înregistrării cazurile de mită este în creştere, datorită impulsionării activității organelor de ordine. Potrivit unui sondaj de opinii efectuat recent de Transparency International Moldova (TI), angajații instituțiilor medicale

din R. Moldova au primit neoficial într-o perioada de doar 12 luni, 153 mil. lei, marea parte a lor în calitate de mită.[46]

Din numărul total de 350 de invalizi expertizaţi de la începutul anului curent, 209 au beneficiat de grade de invaliditate ilegal, taxele de mită pentru asemenea servicii variind între 500 si 2000 de lei[47]. Potrivit **BOP** din aprilie-martie 2006, majoritatea populaţiei (61%) continuă să fie de părere că în Republica Moldova oamenii nu pot conduce afaceri proprii fără a fi nevoiţi să plătească mită funcţionarilor de stat.

Factori

- salariile mici în sfera serviciilor sociale (învăţământ, medicină etc.)
- existenţa unor proceduri birocratice în administraţie
- nivelul scăzut de cultură şi lipsa valorilor civice în rândul cetăţenilor.

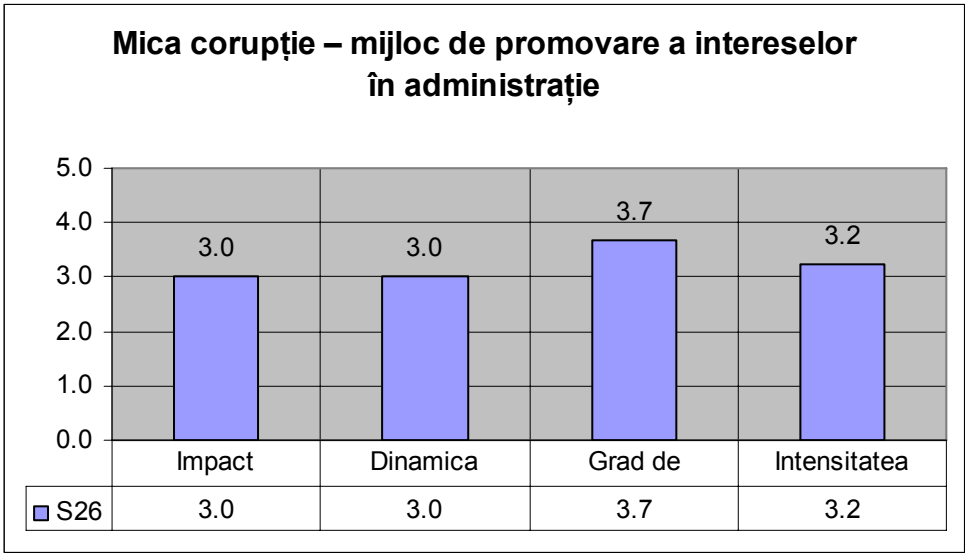
Anticipări

Acceptarea Moldovei pentru programul Millenium Challenge Account va oferi Moldovei resurse financiare pentru reducerea fenomenului mitei. Crucială rămâne înţelegerea de către populaţie a daunelor aduse de acest fenomen şi a efectelor sale secundare.

Întrebări

- Câte cazuri de mituire înregistrate de organele de forţă s-au finisat cu dosare penale şi condamnări?
- Care sunt domeniile în care au fost înregistrate cele mai multe cazuri de mituire şi de ce?

Aprecierile experţilor

[46] Un studiu afirmă că într-un singur an populaţia R. Moldova a plătit neoficial medicilor 153 mil. lei // 6 septembrie, Moldova Azi, http://www.azi.md/news?ID=40845

[47] Peste 200 de moldoveni au obţinut grade de invaliditate contra mita // Moldova Suverana, Nr. 82 din 08.06.06. http://www.moldova-suverana.md/index.php?archive=1149778482&subaction=list-archive&

S 27. Problema cursului de istorie integrată în şcolile din R. Moldova

Subiect

Introducerea abuzivă a cursului de Istorie integrată, în locul istoriei românilor, în şcolile R. Moldova a întâlnit o opoziție activă din partea societății civile şi a profesorilor de istorie.

Descriere

La 27 iulie 2006, Ministerul Educației şi Tineretului a decis finisarea experimentului Istoriei Integrate şi includerea obligatorie a acestui curs de la 1 septembrie 2006 în instituțiile de învățământ preuniversitar din Moldova. Ministerul a justificat decizia sa prin înregistrarea unor succese în realizarea experimentului, precum şi supunerea față de recomandările Consiliului Europei. Realizarea experimentului a avut loc cu suportul Consiliului Europei, pe banii căruia au fost editate şi manuale speciale.

Problema cursului de "Istorie integrată" a provocat până acum nenumărate dispute între istoricii şi politicienii din Republica Moldova. Astfel, istoricul Ion Varta, deputat al PPCD, susține că temerile multor specialişti sunt legate nu de istoria integrata propriu-zisă, care nu este decât o metodologie nouă, ci de faptul că prin ea se urmăreşte reabilitarea unor teze din istoriografia stalinistă.

Potrivit anumitor surse, manualele de "Istorie integrată" au fost elaborate în secret, de câțiva istorici loiali puterii comuniste, în absența unor dezbateri publice şi fără consultarea savanților din domeniu. În prezent, istoria integrată se studiază în 450 de unități de învățământ preuniversitar din Republica Moldova şi este predată de 550 de profesori. Reprezentanți din formațiunile de opoziție Alianța Moldova Noastră, Partidul Social Liberal şi Partidul Popular Creştin Democrat, susțin că unele cadre didactice ar fi fost şantajate pentru a accepta să predea Istoria integrată.

Grupuri țintă

- elevii şi părinții lor
- profesorii de istorie.

Impact

Istoria integrată reprezintă o nouă metodologie a descrierii istoriei în spațiul european. Cu părere de rău, prin acest curs s-a urmărit, în primul rând, înlăturarea disciplinei de Istorie a Românilor în şcoli, Anume contra vechiului curs de Istorie a Românilor „istoricii" partidului de guvernământ luptă înverşunat, pentru a detaşa populația băştinaşă din Republica Moldova de istoria şi cultura națională, conferindu-i acesteia o identitate eminamente politică. Problema respectivă este în stare să provoace convulsii sociale, întrucât se încearcă o manipulare şi impunere a unei false identități – identitatea moldovenească.

Dinamica

Problema istoriei integrate a stârnit un larg val de nemulțumire. Asociația Istoricilor din Moldova a organizat la 11 noiembrie 2006 un miting de protest contra cursului de Istorie integrată. Protestatarii au criticat caracterul ideologizat, compromis, antiştiințific, antiromânesc al cursului de istorie integrată. Acestei poziții s-au asociat şi partidele de opoziție prin declarații, manifeste şi scrisori adresate preşedintelui țării.

Opozanții cursului intenționează atacarea în judecată a ordinului Ministerului Educației şi Tineretului, deoarece respectivul curs a fost introdus într-un mod abuziv şi nelegitim, anticonstituțional. Potrivit acestora, cursul de Istorie integrată contravine Declarației de Independență a Republicii Moldova.

Factori

- dorința ideologilor partidului de guvernământ de a exclude istoria românilor din curricula şcolară şi impunerea vechilor principii sovietice de abordare a istoriei
- promovarea, prin intermediul cursului de istorie integrată, a intereselor politice ale partidului de guvernământ
- existența verticalei politice şi supunerea Ministerului Educației şi Tineretului intereselor partidului de guvernământ.

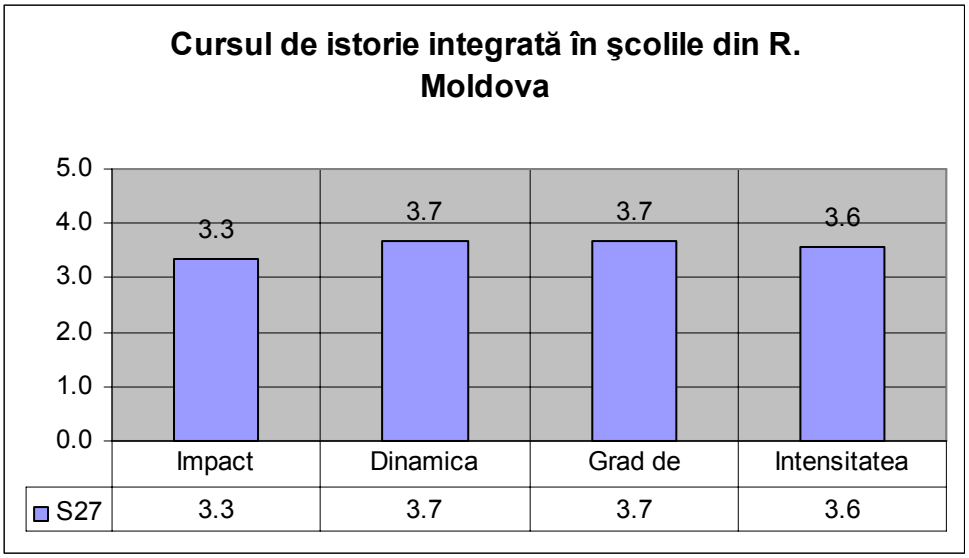
Anticipări

Valul de protest împotriva istoriei integrate va fi cu greu depăşit. Ministerul Educației va fi nevoit să ia o decizie de revizuire a conținutului „Istoriei integrate" şi a manualelor. În caz contrar, acțiunile de protest vor continua.

Întrebări

- S-au implicat sau nu partidele politice în elaborarea concepției cursului de Istorie integrată ?
- Care a fost atitudinea comunității academice, didactice, a societății civile despre concepția Istoriei integrate ?

Aprecierile experților

S 28. Problema celor două Mitropolii – a Moldovei şi a Basarabiei

Subiect

Odată cu înregistrarea Mitropoliei Basarabiei s-a încins un conflict între aceasta şi Mitropolia Moldovei, în special din cauza trecerii parohiilor de la mitropolia Moldovei la cea a Basarabiei.

Descriere

Conform Serviciului de Stat pentru Problemele Cultelor (SSPC), Mitropolia Moldovei (MM) are aproximativ 1.224 parohii, iar Mitropolia Basarabiei (MB) – 199 parohii. Mitropolia Basarabiei a fost formată în 1992, când un număr de preoţi s-au îndepărtat de Mitropolia Moldovei şi a fost recunoscută oficial abia în 2002, după ce ani de zile nu fusese recunoscută.

Conflictul dintre cele două mitropolii se adânceşte tot mai mult din cauza problemelor de proprietate. O parte din parohii au dorit să treacă la Mitropolia Basarabiei, iar Mitropolia Moldovei se opune acestui fapt. Juridic, aceste parohii trebuie doar să se înregistreze la primărie. Cu toate acestea, administraţia publică locală în persoana primarilor refuză să-i înregistreze. Din cauza aceasta conflictul dintre enoriaşi ia forme violente.

Scandaluri şi certuri între preoţii celor două mitropolii au avut loc la Ungheni, Călăraşi. Mitropolia Moldovei are susţinerea puterii politice, precum şi susţinere de la Moscova. Astfel conflictul dintre cele două mitropolii devine un conflict politic. Se cunoaşte bine că Mitropolia Moldovei a susţinut frenetic campania electorală a partidului de guvernământ, iar acum se pare este rândul partidului să susţină interesele Mitropoliei.

Grupuri ţintă

- enoriaşii
- preoţii celor două mitropolii.

Impactul

Religia joacă un rol foarte important în educarea societăţii şi în păstrarea valorilor creştine, morale şi naţionale. Cu toate acestea, ceea ce unea cândva societatea moldovenească acum o dezbină. Conflictul dintre cele două mitropolii conduce la o degenerare a valorilor spirituale creştine la enoriaşi, iar implicarea puterii politice va conduce cu siguranţă la noi cazuri la CEDO.

Dinamica

Aproximativ 90 % din populaţia ţării se consideră creştini ortodocşi. Cu toate acestea, nu toţi cei 90 % merg la biserică în fiecare duminică. În schimb biserica este instituţia care se bucură de cea mai mare încredere din partea populaţiei, fapt certificat şi de sondajele de opinie[48]. Conflictul dintre cele două mitropolii ar putea conduce la altercaţii şi ciocniri între simpatizanţii celor două mitropolii pe de o parte şi între cler pe de altă parte. Cunoaştem foarte bine că conflictele în care este implicat elementul religios sînt unele din cele mai crâncene. Implicarea politicului în biserică prin susţinerea poziţiilor Mitropoliei Moldovei contribuie la destabilizarea vieţii sociale şi distruge armonia socială.

[48] Potrivit Barometrului de Opinie din noiembrie 2006, 35 % din populaţia ţării are deplină încredere în Biserică, şi tot atâţia au o oarecare încredere. Biserica este urmată la capitolul deplină încredere de preşedintele ţării care a acumulat doar 10 %. www.ipp.md

Factori

- dorința Mitropoliei Moldovei de a nu-şi pierde pe de o parte proprietățile, iar pe de altă parte autoritatea asupra enoriaşilor
- susținerea Mitropoliei Moldovei de către administrația statului (mitropolitul Moldovei dispune de paşaport diplomatic şi alte înlesniri)
- dorința Bisericii ruse de a-şi menține influența pe teritoriul Moldovei.

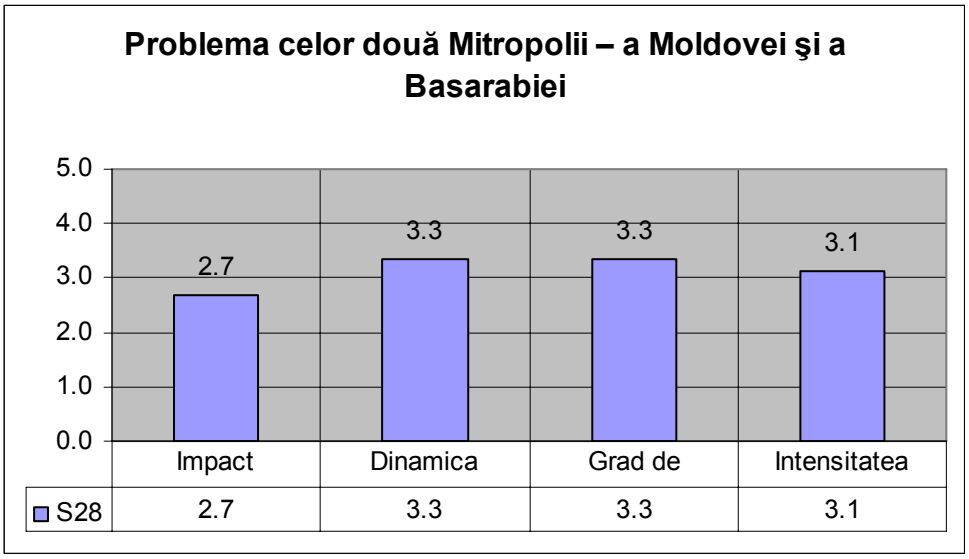
Anticipări

Conflictul dintre cele două mitropolii va mocni în continuare şi în orice moment poate izbucni. Apropierea alegerilor locale va determina mult dinamica acestui conflict, în dependență de gradul implicării factorului politic.

Întrebări

- Poate avea biserica o viziune politică?
- Care este rolul bisericii într-o societate democrată ?
- Cât de justificată este susținerea acordată Mitropoliei Moldovei de către administrația centrală?

Aprecierile experților

S 29. Lipsa de încredere în poliția moldovenească

Subiect

De la obținerea independenței poliția moldovenească are serioase probleme de credibilitate şi eficiență.

Descriere

În orice stat democratic, poliția este o instituție civilă menită să apere siguranța şi interesele cetățenilor, să mențină armonia şi confortul social. Cu părere de rău în R. Moldova mai continuă să existe o percepție negativă față de poliție, care în perioada sovietică avea veleități cu serviciile de securitate. După 14 ani de independență, bilanțul nu este satisfăcător: pe de o parte, persistă teama şi suspiciunile față de funcționarii din acest domeniu, pe de altă parte, încrederea publică şi prestigiul instituției poliției sunt reduse.

Corupția şi practicile clientelare sunt principala etichetă negativă din acest domeniu. În ciuda eforturilor, imaginea negativă este consolidată de apariția continuă a unor cazuri de complicitate a polițiştilor în săvârşirea infracțiunilor. Totodată, funcționalitatea acestei instituții este influențată negativ de distorsiunile colaborării cu Justiția, de resursele logistice limitate şi de presiunile şi influența politică.

Grupuri țintă

- cetățenii
- polițiştii.

Impactul

Există un impact negativ asupra percepției publice, dar şi asupra relației cu cetățenii. Este semnificativ faptul că nu se înregistrează sesizări din partea cetățenilor cu privire la corupția reprezentanților Poliției, informațiile provenind mai ales de la Preşedinție, CCCEC, SIS.

Iar din cauza activității ineficiente a poliției are de suferit populația simplă, înflorind activitățile criminale. De multe ori, colaboratorii poliției nu aplică sancțiuni infractorilor, deseori aceştia fiind spitalizați. În R. Moldova, cele mai corupte instituții sunt considerate poliția şi vama[49].

	Feb. 2001	Nov. 2001	Mar. 2002	Nov. 2002	Apr. 2003	Nov. 2003	Mai 2004	Nov. 2004	Feb. 2005	Dec. 2005	Apr. 2006	Nov. 2006
Poliție	23%	31%	34%	32%	31%	30%	24%	29%	38%	35%	33%	35%

Date din Barometrul de opinie publică, IPP

Dinamica

În poliție funcționează structuri paralele, constituite după modelul grupărilor crimei organizate, iar polițiştii antrenați în aceste structuri devin complicii infractorilor pe care ar trebui să-i aresteze. Ei au căpătat deprinderile comportamentale ale acestora şi acționează respectând „legea tăcerii". În septembrie 2005, la una dintre şedințele colegiului MAI, însuşi şeful statului i–a atenționat pe angajații MAI să nu ocupe locul grupărilor mafiote, pe care ar trebui sa le anihileze[50].

Mass-media şi societatea civilă, dar şi jocurile politice au scos la suprafață nenumărate abuzuri şi ilegalități. La sfârşitul anului 2005, Direcția Generală de Combatere a Crimei

[49] Sondaj de opinie efectuat pentru CCCEC de către Compania independentă "IMAS Inc" şi susținut de programul PACO Moldova al Consiliului Europei şi al Comisiei Europene // Timpul de Dimineață, 21 martie 2006, NR.378

[50] "Infractori tratați ca polițiştii" // Ziarul de Gardă Nr. 78 (30 martie 2006), http://garda.com.md/78/investigatii/

Organizate (DGCCO) din cadrul MAI a demarat o amplă operațiune pentru tragerea la răspundere a unei rețele criminale din care fac parte polițiști, vameşi şi angajați ai unor agenții de pază din Chişinău, care beneficia de protecția unor persoane cu grad înalt din conducerea MAI. Ca rezultat vice-ministrul de Interne, Vladimir Botnari, unul dintre cei bănuiți de protecționism şi–a dat demisia, iar grupul de ofițeri din DGCCO, care a demarat operațiunea respectivă a fost desființat[51]. Cele 15 dosare pornite în cadrul operațiunii au fost transmise Secției Misiuni Speciale din cadrul MAI, care va trebui să instrumenteze cazul din nou. Astfel de cazuri nu sunt singulare.

Factori

- gradul înalt de corupție
- lipsa de transparență în activitatea organelor de forță
- dezvăluirile şi instigațiile din presa scrisă, nesoluționate din cauza implicaților la nivel înalt.

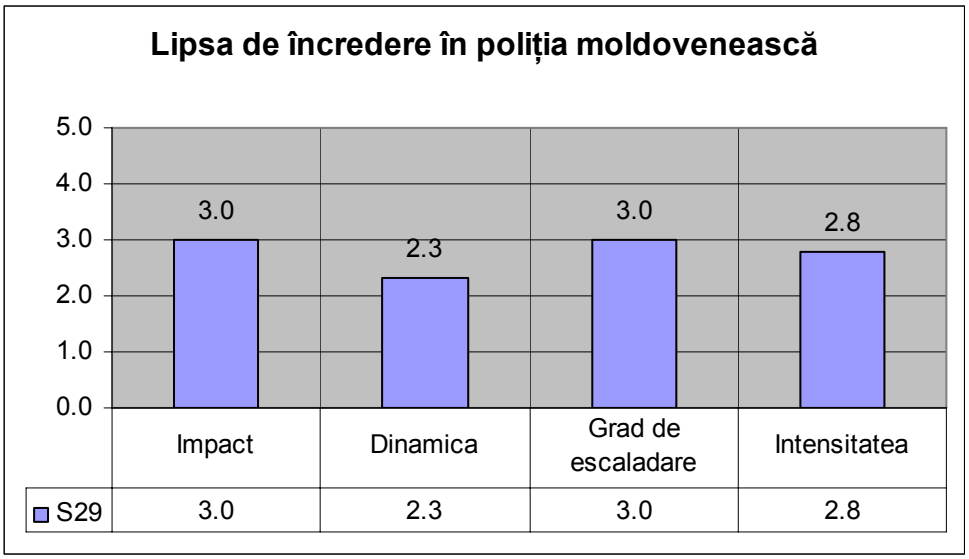
Anticipări

Apropierea de Uniunea Europeană şi implementarea strategiilor de combatere a corupției vor da un impuls pentru activizarea structurilor de ordine în crearea unei imagini mai bune nu doar la televizor, dar şi în relațiile cu oamenii.

Întrebări

- Când vom asista la dezvăluiri spectaculoase de corupție la nivel înalt în poliția moldovenească, finalizate cu soluționarea cazurilor în justiție?
- Când se va remedia relația polițiştilor cu procurorii, în ceea ce priveşte finalizarea cercetării penale şi trimiterea în judecată pe baza probelor?

Aprecierile experților

[51] Unii ofițeri au fost concediați din organele de interne, iar alții au fost împrăştiați prin cele mai îndepărtate comisariate de politie.

S 30. Cultura la sat în impas

Subiect

Presa autohtonă a atras adesea atenţia asupra faptului că în anii independenţei, satul basarabean a fost invadat de discursuri triumfaliste, cu iz naţionalist sau (neo)comunist, pentru a i se smulge votul, de regulă, prin fraudă şi manipulare. În rest, nevoile satului au fost şi sunt complet ignorate de autorităţile centrale şi locale, dar şi de intelectualii, proveniţi în majoritatea lor de la ţară.

Descriere

Situaţia social-economică în satele moldoveneşti este drastică. Lipsa investiţiilor, migraţia masivă, intensificarea fenomenului urbanizării, au lăsat în satele moldoveneşti, înfloritoare cândva, doar copii şi bătrâni în frunte cu primarul satului. Dezvoltarea satelor moldoveneşti a intrat în priorităţile guvernamentale. Însă, aplicarea strategiei „Satul moldovenesc" nu-şi găseşte reflectare în obţinerea unor rezultate concrete.

Încercarea autorităţilor de a menţine pedagogii în şcolile rurale prin impunerea autorităţilor locale să le ofere anumite facilităţi şi chiar bani nu s-a soldat cu succes. Lipsa interesului executivului faţă de localităţile rurale, decât doar în campaniile electorale, se manifestă printr-o decădere a acestor localităţi.

Cultura a apărut la sat şi s-a dezvoltat aici în anumite condiţii specifice. Din păcate, satul moldovenesc post-comunist nu mai păstrează caracteristicile de promotor al culturii naţionale şi conservare a tradiţiilor naţionale. Împroprietărirea ţăranilor, care peste noapte s-au trezit agronomi, a condus la o decădere economică a localităţilor rurale. Ţăranii produc doar pentru consumul propriu şi visează să plece peste hotare să lucreze în construcţii.

Grupuri ţintă

- ţăranii
- autorităţile publice locale.

Impact

Lipsa de interes pentru satele moldoveneşti a autorităţilor centrale, decât doar în campaniile electorale, este un semnal îngrijorător pentru dezvoltarea ţării. În pofida sloganurilor proeuropene ale autorităţilor centrale, în localităţile rurale oamenii mor de foame şi lipseşte infrastructura. Este imposibilă integrarea în UE cu asemenea probleme la nivel local.

Dinamica

În pofida unor declaraţii guvernamentale pentru susţinerea localităţilor rurale, situaţia existentă este greu de modificat. Satul moldovenesc a suferit schimbări esenţiale, astfel încât renaşterea lui nu mai este posibilă decât prin transformare. În condiţiile în care nu există o autonomie financiară, iar primarii nu au bani nici pentru a achita salariile angajaţilor primăriei, satele moldoveneşti rămân în beznă.

Factori

- migraţia masivă
- lipsa autonomiei financiare şi a investiţiilor
- intensificarea fenomenului urbanizării
- dezinteresul autorităţilor centrale.

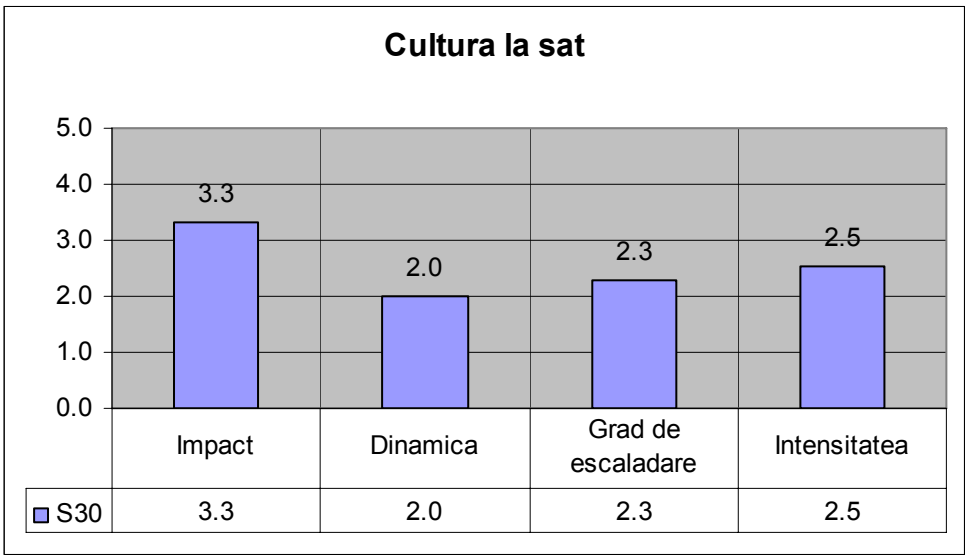
Anticipări

Instituirea Ministerului Autorităţilor Publice Locale nu va da un rezultat imediat pentru soluţionarea acestei probleme, întrucât apariţia acestuia nu a avut loc în baza unei analize profunde a necesităţilor existente. Satele moldoveneşti vor continua, din păcate, să rămână în beznă până la apariţia unor politici regionale durabile.

Întrebări

- Câte sate sunt în R. Moldova?
- Care este nivelul de dezvoltare economică a localităţilor rurale?
- Care este aportul şi consumul localităţilor rurale la bugetul de stat?

Aprecierile experţilor

S 31. Problema construirii monumentelor din banii publici

Subiect

În R. Moldova se cheltuiesc sume enorme pentru construcţia unor edificii culturale care nu-şi regăsesc în totalitate locul în istoria spaţiul dintre Prut şi Nistru. O parte din aceste monumente vin să suplinească doza de ideologie veche comunistă care cu timpul dispare din conştiinţa cetăţenilor Moldovei.

Descrierea problemei

Problema monumentelor este una nouă pentru RM, ţinând cont de faptul că suntem o ţară săracă şi că, în fiecare an, cca. 50 de km de drumuri dispar pentru că nu sunt reparate. Efortul maximum pe care îl depune guvernul – cheltuieşte mai puţin de 200 de mln. de lei pentru reparaţia acestora. În acelaşi timp, urmărim un val de iniţiative pentru construcţia unor monumente. În grupa acestora pot fi incluse monumente de tipul celui de la Şerpeni sau Memorialului Gloriei Ostăşeşti („Eternitate"). Acestea reprezintă o cheltuială nejustificată de bani. Sunt investite sume enorme pentru reconstrucţia unor monumente care au afinităţi reduse cu tradiţiile şi specificul cultural din ţara noastră.

Grupuri – ţintă

- cetăţenii
- agenţii economici
- guvernul.

Impactul

Impactul constă în sustragerea resurselor vitale ale societăţii pentru nişte lucruri mai puţin utile cetăţenilor Moldovei. Finanţarea acestor construcţii se face din bugetul de stat şi din donaţii, ambele umbrite de minister. Acest gen de preocupări ale guvernului aduc profituri unor persoane din administraţie. Un caz care a provocat indignare în presă şi în cadrul opoziţiei politice este aprobarea de către majoritatea comunistă a „Legii privind importul pietrei de granit utilizate la reconstrucţia Memorialului Gloriei Militare" din Chişinău, import în valoare de circa 30 milioane de lei.

Textul legii despre reconstrucţia Memorialului arată că „organizaţia pentru apărarea slavilor din R. Moldova „VECE" are dreptul să importe, din mijloacele bugetare şi fără să achite impozite şi taxe vamale, 350 tone de granit, tocmai din Karelia, pentru reconstrucţia Memorialului Gloriei Militare[52]. Preşedintele acestei organizaţii este membru al formaţiunii comuniste din parlament şi membru al PCRM. Există şi alte cazuri de acest gen, acum fiind la modă construcţia fîntînilor prin sate de către înalţii demnitari. Chiar cel mai puţin ager observator poate să-şi dea seamă că în spatele ordinului primului ministru subalternilor de a construi fântâni în localităţile de baştină se strecoară scheme de stoarcere a banilor publici întru edificarea unei imagini de gospodar a actualului Guvern.

Dinamica

Ideea bolnăvicioasă de întoarcere la comunism trebuie sa dispară. Cu trecerea timpului aceste monumente vor deveni pentru oameni nişte lucruri aberante şi inutile în care s-au investit bani mulţi. Aceşti bani ar putea fi utilizaţi la construcţia taberelor pentru copii sau a cantinelor şcolare.

[52] O tranzacţie frauduloasă: 30 milioane de lei pentru organizaţia „VECE" // Timpul, 17 Martie 2006, Nr.376.

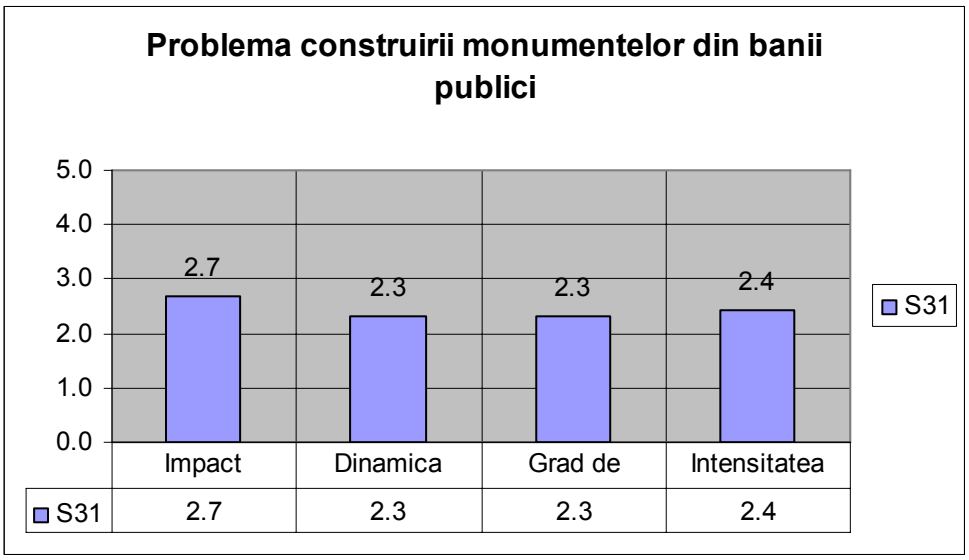
Factori

- mentalitatea sovietică a unei părți a electoratului
- interesul guvernării de a-şi consolida electoratul
- existența unui grup de persoane dornice de a profita pe urma fondurilor alocate pentru construcția unor astfel de monumente.

Anticipări

Aceste monumente, edificii ale unei ideologii trecute, vor rămâne simple vestigii istorice, fără a implica anumite trăiri emoționale. Schimbarea rapidă de generații presupune, în mod firesc, o metamorfoză a mentalității.

Aprecierile experților

Ex1. Concepția politicii externe a Republicii Moldova a învechit

Subiectul

Concepția politicii externe a R. Moldova, aprobată în 1995, este învechită şi nu mai corespunde provocărilor mediului internațional mereu în schimbare.

Descrierea problemei

Provocările de pe arena internațională impun politicii externe a statelor noi sarcini şi probleme de rezolvat. Cu toate acestea, Republica Moldova îşi construieşte politica externă în baza vechii concepții, document care a servit perfect intereselor din acea vreme, dar este mai puțin util în condițiile de azi. Concepția din 1995 stipula integrarea europeană drept un obiectiv strategic al statului, fără a indica anumite sarcini concrete. În condițiile extinderii Uniunii Europene, a creşterii influenței Rusiei în regiune şi a concurenței Chinei Statelor Unite, R. Moldova rămâne condusă de vechile principii ale politicii externe.

Dacă în 1995 integrarea europeană era privită ca un proiect utopic, la momentul de față Moldova poate avansa în relațiile sale cu UE. În conformitate cu decretele prezidențiale nr. 374-IV din 22.12.2005 şi nr. 414-IV din 16.01.2006, până la 1 martie 2006 două comisii naționale formate din înalți demnitari de stat urmează să elaboreze Concepția securității naționale şi Concepția politicii externe a Republicii Moldova. Documentele respective urmează să le substituie pe cele adoptate acum 11 ani prin hotărârile Parlamentului nr. 445-XIII din 5.05.1995 şi nr. 368-XIII din 8.02.1995.

În această ordine de idei, presa atenționează opinia publică în ianuarie 2006 asupra faptului că preşedintele țării, V. Voronin „a constituit Comisia Națională pentru elaborarea Concepției politicii externe a R. Moldova". Ca să înțelegem ce fel de concepție va elabora această Comisie națională, e suficient să parcurgem lista membrilor ei. Iată doar câteva nume de „bărbați ai neamului" (după cum relatează cotidianul „Timpul") şi „mume din popor", cunoscute prin lupta lor pentru democrație şi proeuropenism: deputatul Iurie Stoicov, consilierii prezidențiali Sergiu Mocanu şi Mark Tkaciuk, miniştrii Victoria Iftodi, Gheorghe Papuc, Vladimir Molojen, Vasili Şova, Victor Țvircun, Artur Cozma, Olga Goncearova, director general al Biroului Relații Interetnice şi, bineînțeles, Alexei Tulbure, reprezentant permanent al R. Moldova pe lângă Consiliul Europei.

Din comisie mai face parte şi Arcadie Barbăroşie, director al Institutului de Politici Publice" – unicul reprezentant al societății civile. Cu toate acestea, adoptarea unei noi concepții se tot amână, întrucât o asemenea concepție ar prezenta viziunea Moldovei asupra unor probleme ca: stabilitatea politică internă, politicile energetice şi comerciale, problema transnistreană, relațiile cu Federația Rusă şi Ucraina.

Grupuri țintă

- Ministerul Afacerilor Externe şi al Integrării Europene al R. Moldova
- Misiunile diplomatice ale R. Moldova de peste hotare
- Cetățenii moldoveni aflați peste hotarele țării, angajați la negru.

Impactul

Inexistența unei concepții clar definite a politicii externe dăunează imaginii RM pe plan extern şi reduce din capacitatea de reacție imediată la anumite evenimente care au loc în regiune sau în lume. Scade şi credibilitatea țării în ochii partenerilor externi, îngrijorați de neglijarea angajamentelor pe care şi le-a asumat R. Moldova.

Dinamica problemei

Republica Moldova şi-a asumat nişte angajamente în cadrul Politicii Europene de Vecinătate, angajamente determinate de aspirațiile puterii politice de la Chişinău de a include Moldova în cadrul Uniunii Europene. Cu toate acestea, Moldova este foarte vulnerabilă la diversiunile efectuate de Federația Rusă prin intermediul regimului de la Tiraspol, ceea ce determină guvernarea de la Chişinău să încline spre spațiul CSI. Plus la aceasta, Moldova încă nu şi-a definitivat statutul exact în raport cu NATO.

Factori

- absența unei voințe politice consolidate
- schimbarea imprevizibilă a situației de pe arena internațională.

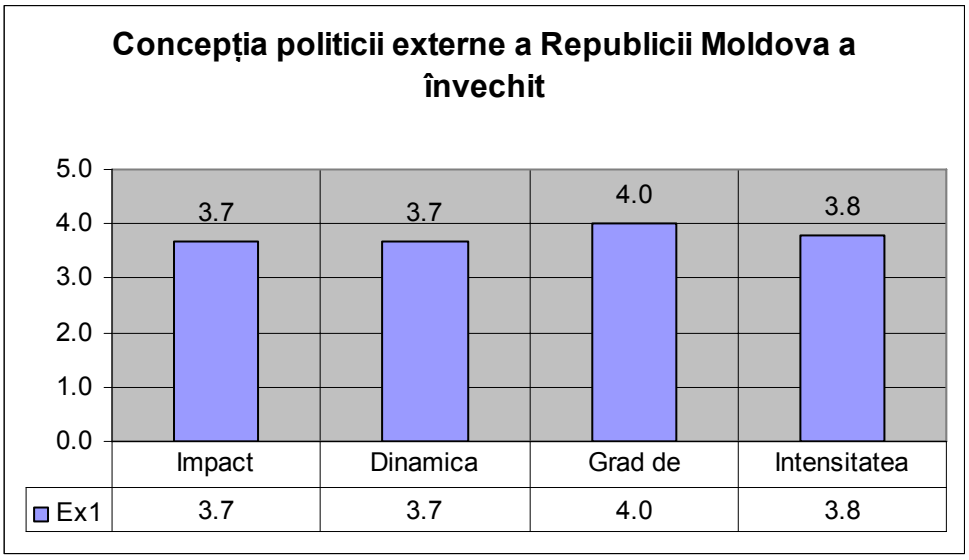
Anticipări

În viitorul apropiat R. Moldova se va axa pe realizarea următoarelor priorități: implementarea cu succes a Planului de Acțiuni UE-RM, implicarea în Procesul de Cooperare în Europa de Sud Est, aderarea la CEFTA, aderarea la UE în acelaşi val de extindere cu țările din Vestul Balcanilor. Pentru aceasta, Republica Moldova trebuie să aibă o politică internă adecvată standardelor UE, iar politica externă să fie continuarea unei bune politici interne.

Întrebări

- - Cum ar evolua lucrările comisiei, dacă ar fi presată de către societatea civilă?
- - Noua concepție va include o „valoare adăugată” în realizarea politicii externe?

Aprecierile experților

Ex2. Aderarea României la Uniunea Europeană

Subiectul

Societatea moldovenească, în frunte cu autoritățile de la Chişinău, se bucură de succesele realizate până acum în relațiile cu Uniunea Europeană, însă nimeni la Chişinău nu pare a fi alarmat de consecințele negative pe care le va avea de suportat R. Moldova odată cu noul val de extindere a UE, îndeosebi în relația cu vecinul din Vest, România.

Descrierea problemei

Primul moment ce merită a fi evidențiat este introducerea vizelor odată cu aderarea României la UE – pentru cetățenii R. Moldova este o situație critică, mai ales pentru cei ce locuiesc în afara Chişinăului. Chiar dacă se menționează că moldovenii vor beneficia de un regim facilitat, nu se discută stabilitatea acestui regim şi nici locul obținerii acestor vize – chestiuni serioase, care merită a fi abordate de Chişinău, dar care nu sunt abordate. Mai mult chiar, autoritățile de la Chişinău trebuie să țină cont şi de faptul că după aderare la Uniunea Europeană, România va demara procesul de aderare la zona Schengen, iar aceleaşi vize spre România, prin „regim facilitat", vor fi şi mai greu de obținut.

A doua chestiune la fel de importantă priveşte afectarea relațiilor comercial-economice cu România, căci de la 1 ianuarie 2007 Republica Moldova va menține relații comerciale deja cu Uniunea Europeană, şi nu cu România. Regimul de liber schimb ce funcționează acum între RM şi România va înceta să funcționeze, fiind substituit de un regim de comerț european, desigur. Iar acesta, la rândul său , desprinde RM de piața liberului schimb din cadrul Pactului de Stabilitate.

Grupuri țintă

- cetățenii simpli
- guvernele celor două țări.

Impactul

Impactul pozitiv este ameliorarea dialogului politic între cele două părți şi îmbunătățirea relațiilor, chiar dacă la aceasta a contribuit mai mult partea românească decât cea moldovenească. Propunerea României de a semna un acord-cadru privind parteneriatul european în locul Tratatului de bază certifică acest argument.

Totuşi, şeful Legislativului de la Chişinău, Marian Lupu, consideră că este importantă semnarea Tratatului de bază şi a Tratatului de frontieră, care, în opinia lui, sunt reprezentative, în sensul ajutorului pe care-l poate acorda România în contextul soluționării problemei transnistrene.

În aceeaşi ordine de idei, potrivit lui Vladimir Voronin, semnarea tratatului de bază între Republica Moldova şi România, precum şi a tratatului de frontieră vor marca un jalon incontestabil în consolidarea imunității politicii externe a Moldovei.

Totuşi, în pofida acestui optimism, trebuie subliniat faptul că economia românească este în continuare cvasiabsentă în R. Moldova şi nedorită de autoritățile moldoveneşti. Despre crearea unui spațiu cultural comun nici nu se mai aminteşte, nemaivorbind despre problemele de comunicare pe care le întâmpină cetățenii ambelor state.

Dinamica problemei

În urma vizitei sale, şeful statului român a menționat că România s-a angajat să sprijine eforturile Republicii Moldova de a acționa conform standardelor democratice şi de a-şi aduce contribuția proprie la consolidarea securității regionale. Băsescu a menționat că Republica Moldova se confruntă cu o amenințare directă la adresa integrității sale teritoriale – conflictul din Transnistria, care grevează asupra evoluției fireşti a statului moldovean.

Premierul român Tăriceanu a evidenţiat care este soluţia: „R.Moldova trebuie să i se acorde aceeaşi şansă pe care Bruxelles-ul o acordă statelor din Balcanii de Vest. Este nevoie de un supliment de argumente pe care să-l prezentăm la Bruxelles nu într-o manieră impulsivă, ci cu multă înţelepciune şi tact, pentru că R. Moldova nu este întotdeauna pe harta intereselor UE. Or, interesul nostru este ca statul moldovean să fie un stat stabil a cărui voce să fie respectată şi care să poată promova la rându-i stabilitate la graniţele sale. Pentru asta e nevoie de fapte, pentru că doar retorica proeuropeană nu convinge."

Drept tendinţă pozitivă, aş menţiona şi declaraţia lui V. Voronin: „În mod cert, climatul de încredere şi sinceritate, care s-a instaurat în relaţiile dintre cele două ţări, ne va permite să semnăm în timpul cel mai apropiat aceste documente de importanţă crucială. (...) Insinuările propagandistice ale Tiraspolului privind înglobarea inevitabilă a Moldovei de către România pierd, în această situaţie, orice teren, iar odată cu ele va dispărea, sper, şi acea românofobie, care îi parazitează pe atât de mulţi şi care creează atâtea obstacole în relaţiile dintre popoarele noastre", a declarat Voronin.

Factori

- Oficialii de la Chişinău, mai receptivi la schimbările din regiune;
- Interesele politice şi strategice;
- Lobby din partea presei – crearea opiniei publice.

Anticipări

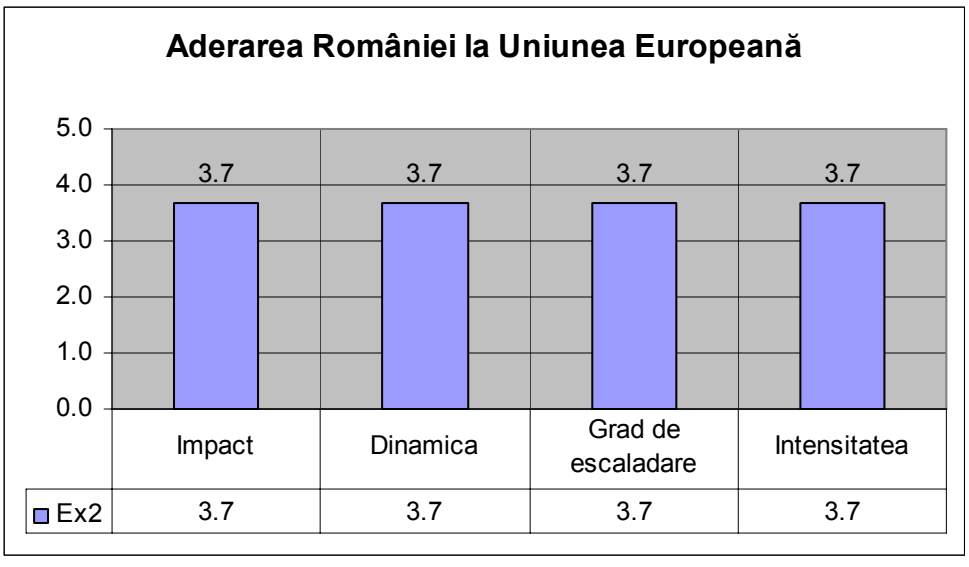
În plenul Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, Traian Băsescu a menţionat că „în Republica Moldova, a fost găsită disponibilitate, la cel mai înalt nivel, pentru cooperare în proiectul ambiţios de a transforma regiunea extinsă a Mării Negre într-un spaţiu în care reperele politice ale parteneriatului internaţional sunt democraţia şi valorile europene", ceea ce pare a fi o evoluţie în relaţiile România – R. Moldova.

Republica Moldova trebuie să valorifice rolul României în „advocacy" pentru integrarea europeană a RM şi faptul că poate fi ajutată în însuşirea mai rapidă a „aquis-ului communitaire".

Întrebări

- Care este motivul petru care România a acordat mereu asistenţă R.Moldova?
- Câţi locuitori ai R. Moldova au cetăţenie română?

Aprecierile experţilor

Ex.3. Diplomaţia moldovenească – la limita profesionalismului

Subiect

Republica Moldova suferă de o criză de imagine în afara hotarelor ţării. Ambasadorii moldoveni fie sunt invizibili, fie nu sunt de găsit în mediile diplomatice.

Descrierea

Republica Moldova este reprezentată în exterior prin intermediul reprezentanţilor săi – ambasadorii. Deşi se cheltuiesc sume enorme pentru întreţinerea acestora[53], eficienţa activităţii lor este foarte mică. Din păcate, Republica Moldova nu are tradiţii diplomatice şi nici ambasadori profesionişti. Corpul diplomatic moldovenesc este format din foşti funcţionari de stat sau membri ai partidului de guvernământ.

Doar şase dintre cei 23 de ambasadori moldoveni acreditaţi în străinătate au şcoala Ministerului de Externe şi cunosc ce înseamnă munca diplomatică. Nu toţi ambasadorii cunosc limba engleză sau limba statului în care au fost acreditaţi. Din această cauză, multora dintre ei le este imposibil să participe în cadrul conferinţelor internaţionale, la diferite reuniuni internaţionale în cadrul cărora să promoveze interesele Republicii Moldova.

Grupuri ţintă

- Reprezentanţii corpului diplomatic moldovenesc
- Reprezentaţii corpurilor diplomatice străine.

Impactul

Numirea în calitate de ambasadori a unor persoane respectabile, dar incompetente în ale diplomaţiei creează o imagine proastă ţării noastre. Cheltuielile pe care le suportă bugetul de stat pentru întreţinerea corpului diplomatic nu sunt justificate, întrucât nu reflectă anumite rezultate. Din cauza capacităţii reduse de reacţie şi intervenţie a ambasadorilor moldoveni în cadrul reuniunilor internaţionale, autorităţile de la Chişinău sunt slab informate despre oportunităţile promovării intereselor ţării.

Dinamica

Din păcate nu există o selecţie riguroasă a persoanelor care devin ambasadori. În Moldova ambasadorii sunt propuşi de Guvern şi numiţi de Preşedinte. Singurul criteriu de selectare a ambasadorilor este meritul acestora faţă de partidul de guvernământ. Acest criteriu de selecţie, care din păcate nu are la bază profesionalismul persoanei, se aplică de la obţinerea independenţei şi se pare nu va fi înlocuit de un concurs pe perioada mandatului partidului de guvernământ.

Factorii

- lipsa unor criterii concrete de selectare a persoanelor ce urmează a fi trimise în misiuni diplomatice
- transformarea de către partidul de guvernământ a instituţiei diplomaţiei într-un exil favorabil pentru cei cu merite deosebite în susţinerea intereselor guvernării.

[53] Pentru anul 2006, în Bugetul de Stat au fost trecute 170 mln. 923 mii lei pentru activitatea structurilor diplomatice în străinătate şi alte câteva sute de mii de lei pentru reparaţia sediilor unor ambasade.

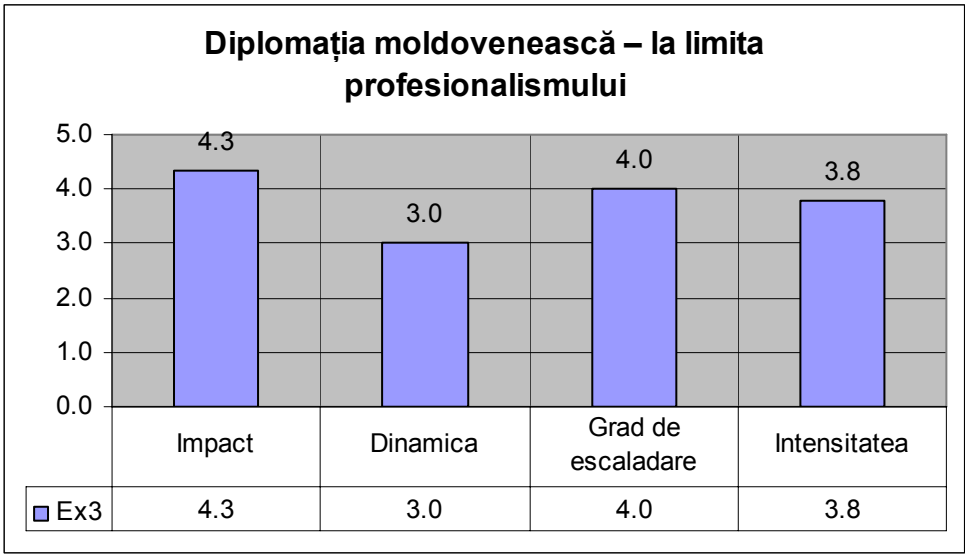
Anticipări

Ambasadele nu-şi vor pierde calitatea lor de concediu pentru unii demnitari, în detrimentul promovării unei politici externe eficiente. Partidul de guvernământ nu a dat semne că situaţia în această sferă se va schimba.

Întrebări

- care este principul după care sînt numiţi ambasadorii moldoveni?
- Care sînt cheltuielile pentru întreţinerea corpului diplomatic moldovenesc?

Aprecierile experţilor

Ex 4. Tratatul politic de bază cu România

Subiect

Mass-media autohtonă şi cea din România au mediatizat intens dorinţa unor funcţionari de rang înalt din Moldova de a semna un Tratat politic cu România.

Descriere

Pe parcursul anului 2006 administraţia moldovenească şi-a manifestat dorinţa de a semna un tratat politic cu România. Primul care a dat tonul acestei idei a fost preşedintele ţării Vladimir Voronin în primăvara anului 2006. Acesta a fost urmat de Preşedintele Parlamentului, Marian Lupu şi Ministrul Afacerilor Externe, Andrei Stratan. Interesul pentru semnarea unui tratat politic între cele două ţări, amânat de atâtea ori, vine reconfigurarea situaţiei geopolitice şi geostrategice a regiunii. Republica Moldova a insistat asupra semnării unui Tratat de bază cu România, pentru a clarifica suspiciunile Tiraspolului cu privire la presupusele intenţii unioniste ale României.

Oficialii de la Bucureşti au declarat ca acest document nu mai este de actualitate şi au propus, în schimb, redactarea unui acord de parteneriat european între România şi Republica Moldova. Ulterior, Preşedintele Parlamentului Republicii Moldova, Marian Lupu, a declarat că doreşte semnarea a două tratate cu România: unul bilateral de bază şi altul care să recunoască frontiera între cele două state, intenţie privită cu scepticism la Bucureşti. România este interesată de încheierea tratatului frontierei de stat conform statutului României de stat de graniţă a NATO şi UE, insistând asupra necesităţii unui acord de parteneriat european între cele două ţări, şi nu un „tratat de bază”.

Grupuri ţintă

- cetăţenii
- guvernele celor două state.

Impact

Divergenţele de opinii dintre cele două părţi se datorează viziunilor proprii faţă de forma şi funcţia acestui tratat. Moldova îl vede ca o garanţie la atacurile prounioniste ale Tiraspolului, Bucureştiul îl vede ca un angajament proeuropean al R. Moldova. Inexistenţa unui acord între cele două ţări prejudiciază relaţiilor bilaterale, lipsind anumite măsuri practice de consolidare a încrederii între cele două părţi.

Dinamica

Divergenţa de opinii între cele două state ar putea conduce la răcirea relaţiilor politice. Acest lucru a putut fi văzut în vremea guvernării PSD în România. Politica externă a preşedintelui Băsescu, însă, nu va permite la revenirea relaţiilor de indiferenţă între vecini. Intrarea României în UE va impune creşterea rolului României în susţinerea cursului proeuropean al R. Moldova.

Factori

- nesoluţionarea conflictului transnistrean
- aderarea Românei la Uniunea Europeană.

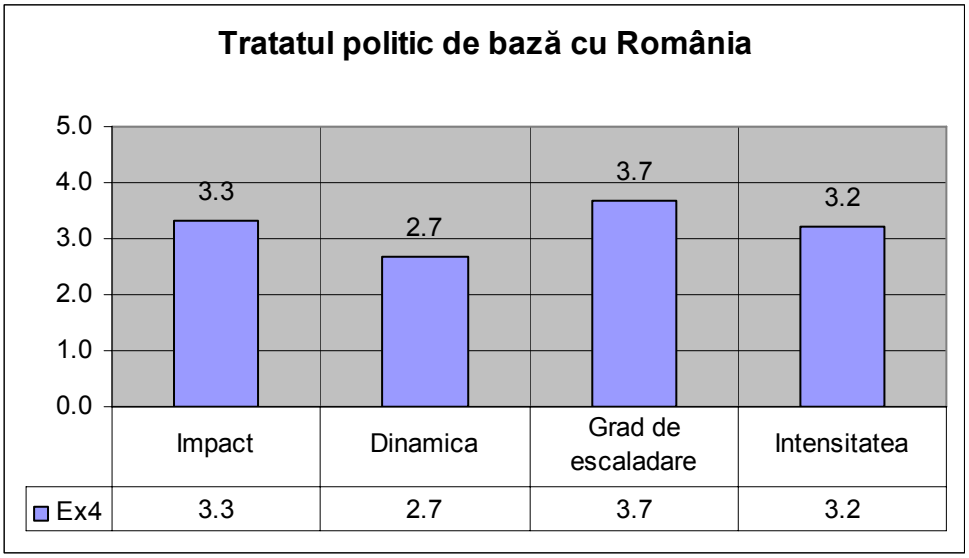
Anticipări

Aderarea României la UE va deschide pentru R. Moldova calea spre anumite fonduri europene accesibile doar prin intermediul României. Acest fapt va apropia mult cele două state, chiar dacă aceasta ar putea să nu fie la nivel oficial.

Întrebări

- Care va fi soarta relațiilor dintre Moldova şi România după aderarea la UE?
- Care sunt elementele care apropie şi îndepărtează cele două state?

Aprecierile experților

Ex 5. Problema separatismului din R. Moldova şi a deficienţelor în comunicarea cu Transnistria

Subiectul

Una dintre problemele de bază care se impun în abordarea relaţiilor dintre cele două maluri ale Nistrului este adâncirea vădită a separării politice şi a deficienţelor comunicaţionale dintre locuitorii regiunilor. R. Moldova este tot mai puţin atractivă pentru locuitorii din stânga Nistrului, ceea ce pune piatră la temelia separatismului în Moldova.

Descrierea problemei

Regiunea transnistrean este condusă de criminalul separatist Igor Smirnov din 1991. Războiul transnistrean nu a adus o soluţie pentru depăşirea contradicţiilor apărute între autorităţile constituţionale ale R. Moldova şi un grup separatist, care pretindea că apără interesele comunităţii transnistrene. Din 1992 toate mecanismele de soluţionare a conflictului au fost ineficiente. În această perioadă în regiunea transnistreană s-au adunat grupuri de interese în căutarea profiturilor economice, transformând Transnistria într-o „gaură neagră" a Europei, în care înfloreşte contrabanda şi ilegalitatea.

Liderii de la Chişinău au greşit atunci când nu au luat în considerare opinia celor 500.000 locuitori ai regiunii şi nu au creat poduri civice peste Nistru. Astfel Nistru a devenit frontieră geografică, iar ulterior şi geopolitică. În schimb s-au adus învinuiri, s-au făcut presiuni şi s-a susţinut o amplă campanie de dezinformare în întreaga regiune, căpeteniile autoritare din Tiraspol obţinând „undă verde" în acţiunile lor separatiste. Administraţia centrală a Moldovei a fost mai puţin interesată de soarta locuitorilor transnistreni, ignorând orice tentativă a societăţii civile de urma o strategie de integrare a cetăţenilor din stânga Nistrului în spaţiul de comunicare general al R. Moldova.

Grupuri ţintă

- Cetăţenii de pe malul drept şi stâng al Nistrului
- Mass-media
- Oficialii de la Chişinău, Tiraspol, Moscova
- Grupări criminale ce întreţin afaceri în regiunea separatistă

Impactul

Efectele existenţei acestei situaţii favorizează răcirea relaţiilor între populaţia de pe ambele maluri ale Nistrului, îngreunează dialogul între acestea; împiedică crearea unei opinii publice consolidate, obţinerea unor informaţii obiective, activitatea ONG-urilor din regiunea separatistă, etc. La rândul lor, actori precum Federaţia Rusă beneficiază economic şi strategic de pe urma situaţiei create. Conform studiului prezentat la Chişinău, în iulie 2006, de către Asociaţia Avocaţilor or. New York vis-à-vis de conflictul transnistrean, activităţile Rusiei în R. Moldova violează normele şi principiile dreptului internaţional şi în mod ilegal intervin în afacerile interne ale Moldovei.

Aşadar, acţiunile încurajatoare faţă de conducerea de la Tiraspol defavorizează imaginea R. Moldova în regiune şi ameninţă statalitatea ţării. Iar populaţia locală, bazându-se pe nişte aserţiuni de propagandă ale oficialilor de la Tiraspol, iau o atitudine anti-moldovenească şi una pro-rusă. În cazul identificării unei soluţii politice pentru conflictul transnistrean, R. Moldova se va confrunta cu mari probleme de integrare a locuitorilor transnistreni, pentru că, în opinia lor, ei sunt locuitorii unui alt stat.

Dinamica

Problema transnistreană este alimentată de indiferența părții transnistrene față de conturarea unei soluții comune pentru cele două maluri. Pentru a-şi apăra pozițiile proprii, căpeteniile transnistrene beneficiază de ajutor economic, politic şi logistic din partea Federației Ruse, altfel spus avocatul Transnistriei este Rusia. Un rol important în soluționarea acestei probleme l-a jucat lărgirea formatului de negocieri prin includerea reprezentanților SUA şi UE. Acest fapt a insuflat încredere autorităților moldovenești în propriile forțe, dar aceasta nu este suficient atât timp, cât R. Moldova nu poate să-şi protejeze cetățenii de urgia unor clanuri mafiote.

Factori

- prezența în regiune a oficialilor de la Chişinău;
- controlul rigid al şefilor separatişti de la Tiraspol asupra vieților transnistrenilor
- susținerea Tiraspolului de către Rusia
- necesitatea unei stabilități în vecinătatea UE
- dezinformarea absolută privind realitatea dintre cele două maluri.

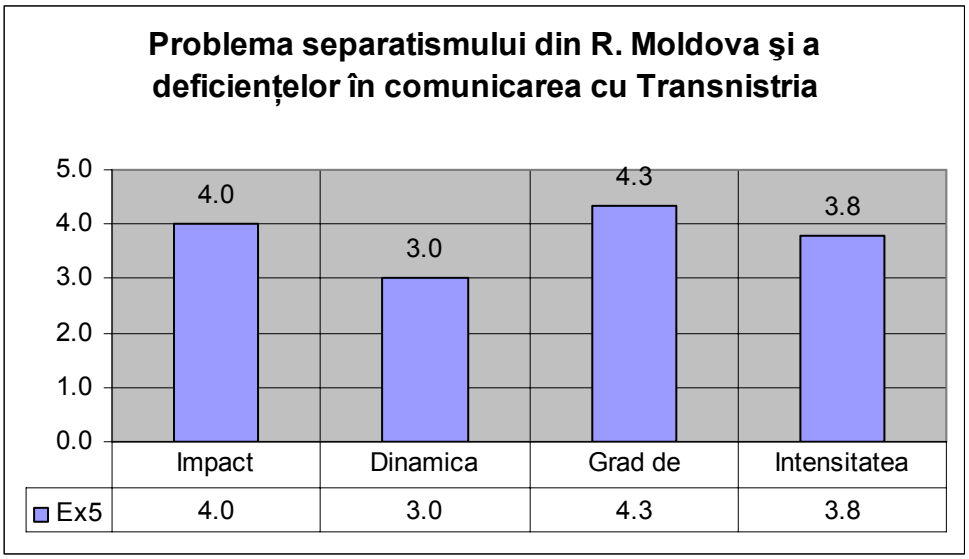
Anticipări

Separatismul va continua să fie atractiv pentru grupurile de interese din regiunea transnistreană şi din afara acesteia. Aşadar, crearea unui dialog permanent cu populația transnistreană va fi doar un deziderat scris. Pasivitatea părții moldovenești îi va îndepărta şi mai mult pe oamenii simpli şi va scade din credibilitatea intențiilor proclamate la Chişinău. Lipsa ofertelor pentru oamenii de afaceri, pentru cetățenii de rând şi pentru funcționarii din Transnistria din partea oficialilor de la Chişinău, precum şi dezinformarea permanentă a cetățenilor din regiune vor continua să afecteze imaginea şi poziția moldovenească în regiune.

Întrebări

- Cum ar reacționa populația transnistreană la inițiativele moldovenești?
- Câte generații de transnistreni vor continua să aibă neîncredere în partea moldovenească?

Aprecierile experților

Ex 6. Problema frontierelor în relațiile moldo-ucrainene

Subiectul

Segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene reprezintă o adevărată problemă pentru securitatea statală a Republicii Moldova şi Ucrainei. Până în prezent nu există o demarcație clară a graniței pe segmentul transnistrean.

Descrierea

Republica Moldova şi Ucraina au frontieră comună pe o lungime de 1.222 km în lungime, dintre care 470 de km, adică o treime din graniță, este frontiera transnistreană, controlată de regimul separatist de la Tiraspol. Anume prin acest teritoriu circulă în ambele direcții mărfurile de contrabandă.

Lucrurile s-au schimbat după ce Republica Moldova şi Ucraina au semnat, în decembrie 2005, Acordul privind noul regim vamal la importul şi exportul mărfurilor. Ambele părți pot avea, astfel, mai mult control asupra circulației mărfurilor.

Îngrijorarea cea mare era determinată de comportamentul Ucrainei în contextul presiunilor venite din partea Rusiei. Dacă Ucraina renunța la acordurile cu Moldova şi ar fi permis mărfurilor transnistrene să treacă hotarul Moldova nu ar fi fost în stare să regleze segmentul moldo-ucrainean.

Mediul internațional şi angajamentele europene ale Ucrainei au determinat-o să se țină de cuvânt, însă procesele politice interne din această țară pot schimba în orice moment situația.

Grupul țintă

- funcționarii serviciului vamal şi grănicerii
- cetățenii de rând
- partenerii internaționali.

Impactul

Din cauza faptului că segmentul transnistrean al frontierei cu Ucraina nu era controlat de Republica Moldova se impuneau mai multe probleme de cooperare transfrontalieră. O primă consecință era faptul că Moldova nu putea să-şi stăpânească frontierele constituționale, ceea ce punea în pericol securitatea statului. Iar un stat care nu este în stare să-şi protejeze frontiera este un stat slab. Aceasta este imaginea pe care o are Moldova în afara hotarelor sale. Din cauză că Moldova nu avea control pe hotar nu se putea controla fluxul de mărfuri importate sau exportate ilegal. Contrabanda, astfel, constituia aproape întreg volumul din fluxul de mărfuri din acest segment al frontierei.

Dinamica

Noile reguli vamale introduse de către Ucraina pe 3 martie pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene au provocat reacții vehemente din partea Moscovei.

Ministrul rus de Externe, S. Lavrov, a declarat că prin introducerea noilor reguli vamale, în urma cărora Transnistria nu mai poate exporta mărfurile sale prin Ucraina, decât în baza actelor vamale perfectate la Chişinău, a fost încălcată, între altele, şi declarația comună din decembrie 2005 a preşedinților Rusiei şi Ucrainei, Vladimir Putin şi Viktor Iuşcenko.

Potrivit acestei declarații, conflictul transnistrean ar fi trebuit rezolvat doar în baza documentelor semnate anterior, inclusiv în baza unui memorandum din 1997, care acordă Transnistriei dreptul la activitate economică externă.

La 28 noiembrie 2006, Ucraina şi Moldova au semnat, în prezența Comisarului European pentru Relații Externe şi Politica Europeana de Vecinătate, acorduri prin care cele două părți

se angajează să accelereze schimbul de informații cât privește circulația bunurilor și a persoanelor prin granița lor comună.

Aceasta va îmbunătăți controlul pe secțiunea transnistreană de graniță, care nu poate fi controlată în prezent și de către partea moldovenească.

Factorii

- nesoluționarea conflictului transnistrean
- înțelegerea diferită a conceptului de contrabandă de către autoritățile moldovenești și ucrainene
- interesul UE pentru securizarea și stabilizarea frontierelor din jurul UE.

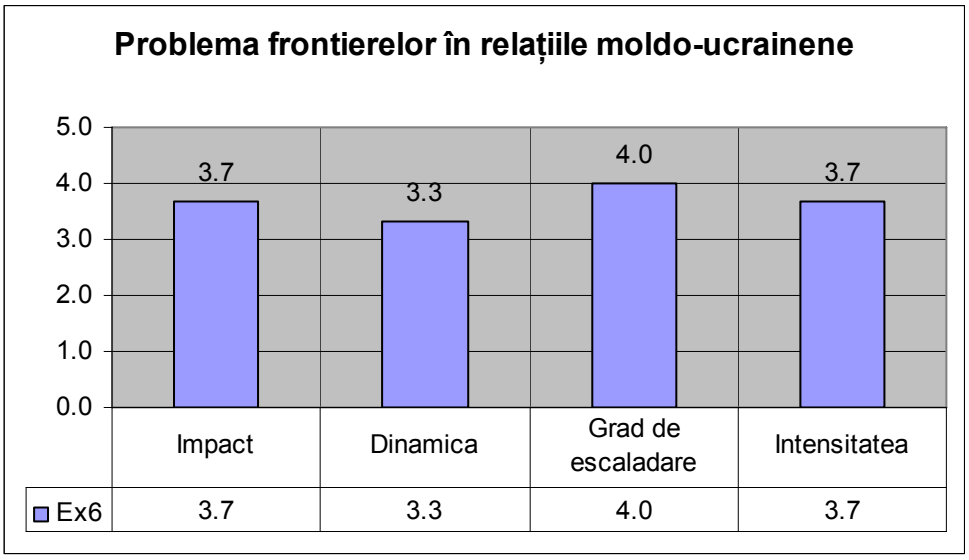
Anticipări

Rămâne însă de văzut ce se va întâmpla pe segmentul transnistrean al graniței după încheierea misiunii Uniunii Europene de asistență la frontieră, dacă noile deprinderi, de combatere și prevenire a contrabandei, învățate între timp de grănicerii și vameșii moldoveni și ucraineni, vor fi de lungă durată, în condițiile în care contrabandiștii au demonstrat că sunt cu un pas înainte.

Întrebări

- De ce problema frontierei moldo-ucrainene ar trebui soluționată?
- Care sunt pierderile suportate de Moldova de pe urma necontrolării unui segment mare din frontiera sa estică?

Aprecierile experților

Ex 7. Republica Moldova, încă membră a CSI

Subiectul

Republica Moldova este membru al Comunității Statelor Independente şi activitatea ei se reduce doar la cooperarea economică, care este destul de ineficientă.

Descrierea

Deşi în cadrul CSI au fost încheiate sute de acorduri multilaterale în domeniul economic, cele mai eficiente au fost acordurile bilaterale, ca încercare de a compensa mersul nereuşit al formării pieței comune. Aceste acorduri s-au dovedit a fi, pentru acea perioadă, mijlocul cel mai eficient de realizare a înțelegerilor multilaterale, precum şi modalitatea de soluționare, ținându-se cont de particularitățile economice concrete, a multor probleme asupra cărora nu s-a ajuns la un comun acord.

Ineficiența Comunității Statelor Independente, potențialul economic, financiar şi tehnic scăzut al statelor CSI au determinat conducerea majorității statelor membre ale CSI să colaboreze între ele. Statele CSI acordă o „mai mare atribuție relațiilor bilaterale, decât cooperării multilaterale" în cadrul Comunității. La momentul actual, în cadrul CSI are loc o reală integrare "pe interese". Acest fapt este condiționat şi de documentele fundamentale ale Comunității. Forma activării statelor în CSI, practic, nu le impune nici o obligațiune. Pe de altă parte, statele membre ale CSI mai sunt nevoite să suporte şantajul energetic al Rusiei.

Grupul țintă

- Guvernul Republicii Moldova
- Cetățenii de rând.

Impactul

Republica Moldova vede Comunitatea ca pe o formațiune pur economică, o structură de colaborare şi înlesnire în sferele comerciale, vamale, financiare şi valutare. Însă scopul aderării R. Moldova la CSI a rămas până acum nemotivat. Multe dintre documentele semnate n-au fost ratificate şi implementate. Unele au fost ratificate de un număr mic de state, ceea ce a făcut imposibilă realizarea lor.

Fiind determinate de ineficiența Comunității, statele-membre au găsit alternativă în colaborarea cu statele din aceeaşi regiune, creând diferite structuri subregionale.

Dinamica

Pe parcursul anilor, în activitatea Comunității s-a constatat o stagnare vădită, iar necoincidența pozițiilor, uneori chiar divergențele, au devenit atât de acute, încât la reuniunea de la Chişinău a Şefilor de State, la 22 octombrie 1997, a fost adoptată o decizie specială privind reformarea profundă a Comunității şi dinamizarea activității CSI.

Această reformare ține însă doar de restructurarea internă, care şi-a găsit expresie în „rebotezarea" unor organe executive, separarea mai clară a funcțiilor Consiliilor Şefilor de State şi Guverne, delegarea unor funcții Consiliului Miniştrilor Afacerilor Externe şi Consiliului Economic. Reformarea n-a adus schimbări de esență în activitatea CSI. Nu s-au găsit puncte de interes comun pentru toate cele 12 state. Din această cauză, CSI rămâne în continuare, şi după reformare, o structură amorfă şi ineficientă.

Factorii

- eterogenitatea intereselor statelor membre ale CSI
- lipsa unei concepții bine definite a organizației

- lipsa comunității de valori şi interese.

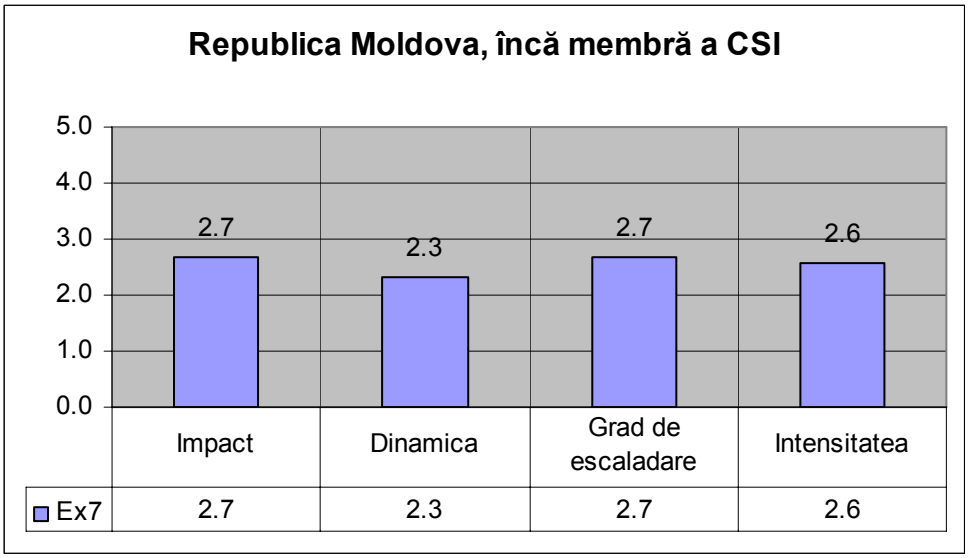
Anticipări

Viitorul Republicii Moldova în Comunitatea Statelor Independente este sortit eşecului, atât din cauza crizei în care se află Comunitatea, cât şi din cauza faptului că motivul fundamental de activare a Moldovei în CSI – crearea şi funcționarea zonei de liber schimb – nu a fost nici până în prezent realizat. Iar numeroasele structuri şi organizații create în spațiul CSI nu au satisfăcut aşteptările statelor care le-au creat.

Întrebări

- Care sunt cauzele ineficienței CSI-ului?
- În ce domenii cooperează RM în cadrul CSI?

Aprecierile experților

Ex 8. Republica Moldova şi GUAM

Subiectul

Republica Moldova este membră atât a CSI, cât şi a GUAM, inițiativă ce reprezintă o alternativă a CSI-ului, manifestată prin exprimarea fermă pro-occidentală a statelor membre GUAM.

Descriere

La etapa inițială, cursul negocierilor privitor la o colaborare multilaterală între Azerbaidjan, Georgia, Moldova şi Ucraina a fost, în mare parte, condiționat de dorința de a folosi eficient această uniune în sensul găsirii unor noi argumente şi soluții în dialogul lor cu Federația Rusă. În acelaşi timp, ideea unui alternativ arc sudic, cu o abordare comună a coridorului de transport strategic „Europa-Caucaz-Asia", a impulsionat în mod obiectiv ulterioara integrare regională.

Apariția GUAM a fost un fenomen unic prin faptul că stabilea noi forme de cooperare în regiunea tradițional dominată de Rusia. Această structură este total deferită de Cooperarea Economică a Mării Negre (CEMN), care uneşte state cu nivel diferit de dezvoltare socio-economică şi, de asemenea, este diferită şi de CSI, ca urmaş al URSS, cu o dominare evidentă a Federației Ruse. GUAM este diferit de orice altă inițiativă regională bazată pe apropierea geografică, prin faptul că uneşte statele din Europa (Republica Moldova, Ucraina) cu cele din Caucaz (Azerbaidjan, Georgia) şi din Asia Centrală (Uzbekistan).

Grupuri țintă

- Guvernul RM
- Partenerii internaționali.

Impactul

În ciuda unor rezultate pozitive, starea actuală nu satisface nici unul dintre membrii GUAM. Relațiile dintre diferite structuri regionale din cadrul CSI creează probleme serioase în calea dezvoltării atât a GUAM, cît şi a fiecărui stat membru în parte. De asemenea, şi cooperarea economică dintre statele GUAM nu este destul de satisfăcătoare. Statele GUAM sînt mult prea slabe, din punct de vedere geopolitic, pentru a juca un rol dominant în regiune. Ele, de asemenea, sunt mult prea instabile din punct de vedere politic şi economic şi mult prea dependente de state precum Rusia, SUA, UE sau chiar Turcia.

Prima țară care a recunoscut uniunea GUAM ca fiind fără perspectivă este Uzbekistan, care în 2002 a abandonat activitatea în cadrul acestei organizații. Iar Republica Moldova a criticat foarte dur ineficiența GUAM încă în 2001, în cadrul summit-ului de la Ialta.

Dinamica

Cooperarea multilaterală între membrii GUAM a început în 1996, la Viena, în timpul negocierii Tratatului Armelor Convenționale în Europa, unde delegațiile Azerbaidjanului, Georgiei, Moldovei şi Ucrainei pentru prima dată au făcut declarații comune.

La 10 octombrie 1997, preşedinții acestor state, la întâlnirea lor de la Strasbourg, au declarat intenția lor de a întări formele lor de cooperare şi au instituit un forum politico-consultativ numit GUAM, semnând un Comunicat comun, în care se anunța intenția intensificării cooperării dintre Georgia, Ucraina, Azerbaidjan şi Republica Moldova.

Următoarea etapă în evoluția cooperării GUAM a fost întrunirea celor cinci Preşedinți ai statelor membre în timpul summit-ului Națiunilor Unite, în septembrie 2000. Preşedinții au semnat Memorandumul GUAM, în care au declarat „o nouă fază în dezvoltarea organizației" şi au anunțat intenția lor de a da GUAM statutul unei organizații internaționale.

Factori

- ineficiența CSI
- întârzierea de ani de zile a implementării acordului de liber schimb în CSI
- dezintegrarea spațiului economic CSI
- accesul limitat al produselor statelor membre GUUAM la piețele din occident.

Anticipări

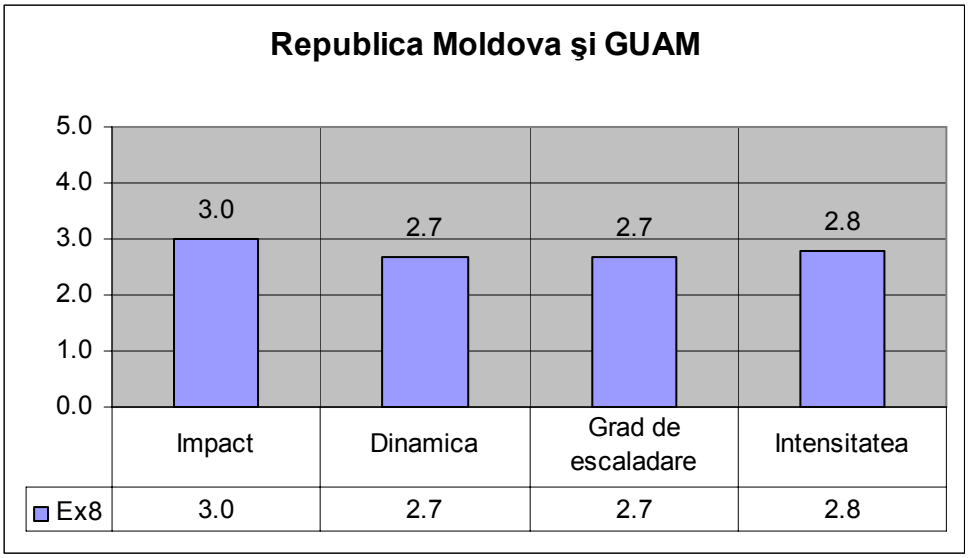
Reanimarea acestei organizații, evident, va culmina cu o nouă componență sau, în orice caz, cu o delimitare a locului şi rolului fiecărui stat în această organizație.

Recent, Preşedintele Ucrainei, Victor Iuşcenco, a propus ideea de a revigora organizația internațională regională GUAM. Această idee susține intenția Ucrainei de a se transforma într-un nou centru de atracție în spațiul ex-sovietic, alternativ Federației Ruse. Astfel, revigorarea propusă de Victor Iuşcenco ar consta în acordarea Ucrainei în cadrul GUAM aceluiaşi rol dominant pe care Rusia îl are în CSI.

Întrebări

- Care este specificul organizației GUAM pentru spațiul CSI şi care au fost rezultatele ei?
- Care a fost rostul constituirii şi existenței GUAM?

Aprecierile experților

Ex 9. Rezultate modeste în implementarea Planului de Acțiuni RM-UE

Subiectul

Aderarea la UE reprezintă, pentru autoritățile de la Chişinău, un obiectiv strategic, incontestabil şi ireversibil al politicii externe şi interne, iar politica de integrare europeană a Republicii Moldova se bazează pe realizarea cu succes a Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană.

Descriere

Planul RM-UE a fost lansat la 22 februarie 2005. Autoritățile moldoveneşti consideră că semnând, la 22 februarie 2005, Planul de Acțiuni RM-UE, Republica Moldova a acceptat să participe în cadrul Politicii Europene de Vecinătate, fiind sigură că această politică este doar o etapă inițială a procesului de integrare europeană.

Totodată, statutul de "vecin al UE", acordat de Politica Europeană de Vecinătate, nu satisface aspirațiile europene ale Republicii Moldova, deoarece PEV nu conține o promisiune clară de aderare la UE, deşi recunoaşte aspirațiile europene.

Planul de Acțiuni este un document politic bazat pe obiectivele strategice de cooperare între Republica Moldova şi Uniunea Europeană. Durata lui este de 3 ani. Comisia Europeană va elabora rapoarte de monitorizare pentru Republica Moldova referitoare la implementarea Planului de Acțiuni. Implementarea lui va ajuta la realizarea prevederilor Acordului de Parteneriat şi Cooperare şi va încuraja Moldova să se integreze în structurile economice şi sociale europene.

Grupul țintă

- Comisia pentru probleme de drept şi securitate (Ministerul Justiției – instituția coordonatoare);
- Comisia pentru probleme social-economice (Ministerul Economiei şi Comerțului – instituția coordonatoare);
- Comisia pentru probleme de infrastructură (Ministerul Transporturilor şi Gospodăriei Drumurilor – instituția coordonatoare);
- Comisia pentru probleme cultural-umanitare (Ministerul Educației, Tineretului şi Sportului – instituția coordonatoare);
- Cetățenii RM.

Impactul

Primul raport de evaluare a Planului de Acțiuni Moldova – Uniunea Europeană arată că economia Moldovei a înregistrat un şir de performanțe, dar sunt necesare acțiuni menite să asigure în continuare un trend ascendent.

Uniunea Europeană a început să se implice tot mai activ în gestionarea crizei transnistrene prin mediere, reconstrucție post-conflict şi participarea la aranjamentele de securitate internă.

Dinamica

În vederea implementării eficiente a Planului RM-UE, Guvernul Moldovei a elaborat Programul Național de Implementare a Planului de Acțiuni RM-UE (Guv. RM, 2006), care stabileşte măsurile necesare, instituțiile responsabile şi termenele pentru realizarea acestora.

Potrivit MAEIE, monitorizarea şi coordonarea sectorială a implementării Planului de Acțiuni se realizează pe baza rapoartelor lunare, trimestriale şi semestriale de către instituțiile coordonatoare, în timp ce MAEIE asigură monitorizarea generală la nivel guvernamental.

În pofida acestor obligații, autoritățile moldoveneşti au dat publicității până în prezent doar patru rapoarte de monitorizare, două fiind scrise în engleză, iar altele două în română. În

aceste rapoarte situația reală a R. Moldova este un pic înflorită. De nenumărate ori atât presa, cât şi societatea civilă au criticat dur atitudinea guvernului de a implementa prevederile Planului de Acțiuni RM-UE.

Factori

- Aderarea României în 2007, transformă Moldova într-un vecin direct al UE
- Asumarea de către autoritățile de la Chişinău a obiectivului de integrare europeană, ca prioritate numărul 1 pentru politica internă
- Implicarea Moldovei în cadrul Politicii Europene de Vecinătate
- Dorința UE de a se proteja de statele mai puțin dezvoltate şi cu mai multe probleme, pentru a nu "importa" aceste probleme.

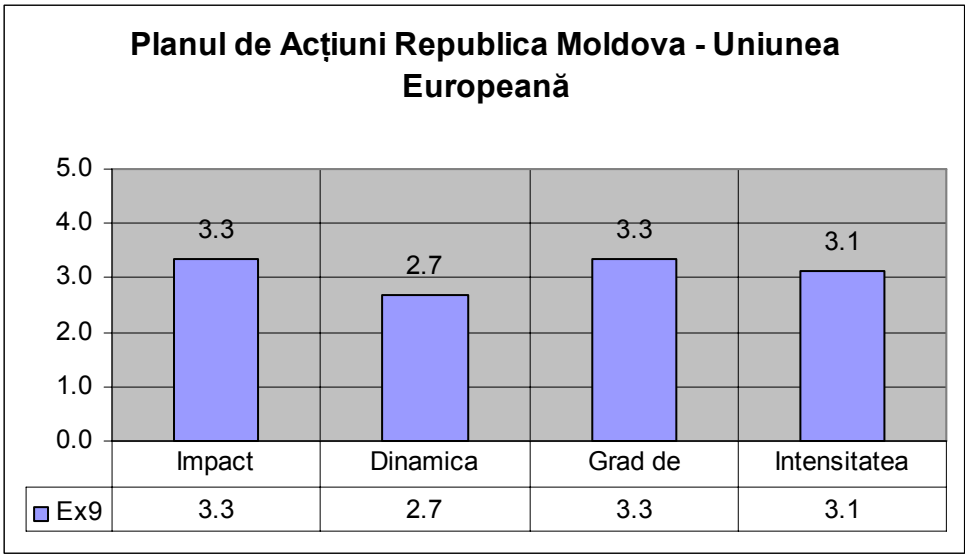
Anticipări

Analizând avantajele şi dezavantajele extinderii Uniunii Europene pentru Republica Moldova, putem spune că, odată stabilite nişte priorități clare privind dezvoltarea strategică a Moldovei, realizarea acestora va fi posibilă doar ca urmare a propriilor acțiuni diplomatice, încadrate într-o politică externă foarte activă şi coerentă. Extinderea fondurilor europene pentru Moldova va motiva partea moldovenească de a urma prioritatea integrării europene în beneficiul modernizării şi dezvoltării ascendente a R. Moldova.

Întrebări

- Care sunt consecințele implementării Planului de Acțiuni RM-UE pentru Republica Moldova?
- Care este modalitatea de supraveghere a implementării Planului de Acțiuni RM-UE?

Aprecierile experților

Ex 10. Regimul de vize pentru călătoriile în România

Subiectul

Începând cu 1 ianuarie 2007, cetățenii R. Moldova vor fi nevoiți să-şi perfecteze vize pentru a călători în România, țară aflată în vecinătate imediată.

Descrierea problemei

Obligativitatea vizelor la intrarea cetățenilor R. Moldova în România din 1 ianuarie 2007, precum şi acordarea acestora în regim gratuit sunt stipulate în Acordul între Guvernele României şi R. Moldova privind regimul călătoriilor cetățenilor, semnat la 20 octombrie, la Bucureşti, de miniştrii de Externe ai celor două state. Noile condiții au fost impuse de UE pentru securizarea frontierei sale estice.

Sistemul on-line de solicitare a vizelor pentru România va începe să funcționeze din primele zile ale lunii decembrie. Ambasadorul țării vecine a anunțat că la consulat nu vor exista cozi, iar oamenii nu vor trebui să piardă timp pentru a aduna acte. Cererile pentru vize colective din partea cetățenilor Republicii Moldova au început să fie recepționate de către Consulatul României la Chişinău, de la 9 noiembrie curent. Potrivit Ambasadorului României, moldovenii vor putea obține vize în termen de 2-5 zile de la data depunerii actelor. Pentru comoditatea solicitanților de vize, diplomația română intenționează să deschidă încă două consulate la Bălți şi Cahul. Cu toate acestea, accesul redus al cetățenilor moldoveni la resursele de internet, precum şi lipsa de cunoştințe ar putea îngreuna accesul moldovenilor în România.

Grupuri țintă

- cetățenii Moldovei care vor să călătorească în România
- reprezentanța consulară a României la Chişinău.

Impactul

Impunerea vizei pentru a intra în România, țară care cândva a inclus în limitele sale şi teritoriul R. Moldova, constituie un fapt demoralizator. Deşi autoritățile române dau asigurări că procedura de acordare a vizelor pentru cetățenii moldoveni va fi simplificată la maximum, regimul în cauză va crea probleme cetățenilor ambelor state. Populația celor două țări se află într-o strânsă legătură istorică. Instituirea regimului va diminua numărul persoanelor care vor dori să călătorească în România. Acest fapt reprezintă un eşec ruşinos în politica externă moldovenească, în ceea ce priveşte soluția de a obține din partea instituțiilor europene un acces facilitat al cetățenilor Moldovei în UE.

Dinamica problemei

Regimul de vize dintre R. Moldova şi România va avea efecte negative pe termen lung. Cel mai grav dintre acestea va fi distanțarea tot mai accentuată a cetățenilor celor două țări sub diverse aspecte – economic, social, cultural. Republica Moldova se va pomeni izolată din Vest şi va fi nevoită să se încadreze în procesele politice promovate de Rusia, ceea ce nu le asigură cetățenilor RM şanse reale de dezvoltare.

Factori

- Politica de frontieră a Uniunii Europene
- Intrarea României în UE
- Necesitatea securizării frontierei moldo-române şi respectării condițiilor impuse de UE.

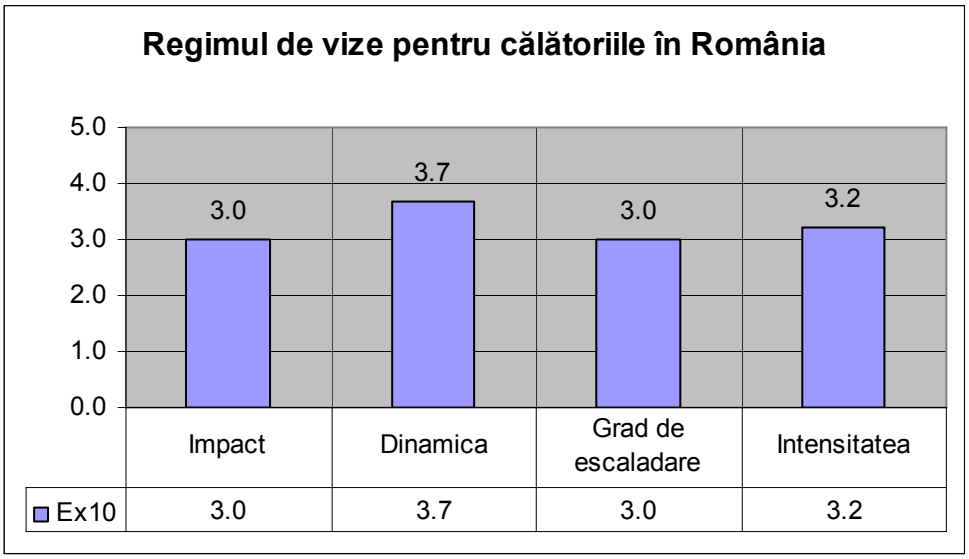
Anticipări

Nu este exclus faptul, că procesul de acordare a vizelor cetățenilor moldoveni nu va fi atât de simplu, precum promit autoritățile române, iar pe parcurs se vor pune condiții suplimentare de ordin subiectiv.

Întrebări

- Care va fi statutul Republicii Moldova după aderarea României la UE?
- Ce paşi ar trebui să întreprindă guvernarea centrală pentru a preveni izolarea politică a R. Moldova în plan regional?

Aprecierile experților

Ex 11. Problema circulației feroviare între Chişinău şi Moscova

Subiectul

Circulația trenurilor pe ruta Chişinău – Moscova a fost transformată de către Rusia într-o pârghie de presiune asupra guvernului moldovean.

Descriere

Circulația trenurilor pe segmentul transnistrean a fost stopată în martie curent, când autoritățile de la Tiraspol, care şi-au creat propria întreprindere de exploatare a căilor ferate, au pretins toate veniturile provenite din tranzitul trenurilor prin regiunea controlată de ele.

În luna septembrie, administrația „Căilor Ferate Ucrainene" a recomandat colegilor moldoveni să reia transportul feroviar de pasageri şi mărfuri pe segmentul Bender (Tighina) – Kuciurgan, deci pe teritoriul controlat de administrația autoproclamatei republici moldovenești nistrene. Motivul invocat de autoritățile ucrainene – calea ferată pe segmentul Ocnița-Sochireni-Larga-Kelmenți şi mai departe, deci prin regiunea Cernăuți, este deteriorat şi nu mai face față unui trafic atât de intens.

„Căile Ferate Ruse" au anulat în luna noiembrie ruta parcursă de trenul de pasageri 65/66, pentru faptul că ar perturba orarul circulației feroviare din Rusia şi ar genera pierderi de bani şi de timp. Administrația „Căilor Ferate Ruse" ceruse ca trenul să circule prin regiunea transnistreană, şi nu ocolind prin Nordul Republicii Moldova.

Grupul țintă

- Guvernul Republicii Moldova şi cetățenii ei;
- Autoritățile autoproclamate din regiunea transnistreană;
- Guvernul Ucrainei;
- Guvernul Federației Ruse.

Impactul

Exportatorii de vinuri din Republica Moldova sunt în imposibilitatea de a-şi exporta produsele în fostele republici sovietice din Asia Centrală, întrucât Ucraina a închis singurul punct vamal de cale ferată pe unde, până acum, ieşeau din țară garniturile de tren cu destinația Kazahstan, Uzbekistan, Kârgâzstan sau Tadjikistan.

Cetățenii care călătoresc cu trenul între Chişinău şi Moscova sunt nevoiți să traverseze o regiune unde nu li se asigură nici un fel de securitate.

Dinamica

Circulația trenului de pasageri nr. 65/66 pe ruta Chişinău – Moscova, suspendat acum o lună de către autoritățile ruse, ar putea fi reluată prin Transnistria.

Un protocol de intenții în acest sens a fost semnat la Kiev, în cadrul unei întrevederi ale administrațiilor căilor ferate din Rusia, Ucraina şi Republica Moldova, în pofida afirmațiilor anterioare ale oficialităților de la Chişinău că trenurile de pasageri nu vor trece prin regiunea nistreană.

Agențiile de presă din Rusia scriu că trenul numărul 65/66 Chişinău-Moscova va intra în regiunea nistreană prin punctul de frontieră de la Kuciurgan şi va trece prin gările de la Tiraspol şi Tighina.

Factori

- Protejarea şi susținerea regimului ilegal de la Tiraspol de către Rusia
- Lipsa unor soluții din partea R. Moldova pentru soluționarea problemei.

Anticipări

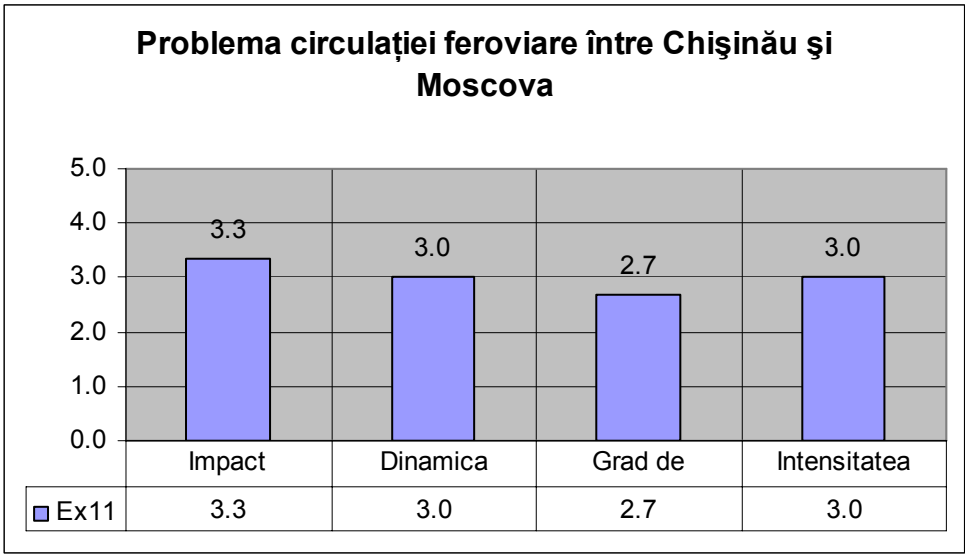
Republica Moldova va rămâne în continuare vulnerabilă în fața intereselor politice şi economice ale Ucrainei şi Rusiei. Şeful căilor ferate din Rusia, Vladimir Iakunin, recunoscuse anterior că anularea unuia din cele trei trenuri de pasageri pe ruta Chişinău – Moscova a fost o decizie politică.

Autoritățile din Republica Moldova au interzis circulația trenului respectiv prin Transnistria, iar noi, în replică, l-am anulat, a spus Vladimir Iakunin. El a precizat că întreprinderea pe care o conduce nu are doar un obiectiv economic, ci reprezintă şi o pârghie pentru realizarea planurilor geopolitice ale administrației de la Kremlin.

Întrebări

Ce trebuie să întreprindă Guvernul RM pentru a-şi asigura securitatea circulației transporturilor?

Aprecierile experților

Ex 12. R. Moldova: obiect al jocurilor de putere între Est şi Vest

Subiect

După o serie de eşecuri ale politicii sale în spaţiul ex-sovietic, Rusia a decis să supună fostele republici prin metode economice.

Descriere

Republica Moldova a fost selectată drept subiect de testare a acestei metode de educare: dacă măsurile adoptate împotriva Ucrainei au, deocamdată, un caracter virtual şi se reduc la ameninţări cu ridicarea preţului la gaze naturale, presiunea economică asupra Chişinăului nu s-a limitat la simplul anunţ al ofensivei gazelor, ci are, de aproape un an deja, o dimensiune reală. Relaţiile moldo-ruse s-au deteriorat cu doi ani în urmă, când preşedintele Moldovei, Vladimir Voronin, a respins, cu doar câteva ore înaintea sosirii la Chişinău a lui V. Putin, planul de reglementare a relaţiilor moldo-transnistrene, elaborat de Dmitri Kozak.

Atât regimul de la Tiraspol, cît şi Republica Moldova este văzută de către administraţia moscovită drept o carte de schimb în relaţiile cu Occidentul. Soarta acestei regiuni se discută la Washington-Brusels-Msocova şi mai puţin la Chişinău sau Tiraspol. Se pare că autorităţile de la Chişinău au înţeles acest lucru, dovadă servind poziţia sa fermă faţă de Rusia, simţind probabil o puternică susţinere din Vest. Oricum, balansarea între două poluri este benefică pentru că oferă spaţiu pentru oportunităţi, dar şi negativă pentru că este foarte imprevizibilă.

Grupul ţintă

- Guvernul R. Moldova
- Uniunea Europeană, SUA
- Regimul ilegal de la Tiraspol
- Guvernul Federaţiei Ruse.

Impactul

Rusia este cel mai important partener comercial al Moldovei şi, ceea ce este foarte important, este singurul cu care reuşeşte să întreţină o politică economică în permanentă creştere. Anul trecut venitul de pe urma acestei politici a fost de 137,1 milioane dolari la un volum al schimburilor comerciale bilaterale de 569,7 milioane dolari. Importurile moldoveneşti din Rusia sunt reprezentate aproape exclusiv de resurse energetice: peste 70% din necesarul naţional este acoperit de livrările ruse. Exportul în Rusia este reprezentat, în special, de mărfuri agricole.

Dinamica

Dacă se mai adaugă faptul că Moscova va introduce pentru cetăţenii moldoveni regim de vize, reducând astfel şansele moldovenilor de a-şi găsi loc de muncă în Rusia, Moldova se va afla în pragul unei catastrofe economice.

Factori

- Direcţionarea R. Moldova spre aderarea la structurile europene
- Extinderea Uniunii Europene spre Est
- Nesoluţionarea conflictului transnistrean etc.

Anticipări

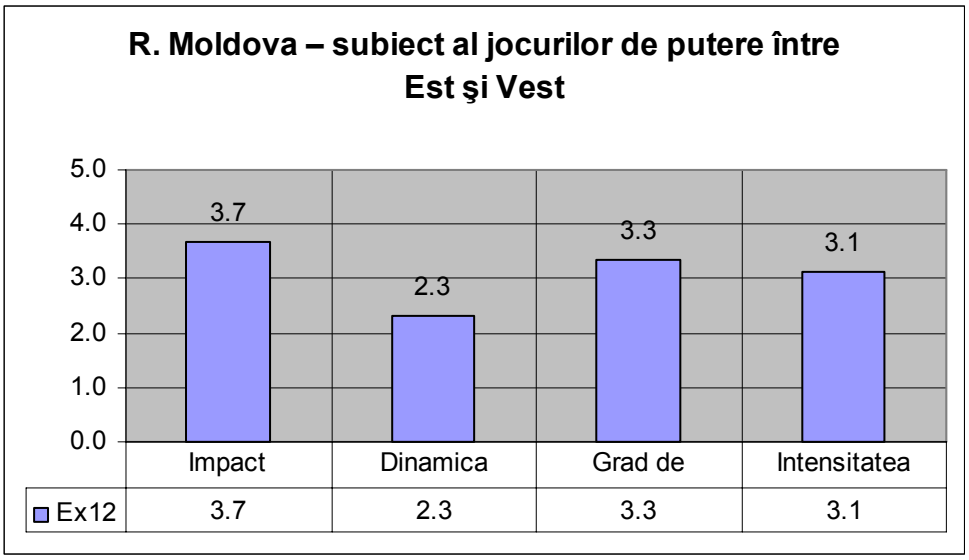
Moldova va relua legăturile economice cu Federaţia Rusă. Anunţul a fost făcut de preşedintele rus, Vladimir Putin, în cadrul summit-ului CSI de la Minsk, după o întrevedere

neoficială cu preşedintele moldovean, Vladimir Voronin. Totodată, cei doi şefi de stat au anunțat că în curând, fără să precizeze când anume, Moscova şi Chişinăul vor relua consultările privind soluționarea conflictului transnistrean.

Întrebări

- Care este politica de succes pentru R. Moldova aflată între Uniunea Europeană şi Federația Rusă?

Aprecierile experților

Ex 13. Moldova – NATO. Un pas înainte, unul înapoi

Subiect

Apropierea Republicii Moldova de Organizaţia Tratatului Nord Atlantic este privită în societate cu scepticism, ca dovadă a penetrării politicii americane în regiune, dar şi cu optimism, ca atu în procesul de aderare la Uniunea Europeană.

Descriere

Chestiunea relaţiilor RM cu NATO rămâne în continuare un subiect spinos pe agenda politică. Pe de o parte, RM poate fi felicitată cu ocazia avansării relaţiilor sale cu Alianţa NATO, de la pachetul minimalist de Parteneriat pentru pace, la un Plan Individual de Acţiuni. Pe de altă parte, discuţia cu privire la utilitatea instrumentală a aderării la alianţă pentru RM rămâne vizibil în urmă faţă de evoluţia evenimentelor politice.

Deşi au existat dezminţiri categorice a oricăror "speculaţii" cu privire la integrarea RM în cadrul Alianţei Nord-Atlantice, Planul Individual de Acţiuni (IPAP) cu NATO a fost receptat pozitiv de populaţie. IPAP a fost aprobat prin hotărâre de Guvern la 06.07.2006.

Planul debutează în mod fericit prin lansarea recentă a exerciţiului multinaţional "Cooperative Longbow / Lancer 2006", desfăşurat la 11- 18 septembrie în Moldova, şi care se pare că a fost una din cele mai importante cooperări din istoria relaţiilor RM cu NATO în cadrul "Parteneriatului pentru Pace" (PfP). La exerciţii au participat peste 1.000 militari şi 50 de persoane civile din 21 de ţări ale Alianţei. Opinia publică a tratat cu interes sporit aceste activităţi şi nu s-a lăsat animată de apelurile unor fascicole anti NATO27.

Grupuri ţintă

- Ministerul Apărării al R. Moldova
- Federaţia Rusă
- Partenerii occidentali ai R. Moldova.

Impact

Din anul 2004 Republica Moldova este vecină cu un stat NATO – România. Acest fapt nu a făcut decât să asigure securitatea în regiune, or, R. Moldova este interesată, în primul rând, de acest fapt. Se pare că penetrarea NATO în R. Moldova nu deranjează atât de mult Federaţia Rusă, cu atât mai mult, cu cât populaţia locală are o atitudine pozitivă faţă de alianţă. După sfârşitul Războiului Rece, NATO a suferit anumite schimbări funcţionale, fiind în primul rând o alianţă mai mult politică decât militară.

Dinamica

Spre deosebire de Ucraina, unde au avut loc ample acţiuni de protest (după modelul Feodosiei sau al celor din Sevastopol (mai 2006), societatea moldovenească este mai tolerantă faţă de cursul integrării euro-atlantice (32% opţiuni pro NATO, 30% – contra) , comparativ cu Ucraina (71% contra şi doar 5% pro NATO). Acest argument este susţinut şi de faptul că mai mult de jumătate din populaţie percepe NATO ca pe o "alianţă militaro-politică paneuropeană şi transatlantică" (30%) sau o "umbrelă de securitate pentru ţările din Europa de Vest, Centrală şi de Est" (22%). Doar 7,5% o consideră "organizaţie agresivă, un focar de instabilitate pentru ţara noastră" sau o "alianţă rivală a Federaţiei Ruse" (10%)[54].

[54] Viorel Cibotaru, Opinia publică din Moldova privind integrarea euro-atlantică // Guvernare şi democraţie în Moldova
e-journal, an. IV, nr. 72, 12-28 aprilie 2006, http://www.e-democracy.md/comments/political/200604281/

Factori

- slaba informare a populației asupra procesului de integrare euroatlantică
- opoziția Rusiei față de integrarea Moldovei în NATO
- lipsa de inițiativă a autorităților R. Moldova în relațiile cu NATO

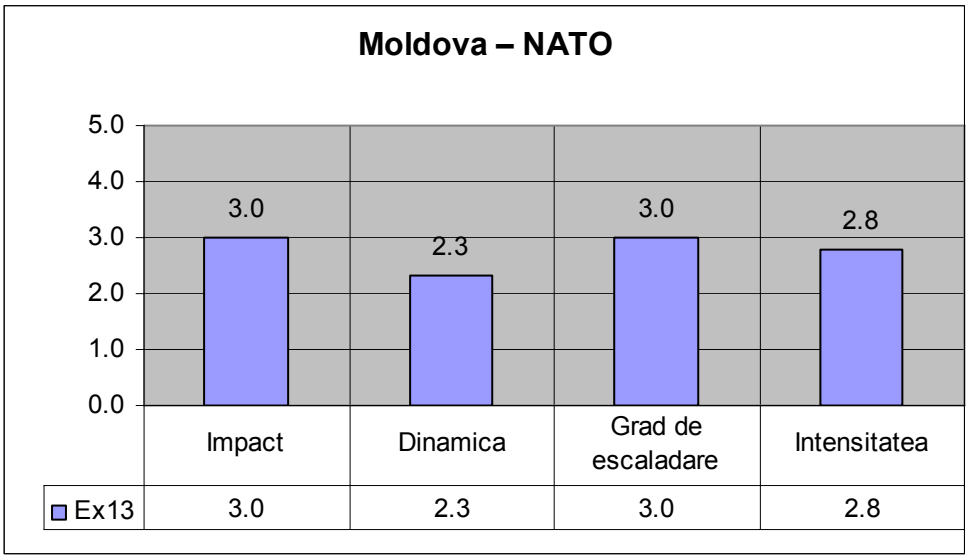
Anticipări

Opoziția Rusiei față de apropierea Moldovei de NATO va creşte. Cu toate acestea, la moment, autoritățile de la Chişinău au declarat că Moldova nu va intra în NATO. Acest fapt însă nu deranjează cu nimic consolidarea relațiilor dintre Moldova şi Alianță. Inițiativele Moldovei de a se apropia de NATO vor găsi susținere în rândul partenerilor occidentali ai Moldovei.

Întrebări

- Care este rolul NATO în regiunea de est a Europei?
- Coincide NATO din zilele noastre cu NATO din timpul Războiului Rece?

Aprecierile experților

Ex 14. Modelul Kosovo – model de soluționare a conflictelor înghețate din spațiul ex-sovietic

Subiect

Așa-zisul model Kosovo a fost invocat insistent de diplomația rusă începând cu primăvara anului 2005, drept precedent pentru rezolvarea conflictelor în spațiul ex-sovietic.

Descriere

Ideea transformării chestiunii Kosovo în precedent pentru conflictele înghețate din spațiul ex-sovietic a fost lansată de preşedintele Federației Ruse, Vladimir Putin, pe 31 ianuarie 2005, cu ocazia întâlnirii anuale cu ziariştii străini. Putin a afirmat : "În cazul în care cineva ar accepta acordarea independenței depline pentru Kosovo, atunci de ce ar trebui sa refuzăm aceasta abhazilor sau osetinilor? Nu vreau sa spun ca Rusia va recunoaşte imediat Abhazia sau Osetia de Sud, însă precedente de acest gen există.

Reglementarea statutului provinciei Kosovo reprezintă un subiect de o importanță deosebită pentru noi, nu numai în termenii respectării principiilor de drept internațional, ci şi în raport cu interesele de ordin practic din teritoriile post-sovietice"[55]. Declarațiile preşedintelui rus au devenit subiect de interes major pentru analiştii ruşi, care imediat au inclus şi regiunea separatistă din Republica Moldova în cercul conflictelor înghețate, a căror soartă Moscova încerca să o lege de reglementarea problemei Kosovo.

A urmat apoi declarația preşedintelui Voronin, care în cadrul întrevederii cu preşedintele Albaniei, Alfred Moisiu, a menționat diferențele radicale dintre conflictul din Kosovo şi cel transnistrean, declarând că şi metodele de soluționare trebuie să fie diferite[56]. De aceeaşi opinie a fost şi Reprezentantul special al UE pentru Moldova, Adrian Jacobovits de Szeged, care a declarat că "nu există nici o paralelă dintre cele două procese de negocieri – referitoare la soarta regiunii Kosovo şi Transnistriei".

Problema asemănărilor dintre conflictul din Kosovo şi cel din Transnistria a fost analizată şi în cadrul unor dezbateri publice[57].

Grupuri țintă

- Guvernul Moldovei
- Cetățenii regiunii transnistrene.

Impactul

Declarațiile venite din partea preşedintelui Putin au bulversat atenția publică. Deşi comunitatea internațională nu va fi de acord cu această abordare, însuşi faptul că subiectul respectiv a intrat în discuție este o reuşită a diplomației ruse. Această problemă ar avea mai degrabă un impact indirect, fiind o bombă cu efect întârziat.

Dinamica

Aplicarea precedentului Kosovo ca soluție pentru soluționarea conflictului transnistrean este o idee care a invadat atenția publică. Deşi utopică în felul său, această idee a dominat dezbaterile publice fiind un bun mijloc de diversiune.

---

[55] Ipoteza falsă: Kosovo contra Transnistria // Ziua, Nr. 3592, 5 aprilie 2006**,** http://www.ziua.ro/display.php?id=197234&data=2006-04-05&

[56] Serviciul de presă al Preşedinției, 22.02.2006.

[57] Dezbaterea cu tema "Proiectul de independență a regiunilor Kosovo şi Muntenegru amenință Republica Moldova?" organizată de Fundația pentru Democrație, Cultura si Libertate (FDCL), 4.04.2006

Factori

- existența intereselor geopolitice ale Rusiei în regiune
- susținerea neoficială a regimului separatist de la Tiraspol de către Rusia
- existența precedentului Kosovo în practica internațională.

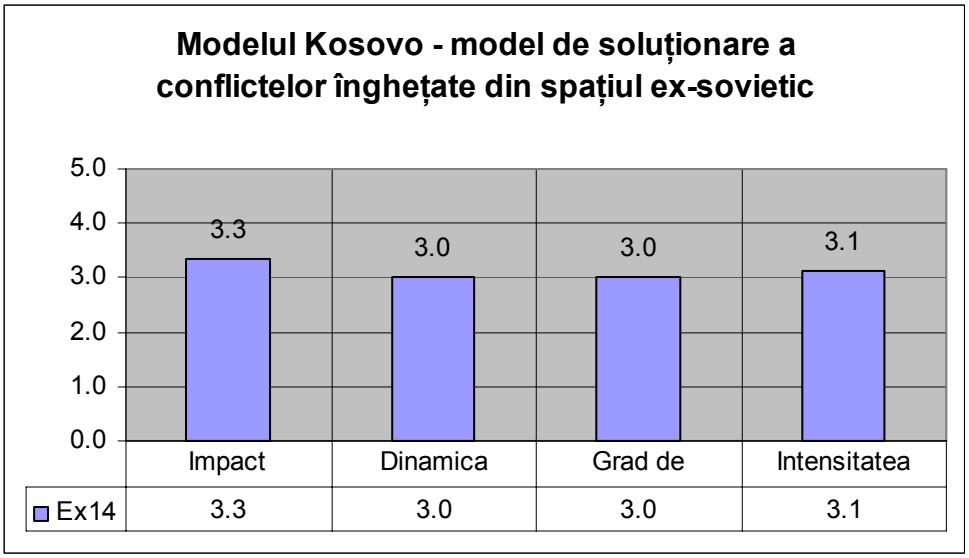
Anticipări

Tema precedentului Kosovo pentru conflictul transnistrean este deja depășită şi epuizată. O revenire asupra acesteia poate avea loc doar la insistența regimului separatist de la Tiraspol sau la insistența Rusiei.

Întrebări

- Este conflictul transnistrean un conflict etnic?
- Există soluții universale pentru soluționarea conflictelor politice ?

Aprecierile experților

Ex 15. Referendumul transnistrean

Subiect

În septembrie 2006 regimul de la Tiraspol a organizat un referendum privind renunțarea la independență în favoarea alipirii la Rusia sau reintegrarea cu Republica Moldova.

Descriere

La 17 septembrie anul curent s-a desfăşurat referendumul organizat de regimul separatist Smirnov, în care 97% dintre cei care au participat (CEC de la Tiraspol a anunțat participarea a 306 mii de alegători din 389 mii înscrişi pe liste, față de 418,5 mii înscrişi în 2005 la alegerile generale) au optat pentru independența RMN şi aderarea ei la Rusia. Chiar şi felul în care a fost formulată alternativa acestei opțiuni- « Doriți să renunțați la independența RMN şi să optați pentru unirea cu RM ? »- nu lăsa îndoială asupra modului în care se va vota la Tiraspol, ca şi în alte 6 referendumuri organizate în ultimii 16 ani. Şi de această dată regimul s-a asigurat că nimeni nu-i poate contesta linia politică pe care o urmează, atâta timp cât mai ține la viața proprie şi a familiei sale.

Totuşi şi pe plan intern referendumul a trezit reacții şi proteste sporite. Organizații ale societății civile au protestat vehement în fața Ambasadei Federației Ruse din Chişinău contra politicilor sale destructive față de RM. MAEIE al Republicii Moldova a exprimat recunoştință mediatorilor şi observatorilor în procesul de negocieri – Uniunea Europeană, SUA, OSCE şi Ucraina – pentru poziția lor tranşantă de nerecunoaştere a "referendumului". A fost lansată, totodată, informația despre acțiunile legate de inaugurarea la Tiraspol a unui centru de procesare a actelor pentru acordarea cetățeniei ruse, a sprijinul financiar direct, acordarea de suport logistic la organizarea referendumului de către unul din statele, aşa-zise « mediatoare ». Acțiunile Rusiei au fost condamnate şi s-a cerut suspendarea imediată a acestor activități.

Singura țară care a salutat oficial organizarea referendumului de secesiune a fost Rusia, care, contrar obligațiilor sale internaționale şi de stat – mediator, şi-a trimis delegații oficiale în ziua referendumului din Transnistria.

Efectuând după referendum o vizită la Moscova, delegația transnistreană, condusă de Smirnov, Antiufeev şi Lițcai, nu a reuşit să obțină o invitație oficială de asociere la CSI ori la Federația Rusă. Ca răspuns la eşecul de la Moscova, Smirnov întreprinde o vizită şi la Kiev, unde la fel este refuzat.

Grupuri țintă

- regimul separatist de la Tiraspol
- guvernul Moldovei
- Duma Federației Ruse
- populația din partea stângă a Nistrului

Impact

Referendumul din 17 septembrie 2006 a fost o încercare de re-poziționare (rebranding) a regimului secesionist în sistemul de coordonate al Federației Ruse în raport cu Occidentul. Reieşind din această formulă, s-a urmărit obținerea de legitimitate populară, crearea unui instrument reluare a negocierilor în „albia înțelegerilor anterioare" (Planul Primakov din 1997), dar şi crearea unor resurse electorale majore pentru partidele populiste (PLDR şi Rusia), care şi-au asumat în ultimii ani misiunea de a reprezenta în Dumă interesele „comunităților externe ruseşti", a „națiunii transnistrene".

Dinamica

Niciodată comunitatea internațională nu a recunoscut legalitatea acestor plebiscite. Şi în cazul dat s-a contestat temeiul juridic şi legitimitatea referendumului, susținându-se că Transnistria, ca şi Osetia de Sud şi Abhazia, nu îndeplinesc condițiile minime de obținere a independenței. Declarații, în acest sens au fost lansate de către Preşedintele în exercițiu al OSCE, Ministrul belgian de Externe, Karel de Gucht, Departamentul de Stat al SUA, precum şi de Miniştrii Afacerilor Externe din peste 20 de state ale UE. OSCE a făcut următoarea declarație: "Noi nu putem recunoaşte acest referendum, pentru că el a fost desfăşurat în mod unilateral, nu au fost create condițiile democratice pentru derularea lui, alegătorii au fost presați, intimidați, prin urmare votarea nu a fost liberă (...). Organizatorii referendumului au neglijat opinia comunității internaționale, iar întrebările propuse la referendum au fost confuze"[58].

Consiliul Permanent al OSCE a condamnat referendumul transnistrean din 17 septembrie, în care majoritatea locuitorilor regiunii au votat pentru independența ei şi pentru integrarea în Rusia. Noul şef al Misiunii OSCE din Republica Moldova, domnul O'Neill a declarat că este exclus faptul ca, în condiții de democrație şi liberă exprimare, să existe un consens de 97% într-o problemă atât de controversată, ceea ce vorbeşte de la sine despre contextul în care a avut loc acest plebiscit. UE şi SUA au criticat la rândul lor foarte dur organizarea referendumului, reafirmându-şi susținerea cursului de reintegrare teritorială a RM, stat unitar şi indivizibil, şi tot în aceeaşi ordine de idei s-a vorbit şi în cadrul dezbaterilor organizate la ONU, la inițiativa grupului ODD (ex-GUAM).

Factori

- susținerea economico-financiară a Transnistriei de către Rusia
- existența în regiune a unor interese economice
- utilizarea mass-media ca metodă de îndoctrinare şi dezinformare a populației transnistrene
- existența unor grupări criminale în Transnistria, legate de înalți oficiali din Rusia şi Ucraina.

Anticipări

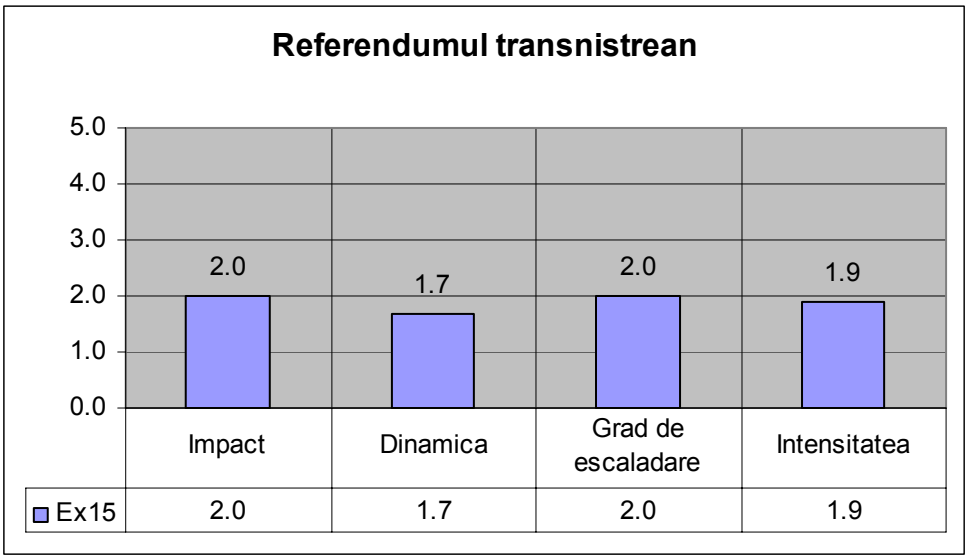
Rusia ar putea spori asistența sa economică oferită RMN-ului, ca o compensație la ignorarea mesajului politic din 17 septembrie. Următorul test pentru administrația Smirnov sunt alegerile din decembrie, în care locuitorii transnistreni vor stabili scorul final al disputei între "partidul războiului" şi gruparea pragmatică a oligarhiei locale. Se aşteaptă ca următoarele luni să devină foarte fierbinți în această dispută, când legislativul va încerca să slăbească atribuțiile executivului de la Tiraspol, cu scopul de a slăbi instrumentele administrative de presiune pe care le-a exploatat fără scrupule.

Întrebări

- Cine a recunoscut referendumul din regiunea transnistreană?
- De ce Rusia nu a luat nici o atitudine față de decizia „poporului transnistrean"?
- Câte referendumuri au avut loc în Transnistria?

[58] INFOTAG. Chişinău, 21 septembrie.

Aprecierile experților

Ex 16. Negocierile în format 5 + 2 în impas

Subiect

Procesul de negocieri în format „5+2” în cazul conflictului transnistrean nu a fost reluat din februarie 2006.

Descriere

Procesul de negocieri în format „5+2” pentru soluționarea conflictului transnistrean a fost întrerupt după ce la 28 februarie delegația moldovenească a părăsit pe neașteptate sala de negocieri. Peste câteva ore, delegația moldovenească a dat publicității un comunicat în care și-a exprimat alarmarea cu privire la lipsa progresului în asigurarea liberei circulații a cetățenilor și mărfurilor în zona de securitate a conflictului transnistrean și a îndemnat participanții la negocieri să se concentreze asupra rezolvării acestei probleme, în perspectiva apropiatelor lucrări agricole de primăvară.

Unicul document semnat în cadrul rundei de negocieri a fost o declarație comună a

mediatorilor și observatorilor în care aceștia și-au exprimat regretul în legătură cu zădărnicirea rundei de negocieri, dar și-au reafirmat disponibilitatea de a continua contactele și consultațiile în vederea continuării procesului de negocieri în formatul "5+2".

Până în prezent, negocierile nu au fost reluate în formatul propus în anul 2005, iar președinția belgiană a OSCE a fost nevoită să recunoască că a suferit eșec în aducerea părților la masa de negocieri[59]. Ignorând formatul de negocieri, în luna mai, 2006, reprezentanții Moldovei și-au reluat activitatea în cadrul Comisiei Unificate de Control (CUC), după o întrerupere de un an, din cauza nedorinței CUC de a rezolva "problema satului Doroțcaia”. Ministrul Reintegrării Vasile Șova, a motivat decizia de a reveni în CUC prin dorința de a stabiliza situația din Zona de Securitate, stabilizare care va face posibilă libera circulație a cetățenilor și mărfurilor prin zonă.

Grupuri țintă

- regimul nerecunoscut de la Tiraspol
- Ministerul Reintegării al R.Moldova
- mediatorii
- cetățenii Moldovei din regiunea de conflict.

Impact

Stoparea procesului de negocieri are un impact negativ în procesul de identificare a unei soluții pentru rezolvarea conflictului transnistrean. Deși fără rezultate remarcabile, la moment, din cauza ignoranței față de propunerile moldovenești ale părții transnistrene, rundele de negocieri au rolul de a susține un dialog. Absența comunicării impune pericolul scăpării de sub control a situației și escaladării conflictului.

Dinamica

Nu este pentru prima dată când negocierile în conflictul transnistrean sunt întrerupte, iar mediatorii rămân neputincioși în a stimula un dialog până la apariția unui semnal din partea Kremlinului. Această stare de fapt este caracterizată de natura conflictului transnistrean, precum și de rolul indirect pe care îl are Kremlinul în întreținerea conflictului.

Deciziile în privința negocierilor cu partea moldovenească sînt luate la Moscova, iar liderii separatiști de la Tiraspol nu fac decât să le execute. Prezența rusă în Moldova și Georgia a

[59] Igor Boțan, Dezghețarea se amână // Guvernare și democrație în Moldova. e-journal, an. IV, nr. 84, 1-15 noiembrie 2006. www.e-democracy.md

provocat replici dure la adresa Rusiei din partea reprezentantului SUA în cadrul Summit-ului OSCE.

Factori

- politica de asistență a Rusiei acordată regimurilor nerecunoscute în spațiul ex-sovietic
- politica europeană de vecinătate şi dorința UE de a avea un vecin stabil la frontiera sa
- acțiunile diversioniste ale regimului de la Tiraspol în raport cu populația din lunca Nistrului.

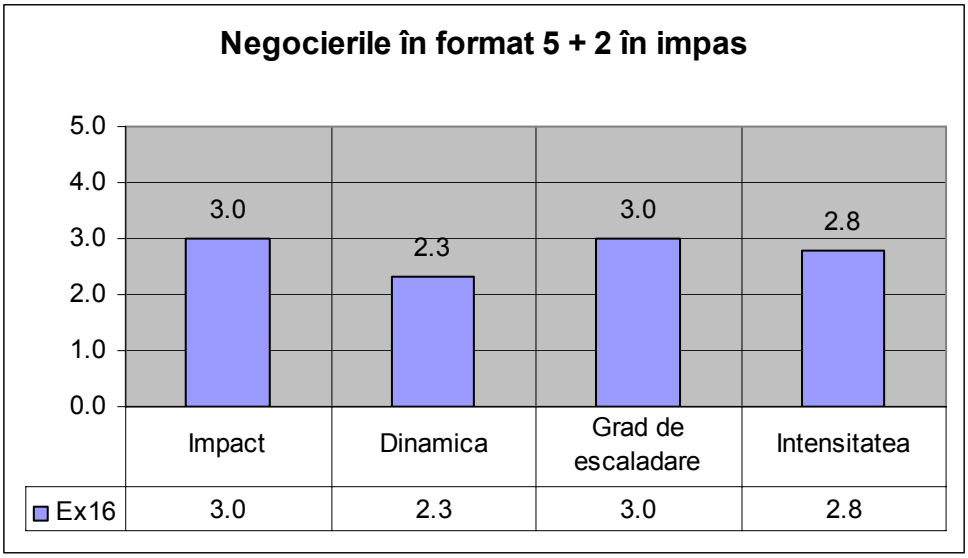
Anticipări

Apropierea alegerilor prezidențiale în regiunea transnistreană va diminua interesul părții moldovenești de a se antrena în negocieri. Plasarea în expectativă şi orientarea spre menținerea curentului de opinie european pentru nerecunoaşterea alegerilor va limita dorința Ministrului Reintegrării de a veni cu propuneri. Negocierilor ar putea fi reluate după ce în regiunea transnistreană se va încheia febra alegerilor prezidențiale.

Întrebări

- În interesul cui este zădărnicirea procesului de negocieri în cadrul conflictului transnistrean?
- Este admisibil ca o parte implicată în conflictul transnistrean să activeze şi în calitate de mediator în conflict?

Aprecierile experților

Ex 17. Contrabanda la frontiera moldo-ucraineană

Subiect

Lipsa unui control din partea autorităţilor moldoveneşti asupra frontierei moldo-ucrainene pe segmentul transnistrean contribuie la încurajarea contrabandei şi a transportului de mărfuri.

Descriere

Autoritățile Republicii Moldova, în persoana preşedintelui de stat, Vladimir Voronin, declara în toamna anului 2005 la postul de radio BBC că „regimul separatist de la Tiraspol obține venituri ilicite în valoare de 2 miliarde de dolari din contrabandă", afirmații care a îngrijorat comunitatea internațională şi, în particular, Uniunea Europeană, care s-a extins de la 1 ianuarie 2007, până la frontierele Republicii Moldova. Întrucât autoritățile moldoveneşti nu pot controla segmentul de frontieră transnistrean, pe această porțiune de frontieră înfloreşte contrabanda şi traficul de mărfuri.

Luând ca exemplu contrabanda cu carne de pasăre, potrivit calculelor Misiunii de Asistență la Frontiera moldo-ucraineană (EUBAM), din octombrie 2005 până în mai 2006 bugetul Ucrainei a suferit o pierdere potențială de până la 43 milioane euro prin evaziunea ilegală a taxelor. Pierderea potențială a bugetului Moldovei a fost evaluată la 18 milioane euro. Rolul regiunii transnistrene a Moldovei în calitate de punct de tranzit pivotal pentru aceasta activitate a adăugat până la 7 milioane euro la bugetul său în aceeaşi perioadă.

În rezultatul unor operațiuni de anticontrabandă, efectuat la frontieră în iunie 2006 de către grănicerii moldoveni şi ucraineni, au fost confiscate mai multe mărfuri de contrabandă fiind reținute 322 de persoane, care au încercat să treacă ilegal frontiera, au fost confiscate aproximativ 52 tone de produse din carne, 63 tone de legume, peste 11 kilograme de droguri, 5 520 cutii cu țigări şi 2 555 litri de alcool.

Grupuri țintă

- comercianții
- contrabandiştii
- vameşii corupți.

Impact

Contrabanda este o activitatea ilicită care contravine legii şi aduce un prejudiciu bugetului de stat, eschivându-se de la plata impozitelor. Existența acestui fenomen la frontiera moldo-ucraineană vorbeşte despre slăbiciunea şi incapacitatea structurilor de ordine de a lupta cu el pe segmentul transnistrean.

În activitățile de contrabandă sunt implicați criminali care de obicei fac parte într-o rețea organizată. Fenomenul de contrabandă, pe lângă faptul că aduce prejudiciu bugetului statului, creează şi un prejudiciu de imagine celor două state. Contrabanda pune în pericol siguranța statului şi securitatea regională. Pentru faima sa, prin numărul de activități de contrabandă regiunea transnistreană a fost denumită „gaura neagră" a Europei.

Dinamica

Contrabanda apare atunci când instituțiile statului nu sunt suficient de puternice. În cazul regiunii transnistrene nici una nici alta nu are nici o influență. În această situație, Ucrainei şi Moldovei le-a venit în ajutor Uniunea Europeană pentru a pune capăt acestui flagel pe porțiunea transnistreană a frontierei moldo-ucrainene. Instituirea Misiunii pentru Asistență la Frontieră (EUBAM) scoate în evidență interesul Uniunii Europene pentru securizarea frontierelor între vecinii ei şi eliminarea oricărui risc de securitate.

Factori

- existența unor grupuri criminale dornice de profituri fabuloase
- incapacitatea celor două state de a influența deciziile politice în regiunea transnistreană
- lipsa unei soluții viabile pentru rezolvarea conflictului transnistrean
- susținerea indirectă de către Federația Rusă a regimului de la Tiraspol.

Anticipări

Implicarea Uniunii Europene pentru securizarea frontierei moldo-ucrainene ne vorbeşte despre un interes major al UE în regiune. Existența Misiunii UE contribuie la îmbunătățirea managementului de frontieră şi la limitarea activităților de contrabandă.

Întrebări

- Care este lungimea hotarului moldo-ucrainean pe segmentul transnistrean?
- Cine este interesat de menținerea contrabandei la frontiera moldo-ucraineană?
- Cui se datorează înregistrarea unor succese în contracararea traficului de mărfuri?

Aprecierile experților

